GEMEENTE MIDDEN-DELFLAND

BEGROTING 2027 – 2030

Inhoudsopgave

Aanbiedingsnota ... 3
Begroting 2027 - 2030 ... 4
Leeswijzer ... 5
Financieel meerjarenperspectief ... 7
Programma's ... 19
Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland ... 20
Programma 2: Bestuur en veiligheid ... 25
Programma 3: Beheer, verkeer en milieu ... 34
Programma 4: Onderwijs ... 53
Programma 5: Sociaal domein en Welzijn ... 57
Programma 6: Economische- en Sociale zaken ... 65
Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en ... 72
Overzicht algemene dekkingsmiddelen ... 82
Overzicht overhead ... 88
Paragrafen ... 93
Bedrijfsvoering ... 94
Financiering ... 99
Grondbeleid ... 111
Lokale heffingen ... 115
Onderhoud kapitaalgoederen ... 125
Verbonden partijen ... 132
Weerstandvermogen en risicobeheersing ... 153
Wet open overheid ... 163
Recapitulatie ... 164
Financiële begroting ... 166
Bijlagen ... 208
Missie ... 209
Staat van reserves en voorzieningen ... 210
Prognose verloop reserves en voorzieningen ... 213
Meerjarig investeringsoverzicht ... 218
Begroting 2027 - 2030 op taakveld ... 222
Beleidsindicatoren ... 231

Aanbiedingsnota

Begroting 2027 - 2030

Inleiding

Voor u ligt de Begroting 2027-2030. Deze begroting geeft uitvoering aan de Kadernota 2027-2030.

Dit jaar hebben we verkiezingen gehad. Dit heeft geleidt tot een nieuwe samenstelling van de gemeenteraad en het college. Wat blijft is de liefde voor onze mooie gemeente Midden-Delfland. Veel van onze middelen werden daar al nuttig voor ingezet. Daar gaan we mee door. We passen natuurlijk wel zaken aan aan de actualiteit zoals veranderende wetgeving. Er zijn ook elementen die we hebben veranderd in deze begroting. Het inzetten van de algemene reserve is wat ons betreft alleen van toepassing als andere mogelijkheden er niet zijn.

Wij stellen de keuzes in deze begroting voor op basis van een gedeelde koers: de ambities uit het coalitieakkoord en de Toekomstvisie Midden-Delfland 2050 geven ons richting en houvast. Ze helpen ons de juiste dingen te doen en de focus te houden.

Zoals gebruikelijk was de Kadernota primair opgebouwd uit autonome ontwikkelingen en eerder door u genomen besluiten. De Meicirculaire 2026 heeft het financiële beeld vervolgens verbeterd. De resterende opgave was een aanzienlijke uitdaging omdat in de voorgaande jaren al veel maatregelen zijn doorgevoerd. We hebben ervoor gekozen om primair voor het eerste jaar 2027 een correct sluitende begroting op te leveren.

Met deze begroting geven wij daar invulling aan. Met deze begroting blijven wij werken aan wat Midden-Delfland kenmerkt en sterk maakt. Concreet betekent dit dat wij:

- de stevige sociale cohesie ondersteunen en initiatieven faciliteren die de leefbaarheid vergroten;
- ons blijven inzetten voor behoud en versterking van het Bijzonder Provinciaal Landschap;
- een scherp oog voor veiligheid houden;
- en ons blijven inspannen om het woningtekort terug te dringen.

Onze gemeentelijke dienstverlening is en blijft daarbij het uitgangspunt. Wij hebben onverminderd oog voor inwoners en ondernemers en sluiten aan bij wat er nodig is. Gehoord worden en betrokkenheid zijn hiervoor belangrijke pijlers; we blijven investeren in gesprekken, informatie en transparantie over de voortgang op de door u gestelde doelen.

De gekozen koers vraagt doordachte keuzes en scherpe monitoring. Binnen programma’s is weinig ruimte om tegenvallers op te vangen. Wij presenteren u een sluitende begroting met transparante voorbehouden over de onzekerheden en risico’s die wij onderkennen. We richten ons op duurzame oplossingen binnen onze eigen mogelijkheden. Gelukkig kunnen we steunen op solide buffers, een gezond weerstandsvermogen en een ruime algemene reserve.

Leeswijzer

Leeswijzer

De programmabegroting bestaat uit drie onderdelen:

- de beleidsbegroting – met het programmaplan en de paragrafen;
- de financiële begroting;
- de ramingen en realisatiecijfers, geclusterd naar taakvelden.

Deze indeling volgt de wettelijke eisen uit het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV).

Opbouw

We beginnen met de uitgangspunten voor deze begroting en een samenvattend financieel overzicht voor de periode 2027–2030, met een doorkijk naar 2035. Dit staat in het Financieel meerjarenperspectief.

Daarna volgt een toelichting op de zeven programma's en de paragrafen. Hierin hebben we speciale aandacht besteed aan de keuzes die nodig waren om de begroting reëel sluitend te maken, inclusief de gevolgen en de mogelijke risico's.

Inhoud van de programma's

In de programma's leest u wat we willen bereiken en hoe we dat gaan doen: met energie, realisme en gericht op blijvende waarde voor onze inwoners. De programma's bevatten alle kosten die direct samenhangen met de gemeentelijke taken en activiteiten: het primaire proces. De lasten en baten van de overhead (bijvoorbeeld huisvesting, ICT en personeelszaken) zijn niet per programma toegerekend, maar apart en centraal opgenomen in een overzicht overhead.

Programma's

De begroting bestaat uit zeven programma's en twee overzichten, de indeling is als volgt:

- Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland
- Programma 2: Bestuur en dienstverlening
- Programma 3: Beheer, verkeer en milieu
- Programma 4: Onderwijs
- Programma 5: Sociaal Domein en Welzijn
- Programma 6: Economische en sociale zaken
- Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting
- Overzicht Algemene dekkingsmiddelen
- Overzicht Overhead

Per programma leest u het maatschappelijk doel en de koppeling met de 3 W-vragen; 'Wat willen we bereiken?', 'Wat gaan we ervoor doen?' en 'Wat mag dat kosten?'. Ook benoemen we per programma de verbinding met Cittaslow.

De indeling van de programma's is als volgt:

- Beleidsdoel (het gewenste maatschappelijke effect waar het programma als geheel zich op richt)
- Wat willen we bereiken? (Speerpunten en doelen binnen het programma)
- Wat is de relatie tussen Cittaslow en het beleidsveld?
- Wat gaan we daarvoor doen? (Concrete activiteiten voor 2027 om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken. Hierin staan ook de instrumenten en kader stellende documenten)
- Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?
- Wat mag het kosten? Hier leest u de financiële vertaling per programma.

Paragrafen

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op een aantal financiële en bedrijfsmatige zaken, die dwars door het beleid uit de programma's heen lopen. Deze zaken zijn:

- Bedrijfsvoering
- Financiering
- Grondbeleid
- Lokale heffingen
- Onderhoud kapitaalgoederen
- Verbonden partijen
- Weerstandsvermogen en risicobeheersing
- Wet open overheid

Met de genoemde onderwerpen is een groot (financieel) belang gediend. De paragrafen geven daardoor extra informatie voor de beoordeling van de financiële positie op de korte en langere termijn.

Financiële begroting

Op grond van het BBV is de gemeente verplicht een overzicht van de financiële begroting (overzicht van baten en lasten) samen te stellen. De uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van baten en lasten vormen samen de financiële begroting. Verder wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de Financiële structuur. Aansluitend is een toelichting op het resultaat van de primitieve begroting opgenomen.

Financieel meerjarenperspectief

In het Financieel meerjarenperspectief geven wij de uitgangspunten voor deze begroting weer. Daarnaast staan onder de kop 'Samenvattend financieel overzicht Begroting 2027-2030' de financiële resultaten van deze begroting. Hierin geven wij onder meer kort de mutaties weer die de grootste invloed hebben op het resultaat van de primitieve begroting. De laatste paragraaf van dit hoofdstuk bevat het financieel perspectief tot en met 2035.

In de Financiële begroting gaan wij uitgebreid in op het resultaat van de primitieve begroting en de financiële structuur.

Uitgangspunten begroting

Wij streven naar een financieel duurzaam beleid met een begroting die op lange termijn in evenwicht is. We zorgen ervoor dat structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Hierbij staat het principe centraal dat de gemeente het geld beheert namens de samenleving. Daarom streven we ernaar om de belastingdruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven beperkt te houden. Middelen die het weerstandsvermogen en de budgetbehoefte overstijgen kunnen ingezet worden voor de samenleving. We behouden daarbij het streven naar een weerstandsvermogen met een ratio dat zich minimaal tussen de 1,0 en 1,4 (dit kwalificeert als 'voldoende') bevindt.

Deze begroting is de uitwerking van de Kadernota 2027-2030 die u op 7 juli 2026 voor kennisgeving heeft aangenomen. De kadernota gaf u een doorkijk naar de Begroting 2027 en het meerjarenperspectief 2028-2030 en bevat zowel de kaders voor het verder uitwerken van de begroting als een vooruitblik voor de komende jaren. De Kadernota liet voor alle jaren 2027-2030 een negatief begrotingssaldo zien. Door een kritische beoordeling van de begrotingscijfers, rekening houdend met de realisatiecijfers van afgelopen jaren, zijn we erin geslaagd de negatieve saldi enigszins terug te dringen. Daarnaast zijn er nog enkele mutaties vanuit de organisatie aangeleverd en verwerkt in de cijfers. Het eindresultaat is een beperkt positief saldo voor 2027. Echter, voor het meerjarenperspectief 2028-2030 resteren negatieve cijfers.

Begrotingsadvies 2027–2030 VNG

<u>Achtergrond en opbouw van het advies</u>

Gemeenten bevinden zich nog steeds in een financieel onzekere tijd. Primair wordt dit veroorzaakt door bezuinigingen van eerdere kabinetten en door de ingeboekte besparingsmaatregelen voor de jeugdzorg vanaf boekjaar 2028. Als de beoogde kostendaling niet behaald wordt, dreigen er forse tekorten te ontstaan bij gemeenten. De Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd onder leiding van Tamara van Ark zal begin 2027 een uitspraak doen over de haalbaarheid van deze besparingsmaatregelen en hoe om te gaan met het verschil tussen kosten en beschikbare middelen voor de jeugdzorg bij gemeenten.

In het Overhedenoverleg van 13 april jl. heeft het kabinet de afspraak rond de Commissie-Van Ark herbevestigd. Daarbij heeft het kabinet onderstreept dat dit advies zwaarwegend en maatgevend is. Het ligt daarom voor de hand dat in de Voorjaarsnota 2027 (gedeeltelijk) compensatie zal volgen indien de kostenstijging zich voortzet en deze niet verwijtbaar is aan gemeentelijk handelen. Daarom kan het in onze visie niet zo zijn dat gemeenten op dit moment vanwege de oplopende kosten voor de jeugdzorg tal van bezuinigingen moeten doorvoeren op andere beleidsterreinen. Of lasten moeten verhogen om de begroting vanaf 2028 sluitend te krijgen.

Dit levert onzekerheid op en maakt dat de VNG zich genoodzaakt ziet om ook dit jaar een begrotingsadvies af te geven. Onze leden hebben namelijk de wens uitgesproken een eenduidige lijn te hanteren over hoe gemeenten de jeugdzorg in hun begroting opnemen. De onzekerheid wordt nog versterkt door de ingeboekte besparing op de Huishoudelijke Hulp in de Wmo, vanaf 2029. Deze is vastgelegd in het coalitieakkoord van het kabinet-Jetten, maar hier is nog geen beleidsmatig plan voor opgesteld.

Daarom adviseert de VNG gemeenten nadrukkelijk:

1. Maak de begroting voor 2027 sluitend.

We adviseren ten minste boekjaar 2027 structureel en reëel sluitend te maken, zodat de toezichthouder de gemeente niet onder preventief toezicht stelt.

2. Breng vanaf 2028 baten en lasten voor jeugdzorg in balans met stelposten, waarbij u de lasten voor jeugdzorg zo realistisch mogelijk raamt.

Maak een realistische inschatting voor de kosten voor 2028 en verder, waarbij u aangeeft met welke maatregelen u de beïnvloedbare kosten tracht te verlagen, zoals de toezichthouder wenst. Neem daarnaast de volgende stelposten op:

A. Stelpost aanvullende maatregelen

Er zijn aanvullende maatregelen gepresenteerd in de Voorjaarsnota 2025 die vanaf 2028 financieel vertaald zijn in een bezuiniging. Dit gaat onder andere over de invoering van een eigen bijdrage (€ 260 miljoen) en het sturen op de verkorting van de trajectduur (€ 68 miljoen).

Het advies is, evenals vorig jaar, om deze maatregelen budgetneutraal te maken: korting versus besparing/inkomsten. Bijvoorbeeld door middel van een stelpost (“Besparing trajectduur” en “Inkomsten eigen bijdrage”).

Zienswijze toezichthouder

De toezichthouder heeft aangegeven dat hij deze stelposten zal toestaan. Het rijk is immers verantwoordelijk voor tijdige invoering van wet- en regelgeving. Bij uitstel of afstel van wet- en regelgeving geldt dat dit voor rekening en risico rijk is.

B. Stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd

Gemeenten doen er alles aan om via besparingsmaatregelen de kosten van jeugdzorg aan te laten sluiten bij het beschikbare budget. Vanaf 2028 is dit vanwege de ingeboekte bezuinigingen een enorme opgave. Begin 2027 zal de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd zich uitspreken over de balans tussen kosten en budget, over 2026/2027 en ook over 2028 en verder. Het is zeer onwenselijk om nu al bezuinigingen op andere beleidsterreinen in te boeken vanwege de groei van de kosten voor jeugdzorg, terwijl het oordeel van de deskundigencommissie begin 2027 pas volgt.

Het advies is om wederom een stelpost op te nemen voor het resterende tekort na realistische raming van de lasten jeugdzorg en de toepassing van de hierboven genoemde stelposten, namelijk de aanvullende maatregelen besparing trajectduur en eigen bijdrage.

Voer in de begroting vanaf 2028 deze nieuwe stelpost op onder de titel “Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd”. De VNG hanteert als uitgangspunt artikel 108 lid 3 van de

Gemeentewet: medebewind is voor rekening en risico rijk – dus we brengen baten en lasten voor jeugdzorg in balans.

Zienswijze toezichthouder

Voor deze stelpost geeft de toezichthouder aan dat hij op basis van de geldende wet- en regelgeving, en het daarop gebaseerde Gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK), niet akkoord kan gaan met deze stelpost. Dit geldt zolang er geen zwart-op-wit toezegging van het kabinet is dat het de kosten volledig compenseert naar aanleiding van de uitspraken van de deskundigencommissie.

3.Gebruik een stelpost voor de huishoudelijke hulp Wmo

Vanaf 2029 wordt er structureel € 1 miljard uit het Gemeentefonds genomen, omdat het kabinet het voornemen heeft om de huishoudelijke hulp als algemene voorziening grotendeels te schrappen. Tot op heden is nog onduidelijk hoe dit vorm krijgt, terwijl de korting al wel verwerkt is. Daarmee is het onduidelijk of en in welke mate gemeenten deze kosten moeten blijven maken vanaf 2029.

Het advies is om de vanaf 2029 ingeboekte bezuiniging op huishoudelijke hulp via een stelpost teniet te doen onder de titel “Afschaffing huishoudelijke hulp”.

Zienswijze toezichthouder

Mogelijk gaan de toezichthouders deze stelpost toestaan, maar dit moeten zij bestuurlijk nog accorderen. Als dat gebeurt, komt er een aanvulling op de begrotingscirculaire. Tot die tijd is het noodzakelijk hierover met de toezichthouder te overleggen. Het rijk is verantwoordelijk voor tijdige invoering van wet- en regelgeving. Bij uitstel of afstel van wet- en regelgeving geldt dat dit voor rekening en risico rijk is.

4.Neem passages op over de stelposten in de risicoparagraaf

Er zijn risico’s die gemeenten moeten nemen door het opnemen van deze stelposten. Wij adviseren om hierover deze passages op te nemen in de risicoparagraaf:

“In de Voorjaarsnota 2025 zijn afspraken gemaakt over het zwaarwegende advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd in 2027 met betrekking tot de kosten die gemeenten maken voor jeugdzorg. Deze afspraken heeft het huidige kabinet in het Overhedenoverleg van 13 april 2026 herbevestigd. Vooruitlopend op deze vervolgafspraken zijn in deze begroting stelposten opgenomen, omdat we erop vertrouwen dat het rijk zich aan de gemaakte afspraken houdt.”

“In de Voorjaarsnota 2026 is een korting toegepast op het Gemeentefonds vanwege het afschaffen van de huishoudelijke hulp in de Wmo. Het is nog onduidelijk hoe deze bezuiniging wordt ingevuld, wat maakt dat wij de korting vanaf 2029 via een stelpost tenietdoen. Deze stelpost is onder voorbehoud van goedkeuring door de toezichthouder.”

Gegeven de onzekerheid ten aanzien van het volledig opvolgen van het advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd, adviseren wij dat u aanvullend een financiële raming maakt van dit risico en dit verwerkt in uw weerstandsvermogen.

Wij nemen de adviezen van de VNG in belangrijke mate over. Het advies om de effecten van kortingen transparant in beeld te brengen onderschrijven wij, al geldt dit voor onze gemeente als een vanzelfsprekend uitgangspunt. Financiële en inhoudelijke consequenties van

budgetaanpassingen lichten wij vanuit dit uitgangspunt altijd al toe. De andere adviezen hebben we deels opgevolgd of terzijde geschoven.

Financiële kaders

Voor de Begroting 2027 en MJP 2028-2030 hanteren wij de kaders:
a) De Begroting 2027 is materieel in evenwicht (ofwel: reëel sluitend); structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

b) Wanneer de Begroting 2027 niet sluitend kan worden, is in elk geval het begrotingsjaar 2030 materieel in evenwicht.

c) Hoewel ons dit tijdelijk, vanuit het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen (BOFv), is toegestaan zien we in principe af van het structureel inzetten van reserves voor een sluitende begroting.

d) Incidentele lasten kunnen gedekt worden door incidentele baten (veelal door onttrekking aan de algemene reserve).

e) Wij baseren ons in de Begroting 2027 en MJP 2028-2030 op de prijsindex uit de meicirculaire *.

f) De Begroting 2027 en MJP 2028-2030 bevat geen taakstellingen of stelposten**.

g) De Begroting 2027 en MJP 2028-2030 bevat in beginsel voortzetting van bestaand beleid en projecten.

h) Uitgangspunt voor de OZB is een structurele opbrengststijging van 3% per jaar. ***

i) Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing stijgen de tarieven niet meer dan voor kostendekkendheid noodzakelijk.****

j) Vanaf 2027 een stijging van de toeristenbelasting. *****

• € 2,00 per overnachting per persoon in een kampeermiddel.

• € 3,00 per overnachting per persoon voor een overnachting in een inrichting niet zijnde een kampeermiddel.

* Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, het Nationale consumentenprijsindex (cpi). Voor de loonontwikkeling hanteren wij de vastgestelde CAO. Voor de jaren erna hanteren we de loonindex vanuit de meicirculaire.

** Wij hanteren geen stelposten tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid aangegeven worden door bijvoorbeeld de VNG en toegestaan zijn door de toezichthouder.

*** Dit is de bestendige lijn om evenwichtige lokale lastendruk en opbrengst te bereiken.

**** Voor het tarief rioolheffing 2027 betekent dit een indexering van het tarief voor 2026. Voor de afvalstoffenheffing wordt een stijging van 5% voorgesteld.

***** De raad heeft bij de invoering van de toeristenbelasting' (onder meer) besloten dat tarieven voor 2 jaar worden vastgesteld. Daarom gelijkblijvende tarieven voor 2026. Vanaf 2027 is er sprake van een verdubbeling en verder een indexering van de tarieven.

Verder hebben wij in de Begroting 2027-2030 de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

Inwoner- en woningprognose:

	2026	2027	2028	2029	2030
Bevolkingsprognose	19.355	19.609	19.670	19.961	19.971
Aantal woningen	8.250	8.396	8.474	8.665	8.714
Gem. bezetting	2,37	2,36	2,34	2,32	2,31
Toename woningen	36	164	78	191	49

Loonindexering personeelskosten
Per 1 april 2025 is de nieuwe CAO-Gemeenten gestart. Deze CAO loopt tot en met 31 maart 2027. In de CAO is een structurele salarisstijging van totaal 6,7% afgesproken plus 35 euro nominaal welke stapsgewijs zal worden toegekend. Deze afspraak is verwerkt in de salarisbegroting 2027 en verder.

Prijsontwikkeling
Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, de Nationale consumentenprijsindex (CPI). In de Meicirculaire 2026 is de CPI geraamd op 2,1% voor 2027. Voor 2028, 2029 en 2030 is het respectievelijk 2,5%, 2,1% en 2,3%. Deze percentages passen wij (in basis) toe in de Begroting 2027-2030. Hierop zijn twee uitzonderingen: als op basis van individuele afspraken een andere (of geen) index wordt afgesproken, wordt die gevolgd. Daarnaast kan het zijn dat voor specifieke taakvelden door de aanhoudende inflatie hogere indexeringen verwacht worden. In dat geval zijn de ramingen daarop gebaseerd. Op deze manier proberen we zuinig, maar reële ramingen op te nemen.

Algemene uitkering
De financiële effecten van de Meicirculaire gemeentefonds 2026 zijn u in een raadsinformatiebrief toegezonden eind juni. De voornaamste onderwerpen die geleid hebben tot de financiële bijraming geven we hieronder weer voor een volledig beeld.

2027 en verder Uitstel vervanging abonnementstarief Wmo

In de Voorjaarsnota 2023 is besloten dat het abonnementstarief in de Wmo 2015 wordt afgeschaft en dat in de plaats daarvan de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo opnieuw wordt ingevoerd. De invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage Wmo 2015 was ingeboekt per 1 januari 2027. Echter, blijkt nu dat deze niet eerder dan per 1 januari 2028 kan worden ingevoerd. Daarom wordt vanaf de begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport € 266 miljoen (oorspronkelijke € 225 miljoen plus accres) voor het jaar 2027 middelen overgeheveld naar het gemeentefonds. Voor onze gemeente gaat het om een incidenteel bedrag voor 2027 van € 147.340.

Decentralisatie-uitkering 2027 en verder

<u>Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE) 2027.</u>

Bij deze circulaire wordt € 671 miljoen in 2027 beschikbaar gesteld aan gemeenten om uitvoering te kunnen geven aan hun taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid. Hiervan wordt € 583 miljoen verdeeld op basis van de verschillende taken die gemeenten hebben en bijbehorende indicatoren zoals het aantal inwoners van een gemeente. Van het totaalbudget wordt € 85,9 miljoen toegekend voor plannen die gemeenten hebben op gebied van het aardgasvrij maken van wijken, het aanleggen van windparken of zonneweiden of een zero-emissie -zone. Daarnaast is € 1,9 miljoen

beschikbaar ten behoeve van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL). Voor onze gemeente gaat het om een bedrag van € 661.537 voor 2027. De jaren daarna verandert de uitkering van een vrij besteedbaar budget naar een budget met specifieke verantwoording en moet vanuit provinciaal toezicht voor eenzelfde bedrag lasten in de begroting opgenomen worden. Het resultaat van de meicirculaire 2026 wordt hier daarom op gecorrigeerd vanaf 2028.

2029 en verder

Huishoudelijke hulp uit de Wmo

Dit betreft maatregel 44 uit het Coalitieakkoord van het kabinet Jetten. Mensen die dat kunnen, gaan zelf betalen voor hun huishoudelijke hulp. Huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening binnen de wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) wordt daarom geschrapt met ingang van 1 januari 2029. Als gevolg hiervan hebben gemeenten jaarlijks minder uitgaven, daarom wordt een uitname uit het gemeentefonds gedaan van jaarlijks € 1,4 miljard vanaf 2029. Voor onze gemeente gaat het om een structureel bedrag van € -925.205.

Vangnet

Voor de mensen die niet zelf hulp kunnen regelen, blijft de gemeente daarin voorzien. Daartoe wordt vanaf 2029 jaarlijks € 430 miljoen aan het gemeentefonds toegevoegd. Voor onze gemeente gaat het om een structureel bedrag van € 276.274.

Reserves en voorzieningen

De provinciaal toezichthouder hanteert strikte regels ten aanzien van de inzet reserves. Dit om te voorkomen dat gemeenten in (te) hoge mate afhankelijk zijn van structurele bijdragen vanuit hun reserves om structureel en reëel evenwicht te realiseren. Conform de regels die hiervoor gelden, dekken wij in principe alleen incidentele lasten vanuit reserves. In dit kader dekken wij onderhoudslasten alleen vanuit een reserve voor zover deze incidenteel van aard zijn. Voor de dekking van enkele investeringskredieten dekken wij de kapitaallasten vanuit een zogenaamde dekkingsreserve. Dit is toegestaan zolang de volledige boekwaarde in de dekkingsreserve aanwezig is. Aan deze voorwaarde voldoen wij. Het egaliseren van tarieven is alleen mogelijk via voorzieningen. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing volgen wij daarom deze lijn.

Samenvattend financieel overzicht begroting 2027 – 2030

De Kadernota 2027-2030 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2026 vormen het financiële uitgangspunt voor de Begroting 2027-2030. De Kadernota 2027-2030 bevatte de mutaties op basis van besluiten met financiële consequenties die verwerkt moesten worden, alsmede te verwachten exogene (niet-beïnvloedbare) mutaties (zoals de structurele doorwerkingen van mutaties uit de jaarrekening 2025). Deze mutaties zijn opgenomen in de bijlage bij de Kadernota 2027-2030.

	(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
I)	Beginstand begroting 2027-2030	-514	-325	-1.396	
II)	Mutaties Begroting 2027-2030 (Reguliere mutaties en Meicirculaire)	1.538	-1.107	470	
III)	Resultaat begroting 2027-2030	1.024	-1.432	-926	-712

Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie moet de Begroting 2027 structureel en reëel in evenwicht zijn. Als dit niet het geval is, dient in het meerjarenperspectief (2028-2030) aannemelijk te worden gemaakt dat dit evenwicht alsnog tot stand wordt gebracht. Na verwerking van de mutaties resulteert een (beperkt) positief begrotingssaldo voor 2027. Hiermee voldoen we aan de begrotingsvoorwaarden van de provincie. In de opvolgende jaren 2028 t/m 2030 sluit de begroting tot nog toe (ruim) negatief.

II. Mutaties begroting

De 'Mutaties begroting' betreffen voornamelijk:

	Mutatie (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
1	Kapitaallasten	-588	-115	649	683
2	Kabels en leidingen	-310			
3	Leges bouwvergunningen	-154	-240	-96	1.5
4	Personeelslasten	623	1.191	1.791	2.335
5	Sociaal domein	204	304	-544	-544
6	OZB	-300	-300	-300	-450
7	Omgevingsplan / visie	338	444	441	407
8	Uitkering WAO / AAW	-190	-190	-190	-190
9	Meicirculaire 2026	-709	-477	-504	-271

Een positief bedrag is negatief voor het saldo en vice versa.

In de Financiële begroting is een nadere toelichting op de oorzaken van het saldo van de primitieve begroting 2027 opgenomen. De afzonderlijke mutaties zijn hieronder kort omschreven en worden nader toegelicht in de verschillende programma's.

1. De mutatie op de kapitaallasten betreft voornamelijk de structurele doorwerking van het doorschuiven, af-/bijramen en afsluiten van investeringskredieten vanuit de Jaarrekening 2025 en de 2e Periodieke Begrotingswijziging 2026 (beiden vastgesteld op 7 juli 2026).

2. Op basis van de actuele verwachting worden de inkomsten uit vergoedingen voor kabels en leidingen naar boven bijgesteld. De begroting wordt overeenkomstig aangepast.
3. Herziene raming inkomsten uit leges bouwvergunningen.
4. Betreft bijstelling op verschillende onderdelen, waaronder: robuuster maken LWE, concerncontroller, communicatie, salarissen en ICT.
5. Betreft voor alle jaren een bijstelling MFA en aanvullend voor 2027 en 2028: De jeugdwet, hervormingsagenda en inkoopstrategie vereisen van gemeenten een verschuiving van geindiceerde zorg naar begeleiding in eigen uitvoering en preventie. De mutatie 2029 en 2030: Afname Wmo kosten ivm wijzigen Rijksbeleid
6. Actualisering geraamde inkomsten. Mede vanwege extra controle WOZ Waarden.
7. Uitwerking Omgevingsplan/visie
8. Meerjaarlijkse raming UWV inkomsten
9. Uitkomst van de doorrekening van de meicirculaire 2026.

Salariskosten/werkgeverslasten

In het Begroting en Verantwoording (BBV) wordt een algemene definitie van overhead voorgeschreven: *Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.* Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten, dus ook salariskosten, zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

Voor de verdeling van de salariskosten (ook wel werkgeverslasten genoemd) over alle takenvelden in de begroting hanteren wij een verdeelmethode op basis van uren schrijven.

Aan de afdelingen wordt bij het opstellen van de begroting gevraagd voor welke taken de medewerkers hun uren zullen inzetten voor het komende jaar. De totale kosten uit de salarisbegroting worden dan gedeeld door het aantal productieve uren. De salariskosten worden op deze manier verdeeld over alle taakvelden in de begroting. Per jaar kan deze verdeling verschillen doordat er bijvoorbeeld extra inzet gepleegd wordt op een taakveld. Dit is terug te zien in de toelichting als verschuiving van werkgeverslasten. Maar heeft dus per saldo geen budgettair effect.

Algemene reserve

Met ingang van de Begroting 2023-2026 presenteren we, conform het voorstel van de Commissie BBV, in de begroting de werkelijke begrotingssaldi. Dus de werkelijke saldi van lasten en baten. Deze saldi worden niet meer, zoals voor die tijd te doen gebruikelijk, geëgaliseerd naar € 0 door een storting in of onttrekking aan de algemene reserve.

De mutaties op de algemene reserve blijven in deze begroting daarom beperkt tot incidentele uitgaven.

Het geraamde saldo van de algemene reserve op 31-12-2027 bedraagt € 9,7 miljoen. Hierbij dient te worden aangetekend dat:

- Zoals hierboven benoemd, wordt het begrotingssaldo 2026 niet tussentijds onttrokken/ toegevoegd aan de algemene reserve. Dit gebeurt pas in de Jaarrekening 2026. Het begrotingssaldo 2026 bedraagt na vaststelling van de 3e Periodieke Begrotingswijziging 2026 € -2,30 miljoen.
- De onzekerheden ten aanzien van de structurele dekking van kosten voor onder meer jeugdzorg en de omgevingswet vangen wij nog altijd (grotendeels) zelf op in deze begroting.
- De algemene reserve laten wij buiten beschouwing bij het bepalen van de ratio weerstandsvermogen (zie Paragraaf Weerstandsvermogen). Daarvoor zetten wij de reserve Weerstandsvermogen (saldo € 4 mln.) in. Fluctuaties in de algemene reserve hebben

zodoende geen invloed op de ratio, die nog altijd de aanduiding ‘ruim voldoende’ heeft (ratio > 2,0).

III. Financieel perspectief tot en met 2036

Deze meerjarenbegroting beslaat de periode tot en met 2030. Naarmate we verder verwijderd zijn van het eerste jaar van de begroting, neemt de betrouwbaarheid van de schattingen af. Het verminderen van het aantal variabele kostenposten beperkt de mate van onzekerheid. Deze onzekerheidsbeperking is gebaseerd op de volgende factoren:

- een goede financiële structuur, zie de Financiële begroting;
- verwerking van het verloop van de afschrijvingen;
- verwerking van de verwachte ontwikkeling van de OZB-inkomsten.

De informatie over het Gemeentefonds is beschikbaar tot 2030 en is gebaseerd op de meicirculaire 2026 en de meest recente berekeningsgrondslagen. Voor de periode tot 2036 zijn we ervan uitgegaan dat de jaarlijkse correcties voor prijsstijgingen en salarissen gecompenseerd zullen worden door een verhoging van de uitkering uit het Gemeentefonds. Daarnaast blijft het onzeker of het Rijk de daling in de algemene uitkering vanaf 2028 in het Gemeentefonds zal compenseren.

Wat betreft de kosten met betrekking tot jeugdzorg en de omgevingswet, hanteren we in de meerjarige prognose vanaf 2030 een voortzetting van het niveau van 2029. Op de lange termijn is er ook sprake van het wegvallen van overige inkomsten, met name de opbrengsten uit langlopende leningen tegen relatief hoge rentetarieven. Bovendien zal op een gegeven moment de reserve ter dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis uitgeput raken, wat de noodzaak voor nieuwe manieren van dekking van kapitaallasten met zich meebrengt.

Gebaseerd op deze uitgangspunten en zonder rekening te houden met mogelijke beleidsuitbreidingen of nieuw beleid, ziet het financiële vooruitzicht (het begrotingsresultaat voor de komende jaren) er als volgt uit tot en met 2036:

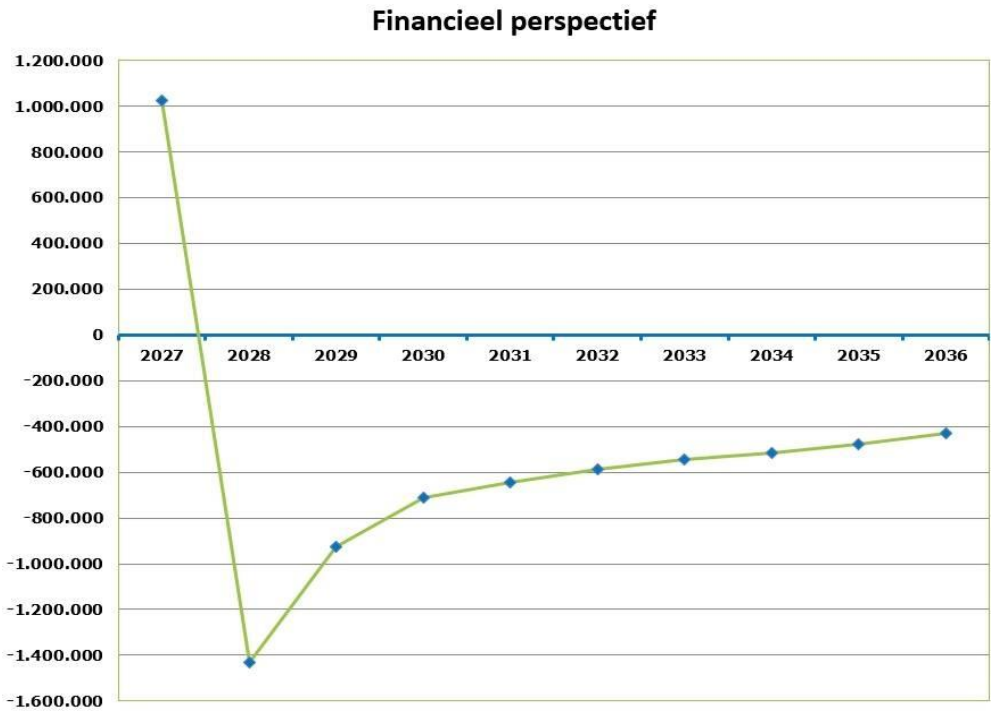

Het financieel perspectief laat zien dat de begroting in 2027 nog met een positief saldo sluit. Vanaf 2028 ontstaat echter een negatief financieel perspectief. Het tekort is in 2028 het grootst en neemt in de jaren daarna geleidelijk af. Ook in 2036 is het financieel perspectief echter nog negatief. De ontwikkeling laat daarmee zien dat de financiële ruimte op de langere termijn beperkt blijft en dat aanvullende maatregelen nodig zijn om ook structureel tot een sluitend financieel perspectief te komen.

Hoewel de gemeente een stevige financiële buffer in de vorm van reserves heeft, is de inzet ervan punt van aandacht. Deze financiële buffer kan namelijk niet worden ingezet voor het realiseren van een structureel sluitende exploitatie. Overeenkomstig de uitgangspunten is aanwending van algemene reserve slechts mogelijk voor de dekking van incidentele uitgaven. Dit is voor 2027-2030 toegepast

Overzicht structureel/incidenteel begrotingssaldo	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Saldo baten en lasten	14.570	2.289.145	1.602.964	1.302.082
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-1.038.811	-857.360	-676.764	-590.003
Geraamd resultaat	-1.024.241	1.431.785	926.200	712.079
Saldo incidentele baten en lasten	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	-1.024.241	1.431.785	926.200	712.079

Overzicht begrotingsresultaat	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Saldo lasten -/- baten per programma				
Programma 1	61.703	22.781	25.881	29.281
Programma 2	4.710.262	4.653.614	4.735.280	4.763.489
Programma 3	6.055.890	7.392.195	8.216.738	8.667.925
Programma 4	2.030.966	2.271.169	2.192.813	2.210.918
Programma 5	13.815.439	13.679.791	13.026.607	13.195.437
Programma 6	2.794.367	2.649.988	2.677.747	2.685.558
Programma 7	319.571	608.918	764.480	658.884
Totaal van de programma's	**29.788.198**	**31.278.456**	**31.639.546**	**32.211.493**
Algemene dekkingsmiddelen	-42.146.676	-42.405.548	-43.885.095	-45.375.472
Overzicht overhead	12.373.048	13.416.237	13.848.513	14.466.062
Bedrag heffing Vpb	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	0	0	0	0
Subtotaal programma's (Incl. algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vpb en onvoorzien)	**14.570**	**2.289.145**	**1.602.964**	**1.302.082**
Reservemutaties:				
Onttrekking	-1.346.931	-1.165.549	-985.375	-898.614
Stortingen	308.120	308.189	308.611	308.611
Saldo reservemutaties	**-1.038.811**	**-857.360**	**-676.764**	**-590.003**
Begrotingsresultaat	**-1.024.241**	**1.431.785**	**926.200**	**712.079**

Conclusie

Omdat het begrotingsjaar 2027 structureel en reëel in evenwicht is, komen wij in aanmerking voor repressief toezicht door de provincie. Daarmee is de financiële positie voor het eerstvolgende begrotingsjaar op orde. Tegelijkertijd laat het meerjarenperspectief zien dat de financiële ruimte beperkt is. Voor de jaren 2028 tot en met 2030 is sprake van een negatief begrotingssaldo. Evenals bij de vorige begroting zijn hiervoor meerdere financiële ingrepen nodig geweest om tot een verantwoord financieel perspectief te komen. Voor deze begroting is ervoor gekozen de resterende negatieve saldi vanaf 2028 niet verder van maatregelen te voorzien.

De meerjarenbegroting 2027-2030 is opgebouwd op basis van lasten en baten die onontkoombaar zijn en/of redelijkerwijs te verwachten. Daarmee is de begroting zowel reëel als volledig. Er zijn geen stelposten opgenomen*, tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid zijn aangegeven door bijvoorbeeld de VNG. Dit betekent dat de gepresenteerde financiële resultaten een zo realistisch mogelijk beeld geven van de ontwikkeling van de gemeentelijke financiën.

Ook aan de inkomstenkant zijn de ramingen gebaseerd op reële en onderbouwde verwachtingen. Tegelijkertijd blijft de financiële positie van gemeenten sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de inkomsten vanuit het Rijk. De onzekerheid over de structurele financiering van gemeenten blijft daarmee een belangrijk aandachtspunt voor het meerjarenperspectief.

De begroting biedt in 2027 ruimte om de gemeentelijke taken uit te voeren en de noodzakelijke voorzieningen in stand te houden. De financiële ruimte voor nieuw beleid en beleidsintensiveringen is echter beperkt. Gelet op de negatieve saldi vanaf 2028 blijft het noodzakelijk om terughoudend om te gaan met structurele uitgaven en scherp te blijven op de ontwikkeling van de lasten en baten. De negatieve saldi in de jaren 2028 tot en met 2030 worden in deze begroting geaccepteerd. De ontwikkeling van het financiële perspectief zal bij volgende begrotingen opnieuw worden beoordeeld.

Al met al betekent deze Begroting 2027-2030:

- een structureel en reëel sluitende begroting voor 2027;
- negatieve begrotingssaldi voor de jaren 2028 tot en met 2030;
- een beperkte ruimte voor nieuw beleid of beleidsintensiveringen;
- ruimte om de bestaande voorzieningen in stand te houden en noodzakelijke investeringen in de organisatie en kapitaalgoederen te blijven doen;
- een financiële positie met een voldoende solvabiliteit en weerstandsvermogen, waarbij de beschikbare financiële buffers niet kunnen worden ingezet als structurele dekking van de exploitatie.

De negatieve saldi vanaf 2028 onderstrepen dat de financiële positie van de gemeente kwetsbaar blijft. Tegelijkertijd biedt het positieve resultaat voor 2027 voldoende basis om het begrotingsjaar verantwoord in te gaan. De ontwikkeling van de gemeentelijke financiën blijft mede afhankelijk van de structurele financiering vanuit het Rijk. De financiële ontwikkeling en de consequenties daarvan zullen daarom in de komende begrotingsrondes opnieuw worden betrokken bij de afwegingen over beleid, uitgaven en inkomsten.

**Wij hanteren geen stelposten, tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid zijn aangegeven door bijvoorbeeld de VNG.*

Programma's

Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland

Beleidsdoel

Versterken en behouden van de kwaliteit van het open agrarisch cultuurlandschap van Midden-Delfland en de vitale dorpen in Midden-Delfland.

Wat willen we bereiken?

Focus en energie

Midden-Delfland is een groene gemeente met een unieke positie als groen gebied in een stedelijke omgeving. In de afgelopen twintig jaar is gekoesterd en ontwikkeld wat Midden-Delfland uniek maakt. Het landschap, de fijnschaligheid en de prettige manier van leven.

De bevestiging van het belang van deze eigenschappen vinden wij in het Cittaslow-lidmaatschap en de toekenning van de status 'Bijzonder Provinciaal Landschap'. De kwaliteiten komen ook terug in de speerpunten van de gebiedsvisie Midden-Delfland 2025 en de Toekomstvisie 2050. Onze insteek is om met hernieuwde focus en energie, én met oog voor toekomstige generaties, samen met onze inwoners, ondernemers en verenigingen ons in te zetten voor onze dorpen, en ook met onze regionale partners voor ons bijzonder provinciaal landschap Midden-Delfland.

Behouden en versterken van het waardevolle agrarische cultuurlandschap

Het landschap van Midden-Delfland speelt een belangrijke rol voor een gezonde en toekomstbestendige leefomgeving van onze eigen inwoners en ook voor de regio. Midden-Delfland heeft recreatiegebieden aan de randen van steden, natuurgebieden in het zuidelijke deel en een agrarisch kerngebied. Het behoud en versterking van de kwaliteiten die hiermee samenhangen vereisen een gevarieerde aanpak waarbij de gemeente en partners van de Landschapstafel samenwerken. Er worden verschillende programma's, projecten en initiatieven ontwikkeld om de doelen te bereiken. Het Bijzonder Provinciaal Landschap (BPL) Midden-Delfland blijft een levendig landschap waar mensen kunnen recreëren. Het benadrukt de waarde van het open cultuurlandschap en biedt kansen voor innovatieve combinaties van erfgoed, natuur, recreatie en duurzame landbouw. We zetten gebiedsmarketing in om het landschap en de streekproducten bekend te maken en het voortbestaan van Midden-Delfland te bevorderen.

Het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw, voornamelijk melkveehouders, in het agrarisch kerngebied is erg belangrijk. Het programma Duurzaam Boer Blijven stimuleert kringlooplandbouw en betaalde landschapsdiensten om de landbouwsector duurzaam te maken en beter aan te laten sluiten bij de stedelijke omgeving. We bevorderen het netwerk om de boeren in staat te stellen goed voor het landschap te zorgen en er meerwaarde uit te halen. De Stichting Groenfonds Midden-Delfland speelt een belangrijke rol in het vergoeden van zogeheten groenblauwe diensten en het versterken van de stad-landverbinding.

Wij dragen samen met onze partners van de Landschapstafel actief bij aan de NOVEX Zuidelijke Randstad en het ZH-PLG.

Samen met het BPL streven we daarbij naar het beschermen en versterken van de ruimtelijke kwaliteit en het versterken van het Midden Delfland-gebied als groenblauwe oase met natuur, duurzame landbouw en recreatie. Het toekomstperspectief van de duurzame landbouw speelt een

belangrijke rol bij het realiseren van deze maatschappelijke uitdagingen. De gemeente heeft al veel bijdragen geleverd en zal dit ook in de komende jaren blijven doen.

Vitale dorpen

Midden-Delfland heeft levendige dorpen waar men zich jong kan voelen en oud kan worden. Als Cittaslow-gemeente streven we ernaar dat onze dorpen bloeiende, veilige en sociale dorpen blijven om in te leven, wonen en werken. Ons doel is om de leefbaarheid van de dorpen te stimuleren door te zorgen voor een goede balans in voorzieningen en woningen enerzijds en het behoud van het karakter van het dorp anderzijds. Dit vereist maatwerk. Den Hoorn, Maasland en Schipluiden hebben een eigen identiteit en de inwoners voelen zich verbonden met hun dorp. De uitdaging is om de identiteit en het karakter van de dorpen in het landschap te behouden, en tegelijkertijd ruimte te bieden voor vernieuwing, diversiteit en veranderende woonbehoeften van een nieuwe generatie.

De visie hierop is voor elk dorp opgesteld, samen met inwoners, ondernemers en organisaties die betrokken zijn bij de dorpen. De dorpenvisies vormen bouwstenen voor de 1e herziening van de Omgevingsvisie in 2027. Een aantal randvoorwaarden is op voorhand al te noemen, mede dankzij het participatietraject van de Toekomstvisie 2050:

- Wonen; behoud van jongeren door voldoende woonruimte voor jongeren, en bouwen van woningen voor ouderen zodat betere doorstroming komt en meer passende woonruimte beschikbaar komt voor jongeren en gezinnen.
- Voorzieningen; behoud en versterken van voorzieningenniveau , waaronder onderwijs, zorg, sport, winkels en andere plekken voor ontmoeting en dagelijkse behoeften, als fundament voor een gezonde, sociale en toekomstbestendige woonomgeving;
- Dorpse sfeer; de identiteit en verbondenheid met het dorp wordt gekoesterd. Dit wordt bekrachtigd door het karakter van elk afzonderlijk dorp te behouden, realisatie van meer ontmoetingsplekken en bevordering van sociale cohesie. Daarbij krijgen de inwoners meer ruimte om bij te dragen aan hun eigen leefomgeving.
- Bereikbaarheid; behoud van het karakter van elk dorp en ons landschap betekent dat niet elke functie in de betreffende kern behouden of gerealiseerd kan worden. We zorgen hierom voor goede onderlinge verbindingen tussen de dorpen en met de omliggende steden. Hiertoe stimuleren wij betere wandel- en fietsverbindingen en openbaar vervoerverbindingen.
- Duurzaamheid; bij herstructurering van bestaande buurten en bij nieuwbouw zijn duurzame en klimaatadaptieve maatregelen vanzelfsprekend.

Herziening Omgevingsvisie

Bij de herziening van de Omgevingsvisie wordt de ruimtelijke vertaling gemaakt van de landschappelijke kwaliteiten in een actuele regionale context en in verbinding met onze drie dorpen. Voorafgaand aan dit proces worden de Dorpenvisies, recreatiebeleid en een herziening van ecologisch beleid vastgesteld door de raad. Deze worden meegenomen als bouwsteen. We doen dit samen met betrokkenen. Dat zijn primair de inwoners maar ook ondernemers, verenigingen, maatschappelijke organisaties, buurgemeenten en partners. We hechten immers veel waarde aan een goede relatie en communicatie met hen. De 1e herziening van de Omgevingsvisie zal na het participatietraject worden vastgesteld.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delfland is lid van de internationale beweging Cittaslow die nadruk legt op de authentieke waarden van gemeenten, op aandacht voor de kwaliteit van leven en voor eerlijk en gezond voedsel. Lid zijn van Cittaslow betekent voor Midden-Delfland een bewuste oriëntatie op de lokale kracht van de samenleving, fijnschaligheid, duurzaamheid vanuit een optimaal evenwicht tussen economische, ecologische en sociale aspecten en de eigen authentieke waarden. De komende jaren wordt door samenwerking met het Cittaslow-netwerk ingezet op de 'branding' van Midden-Delfland als 'Bijzonder Provinciaal Landschap' met vitale dorpen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Bijzonder Provinciaal Landschap

We gaan door met de ingezette lijn zoals destijds omschreven in de Gebiedsvisie Midden-Delfland 2025, de visie voor het Bijzonder Provinciaals landschap en de Toekomstvisie 2050.

1. Duurzame Landbouw: We zetten maximaal in op verdere ontwikkeling van het duurzame economische verdienmodel voor de landbouw van Midden-Delfland als drager van het waardevolle agrarische cultuurlandschap. We stimuleren en belonen kringlooplandbouw op bedrijfsniveau, we investeren in de nieuw generatie jonge boeren, we bevorderen de toekomstbestendige verkaveling van het agrarisch kerngebied, we bouwen korte ketens van duurzaam lokaal voedsel verder uit, we bevorderen het opwekken van duurzame energie op boerenerven en versterken waterkwaliteit, bodemkwaliteit en biodiversiteit in relatie tot het agrarisch bedrijf. Dit doen wij door middel van het programma Duurzaam Boer Blijven en het Grondinstrument (IODS).
   Wij werken komend jaar samen met de gebiedspartners aan een nieuw concept meerjarenprogramma waarin wij ruimte willen geven aan ambitieuze doelen en opgaven voor het agrarisch kerngebied van het BPL Midden-Delfland.
2. Ruimtelijke kwaliteit: We beschermen en versterken de ruimtelijke kwaliteit van het open polderlandschap samen met betrokken partijen. Bij ruimtelijke kwaliteit gaat het om het evenwicht tussen gebruiks-, belevings-, toekomst- en herkomstwaarde – waarbij we ook anticiperen op klimaatverandering. Wij betrekken deze doelstelling bij het opstellen van ruimtelijke plannen en bij de uitvoering van vergunningverlening, toezicht en handhaving. Voor aanlegwerkzaamheden in het landelijke gebied, zoals het graven en dempen van sloten en het ophogen van weilanden, werken we aan duidelijkere regelgeving.
3. Bekendheid en Recreatie: Samen met betrokken partijen zorgen we ervoor dat recreatie waarde toevoegt aan het landschap, de natuur en het cultureel erfgoed in Midden-Delfland. Gezamenlijk zetten deze partijen zich in voor voldoende beheer- en ontwikkelbudget, waarmee de kwaliteit van het landschap gegarandeerd kan worden. De bekendheid van Midden-Delfland verbetert door als gemeente bij te dragen aan gebiedsmarketing. We benutten de landschapsbiografie om uit te dragen wat ons landschap bijzonder maakt, het te beschermen en het beheren waard maakt.
4. Biodiversiteit: We zetten in op verbetering van de weidevogelstand, de insectenstand en versterking van kruidenrijkdom. Op verschillende manieren geven we hier vorm aan. Bijvoorbeeld door het programma Duurzaam Boer Blijven (kringlooplandbouw), de deelname aan de Stichting Groenfonds Midden-Delfland en door het uitvoeringsplan voor het Bijzonder Provinciaal Landschap (bijvoorbeeld Aanvalsplan Grutto).
5. Water en Klimaat: We zetten in op waterkwaliteit en op water vasthouden in relatie tot droogte, bodemdaling (veenoxidatie) en wateroverlast. De instrumenten die hiervoor worden ingezet zijn onder andere het uitvoeringsplan Bijzonder Provinciaal Landschap en het programma Duurzaam Boer Blijven.

Vitale dorpen

1. Binnen deze begroting zijn er diverse maatregelen, projecten en initiatieven die bijdragen aan het versterken van vitale dorpen. Wij werken verder aan de centrumplannen en woningbouwprojecten om de dorpen vitaal te houden. Daarnaast dragen we bij aan een rijk verenigingsleven en goede sportvoorzieningen voor een gezond en vitaal Midden-Delfland.
2. Wij faciliteren ondernemers, organisaties en verenigingen die door hun activiteiten bijdragen aan de identiteit, het voorzieningenniveau, de onderlinge saamhorigheid, de levendigheid en de leefbaarheid van de dorpen. Onder met name programma 7 vertalen we deze ambitie naar concrete doelen.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Stichting Groenfonds Midden-Delfland ondersteunt de agrarische sector door te werken aan:

- instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap;
- verbetering van de relatie stad en platteland.

Bij de Coöperatie Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG) werken zes gemeentelijke overheden samen om te komen tot een goed beheer van groengebieden in het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. Staatsbosbeheer is de uitvoeringsorganisatie.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Rekening 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 1.209.005**	**€ 1.353.702**	**€ 931.890**	**€ 893.368**	**€ 896.868**	**€ 900.668**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	€ 1.209.005	€ 1.353.702	€ 931.890	€ 893.368	€ 896.868	€ 900.668
I	**-€ 929.058**	**-€ 1.079.313**	**-€ 870.187**	**-€ 870.587**	**-€ 870.987**	**-€ 871.387**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	-€ 929.058	-€ 1.079.313	-€ 870.187	-€ 870.587	-€ 870.987	-€ 871.387
	€ 279.947	**€ 274.389**	**€ 61.703**	**€ 22.781**	**€ 25.881**	**€ 29.281**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ -421.812)
De afname van de lasten op dit taakveld is met name het gevolg van in 2026 opgenomen lasten (zie ook baten) voor de Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap (€ -209.526). Het restant is een verschuiving van werkgeverslasten (€ -235.909).

Baten
Midden-Delfland en Vitale Dorpen (€ -209.126)
De afname van de baten op dit taakveld is volledig het gevolg van in 2026 voor de Landschapstafel Bijzonder provinciaals landschap (€ -209.526) opgenomen baten (zie ook lasten).

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Rekening 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Programma 2: Bestuur en veiligheid

Beleidsveld bestuurlijke organisatie

Beleidsdoel

Het hebben van een herkenbaar, toegankelijk en weerbaar democratisch bestuur dat inwoners actief betrekt, verantwoording aflegt en zorgdraagt voor een goede kwaliteit van de dienstverlening aan inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties.

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een herkenbaar, toegankelijk en weerbaar democratisch bestuur dat zichtbaar aanwezig is in de samenleving en in verbinding staat met inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties. We betrekken hen actief bij de voorbereiding en uitvoering van beleid, luisteren naar hun ideeën en zorgen en maken inzichtelijk hoe deze worden meegewogen in onze besluitvorming.

Daarnaast willen we een betrouwbare en transparante overheid zijn die verantwoording aflegt over haar keuzes, resultaten en prestaties. Door te investeren in een professionele, klantgerichte en toegankelijke dienstverlening zorgen we ervoor dat inwoners en maatschappelijke partners tijdig, duidelijk en passend worden geholpen. Zo versterken we het vertrouwen in het lokaal bestuur en dragen we bij aan een betrokken, veerkrachtige en democratische gemeente.

De gemeenteraad heeft bij deze doelen een belangrijke rol. Zij is de vertegenwoordiging vanuit onze samenleving, geven vorm aan de democratische besluitvorming en hebben een controlerende functie. De gemeenteraad komt daarvoor maandelijks in openbaarheid bij elkaar. Daar worden financiële en bestuurlijk kaderstellende onderwerpen besproken en vastgesteld voor nadere uitwerking door het college en de ambtelijke organisatie.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De identiteit van de dorpen is zeer waardevol. Onze gemeenschappen zijn Cittaslow, ook als dit niet dagelijks benoemd wordt. Doel van dit richtinggevend instrument is het als bestuur en organisatie verbeteren van de kwaliteit van leven en voldoen aan de behoeften van de mensen en hun leefomgeving. Cittaslow komt tot uiting in de keuzes die we elke dag maken. Door bewuste en doordachte verbeteringen in de openbare ruimte, dienstverlening, duurzaamheid, ontmoeting en participatie bouwen we stap voor stap verder aan een prettige en leefbare gemeente.

Bewuste gemeenschappen houdt voor de gemeente in dat we goed afwegen welke maatschappelijke uitdaging er is en wat de daarbij doeltreffendste verbeterrichting is. Bij de oplossingsrichting wordt gekeken naar de mogelijkheden van innovatie en participatie, waarbij gestreefd wordt naar een optimaal evenwicht tussen sociale en ecologische opgaven mede vanuit een economisch-financieel perspectief. Hierbij werkt de gemeente in gezamenlijkheid vanuit de identiteit van de gemeenschappen, die is ontstaan vanuit het landschap en (cultuur)historie. Het gaat om bewustzijn waar je vandaan komt, thuis voelen en het handelen niet alleen vanuit financiën benaderen maar ook baseren op (maatschappelijke) waarden en opbrengsten. Het Cittaslow-keurmerk is voor ons meer dan een titel. Het is geen marketinginstrument, maar een manier van werken die richting geeft aan onze keuzes en ons helpt om samen met onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties te blijven investeren in een gemeente waar kwaliteit van leven centraal staat.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Wij zetten ons in voor een gemeente waarin inwoners, ondernemers, verenigingen en maatschappelijke organisaties zich thuis voelen, betrokken zijn en actief kunnen bijdragen aan hun eigen ruimtelijke en sociale leefomgeving. Daarbij maken wij bewuste keuzes die aansluiten bij de identiteit van Midden-Delfland en bijdragen aan een evenwichtige ontwikkeling van landschap, samenleving en economie.

Het unieke veenweidelandschap, de karakteristieke dorpen en de rijke cultuurhistorie vormen de basis van onze identiteit. Deze kwaliteiten benutten wij als uitgangspunt bij ruimtelijke, sociale, economische en duurzame ontwikkelingen. Hierdoor versterken wij niet alleen de aantrekkelijkheid van onze gemeente, maar ook de verbondenheid van inwoners met hun woon- en leefomgeving. Tegelijkertijd streven we naar een sterke positie van de gemeente en het Bijzonder Provinciaal Landschap op regionaal en landelijk niveau. Daarvoor zoeken wij actief de samenwerking met omliggende regiogemeente, de MRDH en de provincie Zuid-Holland.

Het werken aan de maatschappelijke doelen doen wij door vanuit samenwerking te zoeken naar innovatieve oplossingen die toekomstbestendig zijn en tegelijkertijd passen bij de schaal en het karakter van onze gemeente. Daarbij streven we naar een goede balans tussen ecologische, sociale en economische belangen.

In onze dienstverlening werken wij vanuit de belofte dat iedereen zich begrepen, geholpen, betrokken en thuis voelt. Dat bereiken we door belangstelling te tonen, deskundig en gedreven te werken en altijd naar de bedoeling te handelen. Deze belofte is de toetssteen van de manier waarop wij ons werk doen. We behandelen iedereen passend en met respect. Transparantie en duidelijkheid zijn daarbij essentieel, zodat we een gemeente blijven die staat en gaat voor haar inwoners, ondernemers, verenigingen, maatschappelijke organisaties en bezoekers.

Bestuurders en ambtelijke organisatie zijn laagdrempelig aanspreekbaar voor inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties. We streven vanuit een herkenbare identiteit en continuïteit naar en een sterke positie voor onze gemeente op regionaal en ook landelijk niveau. Wij doen dit vanuit de regionale samenwerking (o.a. Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, MRDH), Cittaslow en samenwerking met de provincie Zuid-Holland.

Concrete doelen/acties voor 2027

- 4-jaarlijks onderzoek naar kwaliteit dienstverlening (vervolg nulmeting 2023)
- Bewuste keuze voor participatie als dit een meerwaarde heeft in keuzes en beïnvloeding, tijd en middelen
- Met inachtneming van regelgeving staan we positief ten opzichte van inwoners- en ondernemersinitiatieven (ja-mits) en faciliteren die als die van meerwaarde zijn voor de samenleving en landschap van Midden-Delfland
- Bestuurlijk en ambtelijk zichtbaar en aanspreekbaar zijn
- Actief onderhouden externe contacten met ondernemers, verenigingen, maatschappelijke organisaties, regiogemeenten en positief-kritisch bijdragen aan de regionale samenwerking
- Als continuproces bewaken en verbeteren kwaliteit van de dienstverleningsvisie, o.a. door mogelijkheden te benutten de administratieve lasten, processen en aanvraagprocedures te vereenvoudigen

Uitwerking van de doelen voor de uitvoering van dit programma zijn opgenomen in de andere beleidsprogramma’s van deze begroting. Rode draad hierbij vanuit de bestuurlijke organisatie is de aanpak van maatschappelijke vraagstukken vanuit het belang en de behoefte van de inwoner van

Midden-Delfland in relatie tot de regionale context. De komende periode is de inzet gericht op het versterken van onze regionale positie.

Instrumenten

- Dienstverleningsvisie Midden-Delfland 2023-2033
- Beleidskader participatie en Participatieverordening Midden-Delfland 2025 (incl. inwonersinitiatief)
- Klachtenverordening
- Reglement van orde voor de raadsvergaderingen (spreekrecht)
- Verordening op de commissies (spreekrecht)
- Beleidskader communicatie (o.a. Social Media)
- Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG) en Fonds Gezamenlijke Gemeentelijke Uitvoering (GGU via VNG)
- Cittaslow (VITA=Verbinding, Identiteit, Toekomstbestendigheid en Ambitie)
- Verbonden partijen (paragraaf 3.2) en informele regionale overleggen (o.a. Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland, Bestuurlijk overleg ruimte Haagse regio, Bestuurlijke Tafel Wonen en Regionale Regietafel Opvang Asielzoekers Haaglanden)

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH) werkt met de 21 deelnemende gemeenten aan het verbeteren van de mobiliteit en het versterken van het economisch vestigingsklimaat van de regio Rotterdam Den Haag. Naast deze formele taken vervult de MRDH ook een regionale netwerkfunctie richting provincie en Rijk (o.a. betrokkenheid bij Bestuurlijk Overleg Leefomgeving (BOL) en BO MIRT, NOVEX ZR).

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 2.896.859**	**€ 3.092.336**	**€ 3.131.883**	**€ 3.074.676**	**€ 3.022.145**	**€ 3.049.454**
Bestuurlijke samenwerking	€ 196.507	€ 297.929	€ 266.429	€ 272.258	€ 277.258	€ 282.758
Bestuursondersteuning raad	€ 263.615	€ 360.912	€ 387.933	€ 391.033	€ 393.633	€ 396.633
Bestuursorganen	€ 870.017	€ 804.037	€ 909.909	€ 894.953	€ 896.186	€ 903.682
Burgerzaken	€ 1.124.932	€ 1.218.305	€ 1.157.807	€ 1.104.327	€ 1.041.063	€ 1.050.276
Raad en raadcommissie	€ 441.788	€ 411.153	€ 409.805	€ 412.105	€ 414.005	€ 416.105
I	**-€ 469.179**	**-€ 492.497**	**-€ 536.301**	**-€ 498.543**	**-€ 337.638**	**-€ 339.738**
Bestuurlijke samenwerking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursondersteuning raad	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursorganen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Burgerzaken	-€ 469.179	-€ 492.497	-€ 536.301	-€ 498.543	-€ 337.638	-€ 339.738
Raad en raadcommissie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 2.427.681**	**€ 2.599.839**	**€ 2.595.582**	**€ 2.576.133**	**€ 2.684.507**	**€ 2.709.716**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026.

Lasten

Bestuurlijke samenwerking (€ -31.500)
Dit beperkte verschil betreft mutaties op inkomensoverdracht overige overheden (als contributie VNG) en een verschuiving van werkgeverslasten.

Bestuursondersteuning raad en rekenkamerfunctie (€ 27.021)
Deze toename zit geheel in het begrote bedrag voor werkgeverslasten.

Bestuursorganen (€ 105.872)
De toename heeft een 2-tal oorzaken; enerzijds de appa verplichtingen in 2026 (€ -66.000) en anderzijds een storting in voorziening wethouders (€ 180.040).

Burgerzaken (€ -60.498)
Enkele jaren geleden is de termijn van geldigheid van identiteitsbewijzen aangepast. Dat leidde tot een piek aan aanvragen die elke 5 jaar terugkomt. Deze piek is van toepassing op 2027 (€ 14.700 (zie ook baten)). De afname vanwege in 2026 hoger inhuurbudget (€ -41.600), het restant zit in een verschuiving van werkgeverslasten.

Baten

Burgerzaken (€ -43.804)
Enkele jaren geleden is de termijn van geldigheid van identiteitsbewijzen aangepast. Dat leidde tot een piek aan aanvragen die elke 5 jaar terugkomt. Deze piek is van toepassing op 2027 (zie ook baten).

Beleidsveld openbare orde en veiligheid

Beleidsdoel

Dat de gemeente Midden-Delfland een veilige gemeente is om in te wonen, werken en recreëren.

Wat willen wij bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect
Dat inwoners, ondernemers en bezoekers zich veilig voelen in Midden-Delfland. Wanneer er een incident, ramp of crisis is of deze zich dreigt voor te doen, merken inwoners dat de gemeente dit adequaat oppakt.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Een goede en veilige leefomgeving is een basisvoorwaarde bij de beleving van de kwaliteit van leven in een gemeente. Een Cittaslow gemeente zoals Midden-Delfland streeft dit na. We zorgen ervoor dat de impact van een ramp op de samenleving zo gering mogelijk is. We bevorderen ook de veerkracht van de samenleving.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationele doelen om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

1.Naar een nieuw Integraal Veiligheidsbeleid (2028–2031)

2027 is het laatste uitvoeringsjaar onder het Integraal Veiligheidsplan (IVP) 2024–2027. In dit begrotingsjaar evalueren wij het huidige plan en ontwikkelen wij het nieuwe IVP 2028–2031 met een bijbehorend uitvoeringsplan. Daarmee actualiseren wij onze prioriteiten en verankeren wij nieuwe ontwikkelingen — zoals de landelijke herziening van het boa-stelsel — in een meerjarig kader in plaats van via losse maatregelen.

2.Ondermijning en Bibob

Wij geven proactief uitvoering aan de aanpak van ondermijning. Via de multidisciplinaire ondermijningstafel behandelen wij vroegsignalen en casuïstiek en voeren wij gerichte integrale controles uit; in RIEC-verband werken wij samen met partners en omliggende gemeenten om een waterbedeffect te voorkomen. De nadruk ligt op het vergroten van de bewustwording bij inwoners, ondernemers, medewerkers, bestuur en raad, omdat vroege herkenning van signalen de sleutel is tot effectief optreden. Het Plan van aanpak ondermijning 2024–2026 loopt af; de structurele voortzetting verankeren wij in het nieuwe IVP. Met de Wet Bibob weren wij malafide partijen en beschermen wij bonafide ondernemers. Met de verbrede toepassing en een aangewezen Bibob-coördinator richt 2027 zich op borging van de werkprocessen en kennisvergroting in de organisatie.

3.Zorg en veiligheid: overlast door personen

Zorg en veiligheid raken steeds meer verweven. Samen met onze partners signaleren wij vroegtijdig situaties die extra aandacht vragen en pakken wij overlastmeldingen multidisciplinair op binnen de leefbaarheidskring. De lokale zorg- en veiligheidskamer ontwikkelen wij verder door, zodat wij tot integraal en passend risicomanagement komen. In 2027 geven wij uitvoering aan het vernieuwde woonoverlastbeleid met WoonWest, het Sociaal Domein en de politie, en werken wij de lokale uitvoeringsagenda huiselijk geweld en de meldcode richting implementatie. Voor jeugd zetten wij in op vroege signalering: boa’s houden structureel toezicht in de dorpen en recreatiegebieden en treden waar nodig handhavend op.

4.Digitale veiligheid

Wij bestendigen de inzet op digitale weerbaarheid van zowel inwoners als medewerkers. Extern richten wij ons op bewustwording bij jeugd, jongeren en ouderen; intern op training, herkenning en melding van digitale dreigingen, in samenwerking met Informatievoorziening en Juridische Zaken. In 2027 ligt de nadruk op het borgen van deze aanpak als vast onderdeel van onze bedrijfsvoering en preventie-inzet.

5.Crisisbeheersing

Wij versterken en professionaliseren onze crisisorganisatie verder. Onze crisisfunctionarissen worden opgeleid, getraind en beoefend; de onderhoudstrainingen vinden regionaal plaats. Gelet op de hybride (militaire) dreigingen van deze tijd blijven wij actief betrokken binnen de Veiligheidsregio Haaglanden en bereiden wij ons voor op scenario’s zoals langdurige uitval van nutsvoorzieningen, zodat de gemeente veerkrachtig kan blijven functioneren.

6.Ligplaatsenbeleid en weesboten

Met het geactualiseerde ligplaatsenbeleid creëren wij een grondslag om het aantal weesboten terug te dringen en kostenverhaal bij verwijdering te vereenvoudigen — een structureel knelpunt, omdat het eigenaarschap van weesboten vaak onduidelijk is. Op basis van de inventarisatie van wrakken en de urgentie daarvan vragen wij het daarvoor benodigde uitvoeringsbudget aan.

7.Toekomst boa-stelsel

Het landelijke boa-stelsel wordt herzien: de zes domeinen gaan terug naar twee, domeingrenzen veranderen en boa's in de openbare ruimte krijgen meer ruimte om direct op te treden bij bijvoorbeeld afval- en geluidsoverlast. Tegelijk verschuiven verantwoordelijkheden naar de werkgever — kwaliteitsborging, klachtenafhandeling, nazorg en scholing — en komt ook de beslissing over aanvullende uitrusting (bodycam, wapenstok, pepperspray) bij de gemeente te liggen. Het stelsel moet in 2028 volledig operationeel zijn. In 2027 brengen wij in beeld welke bestuurlijke afweging nodig is rond de uitrusting van onze boa's en welke nieuwe werkgeverstaken structureel geborgd moeten worden; gelet op onze schaal onderzoeken wij of dit doelmatig regionaal of met partners kan. De nieuwe kaders verankeren wij in het IVP 2028–2031.

8.Verkeersveiligheid

Wij werken doorlopend aan een veilige verkeersomgeving, met bijzondere aandacht voor de langzame weggebruiker. Hardrijden gaan wij tegen met speedvisors, verkeersremmende maatregelen bij reconstructies en afwaardering van 50 naar 30 km/u waar mogelijk. Voor fietsveiligheid verbeteren wij in 2027 het fietspad Rotterdamseweg (Q2) en realiseren wij een oplossing voor het kruispunt Maassluisseweg–Oude Veiling–Kerkweg (Q4). Verkeerseducatie op scholen en het prioriteren van knelpunten op basis van meldingen, ongevallencijfers en snelheidsmetingen zijn doorlopend, en verkeersveiligheid is een vast toetsingskader bij onderhouds- en inrichtingsprojecten.

Financiële mutaties

De actiepunten uit het lopende uitvoeringsplan worden binnen de bestaande capaciteit en financiering gerealiseerd. Als pm-posten met het oog op 2027 en verder signaleren wij: (1) structurele voortzetting van de aanpak ondermijning na afloop van het Plan van aanpak 2024–2026, te verankeren in het nieuwe IVP; (2) uitvoeringsbudget voor verwijdering van weesboten op basis van de inventarisatie; (3) mogelijke lasten uit de herziening van het boa-stelsel (uitrusting en werkgeverstaken).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De Veiligheidsregio Haaglanden (VRH) is ontstaan op basis van de Wet veiligheidsregio's die gemeenten verplicht een gemeenschappelijke regeling aan te gaan voor het organiseren van de samenwerking op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing en geneeskundige hulpverlening.

De integrale aanpak van gebiedsgebonden overlastgevende thema's ontwikkelen we in samenwerking met politie, zorg en het Veiligheidshuis Haaglanden.

Het Regionaal Informatie en Expertise Centrum Den Haag (RIEC)

is een samenwerkingsverband van 27 gemeenten uit de Haagse regio, politie, Openbaar Ministerie en belastingdienst. Het RIEC ondersteund gemeenten bij de bestuurlijke en integrale aanpak van criminaliteit. Het RIEC helpt bij het vergroten en versterken van het lokale bewustzijn en biedt inzicht in de activiteiten van de ondermijnende criminaliteit. Door het verbinden van informatie en expertise draagt het RIEC bij aan een effectieve aanpak van ondermijnende criminaliteit.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 2.231.486**	**€ 2.182.535**	**€ 2.121.781**	**€ 2.084.782**	**€ 2.058.274**	**€ 2.061.474**
Brandweer en rampenbestrijding	€ 1.336.291	€ 1.364.019	€ 1.430.327	€ 1.425.127	€ 1.396.319	€ 1.397.119
Overige openbare orde	€ 895.195	€ 818.516	€ 691.454	€ 659.655	€ 661.955	€ 664.355
I	**-€ 211.033**	**-€ 6.900**	**-€ 7.100**	**-€ 7.300**	**-€ 7.500**	**-€ 7.700**
Brandweer en rampenbestrijding	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige openbare orde	-€ 211.033	-€ 6.900	-€ 7.100	-€ 7.300	-€ 7.500	-€ 7.700
Totaal	**€ 2.020.453**	**€ 2.175.635**	**€ 2.114.681**	**€ 2.077.482**	**€ 2.050.774**	**€ 2.053.774**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten

Brandweer en rampenbestrijding (€ 66.308)
De toename van de lasten op dit taakveld heeft een 2-tal redenen; ten eerste het gevolg van de bijdrage aan Veiligheidsregio Haaglanden (€ 36.000) en ten tweede een verschuiving van werkgeverslasten voor het restant.

Overige openbare orde (€ -127.062)
De afname vanwege in 2026 beschikbare middelen voor preventiecampagne ondermijning en integraal veiligheidsbeeld (€ -66.000), daarnaast was er in 2026 budget voor inhuur vanwege ziekteverzuim en OOV beleidsadvies (€ -60.000). Het restant is verdeeld over verschillende posten.

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 26.040	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	-€ 21.317	-€ 36.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 4.723**	**-€ 36.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**

Wijziging reserves 2027 ten opzichte van 2026.

Baten € -36.000

Uit de algemene reserve werden in 2026 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Wrak/weesbootje restantbudget 2025 doorschuiving € 10.000
- 6K fietsroutes 10K Atlas doorschuiving € 16.000
- Bibob-beleid Ondermijning doorschuiving € 10.000

Programma 3: Beheer, verkeer en milieu

Beleidsveld beheer openbare ruimte

Beleidsdoel

Het leveren van een kwalitatieve bijdrage aan de aanleg, de verbetering en de instandhouding van de boven- en ondergrondse infrastructuur, de leefbaarheid van de woonomgeving en de natuur-ontwikkeling.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Binnen de financiële kaders het handhaven van het afgesproken onderhoudsniveau van de openbare ruimte.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

De inrichting van de openbare ruimte draagt bij aan de beleving van de kwaliteit van de dorpen en het landschap. Cittaslow ondersteunt bewustwording van de inrichting van die ruimte, waarbij rekening wordt gehouden met de directe omgeving. Een historische omgeving vraagt om een ander bestratingsmateriaal en om andere inrichtingselementen dan een nieuwbouwwijk. In het open veenweidegebied wordt rekening gehouden met zichtlijnen en het voorkomen van lichtvervuiling door bijvoorbeeld groene ledverlichting toe te passen. Aandacht voor duurzaamheid door bijvoorbeeld het gebruik van milieuvriendelijke materialen, hergebruik van bestratingsmateriaal en relinen van riolering is bij de inrichting van de openbare ruimte een belangrijk aspect. Ook wordt er bij vervanging van voertuigen voor het beheer en onderhoud van de openbare ruimte zoveel mogelijk ingezet op elektrische voertuigen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Wegen en civiele kunstwerken

Concrete acties voor 2027

- Beheer conform de vastgestelde beheerplannen
- Klimaatadaptief en toegankelijk inrichten van wegen bij nieuwbouw en reconstructies
- In samenwerking met het Hoogheemraadschap van Delfland aanpakken van wegen op keringen
- Intensiveren van integrale aanpak van wegen en nutsvoorzieningen

Instrumenten

- Wegenbeheerplan
- Gladheidsbestrijdingsplan
- Wegenlegger
- Beleids- en beheerplan wegmeubilair 2024-2028 (inclusief bebording en markering)
- Beheerplan civiele kunstwerken 2024-2028
- Beheerplan oeverbescherming (beschoeiingen, damwanden en kade) 2023-2032 (inclusief beheernotitie stuwen)
- Samenwerkingsovereenkomst wegen op keringen

<u>Openbare verlichting</u>
Concrete acties voor 2027

- Vervangen van afgeschreven armaturen en verbeteren van de lichttechnische kwaliteit
- Vervangen van conventionele gasontladings- en fluorescentie lampen naar LED lampen
- Gebruik maken van dimmers, Telemanagement units en (groene) ledverlichting
- Verlichten van achterpaden (sociale veiligheid)

Instrumenten

- Keuzenotitie openbare verlichting

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 4.536.731**	**€ 6.658.018**	**€ 4.315.250**	**€ 4.591.466**	**€ 5.098.692**	**€ 5.331.162**
Binnenhavens en waterwegen	€ 622.754	€ 502.019	€ 328.286	€ 362.152	€ 378.319	€ 383.319
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	€ 3.913.977	€ 6.155.999	€ 3.986.964	€ 4.229.314	€ 4.720.373	€ 4.947.843
I	**-€ 130.797**	**-€ 261.500**	**-€ 485.400**	**-€ 179.700**	**-€ 183.500**	**-€ 187.700**
Binnenhavens en waterwegen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	-€ 130.797	-€ 261.500	-€ 485.400	-€ 179.700	-€ 183.500	-€ 187.700
Totaal	**€ 4.405.934**	**€ 6.396.518**	**€ 3.829.850**	**€ 4.411.766**	**€ 4.915.192**	**€ 5.143.462**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
Wegen, kunstwerken en openbare verlichting (€ -2.342.768)
De afname is met name ontstaan vanwege het in 2026 begroot opgenomen budget voor het centrum Den Hoorn (€ -1.590.000). Doorgeschoven budgetten van 2025 naar 2026, met name voor de 0-beurt wegmeubilair (€ -250.000), bruggen (€ -70.000) en groot onderhoud van de wegen (€ -110.000). Het restant zit in een verschuiving van werkgeverslasten binnen programma van waterwegen naar groen (€ -159.900).

Baten
Wegen, kunstwerken en openbare verlichting (€ 223.900)
De toename aan inkomsten is vanwege hogere inkomsten voor herstel van bestrating na graafwerkzaamheden, doordat er steeds meer kabel- en leidingwerkzaamheden zijn.

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
Vervanging elektro en wertuigbouw kundige installaties gemeentehuis 2026	€ 66.398	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouw kundige installaties gemeentehuis 2027	€ 103.877	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouw kundige installaties gemeentehuis 2028	€ 160.000	€ 78.502	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouw kundige installaties gemeentehuis 2029	€ 0	€ 0	€ 80.165	€ 0	E
Reconstructie Burg. V.d. Lelykade.	€ 211.325	€ 0	€ 950.000	€ 0	M
Reconstructie	€ 0	€ 90.211	€ 150.000	€ 0	M

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
deel Kluiskade en Trekkade					
Reconstructie Rijksstraatweg wegvak 1 en 2 (2018)	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie en verbetering Fietspad Rotterdamse weg	€ 300.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Opwaarderen fietsstraat en asfalteren Westgaag (2019)	€ 150.000	€ 2.900.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie verharding deel Westlander,Schouw, Aak en Praam	€ 150.000	€ 370.000	€ 350.000	€ 0	M
Reconstructie Hoornseweg (metropolitane fietsroute)	€ 1.470.000	€ 50.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie Maassluisseweg/Oude Veiling 2021	€ 75.000	€ 493.967	€ 0	€ 0	M
Aanleg parkeerverharding	€ 70.000	€ 201.250	€ 0	€ 0	M
Woudselaan	€ 20.000	€ 430.000	€ 250.000	€ 0	M
Project Centrumplan Schipluiden (2021)	€ 675.086	€ 520.000	€ 0	€ 0	M
Wegreconstructie Vlaardingsekade/Willemsoordseweg (2025)	€ 300.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie Wipperskade/ Veilingpad (2027)	€ 85.000	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
Reconstructie Lookwatering uitbreiding scope (2027)	€ 275.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Fietspad Herenwerf (2028)	€ 0	€ 450.000	€ 0	€ 0	M
Fietspad Rozemond (2028)	€ 0	€ 75.000	€ 0	€ 0	M
Afwaarderen Hoornseweg (2028)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 775.000	M
Reconstructie Molenlaan (2027)	€ 850.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Integraal ophogen wijk Koninnepad Den Hoorn (2030)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	M
Gaagpad (2027) (WOK)	€ 405.900	€ 0	€ 0	€ 0	M
Dorpsstraat deel hsnr. 1 t/m 8 (2027) (WOK)	€ 50.000	€ 0	€ 108.750	€ 0	M
Zwethkade zuid (2027) (WOK)	€ 50.000	€ 0	€ 398.000	€ 0	M
Zijdekade (2027) (WOK)	€ 50.000	€ 0	€ 61.144	€ 0	M
Commandeur skade deel hsnr. 1 t/m 13 (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 1.087.500	M
Commandeus kade nr 17-30 / 34 e verlnegde N468 (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 163.500	M
Kortebuurt (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 945.801	M
Lookwatering DH - 2 trajecten (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 679.250	M
s Herenstraat	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 431.049	M

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
(2028) (WOK)					
Inrichten van 6 verkeersveilige schoolomgevingen (2028)	€ 0	€ 250.496	€ 0	€ 0	M
Aanleg drempelplate aus Gantel (2027)	€ 22.142	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2027	€ 123.667	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2027	€ 61.833	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2028	€ 0	€ 125.667	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2028	€ 0	€ 62.833	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2029	€ 0	€ 0	€ 128.133	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2029	€ 0	€ 0	€ 64.067	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2030	€ 0	€ 0	€ 0	€ 130.400	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2030	€ 0	€ 0	€ 0	€ 65.200	M
Lichtmasten centrumplan Schipluiden (2026)	€ 23.195	€ 33.333	€ 0	€ 0	M
Lichtmasten armaturen centrumplan Schipluiden (2026)	€ 11.597	€ 16.667	€ 0	€ 0	M
Vervangen	€ 277.100	€ 0	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
brug S019 Zouteveense weg					
Vervangen Sionsbrug DH021	€ 378.688	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S020 Zouteveense weg	€ 202.300	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S021 Zouteveense weg	€ 267.700	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug Hoornseweg DH 003	€ 320.066	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen Kwakelbrug (2026)	€ 250.000	€ 250.000	€ 0	€ 0	M
Renovatie Dorpshoeve 2026	€ 143.685	€ 0	€ 0	€ 0	E
Renovatie Hofstede 2025	€ 165.827	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2026	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2027	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2028	€ 0	€ 350.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2029	€ 0	€ 0	€ 350.000	€ 0	M
Vervanging duiker Baanderheer (M030) (2021)	€ 160.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Totaal	**€ 8.775.386**	**€ 7.047.926**	**€ 2.890.259**	**€ 4.327.700**	

Wat gaan we daarvoor doen?

Groen

Concrete acties voor 2027

- Ondersteunen van bewonersinitiatieven voor vergroening van de wijken en zelfbeheer
- Klimaatadaptieve inrichting realiseren met meer groen
- Uitvoeren van ecologisch plus groenbeheer met eigen groendienst
- Uitbreiden van ecologisch bermbeheer
- Verkennen groennorm
- Vaststellen hoofdgroenstructuur
- Actualiseren kapbeleid
- Verkennen inzaaien en vergroenen boomspiegels

Instrumenten

- Groenbeleid 2026-2036

Begraafplaatsen

Concrete acties voor 2027

- In stand houden van het huidige kwaliteitsniveau van de begraafplaatsen
- Ruimen op begraafplaats Maasland
- Verkennen mogelijkheden uitbreiding asbestemmingen
- Meer ecologisch beheer toepassen op de begraafplaatsen

Instrumenten

- Beheersverordening gemeentelijke begraafplaatsen
- Beleidsnotitie gemeentelijke begraafplaatsen

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 2.715.245**	**€ 1.964.256**	**€ 2.159.084**	**€ 2.186.164**	**€ 2.205.841**	**€ 2.219.488**
Begraafplaatsen	€ 225.159	€ 225.266	€ 218.661	€ 219.201	€ 218.762	€ 219.296
Openbaar groen	€ 2.490.086	€ 1.738.990	€ 1.940.422	€ 1.966.963	€ 1.987.080	€ 2.000.192
I	**-€ 1.277.770**	**-€ 178.500**	**-€ 182.200**	**-€ 186.300**	**-€ 189.800**	**-€ 193.700**
Begraafplaatsen	-€ 142.403	-€ 155.100	-€ 158.700	-€ 162.700	-€ 166.100	-€ 169.900
Openbaar groen	-€ 1.135.366	-€ 23.400	-€ 23.500	-€ 23.600	-€ 23.700	-€ 23.800
Totaal	**€ 1.437.476**	**€ 1.785.756**	**€ 1.976.884**	**€ 1.999.864**	**€ 2.016.041**	**€ 2.025.788**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
Openbaar groen (€ 194.828)
Betreft enerzijds een afname voor groenonderhoud (€ -84.850). Terwijl anderzijds een toename vanwege de verschuiving aan werkgeverslasten (€ 105.022) en binnen programma vanaf doorgaande waterwegen naar groen (€ 159.900) en in mindere mate in kapitaallasten zorgen voor een wijziging in budget.

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2026	2027	2028	2029	Maatsch./Ec.nut
Herinrichting openbaar groen 2027	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen 2027	€ 100.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen 2028	€ 0	€ 100.000	€ 0	€ 0	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen 2029	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen 2030	€ 0	€ 0	€ 0	€ 100.000	M
	€ 150.000	**€ 100.000**	**€ 100.000**	**€ 100.000**	

Wat mag het kosten?

Speelplaatsen
Concrete acties voor 2027

- Vernieuwing en uitbreiding van speelplaatsen conform speelbeleid 2026

Instrumenten

- Speelbeleid 2025

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 226.368**	**€ 279.783**	**€ 286.392**	**€ 295.308**	**€ 329.764**	**€ 325.541**
Speelvoorzieningen	€ 226.368	€ 279.783	€ 286.392	€ 295.308	€ 329.764	€ 325.541
I	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Speelvoorzieningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 226.368**	**€ 279.783**	**€ 286.392**	**€ 295.308**	**€ 329.764**	**€ 325.541**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026: Vanwege < € 25.000 geen verdere toelichting benodigd.

Beleidsveld verkeer

Beleidsdoel

Het hoofddoel van het verkeersbeleid blijft het terugdringen van de overlast van het gemotoriseerde verkeer in de dorpen. Dit doen we via drie routes:

- het actief ontmoedigen van het gebruik van de wegen in Midden-Delfland voor doorgaand verkeer.
- het verbeteren van de alternatieve vervoersmogelijkheden, zoals openbaar vervoer, fiets en wandelen.
- stimuleren van verduurzaming van het gemotoriseerd verkeer door het aanleggen en faciliteren van oplaadpunten voor elektrische voertuigen.

Verder blijft het verkeersbeleid van de gemeente erop gericht om:

- de veiligheid voor alle verkeersdeelnemers te verbeteren, met een extra prioriteit voor schoolroutes.
- de recreatiemogelijkheden in Midden-Delfland te vergroten door het verbeteren van fiets- en wandelverbindingen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Het verbeteren van de verkeersveiligheid en het optimaliseren van de verkeersafwikkeling.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het stimuleren van alternatieve vervoersmethoden vloeit voort uit de uitgangspunten van Cittaslow. Binnen de dorpen wordt rekening gehouden met veilige routes voor fietsers en voetgangers. Fietsroutes zijn beschikbaar voor recreatie en woon-werkverkeer. Binnen de MRDH is een actieve inzet om voor fietsverkeer doorfietsroutes te creëren.

Wat gaan we daarvoor doen?

Concrete acties voor 2027

- In stand houden van het huidige niveau van het openbaar vervoer in Midden-Delfland
- Belangen van Midden-Delfland behartigen bij infrastructurele projecten van Rijk, provincie en regio
- Terugdringen van overlast gevend verkeer in de dorpen
- . Vergroten van de verkeersveiligheid bij herinrichting van wegen en reconstructieprojecten
- Verbeteren en waar mogelijk verbreden van fietsvoorzieningen

Instrumenten

- Nota parkeernormen Midden-Delfland
- Beleid laadinfrastructuur 2022
- Routestructuurplan (Recreatieschap Midden-Delfland)
- Regionale Uitvoeringsagenda Verkeersveiligheid (MRDH)
- Concessie Publieke Laadinfrastructuur Zuidwest Nederland 2026-2036

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 226.300**	**€ 283.989**	**€ 297.615**	**€ 299.048**	**€ 300.232**	**€ 301.664**
Parkeren	€ 5.444	€ 13.214	€ 13.414	€ 13.614	€ 13.796	€ 13.996
Verkeer en vervoer	€ 220.856	€ 270.775	€ 284.201	€ 285.434	€ 286.436	€ 287.668
I	**-€ 61.584**	**-€ 33.000**	**-€ 33.700**	**-€ 34.400**	**-€ 35.100**	**-€ 35.800**
Parkeren	-€ 15.104	-€ 11.200	-€ 11.300	-€ 11.400	-€ 11.500	-€ 11.600
Verkeer en vervoer	-€ 46.480	-€ 21.800	-€ 22.400	-€ 23.000	-€ 23.600	-€ 24.200
Totaal	**€ 164.716**	**€ 250.989**	**€ 263.915**	**€ 264.648**	**€ 265.132**	**€ 265.864**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026: Vanwege < € 25.000 geen verdere toelichting benodigd.

Beleidsveld milieu

Beleidsdoel

Het versterken en behouden van een duurzame, veilige, gezonde en aangename leefomgeving voor inwoners en bezoekers gebaseerd op de uitvoering van de Wet milieubeheer, de waarden van *Cittaslow* en de *Sustainable Development Goals* van de Verenigde Naties (Global Goals).

Wat willen we bereiken?

Het realiseren en in stand houden van een veilige, gezonde fysieke leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit en bijdragen aan een duurzaam Midden-Delfland, door duurzame ontwikkeling. Een duurzame ontwikkeling van de fysieke leefomgeving is een ontwikkeling die voorziet in de behoeften van huidige generaties zonder daarmee de mogelijkheden voor de toekomstige generaties in gevaar te brengen ook in hun behoeften te voorzien (VN-commissie Brundtland, 1987). Daarom werken we actief aan oplossingen voor grote uitdagingen zoals klimaatverandering en verlies aan biodiversiteit.

- *Bodem*: Met het vaststellen van de bodemfunctiekaart is gekozen voor het principe dat de bodem in Midden-Delfland niet vuiler mag worden.
- *Geluid*: Voldoen aan de wettelijke verplichtingen voor omgevingslawaai en geluid belaste bedrijven.
- *Omgevingsveiligheid*: Binnen de mogelijkheden, situaties voorkomen die kunnen leiden tot een verhoogd veiligheidsrisico. Risicovolle bedrijven en activiteiten weren uit woonomgeving en waar nodig verplaatsten. Voorbereid blijven op risico's. Structurele borging van omgevingsveiligheid in beleid ruimtelijke ordening en milieu.
- *Klimaatadaptatie*: De doelstelling is een klimaatbestendige en water robuuste inrichting van de leefomgeving in 2050 met merkbare tussenstappen die bijdragen aan het dagelijks leven van inwoners. Daarvoor zijn maatregelen nodig om nadelige gevolgen van wateroverlast, droogte (met kans op versnelde bodemdaling), overstromingen en hittestress tegen te gaan. Hiertoe is in 2025 het uitvoeringsprogramma Klimaatadaptatie door het college vastgesteld. Dit programma vormt het kader voor een meerjarige, gebiedsgerichte aanpak waarin klimaatadaptatie structurele wordt meegenomen in ruimtelijke ontwikkelingen en de inrichting van de openbare ruimte.
- *Energietransitie*: In 2025 is gestart met het opstellen van het Warmteprogramma. Dit programma vervangt de Transitievisie Warmte uit 2021 en geeft invulling aan de verplichtingen uit de Omgevingswet. In de Transitievisie warmte (2021) is als doel gesteld om in 2050 een Co2-neutrale gemeente te zijn. Wij werken toe naar de gefaseerde uitvoering van de warmtetransitie, zodat vanaf 2030 waar mogelijk de overstap naar duurzame warmtealternatieven kan plaatsvinden. Hiermee draagt Midden-Delfland bij aan de nationale klimaatdoelstellingen en de verduurzaming van de gebouwde omgeving. Met het meerjarig uitvoeringsprogramma verduurzaming koopwoningen Midden-Delfland 2023 -2026 draagt de gemeente direct bij aan haar doelstelling om inwoners te helpen met energiebesparing, energiearmoede te bestrijden en energie- en CO2-neutraal te zijn in 2050. Het nieuwe warmteprogramma leidt tot een gebiedsgerichte en concrete aanpak van de warmtetransitie. Daarnaast onderstreept het warmteprogramma de inzet op woningisolatie als essentiële stap naar een aardgasvrije gebouwde omgeving. De deadline voor gemeenten om het warmteprogramma vast te stellen is 31 december 2027 en het programma wordt elke vijf jaar geactualiseerd.

- *Water en bodem*: Voorkomen van emissies van bestrijdingsmiddelen en meststoffen vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater, met blijvende aandacht voor waterkwaliteit en peilbeheer. Kwaliteiten van bodem, ondergrond en grondwater beter meewegen en richtinggevend laten zijn bij het oplossen van maatschappelijke opgaven en keuzes in de ruimtelijke ordening, in samenwerking met relevante partijen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Duurzaamheid is één van de basisprincipes van Cittaslow. Hierbij gaat het om de regelgeving op deze terreinen en zorgen voor bewustwording, zodat inwoners en bedrijven meer maatregelen treffen dan wettelijk voorgeschreven. Hierdoor zijn inwoners en bezoekers zich er meer bewust van dat zij zich bevinden in een groen landschap van hoge kwaliteit.

Maatregelen om minder energie te gebruiken en meer duurzame energiebronnen te gebruiken sluiten nauw aan bij Cittaslow. Bijvoorbeeld de onderdelen die betrekking hebben op klimaatadaptatie en klimaatmitigatie.

Afvalbeleid is een ander onderdeel dat binnen dit beleidsveld en Cittaslow belangrijk is. Cittaslow roept op tot voorkomen van verspilling, preventie op het ontstaan van afval en bij het ontstaan van afval dit zoveel mogelijk gescheiden te verwerken.

Wat gaan we daarvoor doen?

We vertalen onze duurzaamheidsambities én wettelijke verplichtingen naar praktische doelen in operationele plannen en toetsingskaarten, zodat we gericht kunnen werken aan een gezonde en veilige leefomgeving. Per beleidsveld zijn operationele doelen vastgesteld en kosten inzichtelijk gemaakt. De bestaande plannen en kaarten hebben betrekking op de volgende milieu gerelateerde thema's:

- Riolering
- Afval en circulaire economie
- Handhaving, toezicht en vergunningverlening
- Bodem
- Geluid (Geluidsactieplan/Geluidskaart) en stiltebeleid
- Luchtkwaliteit
- Externe Veiligheid
- Klimaat, energie en warmte
- Water
- Groen en natuur

Concrete acties voor 2027

Handhaving en vergunningverlening
De milieubelastende activiteiten worden door Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) getoetst aan en gecontroleerd op de van toepassing zijnde wet- en regelgeving. De ODH doet dit vooral op basis van een jaarlijks door het college vast te stellen uitvoeringsplan.

Bodem
Per 2024 is met de inwerkingtreding van de Omgevingswet een deel van de bodemtaken van de provincie overgedragen aan gemeenten. De ODH voert deze taken namens de gemeente uit.

Geluid
Ondersteunen van het provinciale beleid voor stiltegebieden en hier rekening mee houden in de vergunningverlening. Uitvoeren van Actieplan Geluid 2024-2029 en Saneringsprogramma Geluid.

Luchtkwaliteit
Onder de Omgevingswet wordt de luchtkwaliteit jaarlijks gemonitord in aandachtsgebieden van stikstofoxide en fijnstof. Omdat de gemeente Midden-Delfland in een aandachtsgebied ligt, monitoren wij jaarlijks de luchtkwaliteit langs relevante gemeentelijke wegen. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect luchtkwaliteit mee. Wij ondersteunen regionale plannen die de luchtkwaliteit verbeteren. Daarnaast plegen wij inzet bij de Regionale aanpak luchtkwaliteit Haaglanden, een samenwerkingsverband van de Haaglanden gemeenten, GGD en Omgevingsdienst Haaglanden.

Externe Veiligheid/Omgevingsveiligheid
Met de inwerkingtreding van de Omgevingswet is het begrip Externe Veiligheid vervangen door het begrip Omgevingsveiligheid.
Bij omgevingsveiligheid gaat het onder meer om risico's van het gebruik en transport van gevaarlijke stoffen, veiligheid van milieubelastende activiteiten en veiligheid van zich snel ontwikkelende technieken. Daarnaast zijn aandachtsgebieden en voorschriftgebieden geïntroduceerd om de omgevingsveiligheid te beheersen. Bij nieuwe planontwikkelingen nemen wij het aspect Externe Veiligheid / Omgevingsveiligheid mee.

Klimaatadaptatie
Maatregelen om nadelige gevolgen van wateroverlast, droogte (met kans op versnelde bodemdaling), overstromingen en hittestress tegen te gaan, die voortkomen uit de Strategie Klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2028 en de uitvoering van het uitvoeringsprogramma klimaatadaptatie.

Energietransitie
Het Warmteprogramma (voorheen Transitievisie Warmte) geeft richting aan de toekomstbestendigheid van de gebouwde omgeving en beschrijft per gebied de meest kansrijke en betaalbare duurzame warmteoplossingen. Het Warmteprogramma wordt naar verwachting in 2027 vastgesteld. De bestaande inzet op energiebesparing en woningisolatie wordt voortgezet en er wordt verder gebouwd op de resultaten van het Meerjarig Uitvoeringsprogramma Verduurzaming Koopwoningen Midden-Delfland 2023-2026. De gemeente ondersteunt inwoners met informatie, advies, subsidies en waar mogelijk collectieve aanpakken om de verduurzaming van woningen te faciliteren.

Water
In het kader van het afsprakenkader Emissie loze Kas 2027 wordt samen met andere glastuinbouwgemeenten, waterschappen en de glastuinbouwsector gewerkt aan het voorkomen van emissies van bestrijdingsmiddelen en meststoffen vanuit de glastuinbouw naar het oppervlaktewater.

Onder leiding van het Hoogheemraadschap van Delfland wordt samen met ODH en andere gemeenten gewerkt aan de maatregelen ten behoeve van de (chemische en ecologische) doelstellingen van de Europese Kaderrichtlijn Water in 2027. Betreft tevens verbeteren biodiversiteit op kades en langs oevers.

Groen/natuur
Waar mogelijk ecologisch beheer van wegkanten en oevers vanuit het gemeentelijk beheer en in samenwerking met de Coöperatie Coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland u.a.. Tevens wordt fasegewijs op basis van inventarisaties ecologisch beleid voor Midden-Delfland vorm gegeven aan de hand van zgn. soortenmanagementplannen (zie ook: programma 7, beleidsveld ruimtelijke ordening).

Instrumenten

- Wet Milieubeheer
- Omgevingswet
- Regionaal bodembeleid Zuid-Holland (tot gedeeltelijke taakoverheveling naar gemeente)
- Omgevingsvisie Provincie Zuid-Holland
- Stiltebeleid Provincie Zuid-Holland
- Actieplan Geluid 2024-2029
- Saneringsprogramma Geluid
- Bodemkwaliteitskaart bedrijfsterrein Harnaschpolder
- Bodemfunctiekaart gemeente Midden-Delfland
- Strategie Klimaatadaptatie Midden-Delfland 2021-2028
- Regionale Energiestrategie MRDH (RES)
- Transitievisie Warmte
- Omgevingsvisie 1.0
- Omgevingsplan (Regelgeving bruidsschat Omgevingswet)
- Geurverordening Midden-Delfland 2009/geurhinderbeleid
- LOP Midden-Delfland®2025
- Toekomstvisie 2050

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan *Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex* wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afvalinzameling.

Het doel van de *Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)* is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

De gemeente neemt deel aan de *Coöperatie coöperatief Beheer Groengebieden Midden-Delfland U.A*. Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van recreatieve groengebieden.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 6.328.726**	**€ 6.855.003**	**€ 6.499.053**	**€ 6.887.921**	**€ 7.366.014**	**€ 7.577.249**
Afvalverzameling en -verwerking	€ 2.958.236	€ 2.757.885	€ 2.989.506	€ 3.129.561	€ 3.337.002	€ 3.526.521
Milieubeheer	€ 1.577.563	€ 1.904.931	€ 1.576.469	€ 1.739.921	€ 1.947.851	€ 1.966.601
Riolering	€ 1.792.927	€ 2.192.186	€ 1.933.077	€ 2.018.439	€ 2.081.162	€ 2.084.127
I	**-€ 5.565.643**	**-€ 6.426.595**	**-€ 6.800.203**	**-€ 6.467.311**	**-€ 6.675.406**	**-€ 6.669.978**
Afvalverzameling en -verwerking	-€ 2.998.139	-€ 3.308.495	-€ 3.645.494	-€ 3.833.032	-€ 4.084.965	-€ 4.314.439
Milieubeheer	-€ 326.351	-€ 645.076	-€ 661.537	€ 0	€ 0	€ 0
Riolering	-€ 2.241.154	-€ 2.473.024	-€ 2.493.172	-€ 2.634.279	-€ 2.590.441	-€ 2.355.539
Totaal	**€ 763.082**	**€ 428.408**	**-€ 301.150**	**€ 420.610**	**€ 690.608**	**€ 907.271**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten

Afvalinzameling en verwerking (€ 231.621)

De nieuwe dienstverleningsovereenkomst met Avalex leidt tot een totale kostenstijging van € 390.393. Door het goede scheidingsgedrag van de inwoners zijn de effecten van afvalscheiding al in 2026 zichtbaar, waardoor de kostenstijging lager uitvalt dan deze anders zou zijn geweest (nu € 284.681). Het restantbedrag € 105.712 heeft betrekking op het uitstel met één jaar van het invoeren van restafvaltarief.
Hiernaast is er budget voor bemensing implementatie RAT doorgeschoven naar 2026 (€ -50.000).
Het restant zit voornamelijk in een verschuiving aan werkgeverslasten (€ -75.449).

Riolering (€ -259.109)

Deze afname heeft verschillende oorzaken: Vanuit 2025 is er een restantbudget voor klimaatadaptatie doorgeschoven (€ -212.300). Voor 2027 zijn er hogere kapitaallasten opgenomen (€ 27.708). Het restant betreft voornamelijk een hoger budget kolkenzuigen en onderhoud riolering vanwege een mutatie in 2026 (€ -60.000).

Milieubeheer (€ -328.462)

Deze afname heeft eveneens verschillende oorzaken: In 2025 zijn budgetten doorgeschoven naar 2026 voor o.a. het opstellen van Ecologisch beleid (€ -45.000), kwetsbare gebouwen REV (€ -10.000) en actualisering warmteprogramma (€ -25.000). Daarnaast is een mutatie voor SiSa klimaat en isolatie (€ -310.512) opgenomen en zijn er additionele taken voor de uitbestede werkzaamheden overige milieutaken geweest (€ -26.961). Het restant is voornamelijk een verschuiving van weggeverslasten (€ 175.697).

Baten
Afvalinzameling en verwerking (€ 336.999)
Een stijging van de inzamelingskosten is de voornaamste oorzaak van de benodigde stijging afvalstoffenheffing (€ 190.928). Aanvullend is een mutatie van de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing benodigd (€ 158.098).

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
Vervangen pompunits electromechanisch 2027	€ 605.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits electromechanisch 2028	€ 0	€ 580.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits electromechanisch 2029	€ 0	€ 0	€ 205.000	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2027	€ 403.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2028	€ 0	€ 539.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2029	€ 0	€ 0	€ 403.000	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2027	€ 88.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2027	€ 460.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2028	€ 0	€ 88.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalrioleering 2028	€ 0	€ 460.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2029	€ 0	€ 0	€ 88.000	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriole	€ 0	€ 0	€ 460.000	€ 0	E

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
ring 2029					
Riolering centrumplan Schipluiden (2026)	€ 20.000	€ 20.000	€ 0	€ 0	E
Totaal	**€ 1.576.000**	**€ 1.687.000**	**€ 1.156.000**	**€ 0**	

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 647.552	€ 25.864	€ 28.580	€ 29.009	€ 29.444	€ 29.457
I	-€ 1.839.585	-€ 2.710.017	-€ 231.100	-€ 211.100	-€ 191.100	-€ 171.056
Totaal	**-€ 1.192.033**	**-€ 2.684.153**	**-€ 202.520**	**-€ 182.091**	**-€ 161.656**	**-€ 141.599**

Wijzigingen reserves 2027 ten opzichte van 2026

Baten € -2.478.917

Uit de algemene reserve werden in 2026 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Bochtverbredingen uitloop naar 2026 € 15.000
- Opstellen Ecologisch beleid doorschuiving 2026 € 45.000
- Actualisering warmteprogramma doorschuiven 2026 € 25.000
- Kwetsbare gebouwen doorschuiven 2026 € 10.000
- Klimaatadaptatie doorschuiven naar 2026 € 212.300
- 0 beurt straatmeubilair, borden en markering deels 2026 € 250.000
- Halfverharding grotendeels naar 2026 € 15.000
- Onderhoud asfalt en elementverharding deels 2026 € 50.000
- Vervanging dekplanken Bolle Kickert uitstel naar 2026 € 70.000
- Onderzoek planmatig beheer deels naar 2026 € 10.000
- Onkruidbestrijding op verharding € 35.000
- Budget groenonderhoud € 85.000
- Woonzorgvisie € 63.617
- Advieskosten buitengebied € 28.000

Uit de reserve investeringsprogramma werd in 2026 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Herinrichting centrum Den Hoorn € 1.590.000

Uit de reserve onderhoud kapitaalgoederen werd in 2026 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls € 140.000

Uit de reserve onderhoud kapitaalgoederen wordt in 2027 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls € 120.000

Uit de bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme Midden-Delfland wordt in 2027 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Onttrekking CBG € 65.000

Programma 4: Onderwijs

Beleidsveld Onderwijs

Beleidsdoel

Inclusief onderwijs voor alle jeugdigen. Dat streven wij na in Midden-Delfland. Zo dichtbij mogelijk, maar indien nodig in de regio. Zo ondersteunen wij de optimale ontwikkeling van jeugdigen.

Kinderen en jongeren hebben recht op onderwijs. De gemeente zet zich ervoor in om schoolverzuim en thuis zitten zoveel mogelijk te voorkomen of terug te dringen. Ook specifiek voor nieuwkomers is het recht op onderwijs vastgelegd in nationale en internationale wet- en regelgeving. Samen met onze scholen zorgen we voor voldoende nieuwkomersonderwijs. De gemeente zet zich ervoor in dat alle Midden-Delflandse jongeren een startkwalificatie behalen of hun weg vinden naar duurzaam werk. En de gemeente spant zich in voor een zo goed mogelijke startpositie voor ieder kind in Midden-Delfland door in een vroeg stadium (het risico op) onderwijsachterstanden te verkleinen. Zodat zij het onderwijs kunnen volgen dat het best aansluit op hun ontwikkelingsmogelijkheden. We streven naar een goede aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Waar nodig krijgen kinderen op hun eigen school extra aandacht en ondersteuning. Waar nodig krijgen kinderen op hun eigen school extra aandacht en ondersteuning, zodat leerbelemmeringen worden verminderd en ieder kind zo goed mogelijk mee kan doen.

De gemeente zorgt voor goede huisvesting voor de basisscholen.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Iedere jeugdige komt zo goed mogelijk tot ontwikkeling. Iedere jongere behaalt een startkwalificatie of vindt duurzaam werk, voor een optimale deelname aan de maatschappij en de arbeidsmarkt.

We bieden jongeren een geschikte leeromgeving door goede onderwijshuisvesting.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

In het Cittaslow Nederland Manifest staat dat *Cittaslow een gemeenschap is van burgers die voor elkaar zorgen. Een Cittaslow garandeert de vitaliteit van de gemeenschappen, en de voorzieningen van de gemeenschappen worden gehandhaafd. Een Cittaslow garandeert dat haar inwoners steun krijgen waar nodig, en stimuleert de sociale cohesie tussen inwoners.*

Dit alles heeft een directe relatie met ons onderwijs, een belangrijke voorziening binnen onze gemeenschap die bijdraagt aan de vitaliteit van onze dorpen en erg belangrijk is voor de sociale cohesie tussen inwoners. En waar laagdrempelige ondersteuning in de directe omgeving van kinderen en jongeren waar nodig kan worden gegeven. Verder kunnen we aannemen dat goed onderwijs in het algemeen bijdraagt aan kwaliteit van leven, een kernwaarde voor Cittaslow.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken;

- De gemeente, kinderopvang en scholen zorgen voor Voor- en Vroegschoolse Educatie (VVE).
- We werken conform het Beleidskader VVE. Met onze samenwerkingspartners hebben we in de Werkgroep VVE nadrukkelijk aandacht voor de afgesproken speerpunten en resultaatafspraken.
- We zetten ons in voor een goede aansluiting tussen onderwijs en jeugdhulp. Waar nodig zorgen scholen of gemeente voor extra zorg of ondersteuning op school voor jeugdigen. Dit doen we door inzet van schoolcontactpersonen, maatschappelijk werk, trainingen of maatregelen binnen het budget Lokaal Onderwijsbeleid.
- De gemeente en de scholen zorgen voor extra ondersteuning van kinderen van arbeidsmigranten, expats, inburgeraars en statushouders. Met de komst van de Taalklas geven we hier passende invulling aan.
- De gemeente biedt leerlingenvervoer aan kinderen die daarop aangewezen zijn.
- Alle jongeren die zonder startkwalificatie het onderwijs verlaten, krijgen een oproep voor een gesprek. Dit gesprek moet leiden tot een passend traject naar scholing of werk.
- Wij voeren onze wettelijke taken uit op het gebied van leerplicht en kwalificatieplicht, maar we werken aanvullend hierop ook zoveel mogelijk preventief.
- Samen met scholen en samenwerkingsverbanden streven we ernaar dat elk kind en elke jongere een zo thuisnabij mogelijk een passende leer- of ontwikkelplek krijgt, ook als het kind extra begeleiding en ondersteuning nodig heeft. Hierbij sluiten we aan bij diverse landelijke en regionale aandachtspunten:

o Zoveel mogelijk kinderen naar regulier onderwijs, alleen naar speciaal onderwijs als het echt noodzakelijk is
o Zo thuisnabij mogelijk
o Van individueel naar collectief
o Van curatief naar preventief
o Ontwikkeling naar steeds meer wijkgericht werken
o Normaliseren in plaats van medicaliseren
o Zo weinig mogelijk (het liefst 0) thuiszitters

Concrete doelen/acties voor 2027

· Actualisering van de Verordening Leerlingenvervoer
· Uitvoering van het nieuwe regionale programma Van School naar Duurzaam Werk
· Uitvoering van het Lokaal Onderwijsbeleid
· Uitvoering Beleidskader VVE, met nadrukkelijk aandacht voor speerpunten en resultaatafspraken
· Uitvoering van het Convenant LEA
· Acties voortvloeiend uit het IHP, zoals het opwerken van de business case Hub Schipluiden
· Doorgaan met organisatie en evaluatie nieuwkomersonderwijs, samen met de scholen
· Voortzetten inzet psycholoog als collectieve voorziening in de Taalklas
· Verkennen voorschoolse educatie peuters in relatie tot AZC
· Lokaal invulling geven aan landelijke ontwikkelingen, zoals de recente uitspraak van de Hoge Raad rondom thuisonderwijs en richtingsbezwaren van ouders.
· Samen met samenwerkingsverbanden en scholen verder vormgeven van wijkgericht en datagericht werken, in het kader van
passend/inclusief onderwijs

Instrumenten

· Integraal Huisvestingsplan
· Huisvestingsverordening onderwijs
· Leerlingenprognose
· Verordening leerlingenvervoer
· Bestuurlijke afspraken LEA
· Beleidskader Voor- en Vroegschoolse Educatie en subsidieregeling Peuteropvang/VE
· Kader en subsidieregeling Lokaal Onderwijsbeleid
· Subsidieregeling nieuwkomers in het basisonderwijs
· Grondwet, artikelen over onderwijs (o.a. artikel 23 lid 4 m.b.t. openbaar onderwijs)
· Leerplichtwet
· Wet passend onderwijs
· Wet Educatie en Beroepsonderwijs
· Wet primair onderwijs
· Wet voortgezet onderwijs
· Wet op de expertisecentra
· Wet tijdelijke nieuwkomersvoorzieningen en Europese opvangrichtlijn (artikel 14, lid 2)
· OHBA regeling
· Besluit specifieke uitkeringen gemeentelijk onderwijsachterstandenbeleid
· Wet Van School naar Duurzaam Werk
· Wet Kinderenopvang en besluit basisvaardigheden kwaliteit voorschoolse educatie

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 2.692.281**	**€ 2.717.826**	**€ 2.345.341**	**€ 2.585.944**	**€ 2.507.988**	**€ 2.526.493**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	€ 424.281	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Huisvesting onderwijs	€ 1.215.614	€ 1.464.583	€ 1.151.404	€ 1.425.900	€ 1.338.553	€ 1.346.053
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 1.052.386	€ 1.253.243	€ 1.193.937	€ 1.160.044	€ 1.169.435	€ 1.180.440
I	**-€ 896.143**	**-€ 326.880**	**-€ 314.375**	**-€ 314.775**	**-€ 315.175**	**-€ 315.575**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	-€ 509.281	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Huisvesting onderwijs	-€ 221.200	-€ 187.327	-€ 187.627	-€ 187.927	-€ 188.227	-€ 188.527
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-€ 165.662	-€ 139.553	-€ 126.748	-€ 126.848	-€ 126.948	-€ 127.048
Totaal	**€ 1.796.138**	**€ 2.390.946**	**€ 2.030.966**	**€ 2.271.169**	**€ 2.192.813**	**€ 2.210.918**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
Huisvesting basisonderwijs (€ -313.179)
De afname op dit taakveld heeft voornamelijk te maken met in 2026 verkregen extra budget voor werkzaamheden uit wettelijke verplichtingen t.a.v. gebouw afspraken (€ -202.280). In afwachting van de ontwikkeling van nieuwe uitgangspunten en besluitvorming is in 2027 alleen een basisbedrag opgenomen. Incidenteel is extra budget geraamd in 2026 voor inhuur specialistisch personeel (€ -23.000). Vanuit 2025 is budget huisvesting onderwijs ten behoeve van het integraal huisvestingsplan scholen naar 2026 doorgeschoven (€ -47.500). Het restant zit voornamelijk in hogere kapitaallasten in 2026 (€ -48.328).

Onderwijsbeleid en leerlingzaken (€ -59.306)
Deze afname komt volledig vanwege een verschuiving van werkgeverslasten.

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
Nieuwbouw Mariaschool (2025)	€ 6.500.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Voorbereiding skrediet Hub Schipluiden (2026)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.000.000	E
Voorbereiding skrediet De Schutse (2026)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.900.000	E
Totaal	**€ 6.500.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 11.900.000**	

Mutaties reserve

Mutaties reserve	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 10.640	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	-€ 344.271	-€ 357.214	-€ 252.374	-€ 252.374	-€ 252.374	-€ 252.374
Totaal	**-€ 333.631**	**-€ 357.214**	**-€ 252.374**	**-€ 252.374**	**-€ 252.374**	**-€ 252.374**

Wijzigingen reserves 2027 ten opzichte van 2026

Baten € -104.840

Uit de algemene reserve werden in 2026 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Onderwijs achterstand Psychologische ondersteuning Taalklas naar 2026 € 10.640
- Huisvesting onderwijs € 23.000
- Huisvesting onderwijs (IHP) € 47.500
- Huisvesting onderwijs (VVE) € 23.700

Programma 5: Sociaal domein en Welzijn

Beleidsveld Sociaal Domein

Programma 5 is onderverdeeld in een onderdeel Sociaal Domein en een onderdeel Welzijn. Het Sociaal Domein bevat onze ambities op het gebied van zorg en ondersteuning, zoals is vastgelegd in de Wmo en de Jeugdwet. Onder het programmadeel Welzijn valt de openbare gezondheidszorg vanuit de Wet Publieke Gezondheid, het brede lokale welzijnsbeleid op gebieden als preventie, cultuur, sport, verenigingsleven en bibliotheken. De gezondheidsakkoorden maken deel uit van de onderdelen Sociaal Domein én Welzijn.

Beleidsdoel

Met dit programma laten we iedere inwoner zoveel mogelijk -zelfstandig- participeren in de maatschappij. Hierbij gebruik makend van eigen kracht en het sociaal netwerk. Uitgangspunt hierin is het faciliteren, versterken en benutten van de eigen kracht van zowel individuele inwoners, als de netwerken en sociale verbanden in de gemeente. Daarnaast is een belangrijk doel het stabiliseren en terugdringen van de kosten in met name de jeugdzorg.

Wat willen we bereiken?

· Iedereen kan zo goed mogelijk zelfstandig functioneren.
· Jeugdigen groeien gezond, veilig en kansrijk op en ontwikkelen zich tot veerkrachtige (jong)volwassenen.
· (oudere) inwoners wonen zo lang als mogelijk zelfstandig thuis.
· Maximale samenredzaamheid en participatie van onze (oudere) inwoners.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Midden-Delflanders zijn gewend om binnen hun eigen omgeving naar oplossingen te zoeken. Zij maken daarbij veelal gebruik van de algemene maatschappelijke voorzieningen die aanwezig zijn. Deze houding is de identiteit van de inwoners en past goed in de beleidsdoelen binnen het sociaal domein. We willen dat inwoners vanuit hun eigen kracht handelen. Wanneer inwoners daar ondersteuning bij kunnen gebruiken, organiseren wij met één plan maatwerk dichtbij de (sociale) omgeving van de inwoners. De inwoner houdt daarbij zelf de regie in handen en zet in op de aanwezige kwaliteiten. Op deze manier maken wij gebruik van de ondernemende identiteit van de inwoners.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken
De zorg dicht bij de inwoners organiseren. In partnerschap en co-creatie met inwoners en zorgaanbieders. Daarbij inzetten op preventie en kwalitatief goede zorg wanneer dat nodig is.

Concrete doelen/acties voor 2027

· Op basis van evaluatie doorontwikkelen van WIJ MIdden-Delfland, waar inwoners elkaar kunnen ontmoeten, zich kunnen ontwikkelen en
met hun vragen over praktische-, financiële-, zorg- en ondersteuningsvragen terecht kunnen.
· Uitvoering geven aan onze wettelijke taken op het gebied van de Wmo voor inwoners die daarop aangewezen zijn. In concreto: het
bieden van hulp bij het huishouden, Woonaanpassingen, Begeleiding en overige dienstverlening.
· Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda Beschermd wonen en maatschappelijke opvang
· Uitvoering geven aan de uitvoeringsagenda huiselijk geweld
· Voortzetten toezicht kwaliteit WMO GGD
· Uitvoering geven aan het jaarlijks cliëntervaringsonderzoek Wmo en jeugd (regionaal)
· Doorontwikkeling regionale informatievoorziening (regionale Wmo dashboard).
· Verdere uitvoering geven aan het beleidskader jeugd dat eind 2024 is vastgesteld
· Implementeren hervormingsagenda via regionale aanpak kostenbeheersing en via beleidskader jeugd
· Aanbesteden hernieuwde regionale inkoop specialistische jeugdhulp
· Voortzetten professionalisering en doorontwikkeling Sociaal Team

Instrumenten

· Algemene Subsidieverordening (ASV)
· Verordening en beleidsregels Wmo
· Verordening en Nadere regels Jeugd
· Beleidskader Jeugd 2024-2028
· Cliëntervaringsonderzoek Wmo
· Regiovisie Jeugdzorg Haaglanden 2021-2026; er wordt gewerkt aan een nieuwe per 2027
· Regionale inkoopstrategie jeugdhulp.
· Regiovisie Aanpak Huiselijk Geweld Haaglanden 2026 en verder
· Kader financiële ondersteuning welzijnsorganisaties

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Het Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden (SbJH) sluit in opdracht van de negen gemeenten in de regio Haaglanden onder meer de contracten met de aanbieders van specialistische jeugdhulp die medeverantwoordelijk zijn voor de uitvoering van het door de raad vastgestelde inkoopstrategie. Inzet van het servicebureau beperkt de administratieve last van partners en gemeenten en werkt daardoor efficiënt en kostenbesparend. Gezamenlijk inkopen ondersteunt de kwaliteit en het behoud van de zorginfrastructuur en de borging van kennis binnen onze regio (adviesrol). Daarnaast verzorgt het SbJH de eenduidige afwikkeling van de ingediende declaraties en de verantwoording van de betaalde Jeugdzorg.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 10.027.342**	**€ 10.782.036**	**€ 10.417.014**	**€ 10.310.865**	**€ 10.271.018**	**€ 10.367.343**
Jeugd	€ 5.405.700	€ 6.057.431	€ 5.934.791	€ 5.737.890	€ 5.617.890	€ 5.629.190
WMO	€ 4.621.642	€ 4.724.605	€ 4.482.223	€ 4.572.975	€ 4.653.128	€ 4.738.153
I	**-€ 1.627.114**	**-€ 528.543**	**-€ 214.625**	**-€ 214.925**	**-€ 864.156**	**-€ 864.456**
Jeugd	-€ 33.710	-€ 28.129	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	-€ 1.593.404	-€ 500.414	-€ 214.625	-€ 214.925	-€ 864.156	-€ 864.456
Totaal	**€ 8.400.228**	**€ 10.253.493**	**€ 10.202.389**	**€ 10.095.940**	**€ 9.406.862**	**€ 9.502.887**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
Jeugd (€ -122.640)
De belangrijkste oorzaken zijn verschuiving van werkgeverslasten (€ -54.551) en het aflopen van specifieke uitkeringen (€ -28.129).

WMO (€ -242.382)
2026 was het laatste jaar van enkele specifieke uitkeringen en incidentele budgetten (€ -326.089). Daarnaast is er sprake van een verschuiving in werkgeverslasten (€ 43.707).

De aflopende specifieke uitkeringen Jeugd en WMO betreffen uitkeringen die een relatie hebben met de gezondheidsakkoorden.

Baten

Jeugd (€ -28.129)
Dit betreft het aflopen van een specifiek uitkering.

WMO (€ -285.789)
2026 was het laatste jaar van enkele specifieke uitkeringen (€ -286.089).

Algemeen
Al een aantal jaren ontvangen wij specifieke middelen in relatie tot de gezondheidsakkoorden van het rijk. Hiervan zijn de lasten even hoog als de baten in de begroting. Voor 2027 heeft het rijk een aantal specifieke uitkeringen gestopt vandaar bovenstaande mutaties. Inhoudelijk echter wordt een deel voortgezet onder een andere naam, maar deze worden op een andere wijze in onze begroting weergegeven.

Beleidsveld Welzijn

Beleidsdoel

Het doel is dat iedere inwoner de kans krijgt zichzelf optimaal te ontwikkelen en te ontplooien, zodat hij volwaardig aan de maatschappij kan deelnemen. Het behoud van ons erfgoed draagt bij aan het behoud van de eigen identiteit en de beleving van de dorpen en het buitengebied en daarmee ook aan het welzijn van de inwoners. Het culturele- en verenigingsleven in Midden-Delfland draagt in belangrijke mate bij aan de leefbaarheid in de dorpen in onze gemeente en draagt ook positief bij aan het welbevinden van onze inwoners. Door Kunst en Cultuur behouden en versterken we sociale verbinding en lokale identiteit en het kan worden ingezet als economische drager. De gemeente ondersteunt organisaties zodat zij in staat zijn hun activiteiten zo goed mogelijk uit te voeren.

Wat willen we bereiken?

Gewenst maatschappelijk effect

Om iedere inwoner mee te kunnen laten doen in de maatschappij is het belangrijk als gemeente te beschikken over goede basisvoorzieningen, ook met betrekking tot gezondheidzorg via GGD en Jgz, en een een vitaal verenigingsleven. Daarnaast is het belangrijk dat er aandacht is voor sport en cultuur. Het lokaal welzijnswerk is hierin een belangrijke partner.

Een onderdeel van het cultuurbeleid is het erfgoedbeleid. Op het gebied van erfgoed willen we de cultuurhistorische kwaliteiten van het landschap en de dorpen en buurtschappen behouden, versterken en beleefbaar maken. Dit is onderdeel van diverse beleidsvelden in het fysieke domein. Behoud, bescherming en de verbetering van de kwaliteit van Rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, archeologische vindplaatsen, cultuurhistorische elementen in het landschap, het trekvaartverleden en het veenweidelandschap zelf behoren tot het gemeentelijk erfgoed en dragen bij aan de gemeentelijke identiteit. Deze elementen zijn onderdeel van de Omgevingsvisie 1.0 en worden integraal betrokken bij het landschappelijk en ruimtelijk beleid uit de programma’s 1 en 7.

Met ons lokale Cultuurmenu geven we vorm aan Cultuureducatie. Dit is een samenwerking tussen cultuuraanbieders, scholen en gemeente, waarbij kinderen van onze basisscholen minimaal eens per jaar hun culturele omgeving beleven. Het kan rekenen op breed draagvlak en wordt door de samenwerkingspartners als waardevol beschouwd. Wij streven ernaar dit te behouden voor onze gemeente. Met onze subsidieregelingen voor culturele organisaties blijven we Kunst- en Cultuuractiviteiten stimuleren om bij te dragen aan kwalitatieve versterking en sociale verbinding. We geven hierbij ook ruimte aan nieuwe initiatieven.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow vraagt specifiek aandacht voor toegang tot maatschappelijke voorzieningen en het behoud van culturele, lokale evenementen (het immateriële erfgoed). De identiteit van het landschap van Midden-Delfland en de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden wordt medebepaald door cultuurhistorie en sterke maatschappelijke verbinding. Erfgoed en beleefbaarheid zijn belangrijke waarden van Cittaslow om vanuit de eigen identiteit te werken aan ruimtelijke kwaliteit binnen de lokale gemeenschappen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

We stimuleren vrijwilligerswerk en sociale verbinding door goede voorzieningen voor sport, bewegen, cultuur en ontmoeten te faciliteren. Erfgoed (rijksmonumenten, gemeentelijke monumenten, kerkgebouwen, cultuurhistorie en het landschap) willen we behouden en beleefbaar maken en waar mogelijk de kwaliteiten versterken. Ook beschermen wij de archeologische waarden die aanwezig zijn in de ondergrond.

Concrete doelen/acties voor 2027

· Voorbereiding van de herontwikkeling Hoornbloem waaronder alternatieven voor huidige gebruikers Hoornbloem. De herontwikkeling
behelst ten minste het bouwen van zorgwoningen en een sociaal-maatschappelijke ruimte.
· Bewegen voor jong en oud stimuleren
· Voorbereiden beleidskader buitensport en herzien huurovereenkomsten
· Doorzetten van het Cultuurmenu voor scholen in het kader van Cultuureducatie met Kwaliteit
· Uitvoering geven aan gezamenlijk ambities in het kader van AZWA en IZA/RIGA met 8 gemeenten van de WSD-regio en 60 ketenpartners
waaronder DSW.Verder uitvoering geven aan de lokale en regionale ketenaanpakken (Valpreventie, Welzijn op Recept, Kind naar
Gezonder Gewicht, Volwassenen naar Gezonder Gewicht en Kansrijke Start) in het kader van het AZWA.
· Regionale samenwerking en uitvoering van de programmalijnen binnen het RIGA Transformatieplan
· We werken integraal vanuit diverse teams (sociaal en fysiek domein) aan het onderwerp gezonde leefomgeving
· Stimuleren van projecten die kwaliteit en beleving van het trekvaartverleden voor erfgoed versterken
· Het uitvoeren van de aanbevelingen uit de Kerkenvisie in samenwerking met de kerkeigenaren
· Uitvoering geven aan de subsidieregelingen Kunst, Cultuur en Sociale Verbinding en subsidieregelingen voor muziek- en
zangverenigingen

Instrumenten

· Algemene Subsidieverordening (ASV)
· Lokale- en regionale werkagenda AZWA (nog onduidelijk waar het Sportakkoord en de Brede Combinatiefunctionaris onder gaat vallen)
· Diverse subsidieregelingen te vinden op de gemeentelijke website
· Erfgoedverordening
· Handboek Erfgoed
· Open monumentendag en Kindermonumentendag
· Notitie Delflandse Trekvaarten
· Kerkenvisie Midden-Delfland
· De visie over het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland
· Verordening commissie Omgevingskwaliteit
· Landschapsbiografie Midden-Delfland
· Cultuurvisie Midden-Delfland 2021 “Midden-Delfland verbindt”
· Regeling Cultuureducatie met Kwaliteit 2025-2028 (CMK-4)
· Samenwerkingsovereenkomst Cultuurmenu Midden-Delfland
· RIGA Transformatieplan 2025-2028
· Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA)
· Wonen Welzijn Zorg Visie Midden-Delfland

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde ‘lichte’ gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Vanuit de gemeenschappelijke regeling GGD en Veilig Thuis Haaglanden biedt de afdeling gezondheidsbevordering ondersteuning bij de uitvoering van het lokale sport- en preventieakkoord.

<u>GR GGD en VT Haaglanden.</u>

De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de (publieke) gezondheid van de bevolking. Deze uitvoering vindt plaats in een context van actuele landelijke ontwikkelingen op het gebied van gezondheid en preventie. Veilig Thuis, het wettelijke Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, heeft diverse taken, waaronder het opstellen van veiligheidsplannen na meldingen, het geven van advies aan inwoners en professionals, het coördineren van tijdelijk huisverboden, het verzorgen van voorlichting aan ketenpartners en het uitvoeren van de radarfunctie en monitoring.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 4.579.637**	**€ 4.588.773**	**€ 3.966.944**	**€ 3.830.845**	**€ 3.852.916**	**€ 3.928.221**
Kunst	€ 179.385	€ 122.193	€ 122.640	€ 123.640	€ 107.989	€ 108.272
Openbaar bibliotheekwerk	€ 661.422	€ 597.234	€ 462.700	€ 474.200	€ 484.100	€ 495.200
Oudheidkunde/ monumenten	€ 116.252	€ 190.768	€ 156.279	€ 154.179	€ 156.779	€ 159.579
Sport	€ 1.443.667	€ 1.269.766	€ 1.032.523	€ 984.476	€ 969.996	€ 986.496
Volksfeesten	€ 21.709	€ 36.604	€ 22.027	€ 22.638	€ 22.969	€ 23.480
Welzijn en gezondheidszorg	€ 2.157.201	€ 2.372.208	€ 2.170.776	€ 2.071.712	€ 2.111.083	€ 2.155.194
I	**-€ 724.903**	**-€ 642.927**	**-€ 353.894**	**-€ 246.994**	**-€ 233.171**	**-€ 235.671**
Kunst	-€ 41.579	-€ 24.051	-€ 24.051	-€ 24.251	-€ 7.900	-€ 8.100
Openbaar bibliotheekwerk	-€ 195.977	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Oudheidkunde/ monumenten	-€ 1.386	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400
Sport	-€ 278.408	-€ 299.961	-€ 218.443	-€ 221.343	-€ 223.871	-€ 226.171
Volksfeesten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Welzijn en gezondheidszorg	-€ 207.554	-€ 317.515	-€ 110.000	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 3.854.734**	**€ 3.945.846**	**€ 3.613.050**	**€ 3.583.851**	**€ 3.619.745**	**€ 3.692.550**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten

Openbaar bibliotheekwerk (€ -134.534)
De afname komt volledig vanwege een incidenteel hoger budget in 2026 voor de bibliotheek/ontwikkelpleinen.

Oudheidkunde/monumenten (€ -34.489)
Dit komt voornamelijk door een uit 2025 doorgeschoven budget naar 2026 voor 'archeologie en monumenten IBT' (€ -32.600).

Sport (€ -237.243)
Dit betreft voor een deel een afloop van een specifieke uitkering (€ -81.518). Daarnaast zijn voor het jaar 2026 een aantal incidentele uitvoeringsbudgetten geraamd vanwege investeringen in sportaccommodaties (o.a. nieuw handbalveld, drie kunstgrasvelden en verplaatsing handbalveld) (€ -155.725).

Welzijn en gezondheidszorg (€ -201.432)
Dot betreft voornamelijk de afloop van een specifieke uitkering.

De aflopende specifieke uitkeringen sport en Welzijn en gezondheidzorg betreffen uitkeringen die een relatie hebben met de gezondheidsakkoorden.

Baten
Sport (€ -81.518)
Dit betreft de afloop van een specifieke uitkering (€ -81.518).

Welzijn en gezondheidszorg (€ -207.515)
Dit verschil wordt verklaard door het aflopen van een specifieke uitkering.

Algemeen
Al een aantal jaren ontvangen wij specifieke middelen in relatie tot de gezondheidsakkoorden van het rijk. Hiervan zijn de lasten even hoog als de baten in de begroting. Voor 2027 heeft het rijk een aantal specifieke uitkeringen gestopt vandaar bovenstaande mutaties. Inhoudelijk echter wordt een deel voortgezet onder een andere naam, maar deze worden op een andere wijze in onze begroting weergegeven.

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 863.828	€ 5.415	€ 2.327	€ 1.709	€ 1.434	€ 1.155
I	-€ 457.075	-€ 599.876	-€ 243.858	-€ 132.019	-€ 120.345	-€ 53.629
Totaal	**€ 406.753**	**-€ 594.461**	**-€ 241.531**	**-€ 130.310**	**-€ 118.911**	**-€ 52.473**

Wijzigingen reserves 2027 ten opzichte van 2026

Baten € -356.018

Uit de algemene reserve werden in 2026 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Vervangen toplaag 3 kunstgrasvelden € 80.000
- Beleid archeologie en monumenten deels naar 2026 € 10.000
- Beleid Monumenten naar 2026 € 22.600
- Toename inzet opvang Oekrainers naar 2026 € 25.650
- Resterende implementatiebudget BWBT naar 2026 € 100.000
- WMO € 30.000

Uit de reserve sociaal domein werd in 2026 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Opvangen budgettaire fluctuaties en onvoorziene uitgaven lange termijn € 191.281

Uit de algemene reserve wordt in 2027 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Beheersafspraken sportaccommodaties € 80.000

Uit de reserve sociaal domein wordt in 2027 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Opvangen budgettaire fluctuaties en onvoorziene uitgaven lange termijn € 23.513

Programma 6: Economische- en Sociale zaken

Economische zaken

Beleidsdoel

Versterking en behoud van de gemeentelijke economische infrastructuur op basis van een actieve bijdrage aan het regionaal economisch vestigingsklimaat en lokaal maatwerk.

Wat willen we bereiken?

Toekomstbestendige economie, recreatie en gebiedsmarketing

Wat willen we bereiken?

Wij streven naar een sterke, toekomstbestendige, inclusieve en vitale gemeente die kan inspelen op (inter)nationale ontwikkelingen, kennis en innovatie en nieuwe economische kansen. Het versterken van de brede welvaart en toekomstig verdienvermogen staan hierbij centraal. Ondernemers in Den Hoorn, Maasland en Schipluiden zijn van groot belang voor de leefbaarheid en vitaliteit van onze dorpen. Daarom werken we nauw samen met ondernemers en ondernemersorganisaties, die een belangrijke verbindende rol vervullen tussen de gemeente en het lokale bedrijfsleven.

Met het stimuleren van kennis- innovatieontwikkeling, en met behoud van de identiteit van onze dorpen en de kwaliteit van het landschap, versterken we het economisch vestigingsklimaat en onze positie in de regio als agrarische gemeente. Daarbij zetten we in op een evenwichtige ontwikkeling van economie, landschap en leefomgeving.

Daarnaast willen we de recreatieve aantrekkelijkheid van Midden-Delfland vergroten. Door aantrekkelijke en laagdrempelige recreatiemogelijkheden in de dorpen en het landschap te stimuleren, versterken we de brede welvaart, gezondheid, sociale ontmoeting en de lokale economie. Ook bieden we ruimte voor nieuwe economische kansen, zoals verbreding van de agrarische bedrijfsvoering.

Een sterke naamsbekendheid van Midden-Delfland draagt bij aan het behoud en de versterking van het groenblauwe landschap, de recreatieve sector, de landbouw en het ondernemerschap. Gebiedsmarketing speelt hierin een belangrijke rol en versterkt bovendien de onderlinge verbondenheid van inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het gemeentelijk lidmaatschap van Cittaslow biedt lokale ondernemers een instrument om zich te onderscheiden op duurzaamheid vanuit een innovatieve en maatschappelijk verantwoorde ontwikkeling. Bedrijven en organisaties die werken volgens deze principes en daarmee bijdragen aan de doelstellingen van Cittaslow en de Sustainable Development Goals, kunnen zich als ‘Supporter Cittaslow Midden-Delfland’ aanmelden en vanuit de gemeente het daarbij behorende certificaat ontvangen. Medio 2022 waren er 58 supporters en het aantal groeit gestaag.

Wat gaan we daarvoor doen?

• We actualiseren het economisch beleid en vertalen relevante onderdelen uit regionale ruimtelijk-economische visies, agenda's en strategieën naar een gemeentelijke ruimtelijk-economische strategie die richting geeft aan een sterke en toekomstbestendige economie.

• We nemen economische beleidsuitgangspunten op in de Dorpenvisie, zodat economische ontwikkeling aansluit bij de identiteit en kwaliteiten van de afzonderlijke dorpen.

• De stichting PUUUR Midden-Delfland voert de Meerjarenambitie en -strategie Gebiedsmarketing 2026-2030 uit. Jaarlijks worden de effecten van gebiedsmarketing inzichtelijk gemaakt, onder meer door het meten van de naamsbekendheid van Midden-Delfland onder inwoners en regiobewoners. De groei van het aantal aangesloten partners en de versterking van de onderlinge samenwerking, bijvoorbeeld via streeklunches en arrangementen, zijn daarbij belangrijke indicatoren. Daarnaast werkt PUUUR aan het vergroten van de eigen inkomsten, naast de gemeentelijke subsidie.

• We ondersteunen de verdere opschaling van gebiedsmarketing binnen de Landschapstafel Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland. De uitvoering van het project Welkomstborden vormt hiervoor een eerste zichtbare stap.

• Voor de glastuinbouw verkennen we de toekomstbestendigheid van de glastuinbouwclusters en stellen we een ontwikkelperspectief op voor de verdere ontwikkeling van deze belangrijke economische sector.

• We stellen een gemeentelijk recreatiebeleid vast. Hiermee stimuleren we recreatie, gezondheid, ontmoeting en brede welvaart, versterken we de kwaliteit van het landschap en brengen we de recreatieve en economische kansen van Midden-Delfland beter in beeld. Tevens besteden we aandacht aan de verbreding van de agrarische bedrijfsvoering en samenwerking met regiogemeenten.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Zie voor nadere toelichting paragraaf Verbonden partijen

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 1.084.344**	**€ 756.330**	**€ 944.334**	**€ 985.428**	**€ 1.016.270**	**€ 1.027.341**
Economie	€ 1.084.344	€ 756.330	€ 944.334	€ 985.428	€ 1.016.270	€ 1.027.341
I	**-€ 535.485**	**-€ 492.087**	**-€ 738.487**	**-€ 776.640**	**-€ 803.840**	**-€ 821.840**
Economie	-€ 535.485	-€ 492.087	-€ 738.487	-€ 776.640	-€ 803.840	-€ 821.840
Totaal	**€ 548.859**	**€ 264.243**	**€ 205.847**	**€ 208.788**	**€ 212.430**	**€ 205.501**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
Economie (€ 188.004)
De toename heeft meerdere redenen. Enerzijds vanwege in 2025 naar 2026 doorgeschoven budget voor Economisch beleid (€ -30.000). Anderzijds de financiële uitwerking voor het gebruik van de voorziening vastgoed (€ 114.800) en een restant de verschuiving van werkgeverslasten (€ 99.830).

Baten
Economie (€ -246.400)
De toename voornamelijk vanwege de verhoging toeristenbelasting (€ -120.000) een verschuiving leges over de programma's (€ -16.900) en in mindere mate inkomststijging huurinkomsten (€ -12.800).

Beleidsveld participatiewet en minimabeleid

Beleidsdoel

Iedereen doet mee in Midden-Delfland. De inwoner die in staat is om betaalde arbeid te verrichten, stimuleren en ondersteunen wij zo snel mogelijk richting de reguliere arbeidsmarkt. De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, participeert naar vermogen in de samenleving. Wij ondersteunen de inwoner die tijdelijk niet in staat is om zelfstandig in het inkomen te voorzien, en voorkomen en/of bestrijden armoede en schulden onder onze inwoners. Belangrijke ambitie is het aantal mensen dat afhankelijk is van een gemeentelijke uitkering terug te dringen. Hiertoe voeren wij een actief en effectief re-integratiebeleid in combinatie met het handhaven van de wet- en regelgeving.

Binnen de gemeente Midden-Delfland heten wij inburgeraars welkom. Wij streven ernaar dat inburgeraars zich thuis voelen in onze gemeente, de weg leren kennen en de taal leren spreken. Met als doel dat de inwoner gaat participeren binnen onze maatschappij, met als uitgangspunt betaalde arbeid.

Wat willen we bereiken?

· Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Zoveel mogelijk inwoners van Midden-Delfland werken om te voorzien in hun
eigen onderhoud.
· De inwoner die (nog) niet in staat is om te werken, werkt aan het vergroten van zijn/haar mogelijkheden en participeert naar vermogen in
de maatschappij.
· Zo min mogelijk inwoners van Midden-Delfland leven in armoede. We werken eraan het bereik van onze minimaregelingen te verhogen
onder de doelgroep.
· Door vroegsignalering van schulden voorkomen dat deze oplopen tot problematische schulden.
· De stijgende lijn van het uitkeringenbestand willen we doorbreken.
· Zoveel mogelijk van onze statushouders ronden het inburgeringstraject af binnen de daarvoor gestelde termijn van drie jaren.
· We zetten vanaf het begin van inburgeringstrajecten in op meedoen en werk om integratie van inburgeraars te bevorderen en de druk op de
bijstand te verminderen.
· We willen Wij-punten in de dorpskernen verder ontwikkelen tot een plek waar inwoners laagdrempelig terecht kunnen voor vragen, elkaar
ontmoeten en zichzelf kunnen ontwikkelen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Bestrijding van de sociale armoede is een belangrijk uitgangspunt van de filosofie van Cittaslow. Een eigen inkomen en maatschappelijke participatie dragen bij aan het vergroten van de kwaliteit van leven en de sociale cohesie. Het percentage uitkeringen en kinderen die leven in een 'uitkeringsgezin' is in Midden-Delfland lager dan het landelijke en regionaal gemiddelde. Tegelijkertijd is sprake van een hoger besteedbaar inkomen.

Wat gaan we daarvoor doen?

Operationeel doel om het beoogde maatschappelijk effect te bereiken

Ons motto is: Iedereen in Midden-Delfland werkt, werkt aan of werkt mee! Door de inzet op bemiddeling naar werk, het ondersteunen bij re-integratie en het handhaven van wet- en regelgeving streven we naar daling van het bijstandsbestand. We geven invulling hieraan op basis van de evaluatie van het in 2024 vastgestelde participatie- en re-integratieplan. Meer mensen aan het werk, minder mensen in de uitkering en het voorkomen van armoede en schulden.

Concrete doelen/acties voor 2027

· We geven verder uitvoering aan op basis van de evaluatie van het in 2024 vastgestelde participatie en re-integratiebeleid, door het verder
versterken van de regie van klantmanagers, het samenwerken met meerdere aanbieders, het continueren van de inzet van de mee-doen
coach en de werkgeversconsulent.
· We geven verder uitvoering aan het in 2024 vastgestelde programma armoede en schulden, waaronder de doorontwikkeling van de Wij
punten .
· Wij geven invulling aan onze wettelijke taken op het gebied van re-integratie. Hiermee leiden we inwoners met een uitkering toe naar
werk, parttime werk of participatie.
· Wij werken samen binnen de arbeidsmarktregio aan het verkleinen van de afstand tot de arbeidsmarkt voor inwoners van de
arbeidsmarktregio. Dit doen we onder andere door inzet binnen het regionale werkcentrum.
· Wij bieden de wettelijke dienstverlening aan zelfstandigen via inzet van. Externe partijen met expertise op het vlak van bijstands- en
schuldhulpverlening aan zelfstandigen.
· Voor jongeren onder de 27 jaar hebben we een aparte benadering om hen terug te leiden naar studie of betaald werk.
· Dienstverlening voor onze inburgeraars voeren wij uit conform het vastgestelde uitvoeringsplan inburgering. Alle statushouders die zich
huisvesten in onze gemeente, worden begeleid door een klantmanager inburgering.
· We zetten het kwaliteitsbeleid voort, gericht op het in stand houden en verhogen van de kwaliteit van de uitvoer van onze publieke taak.
· Het stapsgewijs implementeren van de maatregelen uit het wetsvoorstel Participatiewet in Balans.

Instrumenten

· Beleidskader participatie en re-integratie Midden-Delfland
· Beleidsplan geldzorgen, armoede en schulden
· Handhavingsplan Sociale Zaken
· Re-integratieverordening en beleidsregels re-integratie
· Verordening tegenprestatie
· Handhavingsverordening
· Verordening cliëntenparticipatie
· Verordening individuele inkomenstoeslag
· Maatregelverordening
· Beleidsregels beschut werk
· Beleidsregels Inkomen Participatiewet
· Beleidsregels bestuurlijke boete
· Beleidsregels terugvordering en verhaal
· Beleidsregels bijzondere bijstand
· Beleidsregels Collectieve Aanvullende Verzekering
· Beleidsregels schuldhulpverlening
· Beleidsregels saneringskredieten
· Beleidsregels bijstandsverlening zelfstandigen
· Beleidsregels tegemoetkoming kosten kinderopvang SMI
· Beleidsregels Alleenverdienersproblematiek 2025-2027
· Jeugdsportfonds/ Jeugdcultuurfonds
· Stichting Leergeld
· Beleidsregels Tozo terug- en invordering gemeente Midden-Delfland 2022
· Instrumentenbox DENNIS en EVA

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 6.972.007**	**€ 8.212.875**	**€ 8.050.007**	**€ 7.908.802**	**€ 7.855.219**	**€ 7.871.359**
Bijstand	€ 4.369.837	€ 4.674.628	€ 4.503.615	€ 4.513.155	€ 4.521.472	€ 4.529.812
Minimabeleid	€ 924.665	€ 862.542	€ 880.940	€ 765.940	€ 772.640	€ 778.840
Vreemdelingen	€ 1.382.070	€ 2.012.198	€ 2.083.987	€ 2.046.841	€ 1.977.041	€ 1.977.241
Re-integratie en participatie	€ 295.436	€ 663.507	€ 581.466	€ 582.866	€ 584.066	€ 585.466
I	**-€ 4.640.891**	**-€ 5.470.860**	**-€ 5.461.487**	**-€ 5.467.602**	**-€ 5.389.902**	**-€ 5.391.302**
Bijstand	-€ 3.320.384	-€ 3.436.339	-€ 3.422.439	-€ 3.423.939	-€ 3.425.139	-€ 3.426.439
Minimabeleid	-€ 34.315	-€ 78.300	-€ 78.400	-€ 78.500	-€ 78.600	-€ 78.700
Vreemdelingen	-€ 1.286.192	-€ 1.956.221	-€ 1.960.648	-€ 1.965.163	-€ 1.886.163	-€ 1.886.163
Re-integratie en participatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 2.331.116**	**€ 2.742.015**	**€ 2.588.520**	**€ 2.441.200**	**€ 2.465.317**	**€ 2.480.057**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten

Bijstand (€ -171.013)

In 2026 is in het kader van de bezuinigingen besloten om eenmalig te investeren in sociale recherche. Deze investering heeft als doel om de uitkeringslasten te verminderen en zich op die manier terug te verdienen. De uitkeringslasten dalen wanneer op basis van onderzoek blijkt dat een inwoner onrechtmatig een uitkering ontvangt of onrechtmatig teveel uitkering heeft ontvangen.

Het restant betreft een verschuiving aan werkgeverslasten (€ -121.413). Bij het vaststellen van het re-integratiebeleid in 2024 is er ook tijdelijke formatie beschikbaar gesteld. Het re-integratiebeleid 2024 houdt voor Werk en Inkomen een nieuwe manier van werken in. Waarbij er intensiever contact is met de inwoners en de re-integratiepartijen werkzaam voor onze gemeente. Op die gronden is er tijdelijke formatie toegekend.

Vreemdelingen (€ 71.789)

Sinds de inwerkingtreding van de Wet Inburgering zijn er jaarlijks statushouders gestart aan een meerjarig inburgeringstraject. Onze inburgeringsconsulenten hebben daardoor een steeds grotere caseload. De toename hangt dan ook volledig samen met een stijging van werkgeverslasten.

Re-integratie en participatie (€ -82.041)

De afname betreft een verschuiving aan werkgeverslasten. Deze vermindering in werkgeverslasten staan in relatie met het aflopende re-integratiebeleid waarbij er tijdens dat beleid een meedoen coach in dienst is gekomen. In 2026 wordt het re-integratiebeleid in het laatste kwartaal opnieuw vastgesteld. Op dit product zijn geen specifieke inkomsten.

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 339.000	€ 140.000	€ 260.000	€ 260.000	€ 260.000	€ 260.000
I	-€ 538.390	-€ 576.000	-€ 238.500	-€ 238.500	-€ 90.000	-€ 90.000
Totaal	**-€ 199.390**	**-€ 436.000**	**€ 21.500**	**€ 21.500**	**€ 170.000**	**€ 170.000**

Wijzigingen reserves 2027 ten opzichte van 2026

Baten € -337.500

Uit de algemene reserve werden in 2026 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Wijziging Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden cfm Rdsbesl 23/01/'24 € 156.000
- Implementatie Housing First reg middelen naar 2026 € 110.000
- Economisch beleid gaat in 2026 plaatsvinden € 30.000
- Budget beleid 'Recreatie en toerisme' naar 2026 € 30.000
- Beleidskader re-integratie en participatie naar 2026 € 50.000
- Traject re-integratiepartijen participatieladder naar 2026 € 100.000

Uit de algemene reserve wordt in 2027 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schuld € 148.500

Programma 7: Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en

Beleidsveld ruimtelijke ordening

Beleidsdoel

In de ruimtelijke ordening hebben diverse belangen en ontwikkelingen invloed op de bestaande en toekomstige leefomgeving van inwoners van onze gemeente. Wij willen mede door participatie van onze inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties ruimtelijke projecten tot ontwikkeling brengen. Op deze manier werken wij aan een groter maatschappelijk draagvlak voor ontwikkelingen van bijvoorbeeld woningbouwlocaties en bedrijfsterreinen. Daarnaast biedt het ruimtelijk beleid, dat met name is vastgelegd in de Omgevingsvisie, handvatten om tot goede belangenafweging te komen. Hierbij gaat het enerzijds om het bereiken en behouden van een veilige, gezonde en duurzame fysieke leefomgeving met omgevingskwaliteit, en anderzijds om het doelmatig beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving ter vervulling van maatschappelijke behoeften.

Wat willen we bereiken?

Per 1 januari 2024 is de Omgevingswet van kracht geworden, en eveneens de Wet kwaliteitsborging. Het maatschappelijk doel van de Omgevingswet is om een goede balans te vinden tussen het beschermen en benutten van de fysieke leefomgeving. Enerzijds door het bereiken en behouden van een veilige en gezonde fysieke leefomgeving met een goede omgevingskwaliteit en intrinsieke natuurwaarden en anderzijds door het goed beheren, gebruiken en ontwikkelen van de fysieke leefomgeving om aan maatschappelijke behoeften te voldoen. In de geest van de Omgevingswet werken wij integraal en uitvoeringsgericht aan onze fysieke leefomgeving met ruimte voor lokaal maatwerk en tijdige participatie. Wij werken volgens de beleidscyclus van de Omgevingswet, waarbij wij ons beleid regelmatig evalueren en actualiseren.

De huidige Wet natuurbescherming (Wnb) is opgegaan in de Omgevingswet. Belangrijk doel ervan is bescherming en versterken van de soortenrijkdom van planten en dieren, maar ook behoud en beheer van waardevolle landschappen en gebieden. Het instrument Soortenmanagementplan (SMP) is een instrument dat dient als ecologische onderbouwing bij verlenen van een gebiedsgerichte/generieke ontheffing door de provincie. In het SMP worden voorwaarden en maatregelen opgenomen waarmee de staat van instandhouding van (beschermde) soorten wordt geborgd tijdens de uitvoering van eventuele activiteiten gedurende een langere periode, en hoe met de aanwezige (beschermde) soorten en hun leefgebied wordt omgegaan. Een generieke of gebiedsontheffing bespaart op den duur tijd en geld bij eventuele ontwikkelingen, zoals bij verduurzaming van gebouwen. Het SMP ondersteunt en versnelt onder andere het realiseren van de doelstellingen uit het vastgestelde uitvoeringsprogramma Energietransitie.

Water en bodem zijn de komende jaren een belangrijk thema, zeker voor een open veenweidegebied als Midden-Delfland. 'Water en Bodem Sturend' is door het Rijk en de provincie omarmd als ordeningsprincipe in de ruimtelijke ordening. Aspecten die aandacht zullen moeten bij de eerste herziening van de Omgevingsvisie: tegengaan wateroverlast (inclusief waterberging), verhogen grondwaterpeil in veenweidegebieden en tegengaan oxidatie van veen door het scheuren van grasland, mogelijke bescherming nieuwe drinkwaterbronnen, en klimaatbestendigheid van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Het landschap van Midden-Delfland levert een waardevolle bijdrage voor onze gemeente en de regio aan het vasthouden van water in relatie tot bodemdaling, en het voorkomen van wateroverlast in bebouwd gebied. De gemeente Midden-Delfland heeft een

belangrijke rol om dit thema samen met regionale partners gestalte te geven in het zogenaamde Verstedelijkingsgebied Zuidelijke Randstad binnen het nationale omgevingsbeleid, het ontwikkelingsperspectief NOVEX Zuidelijke Randstad, de regionale investeringsagenda en het omgevingsbeleid van de provincie.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Cittaslow richt zich op behoud en versterking van de ruimtelijke kwaliteit van de (fysieke) leefomgeving. De Omgevingsvisie 1.0 als ook de Toekomstvisie 2050 zijn hierbij belangrijke instrumenten.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Kostendekkendheid leges: Binnen de VNG blijft kostendekkendheid van VTH-taken onderwerp van gesprek, dat samen met diverse belangenpartijen en op interbestuurlijk niveau gevoerd wordt onder meer ten aanzien van mogelijke compensatie vanuit het Rijk voor de nadelige effecten van de Omgevingswet en de Wet kwaliteitsborging voor gemeenten. Monitoring blijft belangrijk voor eventuele verdere compensatie. Daarom heeft de VNG alle gemeenten opgeroepen om deel te nemen aan de Financiële Monitor Omgevingswet. Midden-Delfland heeft zich aangemeld.
- 1e wijziging Omgevingsvisie: Gemeenten zijn op grond van de Omgevingswet verplicht uiterlijk op 1 januari 2027 een Omgevingsvisie vast te stellen. Met de huidige Omgevingsvisie 1.0 (lees: Omgevingsvisie) en Dorpenvisie voldoen wij al aan deze wettelijke verplichting. Wel is een eerste herziening van de Omgevingsvisie nodig, inclusief een participatietraject. De Toekomstvisie 2050 vormt, samen met andere bouwstenen zoals de Woonvisie en het recreatiebeleid, een belangrijke basis voor deze herziening. De uitvoering van de Omgevingsvisie vindt plaats via omgevingsprogramma's. Het vaststellen van deze programma's is een bevoegdheid van het college. De afstemming tussen raad en college over de omgevingsprogramma's en de daarvoor benodigde financiële middelen vindt plaats via de begrotingscyclus.
- Omgevingsplan: Het Omgevingsplan dient uiterlijk 1 januari 2032 vastgesteld te zijn. Wij beschikken al over een tijdelijk Omgevingsplan van rechtswege dat wij stapsgewijs wijzigen om te komen tot een volwaardige Omgevingsplan. Wij doen dat volgens een transitiestrategie die jaarlijks wordt bijgesteld. De eerste wijziging van het omgevingsplan is gestart in 2026 en wordt afgestemd met het traject herziening Omgevingsvisie. Het opbouwen van het omgevingsplan gaat stapsgewijs. Na vaststelling van de wijziging omgevingsplan voor bodem zal in 2027 in ieder geval het deelgebied woongebieden worden opgepakt.
- Erfgoedbeleid: In het kader van het Interbestuurlijke Toezicht (IBT) is de provincie gestart met een nieuwe wijze van toezicht voor het toezichtgebied Monumenten en Archeologie, zoals beschreven in haar Uitvoeringsprogramma IBT. Het toezicht wordt één keer per jaar uitgevoerd aan de hand van 4 indicatoren, die mede een beeld moeten geven van de mate waarin de gemeente is toegerust op de uitvoering van het taakveld Monumenten en Archeologie binnen de context van de Omgevingswet. Op dit moment is nog niet aan te geven of dit structureel financiële consequenties heeft voor de gemeente.
- Recreatie en toerisme: Het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland heeft een belangrijke waarde voor de eigen inwoners maar juist ook voor de inwoners van de omliggende steden. De waarde voor recreatie en toerisme gaat hand in hand met het belang van het beschermen en onderhouden van het landschap. Om de recreatieve functie te versterken dienen de bekendheid, toegankelijkheid en beleefbaarheid van het gebied vergroot te worden. Het gebied kan aantrekkelijker gemaakt worden door toevoeging van

onder meer wandel- en fietspaden, en activiteiten of functies die gericht zijn op natuurbeleving, lokale voedselproductie of educatie.

- Ecologie en biodiversiteit: De Wet natuurbescherming (Wnb) is opgegaan in de Omgevingswet. Om te voldoen aan de wet en ervoor te zorgen dat ontwikkelingen en initiatieven voortvarend en met de juiste maatregelen ter hand genomen kunnen worden, wordt fasegewijs ecologisch beleid voor Midden-Delfland vormgegeven. Een generieke of gebiedsontheffing bespaart op den duur tijd en geld bij eventuele ontwikkelingen, bijvoorbeeld verduurzaming van gebouwen. Wij stimuleren verduurzaming en willen tegelijkertijd rekening houden met beschermde diersoorten die in deze gebouwen leven. Een soortenmanagementplan kan voorkomen dat per pand een ontheffing of vrijstelling aangevraagd dient te worden.
- Water en bodem: Water en bodem zijn de komende jaren een belangrijk thema. Het landschap van Midden-Delfland levert een waardevolle bijdrage voor onze gemeente en de regio aan het vasthouden van water in relatie tot bodemdaling, en het voorkomen van wateroverlast in bebouwd gebied. De gemeente Midden-Delfland heeft een belangrijke rol om dit thema samen met regionale partners gestalte te geven in het zogenaamde Verstedelijkingsgebied Zuidelijke Randstad binnen het nationale omgevingsbeleid, en de Omgevingsvisie van de provincie. ‘Water en Bodem Sturend’ is door het Rijk en de provincie omarmd als ordeningsprincipe in de ruimtelijke ordening. De kwaliteiten van bodem en ondergrond worden nog onvoldoende meegenomen bij het oplossen van maatschappelijk opgaven. Aspecten die aandacht zullen moeten krijgen in onze herziene Omgevingsvisie zijn onder meer: tegengaan wateroverlast (inclusief waterberging), verhogen grondwaterpeil in veenweidegebieden en tegengaan oxidatie van veen door het scheuren van grasland, mogelijke bescherming nieuwe drinkwaterbronnen, en klimaatbestendigheid van nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Door de stijging van de zeewaterspiegel verschuift ook de verziltingsgrens landinwaarts, met consequenties voor Midden-Delfland. De opgaven met betrekking tot water en bodem vragen samenwerking met alle gebiedspartijen, met name het Hoogheemraadschap. Binnen de regionale uitwerking voor de provincie Zuid-Holland (ZH-PLG) worden de belangen van natuur, water, stikstof en klimaat als randvoorwaarde voor een vitaal platteland samengebracht. Onder andere (grond)water is een belangrijk thema, ook voor Midden-Delfland. Zo wordt op basis van de Kader Richtlijn Water (KRW, 2027) de aanpak voor waterkwaliteit geïntensiveerd. De doelen van de KRW liggen momenteel buiten bereik, terwijl een goede waterkwaliteit van belang is voor de biodiversiteit, volksgezondheid en de kringlooplandbouw. Er wordt ook in beeld gebracht wat de impact is van de grondwaterstand in de veenweiden op een aantal factoren. De provincie is hiertoe een belangrijke partner.
- Spoorverdubbeling: Tussen Delft en Schiedam is een spoorverdubbeling gepland van het tracé dat het landschap van Midden-Delfland doorsnijdt (De Oude Lijn). ProRail heeft de projectleiding. Onze samenwerking met ProRail is gericht op een zorgvuldige ruimtelijke inpassing en een kwalitatief verantwoorde uitvoering, zodat de spoorverdubbeling gepaard gaat met compensatie voor eventueel aangetaste waarden en tevens een plus oplevert voor de belevings-, gebruiks-, en toekomstwaarde het landschap. Eind 2023 is een propositie opgesteld (met financiering door de aangesloten partijen), waarvan de uitwerking op dit moment gaande is. De Landschapstafel heeft een procesbegeleider/programmamanager aangesteld, om binnen het speelveld van uiteenlopende belangen ervoor te zorgen dat de propositie op een constructieve wijze doorwerkt in de verdere uitwerking van de spoorverdubbeling. Doel is een integrale aanpak voor de bereikbaarheid, de verstedelijkingsopgave en behoud of versterking van het Bijzonder Provinciaal Landschap, waar alle partners van de Landschapstafel achter staan. Dit heeft geleid tot een samenwerking met betrokken partijen, waaronder ProRail, om uiteindelijk voldoende financiële dragers vanuit het Rijk, provincie of regio te genereren om de kwaliteiten van het

Bijzonder Provinciaal Landschap te behouden of te versterken. Onze gemeentelijke bijdrage gaat vooralsnog via de Landschapstafel. Indien aanvullende middelen nodig zijn om ons doel te bereiken zal dat separaat of via de P&C-cyclus aan de orde gesteld worden. Medio 2025 is de Notitie Reikwijdte en Detailniveau (NRD) door het ministerie gepubliceerd met daarin opgenomen zeven te onderzoeken varianten voor de viersporigheid tussen Delft en Schiedam. Onder de varianten ook de oplossingen die door de Landschapstafel zijn aangereikt.

Instrumenten

• Omgevingsvisie 1.0
• Omgevingsprogramma's en het omgevingsplan
• Toekomstvisie 2050
• Midden-Delfland®2025
• Landschapsontwikkelingsperspectief
• Structuurvisie Midden-Delfland 2025 (5 juli 2011)
• Omgevingsbeleidsplan Midden-Delfland (2017)
• Bouwverordening Midden-Delfland 2007
• Welstandsnota Midden-Delfland 2018
• Erfgoedverordening Midden-Delfland 2024
• Handleiding Beeldkwaliteit Buitengebied 2016/Beeldkwaliteitsplannen
• Handboek Erfgoed Midden-Delfland
• Verordening kwaliteit vergunningverlening, toezicht en handhaving omgevingsrecht gemeente Midden-Delfland
• Grondbeleid inclusief grondexploitaties
• Aanwijzing Bijzonder Provinciaal Landschap (inclusief visie en uitvoeringsprogramma Gebiedstafel BPL)
• Grondinstrument (onderdeel Duurzaam Boer Blijven)

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Het doel van de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) is het uitvoeren van de wettelijke milieutaken. Hierbij wordt voldaan aan landelijke kwaliteitscriteria, wordt gezorgd voor specialismevorming op inhoud en wordt een bijdrage geleverd aan een constante en eenduidige taakuitvoering in de regio. Deelname aan deze gemeenschappelijke regeling is opgelegd vanuit de Wet milieubeheer.

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland heeft als doel op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Dit is een zogenaamde ‘lichte’ gemeenschappelijke regeling tussen de gemeenten Delft en Midden-Delfland op basis waarvan de stadsarcheoloog Delft tegen vergoeding de wettelijke taken van een archeoloog in Midden-Delfland mag verrichten.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 1.952.951**	**€ 1.699.942**	**€ 1.227.377**	**€ 1.334.478**	**€ 1.393.323**	**€ 1.360.923**
Ruimtelijke ordening	€ 1.952.951	€ 1.699.942	€ 1.227.377	€ 1.334.478	€ 1.393.323	€ 1.360.923
I	**-€ 261.040**	**-€ 44.221**	**-€ 37.453**	**-€ 37.554**	**-€ 37.654**	**-€ 37.754**
Ruimtelijke ordening	-€ 261.040	-€ 44.221	-€ 37.453	-€ 37.554	-€ 37.654	-€ 37.754
Totaal	**€ 1.691.911**	**€ 1.655.721**	**€ 1.189.924**	**€ 1.296.924**	**€ 1.355.669**	**€ 1.323.169**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
Ruimtelijke ordening (€ -472.565)
De afname van de lasten op dit taakveld heeft meerdere oorzaken, de voornaamste zijn:
- Met name de mutatie huisvest de huisarts uit het fonds sociale woningbouw in 2026 (€ -200.000)
- Een uit 2025 doorgeschoven budget naar 2026 voor project de Kroon (€ -50.000) en in 2026 opgenomen budget voor ontwikkelmogelijkheden van een locatie (€ -30.000) en nota kostenverhaal herziening (€ -19.000)
- Het overige is voornamelijk toe te wijzen aan een verschuiving van werkgeverslasten (€ -107.000).

Beleidsveld volkshuisvesting

Beleidsdoel

Wij streven naar een evenwichtige woningvoorraad, waarbij het accent per dorp verschilt. Dit beleidsveld heeft een sterke relatie met het sociaal domein (onder andere Wet maatschappelijke ondersteuning, statushouders, voorrangsverklaringen, langer zelfstandig wonen, sociale cohesie en veilige woonomgeving), locatieontwikkeling en ruimtelijke ordening (randvoorwaarden en planning nieuwe woningbouwlocaties).

Wat willen we bereiken?

Midden-Delfland blijft een aantrekkelijke woongemeente voor alle generaties. Jongeren en jonge gezinnen moeten de mogelijkheid hebben om in Midden-Delfland te blijven wonen of later terug te keren. Tegelijkertijd willen we dat ouderen, wanneer hun woonwensen veranderen, in hun eigen dorp kunnen blijven wonen. Daarom zetten we ons in voor voldoende en passende woonmogelijkheden voor jongeren, gezinnen en ouderen. Zo versterken we de leefbaarheid en houden we onze dorpen vitaal, levendig en sociaal verbonden.

Bij nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen sluiten we aan bij de uitgangspunten en doelstellingen van de Wet versterking regie volkshuisvesting (Wet regie). Een belangrijke doelgroep daarbij zijn jongeren. We vinden het belangrijk dat zij ook in de toekomst een passende woning kunnen vinden binnen onze gemeente. Daarnaast werken we aan woningen die geschikt zijn voor ouderen, in combinatie met passende voorzieningen, zoals huisartsenzorg. Door de verwachte groei van het aantal ouderen is dit noodzakelijk. Voor de realisatie hiervan werken we samen met onder meer WoonWest en zorginstellingen.

Ook willen we ruimte bieden aan aandachtsgroepen en andere vormen van betaalbaar wonen. We streven ernaar jaarlijks gemiddeld 50 tot 70 woningen toe te voegen. Daarbij nemen wij onze verantwoordelijkheid voor de opvang en huisvesting van asielzoekers, statushouders en Oekraïense vluchtelingen, binnen de kaders en opgaven die regionaal en landelijk worden vastgesteld.

Om onze dorpen op lange termijn vitaal te houden, zijn nieuwe woningbouwlocaties nodig. Daarbij geven we voorrang aan dorpsinbreiding: bouwen binnen de bestaande kernen. Wanneer deze mogelijkheden op termijn onvoldoende blijken, onderzoeken we andere geschikte locaties, met behoud van de kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap.

De woningmarkt blijft onder druk staan door onder meer het woningtekort, stijgende rente en toenemende bouwkosten. Deze ontwikkelingen hebben invloed op de voortgang van woningbouw en ruimtelijke projecten. Daarom benutten wij actief de subsidiemogelijkheden van Rijk en provincie om woningbouw te versnellen en knelpunten bij de realisatie van woningen weg te nemen. Hiermee vergroten we de kans om onze woningbouwdoelstellingen te behalen.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Kwaliteit van leven en wonen liggen in elkaars verlengde. Vanuit Cittaslow gaat het bij dit beleidsveld om een kwalitatieve inrichting van de woon- en leefomgeving. Het lokale beleid is gericht op de persoonlijke omstandigheden van inwoners en verschillende doelgroepen in de gemeente. Bij de planvorming voor woningbouw zijn duurzaamheid, veiligheid en de bijdrage aan de vitaliteit van de dorpen belangrijke beleidsonderdelen.

Wat gaan we daarvoor doen?

- Uitvoering geven aan Woonvisie

Wij realiseren gemiddeld 50 tot 70 woningen per jaar en creëren meer betaalbare woningen; onze prioritaire doelgroepen zijn jongeren, jonge gezinnen en ouderen.

- Samenwerking met WoonWest

Wij blijven intensief samenwerken met de woningcorporatie Woonwest. Jaarlijks maken we prestatieafspraken met de corporatie en huurdersvereniging. Ook maken we afspraken over een optimale inzet van Lokaal Maatwerk.

- Uitvoering Woningbouwprogramma

In alle drie de dorpen worden woningen aan de voorraad toegevoegd. Ons woningbouwprogramma is vastgelegd in de Regionale Realisatie Agenda (de Woondeal) en door de Provincie Zuid-Holland vastgesteld.. In Den Hoorn worden de woningbouwplannen voor centrum Den Hoorn, De Kreek fase IV en de Hoornbloem voortgezet. In Schipluiden zijn er onder andere plannen in voorbereiding voor het toevoegen van woningen in het centrum, aan de Kasteellaan en de Zuidrand. In Maasland is er een plan in voorbereiding voor het centrum en in 2027 en 2028 worden de woningen opgeleverd van het project Maaslandse Zoom.

- Aandacht voor wonen met zorg

De verwachte toename van het aantal ouderen en andere aandachtsgroepen maakt het noodzakelijk hier passende woningen voor te ontwikkelen. Voor het realiseren van deze woningen werken we samen met zorginstellingen en woningcorporatie Woonwest. Onze lokale visie op wonen, welzijn en zorg zal naar verwachting eind 2026 zijn vastgesteld en biedt een visie op de gezamenlijke ambities en uitdagingen op dit thema. Vervolgens zal er worden gewerkt aan de vorming van een uitvoeringsagenda.

- Regionale samenwerking

In de regio Haaglanden maken we afspraken over de huisvesting van urgent woningzoekenden. Met de inwerkingtreding van de Wet regie wordt de voorrang van urgentiecategorieën bij wet voorgeschreven. We verwachten hierdoor een toename van het aantal urgente woningzoekenden. Onze bestaande regeling zal worden aangepast, zodat de inwoners van Midden-Delfland die urgent woningzoekend zijn kunnen worden gehuisvest binnen onze gemeente. Verdeelafspraken over de urgentiecategorieën worden in regionaal verband gemaakt en zullen landen in de Regionale Woonzorgvisie. Wijzigingen in de regelgeving zullen vervolgens landen in de nieuwe Huisvestingsverordening.

· Maximaal benutten subsidiemogelijkheden voor woningbouw

Het Rijk en de provincie bieden subsidiemogelijkheden aan. Het gaat hier om bijdragen die een impuls moeten geven aan het versnellen van woningbouw of ter ondersteuning van financiële tekorten. Het gaat om regelingen zoals de Vliegende Brigade, Knelpuntenpot Sociale Woningbouw, Startbouwimpuls en de Realisatiestimulans. We bewaken welke projecten hiervoor in aanmerking komen en zorgen voor een tijdige aanvraag.

Instrumenten

- Woonvisie 2024-2030
- Toekomstvisie 2050
- Omgevingsvisie 1.0
- Visie Behoud door ontwikkeling (Vitale Dorpen 2025)
- Huisvestingsverordening Midden-Delfland 2023
- Regionale Realisatie Agenda: gemeentelijk aandeel in regionale nieuwe woningmarktafspraken
- Prestatieafspraken met WoonWest
- Wet maatschappelijke ondersteuning en de voorzieningen die daarop gebaseerd zijn (wonen, zorg en welzijn)
- Bestuurlijke Tafel Wonen (de ambtelijke en bestuurlijke samenwerking in de woningmarktregio Haaglanden)
- Anti-speculatiebeleid 2017
- Beleidsnotitie Afkoop Sociale Woningbouw (gekoppeld aan Omgevingsvisie)
- Wet versterking Regie op de volkshuisvesting

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 2.219.316**	**€ 1.955.624**	**€ 1.542.313**	**€ 1.526.986**	**€ 1.531.261**	**€ 1.485.863**
Bouw- en woningtoezicht	€ 2.219.316	€ 1.955.624	€ 1.542.313	€ 1.526.986	€ 1.531.261	€ 1.485.863
I	**-€ 1.308.072**	**-€ 1.137.839**	**-€ 1.077.038**	**-€ 844.490**	**-€ 639.882**	**-€ 542.961**
Bouw- en woningtoezicht	-€ 1.308.072	-€ 1.137.839	-€ 1.077.038	-€ 844.490	-€ 639.882	-€ 542.961
Totaal	**€ 911.243**	**€ 817.785**	**€ 465.275**	**€ 682.496**	**€ 891.379**	**€ 942.902**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
Bouw- en woningtoezicht (€ -413.311)
Dit verschil zit voornamelijk in de afloop van inhuurbudget (€ -394.549) en vanuit 2025 naar 2026 doorgeschoven budgetten voor o.a. de Woonzorgvisie (€ -134.617). Het restant zit in een verschuiving van werkgeverslasten (€ 110.000).

Baten
Bouw- en woningtoezicht (€ -60.801)
Deze afname betreft een lager begroot bedrag voor leges bouwvergunningen (€ -61.601).

Beleidsveld grondzaken

Beleidsdoel

De gebiedsvisie 2025 is vervangen door de toekomstvisie 2050. Deze wordt voor de dorpen uitgewerkt in de dorpenvisie, waarvan het traject nog loopt. Op langere termijn wordt toegewerkt naar een actuele Omgevingsvisie, gekoppeld aan meerdere thematische en gebiedsgerichte omgevingsprogramma's. Het grondbeleid zal hierbij ondersteunend zijn aan het behalen van de ambities en doelen uit de Omgevingsvisie en de projecten, maatregelen en acties uit de omgevingsprogramma's.

Wat willen we bereiken?

Het beschikbaar hebben van gronden, tegen (maatschappelijk) acceptabele kosten, ten dienste van de in het beleidsdoel geformuleerde uitgangspunten.

Wat is de relatie tussen Cittaslow en dit beleidsveld?

Het beleidsveld grondzaken heeft een indirecte relatie met Cittaslow. Het gemeentelijk grondbeleid is ondersteunend aan het realiseren van de in het beleidsdoel genoemde doelstellingen. De waarden van Cittaslow zijn daarbij ook uitgangspunt, zoals het betrekken van inwoners, een hoogwaardige inrichting van de openbare ruimte, het open houden van het Midden-Delflandgebied en duurzaam bouwen.

Wat gaan we daarvoor doen?

In 2027 verkennen we de mogelijkheden voor een nieuwe nota grondbeleid. De focus ligt daarbij op de mogelijkheid om het beleid uit te breiden met nieuwe thema's, zoals de voorwaarden voor het verkopen of verhuren van gronden. Dit betreft onder andere gronden bestemd voor woningbouw, bedrijvigheid, agrarisch gebruik en zogenoemd snippergroen — kleine restpercelen groen die vaak aan particuliere kavels grenzen. De Toekomstvisie 2050, de Woonvisie 2024-2030 en de actuele woonagenda zijn input voor de actualisatie, die tevens wordt afgestemd op de opties van de nieuwe Omgevingswet.

Instrumenten

- Nota Grondbeleid
- Jaarlijkse herziening grondexploitaties, en bijbehorende risicoanalyse en het meerjarenprogramma grondexploitaties (ontwikkeling reserve grondexploitaties).

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Deelname aan het Bedrijvenschap Harnaschpolder heeft onder meer als doel de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. De ontwikkeling van het bedrijventerrein is bijna ten einde. De liquidatie van de gemeenschappelijke regeling is in gang gezet.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 5.401.206**	**€ 4.407.902**	**€ 1.954.229**	**€ 1.958.518**	**€ 1.887.326**	**€ 1.803.654**
Grondexploitaties	€ 5.401.206	€ 4.407.902	€ 1.954.229	€ 1.958.518	€ 1.887.326	€ 1.803.654
I	**-€ 5.121.184**	**-€ 5.695.331**	**-€ 3.289.857**	**-€ 3.329.020**	**-€ 3.369.894**	**-€ 3.410.841**
Grondexploitaties	-€ 5.121.184	-€ 5.695.331	-€ 3.289.857	-€ 3.329.020	-€ 3.369.894	-€ 3.410.841
Totaal	**€ 280.022**	**-€ 1.287.429**	**-€ 1.335.628**	**-€ 1.370.502**	**-€ 1.482.568**	**-€ 1.607.187**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

De lasten binnen het taakveld grondexploitaties zijn gebaseerd op prognose van werkzaamheden (in-en extern) ten aanzien van de grondexploitaties voor de komende jaren. Deze lasten worden budgettair neutraal verwerkt in de begroting. Het saldo tussen de lasten en baten (€ 1.305.804) betreft de (netto) opbrengst uit erfpacht.

Mutaties reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 412.793	€ 19.758	€ 17.054	€ 17.310	€ 17.570	€ 17.833
I	-€ 2.267.877	-€ 529.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**-€ 1.855.084**	**-€ 509.242**	**€ 17.054**	**€ 17.310**	**€ 17.570**	**€ 17.833**

Wijzigingen reserves 2027 ten opzichte van 2026

Baten € - 529.000

Uit de algemene reserve werden in 2026 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Budget werkzaamheden Omgevingswet naar 2026 € 30.000
- Beleid 'Dorpenvisies' doorschuiven naar 2026 € 178.000
- Beleidsontwik. Als Woonzorgvisie Volkshuisvesting 2026 € 71.000
- Plankosten project de Kroon € 50.000

Uit de reserve fonds sociale woningbouw werd in 2027 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- Huisvesting huisarts € 200.000

Overzicht algemene dekkingsmiddelen

Het overzicht algemene dekkingsmiddelen is geen (beleids)programma en heeft daardoor een aparte plaats. De financiële middelen in al hun verschijningsvormen zijn dienstbaar aan het beleid. Tegelijkertijd zijn de financiële middelen de randvoorwaarden voor het te voeren beleid. Daarbij wordt een evenwicht gezocht tussen ambities en mogelijkheden.

In algemene termen kan gesteld worden dat het financiële beleid erop gericht is op korte en lange termijn te voorzien in voldoende financiële middelen om mogelijkheden en ambities met elkaar in evenwicht te houden. Omdat de voorgeschreven meerjarencijfers niet verder gaan dan het begrotingsjaar en de drie daaropvolgende jaren is een financieel perspectief opgesteld voor de langere termijn (zie Financieel meerjarenperspectief).

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Tabel Algemene dekkingsmiddelen (in €)	**2026**	**2027**
OZB	6.998.415	7.507.842
Algemene uitkering	31.212.571	33.088.369
Dividenden	1.950.723	1.914.517
Rente uitzettingen > 1 jaar	742.930	742.663
Opbrengsten grondverkopen	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0
Onvoorzien	6.000	6.000
Overige eigen middelen	0	0
Subtotaal	**40.910.639**	**43.259.391**
Saldo financieringsfunctie	-1.423.241	-2.061.093
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**39.487.398**	**41.198.298**

De gemeentelijke heffingen, ook wel lokale heffingen genoemd, vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffing die bij de algemene dekkingsmiddelen hoort, is de OZB. De toeristenbelasting behoort feitelijk ook tot de algemene dekkingsmiddelen, maar met deze belasting wordt beoogd extra inkomsten te generen waarmee onder meer een bijdrage kan worden geleverd aan ‘Midden-Delfland’. De opbrengsten blijven door toevoeging aan de Bestemmingsreserve Midden-Delfland beschikbaar voor dit doel.
Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend. Deze zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Onroerendezaakbelasting

Voor het begrotingsjaar 2027 stelt de gemeenteraad opnieuw de tarieven van de OZB vast. Conform het meerjarenbeleid uit de begroting 2021-2024 is het uitgangspunt een jaarlijkse opbrengststijging van 3%. Hiermee wordt ingezet op een stabiele en evenwichtige opbrengstenontwikkeling, in plaats van een directe koppeling aan de marktontwikkeling van onroerend goed, die in recente jaren sterk fluctueerde en daarmee voor ongelijkheid in belastingdruk zou kunnen zorgen.

De WOZ-waarde blijft gebaseerd op gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt gedurende het jaar inzichtelijk op basis van actuele verkoopgegevens. Landelijke gemiddelden worden niet als maatstaf gebruikt, omdat deze onvoldoende representatief zijn voor de lokale situatie in Midden-Delfland.

De gemeente blijft de ontwikkelingen op de woningmarkt nauwlettend volgen om eventuele toekomstige schommelingen tijdig te signaleren en waar nodig bij te sturen.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Tarief eigenaren woningen	0,1140%	0,1174%	0,121%	0,1246%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2492%	0,2566%	0,2643%	0,2723%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1790%	0,1844%	0,1899%	0,1956%

** Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.*

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering wordt over de gemeenten verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten die binnen de grenzen hooggewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een lagere algemene uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van de woningen wordt 80% meegerekend. Van de waarde van niet-woningen 70%. Op de uitkomsten daarvan wordt het zogenaamde rekentarief toegepast. Dit rekentarief is afgeleid van het landelijke gemiddelde OZB-tarief. Het resulterende bedrag wordt als ‘eigen inkomstenmaatstaf’ afgetrokken van de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Een hogere totale WOZ-waarde leidt hiermee dus ook tot een hogere korting op de algemene uitkering. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft overigens geen effect op deze aftrekpost.

Algemene uitkering

De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2027-2030 zijn met behulp van de meicirculaire 2026 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2026-2029.

Raming algemene uitkering	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Begroting 2027 - 2030	33.088.369	33.206.582	34.440.132	35.695.270
Begroting 2026-2029	32.378.686	32.729.480	33.935.340	-
Verschil	709.683	477.102	504.792	NVT*

(*) 2030 was niet begroot. Daar kan geen verschil voor worden berekend.

Dividenden

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Juva. Voor het dividend van Juva wordt uitgegaan van de uitgangspunten in het Strategisch plan 2024-2030, update/evaluatie 2025, van Juva. De dividendraming in dit plan bedraagt € 13 miljoen/ jaar voor de resterende jaren van de planperiode. Het belang van de gemeente bedraagt 13,6%.

Echter, Juva stelt in het Strategisch plan dat hun cashflow in 2027 negatief wordt en aandacht vereist. Dit, alsmede de bestaande en nieuwe risico's in hun bedrijfsvoering, maakt dat werkelijke hoogte van de dividenduitkering onzeker blijft.

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra.

	2026	**2027**
Bank Nederlandse Gemeenten	104.723	68.517
Juva N.V.	1.768.000	1.768.000
Waterbedrijf Evides	78.000	78.000
Totaal	1.950.723	1.914.517

Rente uitzettingen langer dan 1 jaar

Het betreft hier de rente die verkregen wordt van het langdurig uitgezette deel van de Nutsreserve (€ 742.663). Daarnaast wordt rendement gemaakt door de uitgifte van grond in erfpacht, welk (deels) wordt gefinancierd uit eigen overtollige financiële middelen.

Saldo financieringsfunctie

De gemeente heeft ter financiering van haar activiteiten in totaal € 94.048.102 aan langlopende geldleningen aangetrokken (saldo 1-1-2027). Het saldo van de totale werkelijk betaalde rentelasten is hoger dan het saldo van de verdeelde rentelasten over de boekwaarde van de investeringen op basis van een rente omslagpercentage van 0%. Dit levert een last van € 2.012.973 (werkelijke rente) op in de begroting van 2027. Daar komt een toevoeging van rentes aan de reserves bij van € 48.120. Per saldo komt de financieringsfunctie uit op een nadelig resultaat van € 2.061.093.

Onvoorzien

Deze post is opgenomen als reservering voor onvoorziene uitgaven die gedurende het begrotingsjaar kunnen optreden. Ondanks zorgvuldige planning en ramingen is het in de praktijk niet altijd mogelijk om alle kostenposten volledig te voorzien. De post 'Onvoorzien' biedt hiermee een beperkte maar noodzakelijke financiële ruimte om onverwachte en urgente uitgaven op te vangen, zonder direct een begrotingswijziging te moeten doorvoeren.

Hoewel het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) geen expliciete verplichting kent tot het opnemen van een post 'Onvoorzien', wordt dit vanuit goed financieel beheer en op advies van de commissie BBV wél als een best practice gezien.

Het bedrag van € 6.000 is vastgesteld op basis van eerdere ervaringen en biedt voldoende flexibiliteit binnen de begrotingsdiscipline. Aanwending van deze post vindt uitsluitend plaats na zorgvuldige afweging, met het oog op een doelmatige en rechtmatige besteding van publieke middelen.

Heffing vennootschapsbelasting

Vanaf 1 januari 2016 is de gemeente vennootschapsplichtig. Dit betekent dat voor elke activiteit van de gemeente beoordeeld wordt of er aan de ondernemingscriteria volgens deze wet wordt voldaan. Als dit het geval is, wordt de gemeente per activiteit door de belastingdienst aangeslagen voor 19% tot € 200.000 (25,8% boven € 200.000) van het saldo batig (uitgaven minus inkomsten). Tot nu toe voldoet de gemeente Midden-Delfland niet aan de ondernemerscriteria voor de Vpb-plicht. Er zijn echter nog ontwikkelingen in de regelgeving die een onzekere factor vormen. Mocht de gemeente hierdoor aan de ondernemerscriteria gaan voldoen zal het nadeel gering zijn.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

De BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. Het dienen van het maatschappelijk belang bindt de bank met de gemeente. Daarom houdt de gemeente een beperkt aantal aandelen in de bank.

Met de deelname aan Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd.

Het doel van Evides is het altijd kunnen leveren van schoon en hoogwaardig drinkwater en het continu beschikbaar hebben van industriewater dat aan strenge normen voldoen.

Voor de bovenstaande partijen geldt dat er naast het maatschappelijk belang eveneens sprake is van een financieel belang voor de gemeente. De jaarlijkse winstuitkeringen (dividend) vormt een relevante inkomstenpost.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 1.880.691**	**€ 2.050.293**	**€ 2.482.048**	**€ 2.556.624**	**€ 2.533.230**	**€ 2.537.309**
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
Algemene uitkering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB niet woning	€ 87	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB woning	€ 511.750	€ 504.768	€ 414.955	€ 419.135	€ 422.889	€ 426.968
Treasury	€ 1.368.854	€ 1.539.525	€ 2.061.093	€ 2.131.490	€ 2.104.341	€ 2.104.341
I	**-€ 43.267.030**	**-€ 42.973.211**	**-€ 44.628.724**	**-€ 44.962.172**	**-€ 46.418.325**	**-€ 47.912.781**
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Algemene uitkering	-€ 32.099.091	-€ 31.939.060	-€ 33.088.369	-€ 33.206.582	-€ 34.440.132	-€ 35.695.270
OZB niet woning	-€ 2.692.915	-€ 2.547.908	-€ 2.921.345	-€ 2.996.985	-€ 3.074.894	-€ 3.165.520
OZB woning	-€ 4.345.291	-€ 4.450.507	-€ 4.586.497	-€ 4.726.567	-€ 4.870.839	-€ 5.019.531
Treasury	-€ 4.129.732	-€ 4.035.736	-€ 4.032.513	-€ 4.032.038	-€ 4.032.460	-€ 4.032.460
Totaal	**-€ 41.386.339**	**-€ 40.922.918**	**-€ 42.146.676**	**-€ 42.405.548**	**-€ 43.885.095**	**-€ 45.375.472**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten
OZB woning (€ -89.813)
Dit betreft voornamelijk een in 2026 incidenteel budget voor inhuur personeel (€ -85.000) vanwege onderbezetting.

Treausury (€ 521.568)
De rentelasten betreft aangegane langlopende leningen stijgen.

Baten
Algemene uitkering (€ 1.169.309)
De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2027-2030 zijn met behulp van de meicirculaire 2026 gemaakt.

OZB-woning (€ 135.990) en OZB niet-woningen (€ 373.437)
Uitgangspunt is een verhoging van de OZB-opbrengsten met 3%. Daarnaast wordt de hogere opbrengst veroorzaakt door waardestijging en areaaluitbreiding.

Mutatie reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 154	€ 156	€ 158	€ 161	€ 163	€ 166
I	-€ 398.484	-€ 407.099	-€ 377.098	-€ 327.555	-€ 327.555	-€ 327.555
Totaal	**-€ 398.330**	**-€ 406.943**	**-€ 376.940**	**-€ 327.394**	**-€ 327.392**	**-€ 327.389**

Wijzigingen reserves 2027 ten opzichte van 2026

Baten € -30.000

Uit de algemene reserve werd in 2026 de volgende incidentele onttrekking gedaan:
- DIOS nieuwe toplaag handbal € 30.000

Overzicht overhead

In het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) worden de baten en lasten van overhead centraal verantwoord op een afzonderlijk taakveld (0.4 Overhead). Hiermee wordt voorkomen dat overhead via verschillende verdeelsleutels aan de afzonderlijke taakvelden wordt toegerekend. Dit draagt bij aan een transparante begroting en verantwoording en maakt een betere vergelijking van de overhead tussen gemeenten mogelijk.

Onder overhead wordt verstaan: *alle kosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces*. Tot de overhead behoren onder andere de kosten van personeel en organisatie, financiën, informatievoorziening en automatisering, juridische zaken, inkoop en facilitaire ondersteuning. Het uitgangspunt is dat lasten zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken en activiteiten. Alleen kosten die betrekking hebben op de sturing en ondersteuning van het primaire proces worden als overhead verantwoord op taakveld 0.4.

In dit kader hanteren wij voor een aantal kosten een verdeelmethode, omdat deze kosten zowel betrekking kunnen hebben op overhead als op het primaire proces.

Verdeling van de ICT-kosten

De kosten die verband houden met de diverse programmatuur en ICT-voorzieningen waarmee binnen de gemeente wordt gewerkt, worden toegerekend aan de taakvelden waarvoor deze voorzieningen direct worden ingezet. Kosten van ICT-voorzieningen die de bedrijfsvoering en ondersteuning van de organisatie betreffen, worden verantwoord als overhead.

Verdeling van de tractiekosten

Onder tractie worden de voertuigen en andere hulpmiddelen verstaan die door de medewerkers van de buitendienst bij hun werkzaamheden worden gebruikt, zoals pick-ups en een vrachtwagen. Ook de daarmee samenhangende kosten, zoals brandstof, keuringen en onderhoud, worden hieronder begrepen. Deze kosten worden toegerekend aan de taakvelden waarop de voertuigen en hulpmiddelen worden ingezet, bijvoorbeeld onderhoud groen of riolering. De verdeling is gebaseerd op een gemiddelde van urenbegrotingen uit het verleden.

Verdeling van de salariskosten

Bij het opstellen van de begroting wordt aan de afdelingen gevraagd voor welke taken de medewerkers hun uren in het komende jaar inzetten. Hierbij wordt onderscheid gemaakt tussen indirecte uren, bijvoorbeeld voor werkoverleg en leidinggevende taken, en directe uren die rechtstreeks aan een taakveld kunnen worden toegeschreven.

De totale salariskosten worden per team verdeeld op basis van de geraamde productieve uren. Dit gebeurt per team, omdat de werkzaamheden en de verhouding tussen directe en indirecte uren per team verschillen. De directe salariskosten worden vervolgens zoveel mogelijk toegerekend aan de betreffende taakvelden. Salariskosten die betrekking hebben op sturing en ondersteuning van medewerkers in het primaire proces worden verantwoord als overhead. Op deze wijze worden de salariskosten zoveel mogelijk toegerekend aan de taakvelden waarop de werkzaamheden betrekking hebben, waaronder ook grondexploitaties.

Kostentoerekening en integrale kostprijs

Als uitgangspunt wordt in de begroting en verantwoording gewerkt met directe toerekening van lasten aan de betreffende taken en activiteiten. De overhead wordt daarbij centraal verantwoord op taakveld 0.4. Het BBV staat in bepaalde situaties toe om overhead toe te rekenen aan de kostprijs van bijvoorbeeld grondexploitaties, investeringen en diensten waarvoor een kostendekkend tarief wordt berekend. Een dergelijke toerekening vindt in onze gemeente alleen plaats voor zover dit noodzakelijk is voor de betreffende kostprijsberekening of vanuit specifieke regelgeving wordt vereist.

Ten aanzien van taken en activiteiten waarvoor kostendekkende tarieven mogen worden berekend, zoals afval en riolering, mag overhead wel worden meegenomen in de berekening van de tarieven. Hierdoor kan de wijze waarop overhead wordt verwerkt in de begroting afwijken van de wijze waarop deze kosten voor de berekening van kostendekkende tarieven worden betrokken.

Hieronder volgt, in lijn met het format van onze begroting, het overzicht van de overhead.

Wat is de betrokkenheid van de verbonden partijen?

Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995.

Wat mag het kosten?

Beschikbare middelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 12.451.282**	**€ 12.392.642**	**€ 12.631.516**	**€ 13.676.287**	**€ 14.109.963**	**€ 14.729.112**
Overhead ambtelijke organisatie	€ 7.135.614	€ 6.951.946	€ 7.067.543	€ 7.790.575	€ 8.494.315	€ 9.131.224
Overhead bestuursorgaan	€ 1.292.079	€ 1.246.785	€ 1.305.070	€ 1.306.171	€ 1.307.171	€ 1.308.271
Overhead openbare werken	€ 121.766	€ 145.980	€ 181.975	€ 184.305	€ 186.425	€ 188.655
Overhead voorlichting en informatievoorziening	€ 3.901.823	€ 4.047.931	€ 4.076.929	€ 4.395.236	€ 4.122.052	€ 4.100.962
I	**-€ 341.783**	**-€ 117.600**	**-€ 258.468**	**-€ 260.050**	**-€ 261.450**	**-€ 263.050**
Overhead ambtelijke organisatie	-€ 262.789	-€ 115.350	-€ 256.218	-€ 257.800	-€ 259.200	-€ 260.800
Overhead bestuursorgaan	-€ 2.250	-€ 2.250	-€ 2.250	-€ 2.250	-€ 2.250	-€ 2.250
Overhead openbare werken	-€ 9.491	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overhead voorlichting en informatievoorziening	-€ 67.254	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 12.109.499**	**€ 12.275.042**	**€ 12.373.048**	**€ 13.416.237**	**€ 13.848.513**	**€ 14.466.062**

Wijziging budget 2027 ten opzichte van 2026

Lasten

<u>Overhead ambtelijke organisatie (€ 115.597)</u>

De toename hoofdzakelijk vanwege het robuuster maken van de afdeling LWE (€ 565.000) vanaf 2027 en daarmee beter kunnen anticiperen op ontwikkelingen, waarmee een toename aan leges bouwvergunningen is te verwachten.

Daar tegenover staan meerdere mutaties waaronder in 2026 hogere budgetten voor inhuur vanwege o.a. ziekte/zwangerschap en invulling vacatures (€ -458.060). Er is van 2025 naar 2026 doorgeschoven budget voor duurzame inzetbaarheid (€ -88.000) en het restant vanwege een verschuiving van werkgeverslasten (€ 236.842).

Overhead bestuursorgaan (€ 58.285)
Een verschuiving van werkgeverslasten is de oorzaak van de toename op dit taakveld 'Bestuursorgaan'.

Overhead openbare werken (€ 35.995)
Een verschuiving van werkgeverslasten is de oorzaak van de toename op dit taakveld 'openbare werken'.

Overhead voorlichting en informatievoorziening (€ 28.998)
De toename heeft meerdere oorzaken, waaronder een toename van budget digitale media (€ 79.300) en een verschuiving van werkgeverslasten (€ 256.838). In 2026 is er budget opgenomen voor het informatiebeleidsplan en AI kunstmatige intelligentie (€ -43.500). Het restant zit voornamelijk in de afname van kapitaallasten (€ -268.210) op informatievoorziening.

Baten
Overhead ambtelijke organisatie (€ 140.868)
De toename betreft voornamelijk de opname in de begroting van uitkeringen WAO/AAW.

Investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
Deelvervanging vloeren van TL naar LED gemeentewerf	€ 150.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Eigentijdse ICT (2024)	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Totaal	**€ 350.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	

Mutatie reserve

Mutaties reserves	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	€ 103.750	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	-€ 111.465	-€ 159.934	-€ 4.000	-€ 4.000	-€ 4.000	-€ 4.000
Totaal	**-€ 7.715**	**-€ 159.934**	**-€ 4.000**	**-€ 4.000**	**-€ 4.000**	**-€ 4.000**

Wijzigingen reserves 2027 ten opzichte van 2026

Baten € -155.934

Uit de algemene reserve werden in 2026 de volgende incidentele onttrekkingen gedaan:
- Budget hybride werken naar 2026 € 18.000
- Vitaliteit, Arbeidsomst, Verzuim, Ontwikkelen naar 2026 € 88.000
- Doorloop Deta-vast constructie team Uitvoering 2026 € 15.000
- Geluid € 28.000

Paragrafen

Bedrijfsvoering

Organisatie en personeel

Arbeidsmarkt, aantrekkelijk werkgeverschap en duurzame inzetbaarheid

Gemeente Midden-Delfland blijft investeren in aantrekkelijk werkgeverschap en duurzame inzetbaarheid om ook de komende jaren te beschikken over voldoende gekwalificeerde medewerkers. Een sterke arbeidsmarktpositie is essentieel om de continuïteit en kwaliteit van onze dienstverlening te waarborgen.

Wij bouwen voort op de ingezette versterking van ons werkgeversmerk. Door de combinatie van uitdagend werk, een informele welkome organisatiecultuur, korte lijnen en het unieke karakter van onze gemeente onderscheiden wij ons op de arbeidsmarkt. Tegelijkertijd vraagt de toenemende uitstroom door pensionering en de blijvende krapte in specifieke functies om een gerichte arbeidsmarktstrategie. Daarom zetten wij in op arbeidsmarktcommunicatie, regionale samenwerking om bijvoorbeeld moeilijk vervulbare vacatures in te vullen en een doelgerichte werving van talent. Daarbij maken wij, mede in het licht van de wet DBA, steeds een zorgvuldige afweging tussen structurele formatie en tijdelijke inhuur.

Om ook op langere termijn voldoende talent aan de organisatie te blijven binden, investeren wij in traineeships, stages en andere vormen van talentontwikkeling. Hiermee versterken wij de instroom van jonge professionals en dragen wij bij aan de ontwikkeling van de organisatie.

Duurzame inzetbaarheid blijft een belangrijk speerpunt. Met het programma Werk & Welzijn investeren wij in de vitaliteit, gezondheid, ontwikkeling en veiligheid van onze medewerkers. Wij stimuleren een gezonde werk-privébalans, versterken de wendbaarheid en veerkracht van medewerkers en investeren blijvend in opleiding, leiderschapsontwikkeling en vakinhoudelijke kennis. Hiermee vergroten wij het werkplezier, beperken wij het ziekteverzuim en versterken wij onze positie als aantrekkelijke werkgever.

Door te investeren in onze medewerkers zorgen wij voor een toekomstbestendige organisatie die in staat is om ook de komende jaren kwalitatief hoogwaardige dienstverlening aan onze inwoners te blijven leveren.

CAO en loonstijging

De huidige CAO loopt tot en met 31 maart 2027. Bij het opstellen van deze begroting hebben wij nog geen zicht op de inhoud van de nieuwe CAO. In de huidige CAO is een structurele loonstijging van 1,6% per 1 januari 2027 afgesproken.

Regionale samenwerking

We werken op veel beleidsterreinen nauw samen in de regio. Dit doen we omdat een aantal gemeentelijke taken eenvoudigweg niet door individuele gemeenten kunnen worden opgepakt. Wij zijn alert op mogelijkheden en kansen voor samenwerking. We beoordelen of samenwerking of uitbesteden van taken leidt tot betere dienstverlening, meer continuïteit of lagere kosten. Of dat het juist beter is om het werk ‘in huis’ te organiseren. Daarnaast is het van belang dat wij regionaal de belangen van Midden-Delfland blijven vertegenwoordigen en een sterke partner zijn in deze samenwerkingen.

Dienstverlening

De gemeente streeft het behoud van een hoge kwaliteit van dienstverlening na. De vragen en behoeften van onze inwoners staan hierin centraal. Wij vinden het belangrijk dat onze inwoners zich gehoord en begrepen voelen. Op uiteenlopende terreinen meten wij periodiek de klanttevredenheid van onze inwoners (te denken valt aan de jaarlijkse cliënttevredenheidsonderzoeken in het sociaal domein, zoals voor de Wmo, de telefonische bereikbaarheid en de algehele dienstverlening). Dergelijke onderzoeken bevestigen waar de dienstverlening in onze kleinschalige organisatie nabij en op orde is. Tevens laten zij zien waar verbeteringen mogelijk zijn. De ingezette lijn van het versterken van de dienstverlening via een dienstverleningsprogramma, zetten wij voort.

Informatiemanagement en digitale transformatie

Nadat de focus de afgelopen periode lag op de techniek, verschuift de aandacht nu naar de maatschappelijke en organisatorische impact van technologie. De koers hiervoor is vastgelegd in het nieuwe Informatiebeleidsplan 2026–2030 "Informatie als basis". Hierin zoeken we continu de balans tussen mens, techniek en organisatie. Met als doel een wendbare en weerbare organisatie met een betrouwbare, toekomstbestendige (digitale) dienstverlening.

Digitale Dienstverlening

Inwoners verwachten tegenwoordig van de gemeente hetzelfde gemak als bij een commerciële webshop: een snelle, directe en foutloze afhandeling. Wetgeving als de Wet open overheid (Woo), de Wet modernisering elektronisch bestuurlijk verkeer (Wmebv), de Archiefwet, de EU AI Act, de Digital Services Act (DSA) en de Wet digitale overheid (Wdo), maakt goed digitaal contact niet alleen een extra service, maar een formeel recht.

Voor de gemeente betekent dit een constante zoektocht naar de juiste balans: we willen snelheid en efficiëntie bieden, maar moeten tegelijkertijd zorgvuldig, veilig en strikt volgens de wet blijven werken. Om het technologische gat met de samenleving te overbruggen, is gerichte doorontwikkeling noodzakelijk. We zetten automatisering en slimme software strategisch in om de dagelijkse werkprocessen voor onze medewerkers behapbaar te houden. We verliezen hierbij de menselijke maat nooit uit het oog. Juist voor kwetsbare groepen en ingewikkelde, gevoelige vragen blijven we als gemeente altijd persoonlijk en direct bereikbaar.

Informatiehuishouding

Betrouwbare informatie is de basis van onze democratie. Om controleerbaar te zijn, zien we informatiebeheer niet als 'papierwerk', maar als een noodzakelijke voorwaarde voor ons werk. Door de Wet open overheid (Woo) en de (nieuwe) Archiefwet verschuift onze focus: van passieve openbaarheid (reageren op verzoeken) naar actieve openbaarheid (informatie direct beschikbaar stellen): 'transparantie aan de bron'. Met de inwerkingtreding van de nieuwe Archiefwet op 1 januari 2027 worden de eisen aan digitaal archiveren verder aangescherpt. Naast documenten in het zaaksysteem moeten ook documenten en gegevens in vakapplicaties duurzaam worden beheerd. Dit heeft impact op onze organisatie en vraagt om structurele aandacht voor de digitale informatiehuishouding, onze processen en de onderliggende infrastructuur.

- *Zaakgericht werken:* Gegevens worden gestructureerd opgeslagen, zodat deze eenvoudig vindbaar zijn voor medewerkers met de juiste autorisaties. Tegelijkertijd zorgen we ervoor dat informatie niet langer wordt bewaard dan noodzakelijk of wettelijk verplicht is. Zo beschermen we de privacy van betrokkenen en houden we onze archieven beheersbaar en op orde.

- *Verantwoordelijkheid bij de bron*: Informatie zorgvuldig vastleggen en opslaan is de verantwoordelijkheid van iedere medewerker, niet alleen van de archiefafdeling achteraf. Zo blijft informatie volledig, betrouwbaar en direct vindbaar.
- *Een levend netwerk:* Informatie is geen stoffig archief, maar een dynamisch netwerk. Gegevens moeten duurzaam toegankelijk, leesbaar en uitwisselbaar zijn, ook buiten de gemeentegrenzen en binnen verschillende applicaties.
- *Techniek die helpt*: We richten onze systemen zo in dat zij wet- en regelgeving, zoals de Woo en de Archiefwet, ondersteunen in plaats van belemmeren. Daarbij zorgen we ervoor dat ook informatie in vakapplicaties duurzaam beheerd en gearchiveerd kan worden.
- *Archivering:* Door de nieuwe Archiefwet wordt de overbrengingstermijn verkort van twintig naar tien jaar. We passen onze systemen en werkprocessen hierop aan. Archiefbescheiden worden beheerd volgens de geldende selectielijst en duurzaam opgeslagen in het e-depot. Daarnaast actualiseren we de samenwerking met het Stadsarchief Delft via een nieuwe Centrumregeling en Dienstverleningsovereenkomst. Indien hiervoor aanvullende investeringen nodig zijn, nemen we deze mee in de investeringsplanning.

Waardevast en ethisch digitaliseren (AI)

Slimme technologie en Kunstmatige Intelligentie (AI) bieden grote kansen om ons werk beter en efficiënter te doen. De praktijk leert echter dat AI niet simpelweg minder werk oplevert; een snellere informatieverwerking zorgt vaak weer voor nieuwe, complexere vervolgvragen. Het maakt het werk dus niet lichter, maar juist omvangrijker. Daarom maken we een bewuste strategische keuze: we zetten AI en data-analyse uitsluitend in voor snelheid, procesoptimalisatie en het automatiseren van routinetaken (waar computers goed in zijn). Hierdoor houden onze professionals tijd over voor het echte vakmanschap, zoals complexe afwegingen, empathie en mensgerichte dienstverlening (waar mensen goed in zijn).

In 2026 starten we het programma AI & Data. Hierin werken we onze visie uit en maken een concreet plan van aanpak, wat ook direct zicht geeft op de benodigde middelen voor de komende jaren. In dit programma is aandacht voor landelijke ontwikkelingen zoals GPT-NL en werken we conform de Europese EU AI Act met een intern toetsingskader op de volgende opgaven:

- *Ethiek & Transparantie:* Technologie mag nooit een oncontroleerbare 'black box' zijn. De menselijke afweging blijft in onze besluitvorming altijd de doorslag geven.
- *Grip op algoritmen (EU AI Act):* We werken strikt volgens de Europese regelgeving om vooroordelen (bias) in software te voorkomen en de volledige controle over onze eigen systemen te behouden.
- *Datagedreven werken:* We investeren in het werken op basis van feiten. Dit vraagt om een nieuwe werkwijze waarbij de betrouwbaarheid en kwaliteit van onze brongegevens cruciaal zijn.

Sturing en realisatie

Om onze ambities waar te maken, sturen we scherp op de samenhang tussen plannen, uitvoering en geld. De koers is vastgelegd in het Informatiebeleidsplan 2026-2030. De realisatie vindt plaats via een ingericht systeem van portfoliomanagement, waardoor we grip houden op prioriteiten en de voortgang van projecten.

- *Financiën:* De realisatie van de verschillende nieuwe ontwikkelingen binnen van het Informatiebeleidsplan 2026–2030 "Informatie als basis" zal de komende jaren om gerichte financiële middelen vragen. Investeringen in digitalisering wegen we transparant af binnen de reguliere P&C-cyclus. .
- *Digitale autonomie:* We maken per ontwikkeling de keuze: doen we het zelf of besteden we het uit? We waken ervoor dat we niet te afhankelijk worden van externe leveranciers, zodat

we zelf de controle houden over onze belangrijkste processen. Onze keuzes sluiten aan bij de koers van de VNG en de Nederlandse Digitaliseringsstrategie (NDS). Waar mogelijk trekken we samen op met de VNG voor schaalvoordeel en lagere kosten. Deelname aan de landelijke VNG aanbesteding voor mobiele telefonieabonnementen (GT Mobiel 3) is hiervan een mooi voorbeeld. Dit levert ons de komende jaren een forse structurele besparing op.

- *Rationalisatie:* We maken ons aanbod aan applicaties en systemen eenvoudiger. Door kritisch te saneren in het aantal systemen, verlagen we de kosten en de complexiteit.
- *Verandervermogen:* Techniek werkt pas als de organisatie er klaar voor is. We zorgen dat een project niet stopt bij de technische oplevering, maar dat medewerkers echt worden meegenomen in de nieuwe werkwijze.
- Duurzaamheid: Duurzaamheid is een integraal onderdeel van al onze digitale keuzes. Bij de aanschaf en inrichting van systemen kiezen we bewust voor energie-efficiënte cloud-oplossingen en verlengen we de levensduur van onze hardware, wat op termijn tevens een concrete kostenbesparing oplevert.

Informatieveiligheid en privacy

Digitaal weerbaar & soeverein

Met de inwerkingtreding van de Cyberbeveiligingswet (NIS2) is digitale veiligheid nadrukkelijk een bestuurlijke verantwoordelijkheid. Om onze digitale weerbaarheid te versterken, werken we aan het vergroten van de digitale soevereiniteit en de regie op data en informatiestromen. Centraal hierin staat de aanbesteding van onze IT-dienstverlening in 2026. Deze transitie vraagt om een zorgvuldige ontvlechting van de huidige structuren en een verdere professionalisering van de eigen organisatie. Hierbij onderzoeken we de inrichting van een servicedesk-functie om de regie op ICT-dienstverlening te versterken. Dit kan leiden tot toekomstige uitbreiding van formatie. Op dit moment vragen we geen extra middelen. Wel anticiperen we op een tijdelijk hogere werklast en mogelijke incidentele kosten tijdens de overgang. Zodra de financiële impact van deze transitie helder is, informeren wij de raad via de reguliere P&C-cyclus.

Inmiddels is er een stevig privacy fundament gerealiseerd binnen de gemeente. Hieraan wordt in de komende jaren verder gewerkt. Er is een privacy-organisatie die het management, de medewerkers en bestuurders ondersteunt en adviseert over privacy. Het bewustzijn over privacy blijft een belangrijk aandachtspunt binnen de organisatie, net als de verdere professionalisering en het detecteren van risico's.

Verder is het van belang dat de organisatie oog blijft houden voor de Wet Politiegegevens. Als werkgever van BOA's met opsporingstaken is het verplichting om jaarlijks een interne audit uit te voeren en eens per vier jaar een externe audit.

Communicatie

Duidelijk, toegankelijk en dichtbij

Inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties moeten kunnen rekenen op duidelijke, toegankelijke en tijdige communicatie. Daarom informeren we mensen die direct bij een ontwikkeling betrokken zijn vroegtijdig. We leggen uit welke keuzes we maken en waarom. Daarbij zetten we een mix van communicatiekanalen in die aansluit bij de doelgroep en het onderwerp. Bij maatschappelijke ontwikkelingen die veel vragen of zorgen oproepen, zetten we extra in op dialoog. We geven uitleg over gemaakte keuzes, bieden ruimte voor vragen en reacties en hebben oog voor verschillende belangen en perspectieven. Zo wegen we belangen en ervaringen beter mee in onze besluitvorming en ontstaat meer begrip voor onze besluiten.

Voor iedereen begrijpelijk
Iedereen moet informatie van de gemeente gemakkelijk kunnen vinden, begrijpen en gebruiken. Daarom bouwen we in 2027 verder aan het programma Heldere Taal. We toetsen actief of inwoners onze communicatie duidelijk vinden. Hun ervaringen en signalen gebruiken we om onze uitingen verder te verbeteren.

Communicatie op maat
Niet iedere doelgroep heeft dezelfde informatiebehoefte of bereikt de gemeente op dezelfde manier. Daarom stemmen we onze communicatie steeds beter af op de mensen om wie het gaat. We kiezen per onderwerp bewust voor de vorm, het moment en het communicatiekanaal dat het beste aansluit bij de doelgroep. Zo bereiken we inwoners, ondernemers en maatschappelijke organisaties beter en maken we communicatie persoonlijker en effectiever.

Professionele communicatieorganisatie
Om deze ambities waar te maken investeren we in het uitvoeringsbudget voor communicatie. Daarmee versterken we de professionalisering van de communicatiefunctie. Communicatie kan hierdoor nadrukkelijker haar strategische rol vervullen, organisatiebreed adviseren en de kwaliteit en samenhang van de communicatie bewaken. Zo kunnen we effectiever inspelen op complexe communicatievraagstukken, blijft de kwaliteit van onze communicatie op peil en ondersteunen we de uitvoering van gemeentelijke opgaven beter.

Financiering

Kaders en beleid

Kaders

In de Wet financiering decentrale overheden (Wet Fido), zijn de kaders gesteld voor een professionele inrichting en uitvoering van de treasuryfunctie van decentrale overheden.

Onder de treasuryfunctie vallen o.a. het beheer van geldstromen, liquiditeit, renterisico's en de financiering van en in de gemeente (zowel lenen als uitzetten van gelden). De kaders hierbij zijn:

- Het treasurystatuut. Een beleidsmatige financiële infrastructuur, waarin verantwoordelijkheden en spelregels voor de gemeentelijke treasury zijn opgenomen.
- De financieringsparagraaf die jaarlijks wordt aangeboden bij de begroting en het jaarverslag.

Beleid en doelen

Treasury plant toekomstige kasstromen en en beheerst samenhangende rente- en liquiditeitsrisico's. Deze risico's komen voort uit de financieringsbehoefte van de organisatie. Met dit treasury beleid borgt de gemeente financiële continuïteit door maatregelen te treffen zodat de activiteiten van de gemeente financierbaar blijven. Voor de renterisico's en risico's uit financiële posities treffen we beheersmaatregelen (vermijden, spreiden). We gaan in de uitwerking verder dan de wettelijke kaders**.**

De gemeente streeft naar de voldoende doelen:

1. Zorgen voor voldoende financiële middelen op korte en lange termijn.
2. Bewerkstelligen van financieringsvoorwaarden passend bij de financieringsbehoefte. In de praktijk betekent dit: "korte financieringsbehoefte invullen met kortlopende leningen en lange financieringsbehoefte invullen met langlopende leningen."
3. Beheersen van rente- en of financieringsrisico's.
4. Risicomijdend uitzetten van gelden en afgeven van garanties.
5. Zorgdragen voor een effectief, veilig en efficiënt betalingsverkeer.
6. Actief onderhouden van contacten met marktpartijen om toegang tot de financiële markten open te houden.

Door het schatkistbankieren beschikt de gemeente niet meer vrij over haar liquide middelen. Er is een verplichte rekening-courant verhouding met het Rijk. Over de overtollige gelden ontvangt de gemeente een rentevergoeding. Met de introductie van het instrument erfpacht beogen we de gronduitgiften te stimuleren. Door het toepassen van erfpacht is er een rendement op het geïnvesteerde vermogen en (indien aanwezig) de liquide middelen van de gemeente.

De risico's van lenen worden beperkt doordat gemeenten zich moeten houden aan de kasgeldlimiet en de renterisiconorm.

Renterisico op kortlopende schuld (kasgeldlimiet)

De gemeente financiert haar liquiditeitsbehoefte zo veel mogelijk volgens het eerdere genoemde matchingsprincipe op financiering: we trekken financiering aan met looptijden die aansluiten bij de aard en duur van de financieringsbehoefte. De huidige lening portefeuille, zie later in deze paragraaf, toont dat de gemeente in het verleden méér dan 90% gefinancierd heeft met lange leningen. Vanwege die grote lange termijn lening portefeuille en de lage korte termijn rentestand financieren we de actuele financieringsbehoeften zo veel mogelijke met korte rente en

korte leningen. Deze financieringsvorm biedt flexibiliteit, sluit aan bij de huidige verwachte kasstromen, geeft lagere financieringskosten, maar komt ook met een risico tot groter schommelingen in toekomstige rentestanden dan de lange termijn rente. De gemeente beperkt het risico op kortetermijnrente schommelingen door zich te houden aan de kasgeldlimiet die komt uit wettelijke regels (Wet FIDO). De gemeente volgt de ontwikkeling van de liquiditeitspositie continu om tijdig te bepalen wanneer langlopende financiering noodzakelijk is.

Kaders: wet Fido

De Wet FIDO bevat instrumenten en regels die de risico's beperken die gemeenten lopen bij het lenen. De kasgeldlimiet (voor leningen met looptijd <1 jaar) zorgt ervoor dat niet te veel kortlopende leningen worden aangetrokken. De kasgeldlimiet geeft weer tot welk bedrag de gemeente maximaal in haar korte financieringsbehoefte mag voorzien.

Deze limiet is gesteld op 8,5% van de totale omvang van de begroting per 1 januari. Op basis van deze norm is de kasgeldlimiet voor onze gemeente méér dan € 5 miljoen, zie modelstaat A hieronder. Als blijkt dat de kasgeldlimiet wordt overschreden, moet een deel van de kortlopende schuld omgezet worden in langlopende schuld (=lening). Als de kasgeldlimiet gedurende drie opeenvolgende kwartalen wordt overschreden moet Gedeputeerde Staten worden geïnformeerd.

De kastgeldlimiet van de gemeente

Uit de tabel blijkt dat in 2028 en 2029 een overschrijding van de kasgeldlimiet wordt verwacht. Die jaren liggen nog niet in de nabije toekomst maar als deze ontwikkeling zich daadwerkelijk voordoet, zal tijdig worden beoordeeld of omzetting naar langlopende financiering noodzakelijk is.

Modelstaat A

	KASGELDLIMIET (= KGL x 1.000)	Rekening 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029	Begroot 2030
	Berekening KGL regeling						
	Omvang begroting/rekening	€ 70.780	€ 72.606	€ 65.304	€ 66.988	€ 68.236	€ 69.404
	Percentage regeling KGL	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%	8,5%
	KGL	**€ 6.016**	**€ 6.172**	**€ 5.551**	**€ 5.694**	**€ 5.800**	**€ 5.899**
(1)	Vlottende schuld	€ 25.688	€ 24.198	€ 26.305	€ 28.322	€ 31.006	€ 29.179
(2)	Vlottende middelen	- € 26.299	- € 23.674	- € 22.311	- € 20.306	- € 18.802	- € 20.302
(3)	Netto vlottende (+) of overschot middelen (-)	-€ 611	€ 524	€ 3.994	€ 8.016	€ 12.204	€ 8.877
(4)	**Kasgeldlimiet**	**€ 6.016**	**€ 6.172**	**€ 5.551**	**€ 5.694**	**€ 5.800**	**€ 5.899**
	Ruimte KGL (4>3)	**€ 6.627**	**€ 5.648**	**€ 1.556**			
	Overschrijding KGL (3>4)				**€ 2.322**	**€ 6.404**	**€ 2.978**

De limiet wordt bepaald voor korte financiering met een rente-typische looptijd van maximaal 1 jaar en wordt gerelateerd aan het begrotingstotaal.

Renterisico op langlopende schuld (renterisiconorm)

Op grond van de Wet FIDO mag een gemeente van haar langlopende schulden (looptijd >1 jaar) in enig jaar maximaal 20% van het begrotingstotaal aflossen en/of herfinancieren, wat overeenkomt met een aflossingsperiode van ten minste vijf jaar. Dit is de zogenoemde renterisiconorm. Het doel van de renterisiconorm is de herfinanciering van leningen in omvang en tijd te spreiden waardoor de (eventuele) gevolgen van een rentestijging beperkt blijven en de (mogelijke) renterisico's worden ingeperkt.

In 2027 wordt totaal € 2.665.691 aan langlopende leningen afgelost. Dat is ca. 4% van het begrotingstotaal. Er wordt dus ruimschoots voldaan aan de renterisiconorm.

Modelstaat B

	RENTERISICONORM (= RRN x 1.000)	Rekening 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029	Begroot 2030
	Berekening RRN regeling						
	Omvang begroting/rekening	€ 70.780	€ 72.606	€ 65.304	€ 66.988	€ 68.236	€ 69.404
	Percentage regeling RRN	20%	20%	20%	20%	20%	20%
	RRN	**€ 14.165**	**€ 14.521**	**€ 13.061**	**€ 13.398**	**€ 13.647**	**€ 13.881**
(1)	Renteherzieningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
(2)	Aflossingen	€ 959	€ 4.210	€ 2.666	€ 10.179	€ 8.351	€ 1.813
(3)	Renterisico (1 + 2)	€ 959	€ 4.210	€ 2.666	€ 10.179	€ 8.351	€ 1.813
(4)	**RRN**	**€ 14.156**	**€ 14.521**	**€ 13.061**	**€ 13.398**	**€ 13.647**	**€ 13.881**
	Ruimte RRN (4>3)	€ 13.197	€ 10.311	€ 10.395	€ 3.219	€ 5.296	€ 12.068
	Overschrijding RRN (3>4)						

Het renterisico op de vaste schuld mag de renterisicovorm in beginsel niet overschrijden. Het overzicht laat zien dat de renterisiconorm van 20% van het begrotingstotaal in meerjarenperspectief niet wordt overschreden.

Renteontwikkeling

Europees monetair beleid

De inflatie in de eurozone is sinds de piek in 2022 sterk gedaald en beweegt zich in 2026 naar verwachting rond de doelstelling van de Europese Centrale Bank (ECB) van 2% op de lange termijn. Als gevolg hiervan heeft de ECB in 2025 meerdere renteverlagingen doorgevoerd. De verwachting is dat de beleidsrente in 2027 stabiel blijft of beperkt toeneemt, afhankelijk van de economische ontwikkeling, de inflatie en vooral de ontwikkeling op de energie markten.

Vooruitkijkend naar 2027 verwacht de ECB een toename van de inflatie richting de 3,0 % voornamelijk de geopolitieke spanningen en spanningen op de energiemarkt. Dit is het basisscenario van de ECB, maar inflatie, geopolitieke ontwikkelingen en rentebeleid zijn erg volatiel op dit moment en houdt de gemeente daarom nauwlettend in de gaten. De beleidskoers blijft “data-afhankelijk”, wat betekent dat nieuwe renteveranderingen pas volgen als inflatie- of groeicijfers daar aanleiding toe geven.

De herfinancieringsrente staat op 2,40% en de marginale beleningsrente op 2,65%. Herfinancieringsrente is de rente waartegen banken kunnen lenen bij de ECB (basis-herfinancieringsrente) en de basis voor de rente die gerekend wordt op alle financieringsmarkten.

Financieringskosten

Voor de gemeente Midden-Delfland betekent dit dat de financieringslasten voor nieuw aan te trekken leningen naar verwachting licht zullen toenemen ten opzichte van vorig jaar. Dit is afhankelijk van de internationale economische ontwikkelingen en geopolitieke spanningen die bestaan. Daarom volgt de gemeente de renteontwikkeling actief en weegt bij het aantrekken van financiering steeds de voor- en nadelen af van kortlopende en langlopende financiering. De gemeenten toetst daarbij ook altijd de keuzes met de kaders van de Wet Fido.

Inzicht rentelasten/-baten

Het BBV bevat voorschriften voor de verwerking en toerekening van rente. De belangrijkste uitgangspunten zijn:

- Het aantrekken en verstrekken van een lening betreft een treasury activiteit. De met deze activiteit gepaarde rentelasten en rentebaten behoren op het taakveld Treasury.
- Over eigen vermogen en voorzieningen wordt geen rente toegerekend.
- Als de werkelijke rentelasten in euro's die over een jaar aan taakvelden hadden moeten worden doorbelast, afwijken van de rentelasten in euro's die op basis van de voor gecalculeerde renteomslag aan de taakvelden zijn toegerekend, kan de gemeente besluiten tot correctie. Bij een afwijking van meer dan 25% tussen de werkelijke rente en de renteomslag vindt een correctie plaats.
- Het renteschema wordt opgenomen volgens de aanbevelingen van de Commissie BBV. Hiermee wordt inzicht gegeven in de rentelasten externe financiering, het renteresultaat en de wijze van rentetoerekening.
- Vanaf boekjaar 2025 vindt de rentetoerekening aan grondexploitaties plaats volgens de toen aangepaste BBV-systematiek. Aan grondexploitaties mocht tot en met 2023 alleen de rente van externe financiering worden doorberekend. Met ingang van boekjaar 2025 (overgangsjaar 2024) wordt voor grondexploitaties geen onderscheid meer gemaakt in het BBV, waardoor de toerekening plaatsvindt op basis van de reguliere omslagrente. De omslagrente blijft voor het jaar 2027 (afgerond) op 0%.
- Conform het BBV mag rente aan de taakvelden worden toegerekend op basis van de werkelijke externe rentelasten. Indien geen externe leningen zijn aangetrokken en geen andere externe rentelasten aanwezig zijn, is de renteomslag 0%. De kapitaallasten bestaan dan uitsluitend uit afschrijvingen.

Toerekening rente

Bij projectfinanciering rekent de gemeente de werkelijk betaalde rente rechtstreeks toe aan het betreffende taakveld, volgens de BBV-voorschriften. Dit is van toepassing op de geldleningen voor de aankoop van erfpachtgronden. De rente van deze leningen moet rechtstreeks worden doorbelast naar het taakveld beheer overige gebouwen en gronden.

Financieringspositie en rentekosten

Met het rente-omslagpercentage rekent de gemeente rentekosten aan vaste activa. In dit percentage zit zowel betaalde als ontvangen
rente verrekend. Op het rente-omslagpercentage zijn aanpassingen in de BBV-voorschriften van belang.

De gemeente voldoet aan de BBV-richtlijnen voor rentetoerekening. Door de combinatie van projectfinanciering, schatkistbankieren en de beperkte algemene financieringsbehoefte blijft de renteomslag in 2027 vastgesteld op 0%. De ontwikkeling van de marktrente wordt gevolgd, maar leidt op dit moment niet tot een aanpassing van het treasurybeleid. Op dit moment is het rente-omslagpercentage 0% en blijft deze voor de begroting 2027 gehandhaafd.

Renteschema jaarrekening 2027

Rente schema	2027				
a.	De externe rentelasten over de korte en lange financiering				€ 1.604.417
b.	De externe rentebaten (idem)			-/-	€ 744.083
	Saldo rentelasten en rentebaten				€ 860.334
c.	De rente die aan de grondexploitatie moet worden doorberekend	-/-	€ -		
	De rente van projectfinanciering die aan het betreffende taakveld moet worden toegerekend (rente aankoop gronden)	-/-	€ 1.573.482		
				-/-	€ 1.573.482
					- € 713.148
d.1	Rente over eigen vermogen				€ 45.792
d.2	Rente over voorzieningen				€ -
	Totaal geraamde aan taakvelden toe te rekenen rente				- € 667.356
e.	De aan taakvelden toe te rekenen rente (rente omslag)			-/-	€ -
f.	Renteresultaat op het taakveld Treasury				- € 667.356

Leningenportefeuille

Een belangrijk onderdeel van het financieringsbeleid vormt de omvang, flexibiliteit, gemiddelde looptijd en rentegevoeligheid van de leningenportefeuille. De leningenportefeuille langer dan één jaar heeft per 1 januari 2027 een omvang van € 95,8 miljoen (waarvan € 82,8 miljoen direct gekoppeld aan erfpacht).

Het grootste gedeelte van de leningenportefeuille zijn projectfinancieringen voor aankoop gronden. Aangekochte gronden bedrijvenschap HarnaschPolder zijn in erfpacht uitgegeven. Voor de financiering van aankoop van deze gronden en de betaling van de overeengekomen afkoopsommen voor renteverschillen zijn leningen aangetrokken. Het financieel risico is beperkt omdat erfpachtinkomsten (canon) hoger zijn dan de rentekosten.

Overzicht van schulden O/G 2027 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2027	Rente 2027 valutair	Aflossing 2027	Restantbedrag geldleningen 31-12-2027
Onderhandse							

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2027	Rente 2027 valutair	Aflossing 2027	Restantbedrag geldleningen 31-12-2027
leningen:							
BNG 40.115448	€ 5.000.000	15-2-2032	0,835 %	€ 3.000.000	€ 25.576	€ 500.000	€ 2.500.000
Totaal				**€ 3.000.000**	**€ 25.576**	**€ 500.000**	**€ 2.500.000**
Projectfinancieringen:							
BNG 40.111437	€ 7.429.045	2-7-2029	1,245 %	€ 7.429.045	€ 92.492	€ 0,-	€ 7.429.045
BNG 40.111438	€ 1.566.123	1-7-2029	0,800 %	€ 483.008	€ 3.320	€ 159.722	€ 323.287
BNG 40.112090	€ 6.751.680	1-7-2052	1,770 %	€ 6.751.680	€ 119.505	€ 0,-	€ 6.751.680
BNG 40.112091	€ 2.381.266	1-7-2052	1,570 %	€ 1.973.055	€ 30.486	€ 62.035	€ 1.911.020
BNG 40.112379	€ 15.983.210	1-7-2044	1,760 %	€ 15.983.210	€ 281.305	€ 0,-	€ 15.983.210
BNG 40.112494	€ 1.621.575	3-1-2039	1,598 %	€ 1.621.575	€ 25.913	€ 0,-	€ 1.621.575
BNG 40.112836	€ 13.293.280	1-7-2053	1,360	€ 13.293.280	€ 180.789	€ 0,-	€ 13.293.280
BNG 40.112837	€ 6.804.774	1-7-2053	1,140 %	€ 5.609.679	€ 62.924	€ 178.601	€ 5.431.078
BNG 40.113745	€ 10.000.000	1-4-2070	0,500 %	€ 10.000.000	€ 50.000	€ 0,-	€ 10.000.000
BNG 40.116969	€ 9.260.626	27-12-2028	2,625 %	€ 9.260.626	€ 243.091	€ 0,-	€ 9.260.626
BNG 40.117137	€ 7.419.611	07-03-2074	2,929 %	€ 7.419.611	€ 217.320	€ 0,-	€ 7.419.611
NWB 1.0040370	€ 200.000	23-02-2042	3,245 %	€ 173.333	€ 5.359	€ 13.333	€ 160.000
BNG 40.118063	€ 1.050.000	31-12-2030	2,970 %	€ 1.050.000	€ 31.185	€ 0,-	€ 1.050.000
BNG 40.11841	€ 1.752.000	31-3-2027	2,35 %	€ 1.752.000	€ 10.152	€ 1.752.000	€ 0,-
BNG 40.448665	€	7-2-2028	2,25	€	€	€ 0,-	€

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2027	Rente 2027 valutair	Aflossing 2027	Restantbedrag geldleningen 31-12-2027
	10.000.000		%	10.000.000	225.000		10.000.000
Totaal				**€ 92.800.102**	**€ 1.578.841**	**€ 2.165.691**	**€ 90.634.412**
Totaal vaste schulden:				**€ 95.800.102**	**€ 1.604.417**	**€ 2.665.691**	**€ 93.134.412**

Leasing

Voor vervoermiddelen en printers zijn leasecontracten afgesloten. In het leasebedrag is een rentebedrag verdisconteerd.

Uitgezette geldleningen

Hieronder worden de twee grootste uitzettingen (leningen U/G) van de gemeente toegelicht.

1. In 1988 heeft de voormalige gemeente Schipluiden een geldlening verstrekt die inmiddels is overgegaan op de Royal Bank of Scotland (RBS). De lening heeft een vaste looptijd van 50 jaar en een rentepercentage van 8,15%, waarmee jaarlijks circa € 637.000 aan rente wordt ontvangen.

Binnen het huidige treasurybeleid past het verstrekken van dergelijke leningen niet meer. De lening is echter historisch van aard en wordt tot het einde van de looptijd aangehouden. De kredietwaardigheid van de debiteur wordt periodiek beoordeeld. Op basis van de huidige inzichten bestaat geen aanleiding de lening vervroegd te beëindigen.

1. De gemeente heeft daarnaast een geldlening van € 1,4 miljoen uitgezet bij de Nederlandse Waterschapsbank tegen een rentepercentage van 7%. Deze lening genereert jaarlijks circa € 95.000 aan rente-inkomsten. Gezien de kredietwaardigheid van de NWB wordt het kredietrisico als zeer beperkt beoordeeld.

Overzicht van leningen U/G 2027 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2027	Ontvangen Rente 2027	Aflossing 2027	Restantbedrag geldleningen 31-12-2027
Leningen U/G							
Royal Bank of Schotland (RBS)	€ 7.714.264	1-7-2038	8,150 %	€ 7.714.264	€ 628.712	€ 0,-	€ 7.714.264
Nederlandse Waterschapsbank N.V.	€ 1.361.341	1-9-2043	7,000 %	€ 1.361.341	€ 95.294	€ 0,-	€ 1.361.341

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2027	Ontvangen Rente 2027	Aflossing 2027	Restantbedrag geldleningen 31-12-2027
(NWB)							
Delflandshof Cooperatie U.A.	€ 293.000	31-1-2049	4,64%	€ 274.217	€ 12.983	€ 7.063	€ 267.154
T.V. de Commandeur	€ 200.000	20-5-2039	3,80%	€ 173.333	€ 7.093	€ 13.333,-	€ 160.000
Totaal	**€ 9.568.604**			**€ 9.523.155**	**€ 744.082**	**€ 20.396**	**€ 9.502.758**

Liquiditeit

De liquiditeitspositie van de gemeente Midden-Delfland blijft de komende jaren beperkt. Door investeringen en het verloop van kasstromen is het noodzakelijk de liquiditeitsontwikkeling actief te monitoren en, waar nodig, gebruik te maken van kortlopende financiering.

De gemeente maakt, binnen de wettelijke kasgeldlimiet zoals toegelicht in deze paragraaf, gebruik van kortlopende financiering om tijdelijke liquiditeitstekorten op te vangen.

Naar verwachting zal de gemeente in de komende jaren gebruikmaken van de beschikbare kas middelen en kasgeldlimiet. Wanneer de financieringsbehoefte structureel wordt, wordt deze omgezet in langlopende financiering.

Kasgeldleningen vormen, binnen de wettelijke kaders, een doelmatig instrument om tijdelijke liquiditeitstekorten op te vangen. Door de relatief lage financieringskosten en de flexibiliteit sluiten zij goed aan bij de huidige liquiditeitsbehoefte van de gemeente. De liquiditeitsontwikkeling wordt continu gemonitord zodat tijdig kan worden bijgestuurd.

Liquiditeitsplanning	2027	2028	2029	2030
Prognose aan te trekken kasgeld	Max. 5 mln.	Max. 5 mln	Max. 5 mln	Max. 5 mln
Langgeld (incl. projectfinanciering)	€ 93 mln	€ 82,9 mln	€ 74,6 mln	€ 72,8 mln

Kredietrisico en garanties

Kredietrisico's

Naast renterisico's loopt de gemeente kredietrisico's op verstrekte geldleningen, verleende garanties en deelnemingen. Deze risico's worden beheerst door periodieke financiële beoordelingen en toepassing van de gemeentelijke treasury- en subsidieregelingen.

Verenigingen

Om het kredietrisico voor de gemeente te beheersen dienen verenigingen en maatschappelijke instellingen jaarlijks hun begroting en jaarrekening in. Daarnaast wordt jaarlijks de omvang van de uitstaande leningen vastgesteld.

Gemeentegaranties

De aanspraken op verleende gemeentegaranties zijn onderverdeeld in enerzijds garanties die zijn verstrekt voor geldleningen die zijn aangetrokken door maatschappelijke instellingen in onze gemeente, zoals (sport)verenigingen en anderzijds verleende garanties voor de bevordering van het eigen woningbezit (zowel particulieren als woningbouwcorporaties). De gemeente beoordeelt garantstellingen periodiek op financiële risico's en publieke meerwaarde.

WSW

Voor woningcorporaties fungeert het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW) als borgsteller. De gemeente heeft hiervoor een achtervangovereenkomst gesloten. Door de financiële waarborgen binnen het WSW wordt het risico voor de gemeente beperkt geacht. De sinds 2021 geldende achtervangovereenkomst versterkt deze risicobeheersing verder.

De VNG, BZK en WSW hebben gewerkt aan een nieuwe achtervangovereenkomst. De wijzigingen komen erop neer dat de kans (nog) kleiner moet zijn dat de achtervangers – het rijk en de gemeenten – in de bres moeten springen om WSW overeind te houden. In plaats daarvan moeten de WSW en de corporatiesector zich vooral zelf zien te bedruipen als de borging van schulden in het geding komt.

Deze nieuwe overeenkomst geldt voor alle geborgde geldleningen die een deelnemer van het WSW aangaat vanaf 1 augustus 2021. Onze gemeente is deze nieuwe overeenkomst aangegaan met WSW. Daarmee is het ook in de toekomst mogelijk dat Stichting Wonen Midden-Delfland leningen kan aantrekken tegen een aantrekkelijk rentetarief om te investeren in sociale huurwoningen.

Deelnemingen

Voor het uitoefenen van de publieke taak bezit de gemeente aandelen in de BNG Bank, Gemeenschappelijk Bezit Evides en N.V. JUVA. Deze deelnemingen zijn tegen nominale waarde opgenomen. Gezien de financiële positie van deze ondernemingen wordt het kredietrisico als beperkt beoordeeld.

HuisVuilCentrale (HVC)

De gemeente staat (mede) garant voor de leningen van HVC. De gemeente ontvangt hiervoor jaarlijks een garantstellingsprovisie van HVC (jaarlijks ca. € 31.000). De deelname aan HVC vloeit voort uit het feit dat Midden-Delfland deel uitmaakt van de verbonden partij Avalex.

Relatiebeheer

Voor het reguliere betalingsverkeer maakt de gemeente gebruik van de diensten van de BNG Bank. Onderdeel van deze dienstverlening is een kredietfaciliteit van € 2 miljoen. Tot deze limiet kan de gemeente tegen een gunstig rentepercentage daggeld opnemen. Daarnaast is er nog een rekening bij de Rabobank.

Overig

De gemeente Midden-Delfland maakt geen gebruik van complexe financiële producten zoals derivaten.

Grondbeleid

De paragraaf grondbeleid is een vast onderdeel van de begroting en de jaarrekening. In deze paragraaf geven wij u informatie over:

- De visie op het grondbeleid in relatie tot de realisatie van de doelstellingen in de begroting;
- Relevante ontwikkelingen en kaders waarbinnen wij ons grondbeleid uitvoeren;
- Onze projecten en activiteiten, met inzicht in de financiële resultaten;
- Het risicoprofiel behorend bij de gemeentelijke grondexploitaties;
- De financiële gevolgen van de gemeentelijke projecten voor de begroting (de reserve Grondexploitatie).

Met onderstaande informatie voldoen wij aan de eisen die artikel 16 van het BBV stelt aan deze paragraaf.

Inleiding grondbeleid

Visie op het grondbeleid in relatie tot de doelstellingen in de begroting

Het grondbeleid is geen doel op zich, maar draagt bij aan het realiseren van maatschappelijke doelen. Het gaat hierbij om o.a. het realiseren van woningbouw, werklocaties (bedrijven-detailhandel-kantoren), versterking van de glastuinbouw, horeca en sociale voorzieningen gerelateerd aan onderwijs, zorg, sport en cultuur.

Wijze waarop wij grondbeleid uitvoeren

Als gemeente kunnen wij bij het uitvoeren van grondbeleid verschillende rollen kiezen. Er zijn grofweg drie keuzes als het gaat om het realiseren van gewenste bestemmingen: actief, facilitair of publiek-private samenwerking. Bij actief grondbeleid kiezen wij als gemeente voor een ondernemende, risicodragende rol bij gebiedsontwikkeling. Wij produceren bouwrijpe grond voor uitgifte en richten de openbare ruimte in, al dan niet in samenwerking met andere partijen. Bij faciliterend grondbeleid heeft de gemeente een faciliterende rol. Wij stellen randvoorwaarden op, zodat initiatiefnemers op eigen grond een ontwikkeling kunnen realiseren. Onze rol is hierbij beperkt tot het faciliteren van ruimtelijke procedures en aanleg/afname van voorzieningen van openbaar nut. De risico’s zijn voor de initiatiefnemer en de inspannings- en investeringskosten verhalen wij, meestal via een anterieure overeenkomst, op de initiatiefnemer. Aanvullend op actief en facilitair grondbeleid zijn ook tussenvormen mogelijk waarbij deze rollen verstrengeld zijn. Er is dan sprake van publiek private samenwerking (PPS). Ook bij deze samenwerking zijn verschillende vormen mogelijk.

In de Nota Grondbeleid (2019) staan de voor- en nadelen van de verschillende rollen beschreven en gaan we in eerste instantie uit van facilitair grondbeleid. Bij facilitair grondbeleid gaan we er vanuit dat de doelstellingen helder beschreven zijn en initiatiefnemers in veel gevallen zelf in staat zijn om de gewenste ontwikkeling ter hand te nemen. In de gevallen waarbij ontwikkelingen niet spontaan tot stand komen is in de nota bepaald dat er een mogelijkheid is om over te gaan op actief grondbeleid. De vraag of de ontwikkeling belangrijk genoeg is om als gemeente de risico’s te dragen staat hierbij centraal.

Ambities

In de Woonvisie 2024-2030 is de ambitie opgenomen om tot 2030 50-70 woningen per jaar te realiseren. We werken eraan om de opgave uit de Woonvisie voor wat betreft kwantitatieve en kwalitatieve opgave waar te maken.

Grondexploitatie

Ieder jaar worden de lopende grondexploitatieberekeningen en projecten in voorbereiding geactualiseerd en ter vaststelling aangeboden aan de raad. Dit gebeurt voor de vaststelling van de jaarrekening. De raad wordt dan om besluitvorming gevraagd. Voor de actualisatie van de berekeningen is gebruik gemaakt van de volgende parameters:

- Kostenstijging civiel (incl. sloop en sanering): 3% (2026 3%, 2027 3%, 2028 e.v. 2,5%)
- Kostenstijging voorbereiding en toezicht (plankosten): 4,5% (2026 4%, 2027 3%, 2028 e.v. 2,5%)
- Opbrengstenstijging woningbouw vrije sector: 5% (2026 4,5%, 2027 2,5%, 2028 e.v. 2,5%)
- Opbrengstenstijging woningbouw betaalbaar en sociaal: 5% (2026 2,5%, 2027 2,5%, 2028 e.v. 2,5%)
- Rekenrente: 0%

De gehanteerde parameters zijn gebaseerd op de Notitie Parameters d.d. 5 januari 2026.

Per 1 januari 2026 zijn er zes lopende grondexploitaties: Bedrijventerreintjes Hooipolder, Centrum den Hoorn, Keenenburg V, Kreekzone, Ruimte voor Ruimte en Woudselaan.

Grondexploitaties	Einde looptijd	Eindwaarde einde looptijd*
Kreekzone	2029	€ -262.956
Keenenburg V	2028	€ 964.439
Ruimte voor Ruimte	2029	€ 2.491.662
Centrum Den Hoorn	2028	€ 2.799.013
Bedrijventerreintjes Hooipolder	2028	€ -487.799
Woudselaan	2031	€ 404.653

Tabel: mutaties eindwaarde saldi

Faciliterend grondbeleid

Wij verhalen kosten in beginsel op de initiatiefnemers. Deze gemeentelijke kosten worden op de balans als vordering geboekt. Het uitgangspunt is dat we 80% van de kosten die we maken terugverdienen door kostenverhaal dat geregeld is via een anterieure overeenkomst (kostenverhaalsregels in het omgevingsplan).

Samenwerkingsverbanden

De financiële gevolgen van deelname Harnaschpolder worden nader toegelicht in de paragraaf ‘verbonden partijen’.

Ontwikkellocaties

Als gemeente bezitten wij strategische gronden die in de toekomst mogelijk in ontwikkeling kunnen worden genomen. Deze eigendommen staan op de balans als materiële vaste activa met als uitgangspunt de boekwaarde of lagere marktwaarde. Op dit moment betreft dit de volgende locaties:

- Doelpad 5 (voormalige Euterpe);
- Maaslandse Poort (voormalige Kistenfabriek);
- Harnaschpolder zuidkavel onder het AZC.

Wanneer uiteindelijk gekozen wordt om deze gronden als gemeente actief te ontwikkelen dan zal dit leiden tot het openen en vaststellen van een grondexploitatie.

Risicoprofiel

Vanwege het risicodragende karakter en de omvang van grondexploitaties vormt een risicoanalyse een wezenlijk onderdeel van de beoordeling van projecten en informatievoorziening naar de raad. Een overzicht van de algemene risico's van de projecten - en voor enkele projecten ook nog een aantal project specifieke risico's - is schriftelijk onder geheimhouding bij de actualisatie van de grondexploitaties aan de raad voorgelegd. Het grootste (negatieve) risico is dat we niet altijd voldoende (ingehuurd) personeel hebben op de betrokken disciplines om ervoor te zorgen dat we de planning van de grondexploitaties halen. Het gevolg hiervan is vertraging in het realiseren van woningen.

Uit de risicoanalyse blijkt dat de geraamde exploitatiesaldi en de geschatte risico's en kansen op langere termijn binnen de reserve Grondexploitatie opgevangen kunnen worden en dat er dus geen aanvullende middelen uit de algemene reserve nodig zijn. Om het optreden van risico's zo veel als mogelijk te voorkomen en te sturen op aanwezige optimalisaties (positieve risico's), worden binnen projecten passende beheermaatregelen gekozen en toegepast. Periodiek wordt de risicoanalyse op grond van nieuwe inzichten geactualiseerd. Dat kan resulteren in bijstelling van de benodigde risicodekking. Het actualiseren van de risico's en een mogelijke bijstelling van benodigde risicodekking vindt plaats bij het actualiseren van de grondexploitaties.

Reserve Grondexploitatie

Zie in onderstaande tabel de prognose van de reserve Grondexploitatie op basis van de actualisaties van de grondexploitaties bij de jaarrekening 2025. De reserve Grondexploitatie blijft eind 2026 naar verwachting op € 0 en eind 2027 op € 0,49 miljoen. Wanneer de Reserve zich ontwikkelt conform de bij de actualisatie opgenomen prognoses ontstaat er naar verwachting financiële ruimte om een gedeelte van het eerder ontvangen bedrag van de Algemene Reserve dividenden en huuropbrengsten terug te storten. Het op termijn terugvloeien van het positieve saldo van de grondexploitaties is niet in de begroting opgenomen. Hierdoor lopen we geen risico als de prognoses tegenvallen en het positieve saldo van de grondexploitaties uiteindelijk lager uitvalt.

Prognose verloop reserve grondexploitatie	
Stand reserve per 1 januari 2026	€ 0
Begrote onttrekkingen (2026)	-
Begrote toevoegingen (2026)	-
Prognose stand per 31 december 2026	€ 0

Prognose stand op basis van einde looptijd grexen	€	1.241.000
Minimaal weerstandscapaciteit op basis van bekende risico's	€	817.694

** op basis van actualisatie 1-1-2026*
*** prognose stand per 31-12-2026 plus begroting positieve grondexploitaties*
**** weerstand op basis risico's per 1-1-2026*

Lokale heffingen

De gemeentelijke belastingen vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. Van deze lokale heffingen horen de onroerendezaakbelastingen (OZB) en de toeristenbelasting bij de algemene dekkingsmiddelen. Daarnaast zijn er heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen behoren. Afvalstoffenheffing en rioolheffing zijn hiervan de voornaamste twee.

Nota lokale heffingen

De raad stelde op grond van de ‘Financiële verordening gemeente Midden-Delfland’ op 15 april 2025 de Nota lokale heffingen 2025-2028 vast. De Nota lokale heffingen 2025-2028 geeft een actueel overzicht aan de raad van de gemeentelijke belastingen, bestemmingsheffingen en rechten. De Begroting 2025 en het Financieel meerjarenperspectief 2026-2028 zijn daarin meegenomen. De Nota lokale heffingen 2025-2028 bevat verder een overzicht van de wet- en regelgeving over lokale heffingen en een overzicht van de uitvoering van de heffing en invordering. In deze paragraaf beschrijven wij de actuele stand van zaken.

Onroerendezaakbelasting (OZB)

De opbrengst van de OZB behoort tot de algemene dekkingsmiddelen. Dit betekent dat de opbrengst van de OZB wordt gebruikt voor kosten van voorzieningen zoals openbare verlichting, onderwijs, sport, cultuur, onderhoud aan wegen en plantsoenen.

De grondslag van de OZB is de waarde van de onroerende zaken in de gemeente. De OZB bestaat uit een eigenarenbelasting voor woningen en niet-woningen en een gebruikersbelasting voor niet-woningen. Voor de Wet waardering onroerende zaken (Wet WOZ) worden de onroerende zaken jaarlijks getaxeerd. Voor het belastingjaar 2027 geldt de waarde van peildatum 1 januari 2026.

De Waarderingskamer controleert en beoordeelt gemeenten op de uitvoering van de Wet WOZ. De score wordt uitgedrukt in sterren, waarbij 1 ster de laagste score is (met als toelichting 'moet dringend verbeterd worden'). 4 sterren kwalificeert als 'goed'. De maximale score is 5 sterren. Deze score wordt bereikt wanneer de beoordeling meerjarig goed is. In 2018 heeft de Waarderingskamer haar algemeen oordeel voor Midden-Delfland verhoogd naar 5 sterren vanwege de stabiel goede kwaliteit. In juni 2025 heeft de Waarderingskamer opnieuw onderzoek uitgevoerd naar de kwaliteit van de WOZ-processen Midden-Delfland. Hoewel de Waarderingskamer heeft aangegeven dat enkele WOZ-processen extra aandacht behoeven, blijft het algemeen oordeel op basis van het onderzoek 'goed' (5 sterren).

Sinds 1 januari 2022 is het voor alle gemeenten en uitvoeringsorganisaties verplicht om woningen voor de WOZ-waardering te taxeren op basis van de gebruiksoppervlakte in plaats van de inhoud. De belangrijkste reden voor deze wijziging was dat gebruiksoppervlakte beter aansluit bij de vastgoedmarkt. In verkoopadvertenties wordt doorgaans ook de gebruiksoppervlakte vermeld, en deze maat wordt eveneens gehanteerd in diverse basisregistraties. Ook de gemeente Midden-Delfland heeft deze overgang gerealiseerd. Bij de taxaties worden de richtlijnen en criteria van de Waarderingskamer gevolgd.

Sinds 2020 neemt Midden-Delfland deel aan de landelijke benchmark woonlasten, die wordt uitgevoerd door het Centrum voor Onderzoek van de Economie van de Lagere Overheden (COELO). In deze benchmark worden naast de onroerendezaakbelasting (OZB) ook de riool- en afvalstoffenheffing meegenomen. De vergelijking met landelijke en provinciale gemiddelden biedt inzicht in de ontwikkeling van gemeentelijke woonlasten. Hierdoor worden verschillen tussen

gemeenten beter zichtbaar en wordt het lokale debat over lastenontwikkeling en beleidskeuzes gestimuleerd.

Voor het begrotingsjaar 2027 stelt de gemeenteraad opnieuw de tarieven van de OZB vast. Conform het meerjarenbeleid uit de begroting 2021-2024 is het uitgangspunt een jaarlijkse opbrengststijging van 3%. Hiermee wordt ingezet op een stabiele en evenwichtige opbrengstenontwikkeling, in plaats van een directe koppeling aan de marktontwikkeling van onroerend goed, die in recente jaren sterk fluctueerde en daarmee voor ongelijkheid in belastingdruk zou kunnen zorgen.
De WOZ-waarde blijft gebaseerd op gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt gedurende het jaar inzichtelijk op basis van actuele verkoopgegevens. Landelijke gemiddelden worden niet als maatstaf gebruikt, omdat deze onvoldoende representatief zijn voor de lokale situatie in Midden-Delfland.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2027	2028	2029	2030
Tarief eigenaren woningen	0,1140%	0,1174%	0,1210%	0,1246%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2492%	0,2566%	0,2643%	0,2723%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1790%	0,1844%	0,1899%	0,1956%

** Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.*

Hierna wordt de lastendruk weergegeven op basis van het huidige beleid en op basis van onze voorstellen.

Lastendruk bij huidig beleid

Uitgangspunten:

- eigen woning WOZ-waarde € 470.000 (2027), € 456.000 (2026)
- meerpersoonshuishouden

Belasting	Stijging	2026	2027
OZB-eigenaar	3%	€ 492,79	€ 507,58
Afvalstoffenheffing	8%	€ 433,20	€ 467,88
Rioolheffing	2,6%	€ 230,96	€ 235,80
Totaal		**€ 1.156,95**	**€ 1.211,26**

Een huishouden zonder eigen woning betaalt geen OZB-eigenaar, de totale lastendruk voor huurders is dus lager.

Toeristenbelasting

In de vergadering van 25 oktober 2022 heeft de gemeenteraad besloten tot de invoering van toeristenbelasting in Midden-Delfland. Met het heffen van toeristenbelasting wordt beoogd extra inkomsten te genereren waarmee onder meer een bijdrage kan worden geleverd aan 'Midden-Delfland'. De opbrengsten blijven door toevoeging aan de Bestemmingsreserve Midden-Delfland beschikbaar voor dit doel.

De gemeenteraad heeft bij de invoering van de toeristenbelasting (onder meer) besloten dat tarieven voor twee jaar worden vastgesteld. Hiermee hebben de ondernemers die de toeristenbelasting moeten incasseren en afdragen tijdig duidelijkheid over de tarieven. Voor 2026 gelden daarom dezelfde tarieven als in 2025. De tarieven bedragen € 1,00 per persoon per overnachting op een camping (in een kampeermiddel) en € 1,50 per persoon per overnachting in de overige accommodaties. De verwachte opbrengst in 2026 bedraagt op basis van deze tarieven € 140.000.

Met ingang van 2027 worden de tarieven voor de toeristenbelasting verdubbeld. Hiermee bedragen de tarieven vanaf 2027 € 2,00 per persoon per overnachting op een camping (in een kampeermiddel) en € 3,00 per persoon per overnachting in de overige accommodaties. Het financiële effect van de verdubbeling van het tarief in 2027 is onderbouwd in de Kadernota. Een deel van de begrote opbrengst toeristenbelasting wordt jaarlijks besteed aan de subsidie van gebiedsmarketing (PUUUR) en aan een deel van de kosten voor de bijdrage CBG. Het restant wordt toegevoegd aan de Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme Midden-Delfland. Vanaf 2028 worden de tarieven jaarlijks geïndexeerd.

Afvalstoffenheffing

Uitgangspunt van de afvalstoffenheffing is de kosten van de afvalinzameling en -verwerking voor 100% te dekken door de opbrengst van de afvalstoffenheffing. Voor de jaren 2024 t/m 2026 bleek een verhoging van 8% noodzakelijk, onder meer door de fors gestegen kosten. Vanaf het jaar 2027 eveneens een stijging van 8%. Bij elke nieuwe begroting wordt dit getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking en volgt een concreet voorstel voor de tarieven afvalstoffenheffing.

Op 1 januari 2026 is de proefperiode restafvaltarief gestart en deze proefperiode loopt tot 1 januari 2028. Het restafvaltarief wordt daarom ingaande belastingjaar 2028 ingevoerd.

Het totaaloverzicht van de inkomsten afvalinzameling begroot voor 2027 is als volgt:

Uitsplitsing inkomsten uit afvalinzameling	**Rekening 2025**	**Begroot 2026**	**Begroot 2027**
Afvalstoffenheffing	2.967.319	3.222.495	3.512.896
Afvalinzameling	167.000	160.000	160.000
Inzameling glas	20.000	23.000	23.000
Inzameling karton	2.000	2.000	2.000
Inzameling PMD	145.000	133.000	133.000

In de volgende tabel staan de tarieven voor 2026 tot en met 2030.

Afvalstoffenheffing	2026	2027	2028	2029	2030
Tarief meerpersoonshuishouden	€ 433,20	€ 467,88	€ 505,31	€ 545,74	€ 589,39
Tarief eenpersoonshuishouden	€ 326,52	€ 352,68	€ 380,89	€ 411,37	€ 444,28

Kostendekking en egalisatievoorziening afvalstoffenheffing

Verloop egalisatievoorziening afvalstoffenheffing	2027	2028	2029	2030
Stand per 1 januari	309.368	212.770	249.582	383.711
Onttrekking / storting	-96.598	36.812	134.129	286.219
Stand per 31 december	212.770	249.582	383.711	669.930

Rioolheffing

De opbrengsten van deze heffing dekken de lasten van het rioolstelsel. De kosten van de uitvoering van het water en rioleringsprogramma en het daarmee samenhangende investeringsschema zijn verwerkt in programma 3 Beheer, Verkeer en Milieu. In het Water- en rioleringsprogramma 2024-2030 (WRP) zijn (onder meer) de geactualiseerde kostenraming en benodigde kostendekking voor de wettelijke taken (zorgplichten) op het gebied van afvalwater, hemelwater en grondwater en beleidstaken voor klimaatadaptatie opgenomen. Op basis van dit WRP was in 2024 een tariefstijging van 7,5% voor de rioolheffing noodzakelijk. Dit kwam enerzijds door de doorrekening van de maatregelen die nodig zijn om te komen tot het wensbeeld voor de toekomst. Anderzijds door de flinke kostenstijging van de afgelopen jaren. In 2025 is het tarief ongewijzigd gebleven. Voor 2026 en 2027 is het tarief eveneens ongewijzigd gebleven en enkel een aanpassing voor inflatiecorrectie (2,5% en 2,1%) doorgevoerd.
Het uitgangspunt van het WRP is dat het tarief gedurende de planperiode van het WRP, behoudens correctie voor inflatie (hiervoor gebruiken wij de CPI index uit de meicirculaire), onveranderd blijft. Wel wordt dit bij elke nieuwe begroting getoetst aan het uitgangspunt van 100% kostendekking.

In de volgende tabel staan de tarieven (met inflatiecorrectie) voor 2026 tot en met 2030.

Rioolheffing	2026	2027	2028	2029	2030
Tarief	230,96	235,80	241,70	246,78	252,45

Kostendekking en egalisatievoorziening rioolheffing

De totale kosten voor riolering, inclusief BTW, worden geraamd op € 2.493.172. De totale opbrengst uit rioolheffing en overige baten riolering bedragen € 2.034.913. Het dekkingspercentage voor de riool-heffing is minder dan 100%. Het bedrag onder de 100% onttrekken wij aan de egalisatievoorziening. Deze wordt ook ingezet voor toekomstige investeringen. De volgende tabel verduidelijkt het verloop van de egalisatievoorziening.

Verloop egalisatievoorziening rioolheffing	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Stand per 1 januari	6.256.535	5.798.276	5.268.968	4.845.835
Onttrekking / storting	-458.259	-529.308	-423.133	-119.873
Stand per 31 december	5.798.276	5.268.968	4.845.835	4.725.962

Kwijtscheldingsbeleid

De gemeente voert een actief kwijtscheldingsbeleid. Op het aanslagbiljet staat informatie over de kwijtscheldingsmogelijkheid en de procedure voor het verkrijgen van kwijtschelding. De voorschriften voor het beoordelen of een burger in aanmerking komt voor kwijtschelding zijn vastgelegd in de Invorderingswet 1990 en de Uitvoeringsregeling Invorderingswet 1990. Het is voor gemeenten niet mogelijk van deze centrale regeling af te wijken. De enige mogelijkheid die gemeenten hebben om meer burgers in aanmerking te laten komen voor kwijtschelding is de normen voor de kosten maximaal te verruimen. De gemeente Midden-Delfland heeft deze normen (bijvoorbeeld kwijtscheldingsnorm, vermogensnorm) maximaal verruimd. Dit is terug te vinden in de Verordening kwijtschelding gemeentelijke belastingen Midden-Delfland. Beoordeling van een verzoek gebeurt op basis van het vermogen en het netto besteedbare inkomen van de volledige huishouding.

Bij een eerste verzoek om kwijtschelding worden relevante gegevens automatisch getoetst bij de Belastingdienst, het Uitvoeringsinstituut Werknemers Verzekeringen (UWV) en de Rijksdienst voor het Wegverkeer (RDW). Blijkt uit deze toetsing dat belastingplichtige in aanmerking komt voor kwijtschelding, dan krijgt hij dat meteen. Aanvullende gegevens van de belastingplichtige zijn dan niet nodig.

Voor belastingplichtigen die daar toestemming voor geven, worden ook in de komende jaren de rele-vante gegevens automatisch getoetst. Het invullen van een kwijtscheldingsformulier is dan niet nodig.

Kwijtschelding kan tot 100% worden toegekend voor de onroerendezaakbelasting, de afvalstoffenheffing, de rioolheffing en de leges voor de kosten van een Nederlandse identiteitskaart.

In de begroting 2027-2030 is rekening gehouden met kwijtschelding tot de volgende bedragen.

Verloop kwijtscheldingsbeleid	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Afvalstoffenheffing	70.500	71.400	72.300	72.300
Rioolheffing	47.000	47.600	48.200	48.200
Totale kwijtschelding	**117.500**	**119.000**	**120.500**	**120.500**

De meerjarige kosten stijgen enigszins gelijk opgaand met de tariefontwikkeling voor afvalstoffenheffing en rioolheffing. Door de huidige economische omstandigheden is het denkbaar dat de bedragen voor kwijtschelding verder zullen stijgen. Omdat dit op voorhand moeilijk te ramen is, monitoren wij dit in de loop van het jaar nauwgezet en indien nodig tijdens het jaar in de PBW's opnemen.

Opbrengst leges en belastingen

De verwachte opbrengsten voor leges en belastingen zijn in de meerjarenbegroting verwerkt.

Overzicht geraamde inkomsten	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Burgerlijke stand	65.500	67.200	68.600	70.200
Rijbewijzen en reisdocumenten	488.601	449.643	287.738	288.738
Leges gehandicaptenparkeerkaarten	7.200	7.400	7.600	7.800
BRP	4.700	4.800	4.900	5.000
Overige leges burgerzaken	2.600	2.700	2.800	2.900
Bijzondere transporten	3.000	3.100	3.200	3.300
Verhaal kosten welstandstoezicht	29.200	29.930	30.560	31.260
Volkshuisvesting	114	114	114	114
Monumenten	1.400	1.400	1.400	1.400
Afvalstoffenheffing	3.512.896	3.833.844	4.183.094	4.564.658
Bouwleges	1.044.524	811.146	605.808	508.087
Rioolheffing	2.012.313	2.082.271	2.144.508	2.212.766
Algemene plaatselijke verordening	16.900	17.300	17.700	18.100
OZB	7.490.342	7.706.052	7.928.233	8.167.551
Begrafenisrechten	70.500	72.300	73.800	75.500
Totaal	**14.749.790**	**15.089.200**	**15.360.055**	**15.957.374**

Nieuwe begrotingsvoorschriften en kostenonderbouwing heffingen

Met ingang van 1 januari 2017 zijn de begrotingsvoorschriften in het Besluit Begroting en Verantwoording Provincies en Gemeenten (BBV) aangepast. Deze wijziging heeft ook invloed op de berekening van de kostenonderbouwing van gemeentelijke heffingen. Door deze aanpassing is de methode waarmee overhead kan worden toegerekend gewijzigd. Dit zorgt voor hogere toe te rekenen bedragen aan overhead bij de diverse heffingen.

De overhead is bepaald als percentage van de toe te rekenen werkgeverslasten op een taakveld. Dit percentage bedraagt 98%. Dit betekent dat wanneer een bedrag aan werkgeverslasten als directe kosten aan de heffing wordt toegerekend, 98% van de werkgeverslasten van dit taakveld als overhead wordt toegerekend.

Bij de rioolheffing is op een andere wijze de overhead toegerekend. Hier is de overhead als percentage van alle lasten op alle taakvelden (exclusief overhead) gebruikt. Dit heeft als reden dat de rioolheffing vooral kapitaalintensief is. Bij een toerekening op basis van de werkgeverslasten zou er relatief weinig overhead toegerekend worden.

Beleidsuitgangspunten
Gemeentelijke heffingen

De gemeentelijke heffingen die Midden-Delfland kent zijn onroerendezaakbelasting (OZB), afvalstoffenheffing, rioolheffing, toeristenbelasting, begrafenisrechten en leges. Bij deze heffingen, behalve de OZB en toeristenbelasting, mogen de geraamde opbrengsten de geraamde lasten niet overstijgen. In deze aanvulling vindt u de kostendekkendheidspercentages van de verschillende heffingen.

Kostendekkendheid afvalstoffenheffing

Omschrijving	**Bedrag**
Kosten taakveld	3.018.397
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 36.000
Netto kosten taakveld	2.982.397
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	50.632
BTW	585.225
Totale kosten	3.618.254
Opbrengst heffingen	3.512.896
Dekkingspercentage	**97,09%**

Bij de kosten voor dit taakveld zijn de kosten (gedeeltelijk) meegenomen van:
- Straatvegen, dit houdt de openbare ruimte vrij van veeg- en zwerfafval.
- Kwijtschelding van de afvalstoffenheffing.
- Kosten van toezicht en handhaving van de aanbiedingsregels.
- Kosten van het taakveld afval.

Kostendekkendheid rioolheffing

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.822.538
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 22.600
Netto kosten taakveld	1.799.938
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	432.586
BTW	220.171
Totale kosten	2.452.695
Opbrengst heffingen	2.012.313
Dekkingspercentage	**82,04%**

Bij de kosten voor dit taakveld zijn de kosten (gedeeltelijk) meegenomen van:
- Aanleg en onderhoud van openbaar water, vijvers en kleine watergangen.
- De kosten van het schoonhouden en onderhouden van taluds. Een deel van deze kosten is toe te rekenen aan de gemeentelijke watertaken.
- Straatvegen, het bladafval zorgt voor verstoppingen van kolken. Straatvegen voorkomt dit.
- Kwijtschelding van de rioolheffing.
- Kosten van het taakveld riolering.

Kostendekkendheid legesverordening

De tarieventabel bij de legesverordening bestaat uit drie titels. De eerste titel bevat de algemene dienstverlening, zoals bijvoorbeeld het verstrekken van een paspoort. De tweede titel bevat de dienstverlening die samenhangt met de omgevingsvergunning en de derde titel de dienstverlening die valt onder de Europese dienstenrichtlijn. Hieronder vindt u eerst de kostendekking van de gehele legesverordening. Daarna volgt een overzicht per titel.

Kostendekkendheid totaal

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.603.775
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 8.800
Netto kosten taakveld	1.594.975
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	976.426
BTW	119.592
Totale kosten	2.691.136
Opbrengst heffingen	1.641.039
Dekkingspercentage	**60,98%**

Kostendekkendheid titel 1 Algemene dienstverlening

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	399.229
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 1.700
Netto kosten taakveld	397.529
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	125.339
BTW	56.432
Totale kosten	579.300
Opbrengst heffingen	541.801
Dekkingspercentage	**93,5%**

Kostendekkendheid titel 2 Dienstverlening omgevingsvergunningen

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	1.074.817
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	1.074.817
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	731.473
BTW	59.557
Totale kosten	1.865.847
Opbrengst heffingen	1.075.124
Dekkingspercentage	**57,62%**

Kostendekkendheid titel 3 Dienstverlening Europese dienstenrichtlijn

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	129.728
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-/- 7.100
Netto kosten taakveld	122.628
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	119.615
BTW	3.746
Totale kosten	245.114
Opbrengst heffingen	24.114
Dekkingspercentage	**9,80%**

Er is sprake van kruissubsidiëring tussen de verschillende titels doordat er sprake is van verschillende dekkingspercentages. Dit is echter geen bewuste beleidskeuze. Het uitgangspunt is een titel maximaal 100% kostendekkend te maken. Er is dus geen sprake van bewust meer dan 100% opbrengst op een titel genereren om met deze opbrengst de lasten op een andere titel te dekken.

Bij de leges omgevingsvergunning (titel 2) is er wel sprake van kruissubsidiëring tussen de onderdelen. Door de manier waarop de tarieven zijn opgebouwd kost een bouwvergunning voor bijvoorbeeld een dakkapel meer dan deze aan leges opbrengt. Bij grotere bouwprojecten is dit andersom. Dit is een bewuste keuze. Hierdoor blijven vergunningen voor kleine verbouwingen van de burger betaalbaar.

Bij het bepalen van de toe te rekenen kosten en overhead is gebruik gemaakt van de handreiking van de VNG. Omdat dit om nieuwe regelgeving gaat en er nog ontwikkelingen zijn in de uitleg hiervan kunnen er de komende tijd nog wijzigingen optreden. Het kan daarom voorkomen dat de toe te rekenen overhead dit jaar afwijkt van de in komende jaren toe te rekenen overhead.

Kostendekkendheid begrafenisrechten

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	188.430
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	188.430
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	129.278
BTW	0
Totale kosten	317.708
Opbrengst heffingen	158.700
Dekkingspercentage	**49,95%**

Bij deze heffing zijn alleen de kosten van het taakveld lijkbezorging toegerekend. De compensabele btw is bij deze heffing al verwerkt in de lasten van het taakveld. Dit heeft als oorzaak dat niet alle btw van deze post compensabel is.

Kostendekkendheid bruggelden

Omschrijving	Bedrag
Kosten taakveld	25.100
Inkomsten taakveld excl. heffingen	-
Netto kosten taakveld	25.100
Toe te rekenen kosten:	
Overhead	-
BTW	5.271
Totale kosten	30.371
Opbrengst heffingen	0
Dekkingspercentage	**0%**

Onderhoud kapitaalgoederen

In deze paragraaf gaan wij in op het onderhoud van de kapitaalgoederen en de daaruit voortvloeiende financiële consequenties. De kwaliteit van de openbare ruimte is belangrijk voor het woongenot van inwoners. De kapitaalgoederen dragen bij aan dit woongenot. Het gaat hierbij om wegen, riolering, water, groen, speelplaatsen, openbare verlichting, civiele kunstwerken, begraafplaatsen en gebouwen.

Beleids- / beheerplannen	**Jaar van vaststelling**	**Einde looptijd beleids-/beheerplan**	**Gepland jaar van actualisatie/opstellen**	**Financiële vertaling in begroting**
Beheerplan wegen	2026	2030	2029	ja
Water en rioleringsprogramma	2023	2030	2029	ja
Groenbeleid	2026	2036	2035	ja
Speelbeleid	2026	2035	2034	ja
Keuzenotitie openbare verlichting	2026	2030	2029	ja
Beheerplan civiele kunstwerken	2024	2028	2027	ja
Beheerplan onderhoud gemeentelijk vastgoed *(nieuw)*	2024	2029	2028	ja
Beheerplan oeverbescherming inclusief stuwen *(nieuw)*	2024	2032	2031	ja
Beleids- en beheerplan wegmeubilair, markeringen en bebordingen *(nieuw)*	2024	2028	2027	ja
Baggerplan *(nieuw)*			2027	
Beheerplan begraafplaatsen *(nieuw)*			2026	

In ieder beleids-/beheerplan werken wij met één of meerdere vastgestelde kwaliteitsniveaus.

De ramingen voor het onderhoud zijn opgesteld op basis van deze niveaus. Naast actualisatie van bestaande beheerplannen worden er ook beheerplannen opgesteld voor de vakgebieden waar nu nog geen beheerplannen voor zijn. De beheerplannen worden vertaald in de begroting. In bovenstaande tabel is de planning voor het actualiseren en opstellen van de plannen aangegeven. Met de actualisatie van de beheerplannen wordt er voor een aantal taakvelden een onderhoudsvoorziening ingesteld voor het groot onderhoud.

In hoofdlijnen worden het beheer en onderhoud gesplitst in:
- nieuwe investeringen (activering, dekking kapitaallasten via exploitatie)
- groot onderhoud (dekking via exploitatie en voor enkele taakvelden via de voorziening)
- klein (regulier) onderhoud (dekking via exploitatie).

Het groot onderhoud en de investeringen worden zoveel mogelijk integraal en in afstemming en samenwerking met andere overheden en netbeheerders uitgevoerd.

Financieel

Voor de wijze van activering van de kapitaalgoederen wordt verwezen naar de financiële verordening 2026 van de gemeente Midden-Delfland. In de verordening is onderscheid gemaakt tussen activa met maatschappelijk nut, zoals wegen, en activa met economisch nut, zoals gebouwen en riolering. In de notitie is beschreven hoe met de activa wordt omgegaan. Ook de zogenaamde rehabilitatiekosten van wegen en grotere vervangingsinvesteringen worden geactiveerd. Als groot onderhoud plaatsvindt, komt dit ten laste van de exploitatie. Voor enkele taakvelden komt er een voorziening voor het groot onderhoud.

Nieuwe en vervangingsinvesteringen in de periode 2027 t/m 2030:

Programma	Taakveld	2027	2028	2029	2030
3	Wegen	5.459.453	6.130.924	2.267.894	4.132.100
3	Riolering	1.576.000	1.687.000	1.156.000	0
3	Groen	150.000	100.000	100.000	100.000
3	Speelplaatsen	110.000	437.500	437.500	296.400
3	Openbare verlichting	220.292	238.500	192.200	195.600
3	Bruggen	1.695.854	250.000	0	0
3	Beschoeiingen	760.000	350.000	350.000	0
3	Verkeer	0	0	0	0
	Totalen	**9.971.599**	**9.193.924**	**4.503.594**	**4.724.100**

Exploitatiekosten voor groot en regulier onderhoud van de kapitaalgoederen (inclusief kapitaallasten en manuren) in de periode 2027 t/m 2030:

Programma	Taakveld	2027	2028	2029	2030
3	Wegen	2.738.817	2.900.962	3.353.996	3.570.605
3	Riolering	1.933.077	2.018.439	2.081.162	2.084.127
3	Binnenhavens & waterwegen	408.186	444.052	461.919	468.819
3	Groen	1.747.923	1.769.764	1.785.781	1.794.393
3	Speelplaatsen	286.392	295.308	329.764	325.541
3	Openbare verlichting	462.539	513.626	525.236	527.752
3	Bruggen	623.956	651.856	677.270	684.616
	Totalen	**8.200.890**	**8.594.007**	**9.215.128**	**9.455.853**

Wegen

Het reguliere preventieve onderhoud aan asfalt- en elementverhardingen wordt uitgevoerd conform het uitvoeringsplan. Dit uitvoeringsplan wordt gemaakt op basis van de resultaten van de tweejaarlijkse weginspecties. Het onderhoud vindt zoveel mogelijk plaats volgens de methode van wegvakonderdeel gericht onderhoud.

De CROW-richtlijn is dat 90-92% van het areaal van voldoende en matige kwaliteit is (beeldkwaliteit A+, A en B). Dit percentage is een landelijk gemiddelde. Door de inzet van structureel extra budget is de afgelopen jaren de verdere achteruitgang van de kwaliteit van wegen gestopt en het percentage van het areaal dat van voldoende en matige kwaliteit is toegenomen. In hoeverre de CROW-richtlijn wordt gehaald in onze gemeente is op het moment van schrijven nog niet bekend. De resultaten van de inspectie 2026 worden in oktober 2026 verwacht.

Een inhaalslag in de investeringen en het nieuwe wegenbeheerplan met een juiste financiële vertaling in de begroting moeten het percentage wegen dat onvoldoende kwaliteit heeft weer op het juiste niveau brengen. In de exploitatiekosten voor wegen is ook budget voor onkruidbestrijding op verharding en voor het onderhoud van wegmeubilair en verkeersregelinstallaties opgenomen.

Financiering
In de budgetten voor beheer en onderhoud van de wegen zijn een aantal ingroeivarianten opgenomen waarmee het budget de komende jaren substantieel hoger wordt. Na de weginspectie juli 2026 wordt opnieuw berekend of het beschikbare budget toereikend is voor het uitvoeren van het geactualiseerde wegenbeheerplan. Voor het groot onderhoud van de wegen is het de bedoeling om een voorziening in te stellen. Met het beheer en onderhoud is in 2027 een bedrag gemoeid van € 2.738.817 inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, verzekering, manuren, tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud aan wegen bedragen in 2027 circa € 1.840.000. Dit is exclusief investeringen.

Riolering

In 2023 is het nieuwe Water- en Rioleringsprogramma (WRP) vastgesteld. Jaarlijks wordt het WRP uitgewerkt in een operationeel jaarprogramma. Hierin worden de concrete plannen voor aanleg, onderzoek, maatregelen, reparaties, vervanging en verbetering voor het betreffende jaar opgenomen. In het Operationele Programma (OP) wordt ook aangegeven of alle in vooraf-gaande OP's beschreven taken zijn uitgevoerd (een evaluatie). Achtereenvolgende OP's geven dus een volledig beeld van alle activiteiten die in de planperiode van het WRP zijn uitgevoerd.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:

- vervanging en reling vrijvervalriolering;
- vervanging persleidingen;
- vervanging versleten pompen en pompunits van de drukriolering;
- onderzoeken functioneren riolering (onder andere meten aan overstorten);
- onderhoud aan gemalen en pompen drukriolering en vrijvervalriolering (niet vooraf in te plannen reparaties).

Financiering

Om de uitvoer van de klimaatadaptatiestrategie te borgen, is binnen de rioleringsbudgetten voor de periode 2023-2030 een bedrag van € 50.000,- per jaar vrijgemaakt. Dit wordt gebruikt voor aanvullende onderzoeken, ondersteuning van initiatieven, opstellen van richtlijnen en ondersteuning in de uitvoer van de klimaatadaptatiestrategie. De kosten voor de uitvoering van klimaatadaptieve maatregelen zijn ondergebracht in de investeringen van de vrijvervalriolering. Het reguliere preventieve onderhoud aan rioleringen gebeurt op basis van het operationeel plan. Met dit onderhoud is in 2027 een bedrag gemoeid van € 1.933.077 (inclusief kapitaallasten, manuren en tractie).

De geplande investeringen in 2027 zijn: € 460.000 voor vrijvervalriolering, € 88.000 voor rioolgemalen, € 605.000 voor de pompunits en € 403.000 voor de persleidingen.

Water

Het Hoogheemraadschap van Delfland is, binnen haar beheergebied, verantwoordelijk voor de waterkwantiteit en -kwaliteit. Daarom eist het hoogheemraadschap met de regelgeving in de zogenaamde 'keur' dat alle watergangen voldoen aan de normen die zij daaraan stelt. Deze normen bepalen onder meer de diepte van de watergang en de hoeveelheid plantengroei die is toegestaan. Afhankelijk van het type watergang en de daarvoor geldende normen moet het onderhoud minder of meer frequent uitgevoerd worden. De eigenaren en/of aangelanden van de watergangen zijn voor deze uitvoering verantwoordelijk. De gemeente is eigenaar en aangelande van een groot aantal watergangen of delen daarvan. Voor de gemeente betekent dit dat zij hieraan jaarlijks onderhoud moet uitvoeren. In 2024 heeft het Hoogheemraadschap van Delfland nieuw baggerbeleid vastgesteld. Hierin is opgenomen dat het hoogheemraadschap meer voor gemeenten wil gaan baggeren. Of dit ook voor onze gemeente haalbaar is wordt onderzocht. Voor het maaiwerk lopen er meerjarige onderhoudscontracten.

De belangrijkste onderhoudsmaatregelen betreffen:
-uitmaaien van de watergangen;
-bagger-werkzaamheden;
-maaien van de slootkanten;
-verwijderen van drijfvuil en overhangende takken.

Financiering

Het reguliere preventieve onderhoud aan water gebeurt op basis van het onderhoudsplan en meerjarige onderhoudsbestekken. Met dit onderhoud is in 2027 een bedrag gemoeid van circa € 248.286.

Groen

De gemeenteraad heeft in 2026 het Groenbeleid 2026-2036 vastgesteld. Bij de vaststelling is bewust gekozen voor een lange looptijd van het plan. De reden daarvan is dat ontwikkelingen in het openbaar groen vaak langjarig zijn. Bestendigheid in beleid is belangrijk om het groenbeheer goed uit te kunnen voeren.

De groenvoorzieningen in Midden-Delfland worden door de eigen dienst en door aannemers onder-houden. Het overgrote deel van het onderhoud is uitbesteed aan aannemers. De afspraken met de aannemers over planmatige uitvoering van het onderhoud zijn vastgelegd in meerjarige onderhoudscontracten (groenbestekken).

Financiering

Met het groenonderhoud is een bedrag gemoeid van € 1.907.823 in 2027, inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud van het openbaar groen bedragen in 2027 € 1.055.345. Dit is exclusief investeringen.

Speelplaatsen

Het Speelbeleid is gericht op een ontwikkeling van het aanbod van speelvoorzieningen. Het areaal speelplekken verandert geleidelijk. Aanpassingen leiden tot een beter en toegankelijker aanbod. Speeltoestellen verouderen en zijn in principe na 10 tot 15 jaar afgeschreven, afhankelijk van het materiaal. Door het opstellen en bijhouden van een beheer-, vervangings- en onderhoudsprogramma kunnen de speelterreinen kwalitatief in goede conditie worden gehouden en voldoen deze aan de veiligheidseisen. In het beleidsplan is op basis van wetgeving en de kwaliteit van de speelplaatsen een vervangingsoverzicht opgenomen. In 2026 is er een nieuw beleidsplan vastgesteld.

De gemeente voert het onderhoud aan speelterreinen zelf uit. Maandelijks controleren wij de toestellen en terreinen. Ook voeren wij jaarlijks een algemene veiligheidsinspectie uit. Bij gebreken en/of schade nemen wij direct maatregelen. De controles en verrichte reparaties tekenen wij op in een logboek. Eens per vijf jaar laten we een extern bedrijf alle speeltoestellen inspecteren. Dat is in 2025 gebeurd.

Financiering

Met dit onderhoud is een bedrag gemoeid van € 286.392 in 2027. In 2027 is voor het uitvoeren van reconstructies aan speelvoorzieningen een investeringskrediet geraamd van € 110.000.

Openbare verlichting

Het verbeteren en het energiezuiniger maken van de openbare verlichting vindt plaats aan de hand van het beheerplan (Keuzenotitie openbare verlichting). Het reguliere preventieve onderhoud aan openbare verlichting vindt plaats op basis van het onderhouds-plan. Afgeschreven verlichting vervangen wij voor zuinige, slimme en innovatieve LED verlichting. In het (landelijke) energieakkoord voor duurzaam energiebeleid zijn doelstellingen op het gebied van energiebezuiniging beschreven. Aan de hand van het beheerplan willen we bereiken dat de openbare verlichting:
- conform de ROVL-2011 richtlijnen en de NPR13201-1 in goede staat van onderhoud blijft;
- wanneer mogelijk wordt verbeterd;
- conform de doelstelling energiezuiniger en slimmer wordt.

Financiering

Met het onderhoud is in 2027 een bedrag gemoeid van € 462.539 inclusief vaste lasten. De direct inzetbare financiële middelen voor het laten branden van en het dagelijks beheer en onderhoud aan de openbare verlichting bedragen in 2027 circa € 297.111. Dit is exclusief investeringen.

Civiele kunstwerken

Onder de civiele kunstwerken verstaan wij bruggen, brugduikers, kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen. De bruggen en brugduikers worden driejaarlijks geïnspecteerd. De laatste inspectie was in 2026. Het onderhoud wordt uitgevoerd conform de inspectieresultaten. Voor de oeverbescherming (kades, damwanden, stuwen en beschoeiingen) is in 2024 een nieuw beheerplan vastgesteld. Voor de bruggen is in 2024 het geactualiseerde beheerplan vastgesteld.

Financiering

Met het preventieve en correctieve onderhoud is in 2027 een bedrag gemoeid van € 623.956 inclusief vaste lasten zoals kapitaallasten, manuren en tractie. De direct inzetbare middelen voor het dagelijks beheer en onderhoud van de civiele kunstwerken bedragen in 2027 € 389.900.

Gebouwen

De huidige vastgoedportefeuille is grotendeels historisch gegroeid en niet ontstaan vanuit een overkoepelende visie op het gemeentelijke vastgoed. Een aantal gebouwen heeft niet tot nauwelijks een maatschappelijke of commerciële functie, zoals de kerktoren in Maasland. Losse grond, de openbare ruimte, renovaties en (school)gebouwen waarop de gemeente nog een economisch claimrecht heeft, vallen buiten de scope van het beheer van de gemeentelijke gebouwen.

In 2024 is er nieuw beheerplan onderhoud gemeentelijk vastgoed vastgesteld. Dit plan onderbouwt de voorziening die is ingesteld voor het meerjarig groot onderhoud van het gemeentelijk vastgoed. In het beheerplan wordt het te hanteren beheer voor een doelmatig en efficiënt onderhoud van deze gebouwen beschreven. Daarnaast is de verduurzaming van de gemeentelijke gebouwen onderdeel van het beheerplan. Op dit moment heeft de gemeente 34 gebouwen in beheer en eigendom, waarbij aan 28 gebouwen groot onderhoud wordt uitgevoerd.

Financiering
In 2024 is besloten een voorziening voor het groot onderhoud van de gemeentelijke gebouwen in te stellen. De voorziening is met ingang van 2025 beschikbaar en dient ter dekking van de kosten van het groot onderhoud en de verduurzamingsmaatregelen (exclusief zonnepanelen). De voorziening wordt opgebouwd door middel van jaarlijkse dotaties over een periode van 10 jaar.

Verbonden partijen

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording moet inzicht gegeven worden in de zogenaamde 'verbonden partijen'. Het gaat hierbij minimaal om rechtspersonen waar de gemeente een bestuurlijk en financieel belang heeft. Aan deze paragraven kunnen eventueel ook publieke of privaatrechtelijke rechtspersonen toegevoegd worden als dit vanuit het gemeentelijk belang wenselijk is. Gemeentelijke deelname aan een rechtspersoon is een middel om het publieke belang te dienen of een publieke taak uit te voeren. Bij publiekrechtelijke rechtspersonen gaat het om bijvoorbeeld gemeenschappelijke regelingen. Bij privaatrechtelijke rechtspersonen gaat het o.a. om vennootschappen en stichtingen.

De paragraaf 'verbonden partijen' ondersteunt de gemeenteraad bij het uitoefenen van zijn toezichthoudende functie. Daarnaast is de verbonden partij betrokken bij de uitvoering van een gemeentelijke taak. Als onderdeel van een programma van de begroting blijft de gemeente in beginsel verantwoordelijk voor de uitvoering van die taak. Deze paragraaf ondersteunt de gemeenteraad bij zijn kaderstellende en controlerende functie op die programma's. Beleidsmatige informatie is daarmee onderdeel van de specifieke programma waar de verbonden partij bij betrokken is.

Overzicht verbonden partijen

1. Gemeenschappelijke regelingen

- Bedrijvenschap Harnaschpolder
- Metropoolregio Rotterdam – Den Haag
- Veiligheidsregio Haaglanden
- GGD en VT Haaglanden
- Servicebureau jeugdhulp haaglanden
- Gemeenschappelijke regeling Archiefbeheer Midden-Delfland
- Gemeenschappelijke regeling Archeologie Midden-Delfland
- Omgevingsdienst Haaglanden
- Regionaal reinigingsbedrijf Avalex

2. Vennootschappen en coöperaties

A. Besloten vennootschappen

- B.V. Evides

B. Naamloze vennootschappen

- NV Bank Nederlandse Gemeenten
- NV Juva

C. Coöperatieve vereniging

- Coöperatief beheer groengebieden Midden-Delfland U.A.

3. Stichtingen en verenigingen

A. Stichtingen

- Stichting Groenfonds Midden-Delfland

1. Gemeenschappelijke regelingen

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Financieel belang gemeente	De gemeenten Midden-Delfland en Den Haag participeren beiden risicodragend. Een tekort wordt verdeeld in de verhouding 15% (Midden-Delfland) en 85% (Den Haag). De laatst vastgestelde grondexploitatieberekening is van prijspeil 01-07-2025 en de actualisatie tot en met 30-06-2025. Het Bedrijvenschap schat het tekort op € 10,04 miljoen. Het aandeel voor gemeente Midden-Delfland bedraagt daarbij € 1,50 miljoen. Dit tekort hebben wij afgedekt in de 'Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap;. Daarnaast draagt de gemeente zorg voor het afdekken van haar aandeel van 15% van de risico's en kansen.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen € -10.643.000 € -8.818.000 Vreemd vermogen € 20.163.073 € 19.694.529
Bestuurlijk belang gemeente	Lid van het Algemeen Bestuur zijn de portefeuillehouders: mevrouw Renzen-Van Leeuwen, de heer Roeling en mevrouw Keijzer-Broers. Mevrouw Renzen-Van Leeuwen is ook lid van het Dagelijks bestuur. Het voorzitterschap rouleert jaarlijks tussen beide gemeenten.
Eventuele risico's	In de grondexploitatieberekening van het Bedrijvenschap zijn de positieve en negatieve risico’s beschreven. De gemeente Den Haag draagt 85% van het nadelig saldo en de gemeente Midden-Delfland 15%.
Overige informatie	*Wat willen we met de deelname bereiken?* Met de deelname wordt onder meer beoogd de werkgelegenheid en de lokale en regionale economie een impuls te geven, een kwalitatieve invulling te geven aan het bedrijventerrein en zorg te dragen voor de beleidsmatige afstemming met de woningbouw in de Harnaschpolder. Verder is de gemeente Midden-Delfland een volwaardig partner bij de ontwikkeling, waarmee een sterke externe oriëntatie vanuit de gemeente Midden-Delfland is gewaarborgd. Binnen de bestuurlijke en ambtelijke

Naam	Bedrijvenschap Harnaschpolder
	organisatie is sprake van een functiescheiding om te zorgen dat de algemene publieke taken vergunningverlener-toezichthouder onafhankelijk en objectief worden uitgevoerd ten opzichte van de rollen deelnemer en eigenaar van de gemeenschappelijke regeling. *Wat zijn de beleidsvoornemens?* Via de deelname aan het Algemeen Bestuur en Dagelijks Bestuur geven wij invulling aan de bovengenoemde uitgangspunten. Daarnaast stelt de gemeentelijke organisatie capaciteit beschikbaar om de genoemde doelstellingen te bereiken (via detachering). Vanwege afronding van het bedrijventerrein wordt overlegd met gemeente Den Haag en Bedrijvenschap Harnaschpolder over beëindiging van Gemeenschappelijke regeling Bedrijvenschap Harnaschpolder.

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling (GR)
Activiteiten	Deelnemende gemeenten bij de MRDH zijn: Albrandswaard, Barendrecht, Capelle aan den IJssel, Delft, Den Haag, Krimpen aan den IJssel, Lansingerland, Leidschendam-Voorburg, Maassluis, Midden-Delfland, Nissewaard, Pijnacker-Nootdorp, Ridderkerk, Rijswijk, Rotterdam, Schiedam, Vlaardingen, Voorne aan Zee, Wassenaar, Westland en Zoetermeer. De provincie Zuid-Holland heeft in de regeling de positie van agenda lid. Centrale doelstelling van de MRDH is het verbeteren van de mobiliteit en het economisch vestigingsklimaat. De MRDH werkt met de 21 gemeenten, de provincie Zuid-Holland, samenwerkingsverbanden, kennisinstellingen en bedrijfsleven aan deze doelen. Taken op het terrein van mobiliteit (verkeer en vervoer) zijn benoemd als

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	Vervoersautoriteit (VA). De VA voert taken uit op het terrein van het openbaar vervoer en verbetering van interne en externe verkeerskundige verbindingen gericht op het versterken van de agglomeratiekracht. Op grond van de gemeenschappelijke regeling wordt in 2027 een nieuwe strategische agenda met uitvoeringsprogramma voor 2027-2030 opgesteld. Dit is een nadere uitwerking van de Visie economisch vestigingsklimaat en de Mobiliteitsvisie die beide gericht zijn op 2050 en met elkaar in samenhang worden uitgewerkt. Vanuit de afspraken in de Strategische Agenda vindt in 2025 besluitvorming plaats over de Mobiliteitsvisie (inclusief pilot extra participatie inwoners), de economische visie en de verplichte 10-jaarlijkse evaluatie van de gemeenschappelijke regeling.
Financieel belang gemeente	*Totale omvang begroting* De totale omvang van de begroting in 2027 is ruim 949 miljoen euro. Het programma Mobiliteit is 933,5 miljoen. De omvang van het programma Het programma economisch vestigingsklimaat is begroot op 6,6 miljoen euro. *Inkomsten MRDH* De MRDH heeft twee permanente inkomstenbronnen. Voor de taken Economisch vestigingsklimaat is dat de inwonersbijdrage. Voor de taken op het terrein van verkeer en openbaar vervoer ontvangt het rechtstreeks vanuit het Rijk budget, genaamd BDU (brede doeluitkering) verkeer en vervoer. Aanvullend ontvangt de MRDH inkomsten van andere overheden en een opbrengst financiering ov-bedrijven (marktconformiteitsopslag). *Versterken economisch vestigingsklimaat* Dit programma wordt volledig gefinancierd vanuit de gemeentelijke bijdragen. Het aandeel van Midden-Delfland is ongeveer 1%. De inwonersbijdrage 2027 is € 3,11. Deze bijdrage is bestemd voor de gezamenlijke activiteiten

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	gericht op het versterken van het regionaal economisch vestigingsklimaat. De totale bijdrage van de gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2027: € 60.206.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen € 42.034.603 € 46.551.943 Vreemd vermogen € 1.752.607.411 € 1.899.222.888
Bestuurlijk belang gemeente	*Gemeentelijke vertegenwoordiging* De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur. Wethouder Renzen-van Leeuwen is lid van de Bestuurscommissie Economisch Vestigingsklimaat. Wethouder Roeling is lid van de Bestuurscommissie Vervoersautoriteit. Het raadslid de heer Van Lier is benoemd als lid van de adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat en plaatsvervangend lid adviescommissie Vervoersautoriteit. Mevrouw Akker is benoemd in de adviescommissie Vervoersautoriteit en als plaatsvervangend lid in de adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat. Afspraak is dat zij elkaar onderling kunnen vervangen, waardoor bij iedere adviescommissie minimaal één lid uit Midden-Delfland is vertegenwoordigd. Voor het andere lid voor respectievelijk de adviescommissie Economisch Vestigingsklimaat en de adviescommissie Vervoersautoriteit is nog een vacature. Het raadslid de heer Renzen is benoemd in de Rekeningencommissie. In Midden-Delfland is de Bestuurlijke Regiegroep MRDH ingesteld. Dit is een inhoudelijk afstemmingsoverleg tussen de raadsleden uit de adviescommissies, de collegeleden en ambtelijk adviseurs. Dit overleg staat ook open voor andere raadsleden. In 2026 is besloten dat de beide adviescommissie tegelijkertijd vergaderen. Hiervoor zal waarschijnlijk de vergaderstructuur voor de Bestuurlijke Regiegroep MRDH gewijzigd worden. *Inhoudelijk belang*

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	De formele taken van de gemeenschappelijke regeling MRDH zijn verlengd lokaal bestuur. Uit diverse onderzoeken blijkt dat de economische potentie binnen de regio groter is dan de feitelijke situatie. Doelstelling van de huidige samenwerking is om vanuit het faciliteren van de versterking van het economische vestigingsklimaat, met ondersteuning van een verbeterde bereikbaarheid, de regionale economie sterker dan het nationale gemiddelde te laten groeien. Dit moet een duurzame en innovatieve ontwikkeling zijn gericht op het versnellen van een digitale en circulaire economie. Vanuit deze kerntaken heeft de MRDH aandacht voor het verbeteren van de brede welvaart; o.a. vanuit economie richting onderwijs en arbeidsmarkt en betere bereikbaarheid werklocaties. Op de lange termijn voor 2050 wordt gewerkt vanuit de Mobiliteitsvisie en de Visie Economisch Vestigingsklimaat. Het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden-Delfland is onderdeel van het versterken van het economisch vestigingsklimaat. De lokale economie en inwoners profiteren van een regionale economische groei. Voor Midden-Delfland van specifiek belang hierbij de tuinbouw (in visie hightech horticulture). Mobiliteit en verbeteren bereikbaarheid hebben als doel het daily urban system voor inwoners te verbeteren, waardoor de economie en inwoners meer profiteren van het wonen in de metropool. Extra aandachtspunt is de landelijke financiering van het openbaar vervoer en daarmee voor Midden-Delfland beschikbaar blijven van een publieke vervoersvoorziening. Deze voorziening is van direct belang voor inwoners van Midden-Delfland en vice versa kunnen de omliggende stedelingen beter gebruik maken van de recreatieve faciliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap van Midden-Delfland.
Eventuele risico's	Binnen het programma Economisch Vestigingsklimaat zijn geen financiële risico’s bekend. Financiële bijdragen voor innovatieprogramma’s en versterken relatie onderwijs-arbeidsmarkt worden toegekend aan

Naam	Metropoolregio Rotterdam Den Haag (MRDH)
	gemeenten op basis van de beschikbare financiële middelen. Binnen de programma's 'Exploitatie verkeer en openbaar vervoer' en 'Infrastructuur en openbaar vervoer' is het risico dat vanuit het Rijk onvoldoende middelen vanuit de BDU worden toegekend. Actuele problematiek is de financiering van het OV. Het demissionair kabinet is voornemens een korting op deze uitkering door te voeren. Tegelijkertijd is een noodzaak aanwezig om de mobiliteit en het OV te versterken gezien de woningbouwplannen binnen de NOVEX ZR. Met een lagere bijdrage is de regio onvoldoende in staat om te blijven investeren in de kwaliteit en kwantiteit van het openbaar vervoer en infrastructurele maatregelen aan het wegennet. Mobiliteit komt daarmee onder druk te staan en beïnvloedt dit op een negatieve wijze het economisch vestigingsklimaat.

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling Openbaar Lichaam
Activiteiten	In de gemeenschappelijke regeling is ten aanzien van de doelstelling het volgende opgenomen: 1. De Veiligheidsregio behartigt de belangen van de gemeenten op het gebied van brandweerzorg, rampenbestrijding en crisisbeheersing, en geneeskundige hulpverlening. 2. Aan het Algemeen Bestuur zijn de taken overgedragen genoemd in artikel 10 van de Wet veiligheidsregio's. Dit zijn: - het inventariseren van risico's van branden, rampen en crises; - het adviseren van het bevoegd gezag over risico's van branden, rampen en crises in de bij of krachtens de wet aangewezen gevallen alsmede in de gevallen die in het beleidsplan zijn bepaald; - het adviseren van het college van

Naam	Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)
	burgemeester en wethouders over de taak, bedoeld in artikel 3, eerste lid (brandweerzorg); - het voorbereiden op de bestrijding van branden en het organiseren van de rampenbestrijding en de crisisbeheersing; - het instellen en in stand houden van een brandweer; - het instellen en in stand houden van een GHOR; - het voorzien in de meldkamerfunctie; - het aanschaffen en beheren van gemeenschappelijk materieel; - het inrichten en in stand houden van de informatievoorziening binnen de diensten van de veiligheidsregio en tussen deze diensten en de andere diensten en organisaties die betrokken zijn bij enkele genoemde taken.
Financieel belang gemeente	De Veiligheidsregio stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. Op basis van de verdeelsleutel en (regionaal) inwonersaantal wordt onze bijdrage in 2027 € 1.340.000.
Vermogenspositie	De vermogenspositie van de VRH is in 2024 toegenomen. De middelen zijn ingezet om de stijgingen van loonkosten en vervangingskosten van materieel op te vangen. Er is een algemene reserve van 1,7 miljoen en een bestemmingsreserve van 4,3 miljoen. Voor 2025 is de verwachting dat de algemene reserve op het huidige niveau blijft, alleen de bestemmingsreserve zullen worden aangewend. Deze worden ingezet voor de relevante bestemming. Op pagina 17 van de VRH begroting kunt u de details vinden.
Bestuurlijk belang gemeente	De burgemeester is lid van het Algemeen Bestuur als ook het Dagelijks Bestuur.
Eventuele risico’s	De ratio van het weerstandsvermogen is voldoende.

Naam	**Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig thuis**
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	De Gemeenschappelijke regeling GGD en VT Haaglanden is sinds 1/1 2018 van kracht. De GGD en VT zijn als organisatie ondergebracht bij de gemeente Den Haag. Het Algemeen Bestuur van de GR GGD en VT Haaglanden stelt voor negen gemeenten in Haaglanden het takenpakket vast. Dit takenpakket bevat zowel wettelijke als regionale taken.
Financieel belang gemeente	De GR GGD en VT Haaglanden stelt jaarlijks een begroting op die door het Algemeen Bestuur wordt vastgesteld. Voorafgaand kan de raad haar zienswijze uitbrengen op de ontwerpbegroting. De gemeenten dragen deels bij op basis van een bedrag per inwoner en deels op basis van historisch gebruik. Sommige specifieke taken, zoals toezicht kinderopvang (tokin), worden op basis van p*q afgerekend. Daarnaast kunnen er lokale taken apart door de gemeente worden ingekocht bij de GGD. De totale bijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2027: € 440.200.
Vermogenspositie	Niet van toepassing, het betreft een dienstverleningsmodel.
Bestuurlijk belang gemeente	De wethouder Jeugdzorg, WMO en Volksgezondheid is lid van het Algemeen Bestuur. Het Algemeen Bestuur monitort de efficiency en effectieve uitvoering van de taken.
Eventuele risico's	Er zijn geen risico's op de bedrijfsvoering, om dat er sprake is van een dienstverleningsmodel. De jaarrekening van de gemeenschappelijke regeling is gelijk aan de begroting of reeds ingediende begrotingswijziging. Dit tenzij er acuut sprake is geweest van extra taken (zoals grootschalige vaccinaties ter afwending van een infectieziekte-epidemie) of dat er meer of minder is afgenomen van producten die per prestatie worden afgerekend (zoals bij toezicht kinderopvang of lijkschouwing). Het bestuur van de gemeenschappelijke regeling toetst jaarlijks de geleverde prestaties in relatie tot het afgesproken volume en kwaliteitsniveau.
Overige informatie	<u>Wat willen we met de deelname aan de GR bereiken?</u> Efficiënter en effectiever regelen van de taken uit de WPG en veiligheid bij huiselijk geweld. De GGD voert taken uit die vermeld staan in de Wet publieke gezondheid (met uitzondering van jeugdgezondheidszorg zoals bedoeld in

Naam	Gemeenschappelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD) en Veilig thuis
	artikel 5, tweede lid onder a tot en met d), alsmede de taken die bij of krachtens andere wetten aan de GGD worden opgedragen en overige taken waarvan het algemeen bestuur heeft besloten dat zij tot het takenpakket behoren. De GGD bewaakt, beschermt en bevordert de (publieke) gezondheid van de bevolking. In 2023 zal er daarnaast uitvoering gegeven worden aan de uitvoering van het lokaal preventieakkoord. Veilig Thuis, bij wet het Advies- en Meldpunt Huiselijk Geweld en Kindermishandeling, voert de volgende taken uit: opstellen veiligheidsplan naar aanleiding van meldingen, geven van advies aan burgers en professionals, coördineren van tijdelijk huisverboden, geven van voorlichting aan ketenpartners, uitvoeren radarfunctie en monitoring.

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling in de rechtsvorm van een bedrijfsvoeringorganisatie met één verantwoordelijk bestuur.
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt bij in de regionale taken op basis van een bedrag per inwoner. Het belang in de verbonden partij van Midden-Delfland is 1,69%. De gemeentelijke bijdrage in 2027 is € 109.300.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen € 199.000 € 204.000 Vreemd vermogen € 3.573.000 € 5.147.000
Bestuurlijk belang gemeente	In 2015 is de gemeenschappelijke regeling omgezet van een GR openbaar lichaam naar een GR bedrijfsvoering organisatie met een ongeleed bestuur. Het bestuur bestaat uit drie leden. Midden-Delfland, Delft, Rijswijk en Westland zijn vertegenwoordigd met één lid. Besluitvorming vindt plaats met een gewogen stemverhouding, gebaseerd op inwonertal per gemeente. Overige deelnemers zijn Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar,

Naam	Servicebureau Jeugdhulp Haaglanden
	Westland en Zoetermeer.
Eventuele risico's	Omdat het Servicebureau zelf niet beschikt over een weerstandsvermogen dient rekening gehouden te worden met het gemeentelijk aandeel in de benodigde weerstandscapaciteit.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname aan de GR bereiken? Het Inkoopbureau behartigt de belangen van de gemeenten op het terrein van uitvoering van inkooptaken binnen het Sociaal domein, zoals gezamenlijke inkoop en contractering van de Jeugdzorg.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland heeft een Gemeenschappelijke Regeling met Stadsarchief Delft. De huidige Gemeenschappelijke Regeling dateert uit 2004 en wordt in 2026 vervangen voor een Centrumregeling en een gemeente specifieke Dienstverleningsovereenkomst. In de Centrumregeling wordt vastgelegd dat de gemeente Midden-Delfland, en de andere deelnemende gemeenten, ter uitvoering van haar wettelijke taken met betrekking tot het archief- en informatiebeheer gebruik wensen te maken van de faciliteiten en capaciteiten van de gemeente Delft. In de Dienstverleningsovereenkomst worden, per gemeente, afspraken gemaakt over de wijze van het uitvoeren van de wettelijke taken. Na de wijziging is de regeling weer passend bij de huidige tijd op het gebied van wetswijzigingen, inflatie, dienstverlening en ontwikkelingen op het gebied van Archiefbeheer. Zo is bijvoorbeeld het e-depot voor de opslag van digitale archieven benoemd. Vanwege de financiële opdracht voor een sluitende begroting en een gezonder meerjarenperspectief, is besloten om de dienstverlening te beperken tot het wettelijk verplichte.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archiefbeheer Midden-Delfland
Bestuurlijk belang gemeente	Vóór 1 mei van elk jaar informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke verplichtingen als bedoeld in de Archiefwet 1995. Wat zijn de beleidsvoornemens? Door gebruik te maken van de archiefbewaarplaats van de gemeente Delft, wordt voldaan aan de doelstelling van de deelname aan de Gemeenschappelijke Regeling. De archivaris van Delft is ook aangewezen als archivaris van de gemeente Midden-Delfland. Er zijn verder geen beleidsvoornemens op dit gebied. De verwachting is dat op korte termijn de herziene Gemeenschappelijke Regeling met een nieuwe producten en dienstencatalogus wordt vastgesteld.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Delft
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De gemeente draagt jaarlijks een vast bedrag bij in de kosten van de archeoloog van gemeente Delft. Dit bedrag wordt jaarlijks proportioneel verhoogd aan de hand van de toepasselijke salarisverhoging voor gemeenteambtenaren. De bijdrage voor 2026 bedraagt € 38.700. Daarnaast wordt in voorkomende gevallen bijgedragen in projectkosten voor opgravingen.
Vermogenspositie	De vermogenspositie is in dit geval moeilijk te bepalen. Het zijn werkzaamheden die door gemeente Delft worden uitgevoerd. Er is niet een aparte entiteit voor gecreëerd.
Bestuurlijk belang gemeente	Jaarlijks informeert het gemeentebestuur van Delft het gemeentebestuur van Midden-Delfland over de uitvoering van de regeling.

Naam	Gemeenschappelijke regeling archeologie Midden-Delfland
Eventuele risico's	Op dit moment zijn er geen risico's bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? Met de deelname aan de gemeenschappelijke regeling wordt beoogd op een efficiënte en doelmatige wijze invulling te geven aan de gemeentelijke wettelijke verplichtingen op het gebied van archeologisch onderzoek en het scheppen van de mogelijkheid om vondsten uit opgravingen in een eigen depot onder te brengen. Wat zijn de beleidsvoornemens? Door de benoeming van de archeoloog van Delft tot archeoloog van de gemeente Midden-Delfland en het creëren van een depot voor de vondsten uit opgravingen, is invulling gegeven aan de doel-stelling van de deelname aan de gemeenschappelijke regeling met Delft. Op basis van de Wet op de Archeologische Monumentenzorg doet de gemeente een beroep op de capaciteit van de archeologische dienst van Delft voor met name bouwplannen gesitueerd in het buitengebied, waarvoor archeologisch onderzoek nodig is. Actualisatie GR De gemeente Delft werkt aan een actualisatie van de GR. Een van de redenen is dat de gemeente Delft regelingen heeft met meerdere gemeenten over archeologie en deze wil vervangen door een uniforme regeling,

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	De ODH voert als omgevingsdienst voor de provincie Zuid-Holland en de gemeenten Delft, Den Haag, Leidschendam-Voorburg, Midden-Delfland, Pijnacker-Nootdorp, Rijswijk, Wassenaar, Westland en Zoetermeer een overeengekomen wettelijk en aanvullend takenpakket uit. Controle van de landelijke regelgeving en lokaal beleid is belegd bij de ODH. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage te leveren aan een constante en eenduidige uitvoering van VTH-taken (vergunningverlening, toezicht en handhaving) in de regio. Raming van de gemeentelijke bijdrage vindt plaats op de verwachte inzet. Afrekening gebeurt op daadwerkelijk gepleegde inzet en gemaakte kosten. De ODH bouwt geen extra reserves op. Jaarlijks vindt met alle deelnemers een afrekening plaats, waardoor de structurele baten en lasten met elkaar in evenwicht zijn. De totale bijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2027: € 731.000 *(zonder eventuele additionele opdrachten).*
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen € 2.654.000 € 3.683.990 Vreemd vermogen € 9.757.000 € 9.778.608
Bestuurlijk belang gemeente	Midden-Delfland levert een lid voor het algemeen bestuur.
Eventuele risico's	De ODH streeft ernaar om de impact van risico's te minimaliseren. Dit betekent dat een weerstandscapaciteit beoogd wordt met tenminste het predicaat 'voldoende' . Dat komt neer op een gewenst ratio voor de weerstandscapaciteit tussen de 1,0 en 1,4. Het weerstandsvermogen van de ODH is per 1-1-2026 € 1.712.200; ratio is 1,40.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? We willen bereiken dat de Omgevingsdienst Haaglanden (ODH) op een efficiënte en kwalitatieve wijze milieutaken uitvoert voor de gemeente Midden-Delfland. De ODH is opgezet als een regionale uitvoeringsdienst voor de uitvoering van de vergunningverlening en handhavingstaken gerelateerd aan diverse wet- en regelgeving. De doelstelling van de ODH is om bij de uitvoering van de genoemde taken te voldoen aan de landelijke kwaliteitscriteria, te zorgen voor specialismenvorming op inhoud en een bijdrage leveren aan een constante en eenduidige taakuitvoering. De laatste jaren worden nieuwe taken vanuit het Rijk toegevoegd aan de basistaken van de ODH. Een voorbeeld daarvan is het toezicht op

Naam	Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)
	de Europese Energie Efficiency richtlijn (EED) en de informatieplicht energiebesparing. Niet voor al deze taken kan ruimte gevonden worden binnen de bestaande capaciteit van de ODH. Met de invoering van de Omgevingswet is een deel van de provinciale bodemtaken overgegaan naar de gemeente. Deze taken worden deels door de ODH uitgevoerd. Door toevoeging van nieuwe en uitbreiding van bestaande wettelijke taken is sprake van een stijging van de gemeentelijke bijdrage.

Naam	Regionaal Reinigingsbedrijf Avalex
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Gemeenschappelijke regeling
Financieel belang gemeente	Per aansluiting wordt een bijdrage gerekend voor het geheel van afvalinzameling en –verwerking op basis van een DVO. De totale inzamelingsbijdrage van de Gemeente Midden-Delfland bedraagt in 2027: € 2.718.828.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen € 7.070.000 € 7.054.000 Vreemd vermogen € 31.079.000 € 27.536.000
Bestuurlijk belang gemeente	Vanuit het college is Midden-Delfland vertegenwoordigd in het bestuur van Avalex en in het opdrachtgeversoverleg.
Eventuele risico's	In de begroting van Avalex zijn de verwerkingskosten van het afval meegenomen. Als de te verwachten hoeveelheden afval (GFT, Restafval en Grofvuil) in de begroting sterk afwijken van de werkelijke hoeveelheden aangeleverd afval dan kan dit een risico meebrengen. Dit geldt voor afwijkingen die hoger zijn dan begroot.
Overige informatie	Wij willen met de samenwerking een efficiënte en doelmatige invulling geven aan de wettelijke verplichtingen op het gebied van afval- en grondstoffeninzameling. Wij maken met Avalex toetsbare afspraken over de omvang en kwaliteit van te leveren producten en diensten. De afspraken worden vastgelegd in een Dienstverleningsovereenkomst.

2A. Besloten vennootschappen

Naam	B.V. Gemeenschappelijk Bezig Evides (GBE)
Vestigingsplaats	Rotterdam
Rechtsvorm	Besloten vennootschap
Financieel belang gemeente	Evides is een NV die voor 50% eigendom is van PZEM en voor 50% eigendom van B.V. Gemeenschappelijk Bezit Evides (17 gemeenten in Zuid-Holland, waaronder Midden-Delfland). De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 23.980 aandelen (1,3% van het totaal). Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen € 631,5 miljoen € 681,7 miljoen Vreemd vermogen € 878,6 miljoen € 869,8 miljoen
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Economie en Financiën, Water en Milieu. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 1 miljoen op de balans staan.
Overige informatie	De Drinkwaterwet versterkt de publieke verankering van drinkwaterbedrijven, stelt eisen aan het opereren van deze bedrijven en voorziet in een vorm van financiële regulering van de drinkwateractiviteiten. Wat willen we met deelname bereiken? Wij verwachten dat er altijd schoon en hoogwaardig drinkwater geleverd wordt en dat er continu industriewater beschikbaar is dat aan strenge normen voldoet. Daarnaast verwachten wij een rendement op onze investering te ontvangen door goede bedrijfsvoering.

2B. Naamloze vennootschappen

Naam	N.V. Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG)
Vestigingsplaats	Den Haag
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	Eigenaar van de bank zijn gemeenten, Provincies en de Staat. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 48.594 aandelen (0,087% van het totaal); de nominale waarde per aandeel bedraagt € 2,50.
Vermogenspositie	31-12-2024

Naam	N.V. Bank Nederlandsche Gemeenten (BNG)
	31-12-2025 Eigen vermogen € 4.777.000.000 € 4.863.000 Vreemd vermogen € 123.614.000.000 € 110.701.000.000 Achtergestelde schulden € 19.000.000 € 21.000.000
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door de portefeuillehouder Financiën. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 120.674 op de balans staan. BNG Bank behoort tot de meest kredietwaardige banken ter wereld. De bank beschikt over een sterke kapitaal- en liquiditeitspositie. De Common Equity Tier 1-ratio (CET1-ratio) bedroeg eind 2025 42%, ruim boven de geldende minimumvereisten.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? Deze deelneming is een duurzame belegging. BNG Bank is de bank van en voor overheden en instellingen voor het maatschappelijk belang. De bank draagt duurzaam bij aan het laag houden van de kosten van maatschappelijke voorzieningen voor de burger.

Naam	Juva N.V.
Vestigingsplaats	Poeldijk
Rechtsvorm	Naamloze vennootschap
Financieel belang gemeente	NV Holding Westland Infra (Juva N.V.) is gezamenlijk eigendom van de gemeenten Midden-Delfland en Westland. De gemeente Midden-Delfland is in het bezit van 272 aandelen (13,6% van het totaal). Jaarlijks ontvangt de gemeente dividend.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen € 155.278.000 € 167.100.000 Vreemd vermogen € 229.078.000 € 231.800.000
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente wordt in de

Naam	Juva N.V.
	aandeelhoudersvergaderingen vertegenwoordigd door portefeuillehouder duurzaamheid. Er is stemrecht naar rato van het aandelenkapitaal.
Eventuele risico's	De gemeente Midden-Delfland heeft een risicodragend vermogen (aandelenkapitaal) van € 123.428 op de balans staan.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? Met de deelname in Juva N.V. is een ongestoorde levering van gas en elektriciteit aan burgers en bedrijven binnen de gemeente gegarandeerd. Juva N.V. opereert volgens de vastgestelde Netbeheer+ strategie. Netbeheer+ houdt in dat de kerncompetenties die in de organisatie aanwezig zijn om de wettelijke, gereguleerde taken van de netbeheerder op een goede wijze uit te voeren, ook worden ingezet voor activiteiten in de vrije markt. Dit zijn de zogenoemde 'nevenactiviteiten'. De nevenactiviteiten zijn een integraal onderdeel van het netwerkbedrijf. De nevenactiviteiten zorgen voor extra inkomsten en ook voor extra dekking van kosten die de netbeheerder voor het uitvoeren van zijn wettelijke taken moet maken. De nevenactiviteiten zorgen voor een klantgerichte- en dynamische omgeving en voor prikkels tot productontwikkeling en innovatie. Dit beleid wordt door de aandeelhouders onderschreven.

2C. Coöperatieve verenigingen

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
Vestigingsplaats	Schipluiden
Rechtsvorm	Coöperatieve vereniging U.A.
Financieel belang gemeente	Het exacte financiële belang is niet in deze begroting aan te geven. De belangrijkste inkomsten van de CBG bestaan uit deelnemersbijdragen en pachtinkomsten. Alle deelnemers van de CBG betalen ten eerste een bijdrage naar rato van inwoners en naar rato van oppervlakte. In 2025 heeft een harmonisatie van de deelnemersbijdragen plaats gevonden. Na de harmonisatie is de deelnemersbijdrage van onze gemeente gestegen tot € 172.864. Ten tweede zijn het de pachtopbrengsten vanuit de overdracht van

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
	gronden van het Recreatieschap Midden-Delfland.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen: € 6.678.181 € 7.317.049 Vreemd vermogen € 1.995.535 € 2.104.230
Bestuurlijk belang gemeente	Primaire doelstelling van deelname aan de coöperatieve vereniging is het creëren van een efficiënte en beleidsarme organisatie voor het beheer van gronden die bij de opheffing van het Recreatieschap Midden-Delfland in beheer of erfpacht aan de deelnemende gemeenten zijn overgedragen. Secundaire doelstelling is te komen tot een meer integraal beheer van alle groene gebieden binnen het gebied Midden-Delfland.
Eventuele risico's	Beheersmatig risico is de versnippering van eigendom en onderhoud van gronden bij de diverse partijen en overheden. Deze versnippering staat een doelmatig en efficiënt beheer in de weg. Binnen de CBG wordt gewerkt aan een systeem waarbij gronden op een gelijke manier worden onderhouden en het herverdelen van eigendommen, waardoor gronden meer aaneengesloten per eigenaar onderhouden worden.
Overige informatie	Wat willen we met deelname bereiken? Deelname aan de coöperatieve vereniging heeft als doel om in samenwerking met andere overheden en gebiedsorganisaties te zorgen voor een doelmatige en rechtmatige uitvoering van beheer- en onderhoudstaken van de groengebieden in het landschap van Midden-Delfland. De samenwerking in de coöperatieve vereniging richt zich hierbij op de volgende gemeentelijke kernpunten: - Integrale samenwerking op het gebied van beheer en onderhoud van het landschap van Midden-Delfland, waaronder vallen de recreatieve-, agrarische - en natuurgebieden; - Bijdragen aan het behouden en versterken van de landschappelijke kwaliteiten van het Bijzonder Provinciaal Landschap Midden- Delfland; - Een beleidsarme beheersorganisatie voor het gebied dat in eigendom is van overheden met korte bestuurlijke en ambtelijke lijnen; - Een efficiënte en rechtmatige besteding van publieke middelen;

Naam	Coöperatief Beheer groengebieden Midden-Delfland U.A. (CBG)
	- Inschakelen van lokale partijen bij beheer en onderhoud, waarbij de deelnemers aan de coöperatieve vereniging binnen de regelgeving voor aanbesteding keuzevrijheid hebben.

3A. Stichtingen

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
Vestigingsplaats	Midden-Delfland
Rechtsvorm	Stichting
Financieel belang gemeente	Bij de oprichting heeft de gemeente een startbedrag aan de stichting beschikbaar gesteld. Daarnaast heeft de gemeente voor elke opgeleverde nieuwe woning in Look-West en Look-West Noord € 1.361 bijgedragen aan het vermogen van de stichting. Voor de uitvoering heeft de stichting een contractrelatie voor periodes van 6 jaar met de Agrarische Natuurvereniging Vockestaert. De nieuwe periode gaat per 2024 voor de volgende 6 jaar in.
Vermogenspositie	31-12-2024 31-12-2025 Eigen vermogen € 13.101.439 € 13.491.487 Vreemd vermogen € 8.554 € 0
Bestuurlijk belang gemeente	De gemeente Midden-Delfland levert de voorzitter van het bestuur van de stichting. Huidige voorzitter is de portefeuillehouder gebiedsontwikkeling.
Eventuele risico's	Er is op dit moment geen risico bekend.
Overige informatie	Wat willen we met de deelname bereiken? De doelstellingen van de Stichting Groenfonds Midden-Delfland sluiten aan op de gemeentelijke missie, zoals ook vastgelegd in de Omgevingsvisie. De melkveehouderij als belangrijke pijler van het open groene agrarische cultuurlandschap staat onder druk. Door ondersteuning van deze sector wordt gewerkt aan de doelen van de stichting en gemeente, te weten: - instandhouding van het open agrarisch cultuurlandschap - verbetering van de relatie stad en platteland. Wat zijn de beleidsvoornemens?

Naam	Stichting Groenfonds Midden-Delfland
	Zorgen voor continuering van de activiteiten zoals de stichting deze ontwikkelt. Dit houdt in: beloning van groene diensten op het gebied van natuur en landschap (doelstelling 1) en educatie en recreatie (doelstelling 2). Samen met de stichting wordt gewerkt aan de concretisering van de doelstellingen waarbij ook gewerkt wordt aan de verwaarding van de producten van het agrarisch cultuurlandschap: hoe kan de meerwaarde van deze producten op het gebied van natuur en landschap in de stad vermarkt worden en daarmee de stad-land relatie verstevigen.

Bijdrage aan gemeenschappelijke regelingen

	2027	2028	2029	2030
Bijdrage aan:				
Gemeenschappelijke regelingen (GR):				
Metropoolregio Rotterdam-Den Haag (MRDH)	€ 60.206	€ 61.700	€ 63.000	€ 64.400
Veiligheidsregio Haaglanden (VRH)	€ 1.340.000	€ 1.334.000	€ 1.334.000	€ 1.334.000
Gemeentelijke Gezondheidsdienst Haaglanden (GGD&VT)	€ 440.200	€ 450.935	€ 460.206	€ 470.617
Service bureau jeugdhulp Haaglanden (SbjH)	€ 109.300	€ 112.000	€ 114.400	€ 117.000
Coöperatief Beheer Groengebied (CBG)	€ 234.600	€ 240.500	€ 245.600	€ 251.200
GR Archiefbeheer MD	€ 48.657	€ 84.900	€ 50.900	€ 52.100
GR Archeologie MD	€ 39.600	€ 40.600	€ 41.500	€ 42.500
Omgevingsdienst Haaglanden (ODH)	€ 745.700	€ 764.300	€ 780.400	€ 798.300
Regionaal reinigingsbedrijf Avalex	€ 2.718.828	€ 2.963.523	€ 3.170.969	€ 3.361.227
Totaal GR	**€ 5.737.091**	**€ 6.052.463**	**€ 6.260.975**	**€ 6.491.344**

Weerstandvermogen en risicobeheersing

Risicomanagement

De gemeente voert actief risicomanagement om financiële en bestuurlijke risico's tijdig te signaleren, te beheersen en waar mogelijk te beperken. Waar risico's niet kunnen worden voorkomen of tegen aanvaardbare kosten kunnen worden afgedekt, beschikt de gemeente over voldoende weerstandscapaciteit om de financiële gevolgen op te vangen.

De belangrijkste financiële risico's voor de gemeente liggen binnen het sociaal domein, de grondexploitaties en de verbonden partijen. Daarnaast vraagt de implementatie van de Omgevingswet blijvende aandacht. Door actief risicomanagement, periodieke actualisatie van het risicoregister en gerichte beheersmaatregelen worden deze risico's beheerst. Op basis van de huidige inzichten is de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend om de geïnventariseerde risico's op te vangen.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om de financiële gevolgen van niet-structurele risico's op te vangen zonder dat de uitvoering van beleid en dienstverlening in gevaar komt. Risicomanagement ondersteunt het bestuur en de organisatie bij het tijdig signaleren van risico's en het treffen van passende beheersmaatregelen.

Uit deze paragraaf blijkt dat het weerstandsvermogen toereikend is om de geïnventariseerde risico's op te vangen. Daarnaast laten de wettelijk voorgeschreven financiële kengetallen zien hoe de financiële positie van de gemeente zich verhoudt tot de door de VNG gehanteerde signaleringswaarden.

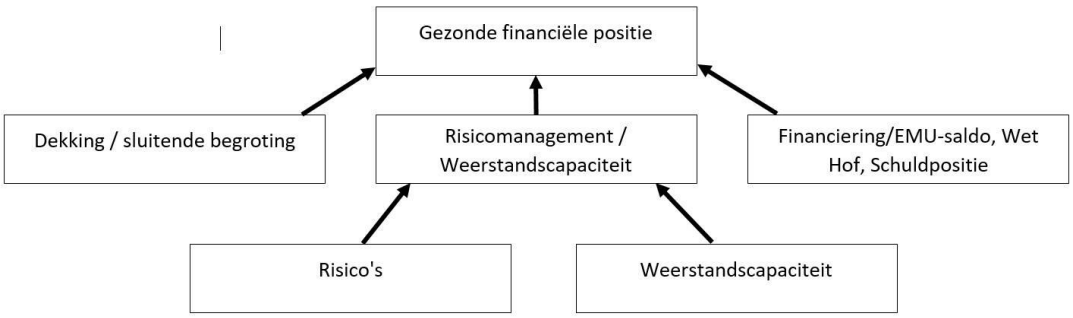

De gemeente hanteert de volgende Interne regelgeving en beleidsafspraken:
Financiële verordening, Controleverordening, Treasurystatuut, Nota risicomanagement, Herziening nota grondbeleid en het Collegeprogramma

Risicomanagement

Het gemeentelijk risicomanagement beleid helpt de ons om onzekerheden – zowel risico's als kansen – tijdig te signaleren, te beheersen en weloverwogen beslissingen te nemen. Het doel is niet alleen om negatieve gevolgen te beperken, maar ook om kansen te benutten en innovatie en kwaliteitsverbetering te ondersteunen, passend bij de Cittaslow-filosofie.

Werkwijze risicomanagement

Binnen Midden-Delfland is risicomanagement een vast onderdeel van de Planning- & Control cyclus (P&C-cyclus) en is daarmee een continu proces. De Nota Risicomanagement Midden-Delfland (2019) en het actuele risicoregister vormen hiervoor de basis. Het risicoregister bevat zowel financiële als niet-financiële risico's, waaronder politieke, juridische, financiële, milieu-, privacy-, informatiebeveiligings- en veiligheidsrisico's.

Risicoregister

Het risicoregister ondersteunt het bestuur en de organisatie bij het bepalen van het benodigde weerstandsvermogen, het prioriteren van beheersmaatregelen en het beperken van de impact van risico's op de gemeentelijke doelstellingen en de continuïteit van de bedrijfsvoering.

Het risicoregister biedt daarbij de volgende voordelen:

- Een beter inzicht in de meest waarschijnlijke gevolgen van risico's.
- Een groter risicobewustzijn binnen de organisatie.
- Een doelmatigere inzet van beheersmaatregelen door focus op de belangrijkste risico's.
- Een betere verbinding tussen beleid, uitvoering en risicobeheersing.

Vanwege de vertrouwelijke aard van het gemeentelijke risicoregister wordt dit niet openbaar gemaakt. In deze paragraaf worden uitsluitend de openbaar te delen risico's opgenomen. Nieuwe of gewijzigde risico's met een materiële impact worden, indien nodig, ook buiten de reguliere P&C-cyclus actief aan college en raad gemeld.

Belangrijkste risico’s

Door actieve risicobeheersing heeft de gemeente in beeld wat de risico’s zijn en is het mogelijk om het weerstandsvermogen te bepalen. Alle risico’s worden tweemaal per jaar herijkt en er wordt continu geanticipeerd op nieuwe risico’s. Het getoonde risicoprofiel is bepaald vanuit de herijking/ inventarisatie. In het onderstaande overzicht en toelichting worden de belangrijkste (geconsolideerde) risico's gepresenteerd die de grootste invloed hebben bij de bepaling van de benodigde weerstandscapaciteit. Bij ieder risico worden kort de beheersmaatregelen weergegeven.

Risisco	Kans	Financieel effect	Trend	Beheersing
Grondexploitatie	Middel	Hoog	Stabiel	Actief
Sociaal domein	Hoog	Hoog	Neem toe	Actief
Verbonden partijen	Middel	Middel	Stabiel	Actief
Garantstellingen	Laag	Hoog	Stabiel	Voldoende in proces geborgd
Omgevingswet	Middel	Middel	Neem toe	In uitvoering

- Grondexploitaties

Door de grote omvang van de grondexploitaties vormt dit een risico voor de gemeente. Jaarlijks worden de grondexploitaties en de bijbehorende risicoanalyse geactualiseerd. De resultaten van de grondexploitatie brengen wij ten gunste of ten laste van de reserve grondexploitaties. De laatste actualisatie geeft aan dat het resultaat van de reserve grondexploitaties op termijn een batig saldo laat zien.

De risico's worden jaarlijks geactualiseerd. Op basis van de meest recente grondexploitaties wordt het financiële risico momenteel als beheersbaar beoordeeld.

- Verbonden partijen

De gemeente neemt deel in ongeveer vijftien verbonden partijen. Deze deelnemingen brengen financiële en bestuurlijke risico's met zich mee, doordat tegenvallende resultaten of gewijzigde beleidskeuzes kunnen leiden tot hogere gemeentelijke bijdragen of lagere dividendinkomsten. De gemeente monitort de financiële positie en prestaties van de verbonden partijen daarom actief.

Voor JUVA N.V. wordt uitgegaan van een structureel dividenduitkering. Tegelijkertijd staat de onderneming voor grote investeringen als gevolg van de energietransitie. De uitbreiding van netcapaciteit, de ontwikkeling van warmtenetten en de toenemende elektrificatie brengen risico's met zich mee, waaronder overbelasting op het elektriciteitsnet, personeelstekorten, materiaal schaarste en veranderende wet- en regelgeving. Deze ontwikkelingen kunnen invloed hebben op de toekomstige financiële resultaten en dividenduitkeringen. Als JUVA NV daarin verwachtingen bijstelt richting haar aandeelhouders dan passen we als gemeente daarop zo snel mogelijk onze begroting aan.

Op basis van de huidige inzichten worden de risico's binnen de verbonden partijen als beheersbaar beoordeeld. De ontwikkelingen binnen de energietransitie blijven daarbij nadrukkelijk onderdeel van de periodieke monitoring.

- Sociale Domein

De ontwikkelingen binnen het sociaal domein blijven de komende jaren een belangrijk financieel risico voor de gemeente. Door actieve monitoring, regionale samenwerking en gerichte beheersmaatregelen wordt gestuurd op beheersing van de uitgaven. Ondanks deze inspanningen blijft de financiële onzekerheid, met name binnen de jeugdzorg, groot.

Vanaf januari 2015 is een groot aantal nieuwe taken overgekomen naar gemeenten met de decentralisaties van rijkstaken op het sociaal domein. Overgekomen rijksbudgetten hiervoor waren en zijn niet altijd toereikend en dat heeft vanaf medio 2018 gezorgd dat Midden-Delfland tekorten ontstonden met name op het terrein jeugd.

Het sociaal domein blijft daarmee een van de grootste financiële risico's voor de gemeente. Door het open-eindekarakter van met name de Jeugdwet en delen van de Wmo, de beperkte beïnvloedbaarheid van de zorgvraag en de nog altijd ontoereikende rijksfinanciering bestaat een blijvend risico op budgetoverschrijdingen.

De gemeente neemt verschillende maatregelen om deze risico's te beheersen, waaronder sturing op de uitvoering, kostenbeheersing, regionale samenwerking en verdere ontwikkeling van het maatschappelijk team.

Inmiddels is vanuit het Rijk erkend dat er sprake is van structureel tekortschietende financiering in de jeugdzorg, wat heeft geleid tot enkele (incidentele) extra bedragen voor gemeenten . Per saldo blijft het risico op overschrijdingen.

Risico's waardoor de gemeente dienstverlening, kwaliteit van de zorg, ondersteuning en financiële dienstverlening in gevaar komen zijn:

- Jeugdwet: toenemende vraag naar gespecialiseerde jeugdhulp en beperkte beïnvloedbaarheid van verwijzingen.
- Wmo: stijgende zorgvraag als gevolg van vergrijzing, loonontwikkelingen en wijzigingen in de eigen bijdragen.
- Nieuwe wettelijke taken: extra uitvoeringskosten door nieuwe of gewijzigde rijksregelingen, waaronder inburgering, schuldhulpverlening en beschermd wonen.
- Maatschappelijke ontwikkelingen: extra financiële druk door onder meer vluchtelingenopvang en andere landelijke opgaven.
- Participatiewet: het CPB verwacht een aanhoudende druk op de bijstand als gevolg van economische ontwikkelingen en een mismatch op de arbeidsmarkt.

- Garantstellingen

De gemeente loopt kredietrisico's bij het afgeven van gemeentegaranties en de achtervangpositie bij het Waarborgfonds Sociale Woningbouw (WSW). Door de financiële (zie ook paragraaf financiering en krediet risico's) waarborgen binnen het WSW en de sinds 2021 geldende achtervangovereenkomst wordt de kans dat de gemeente financieel moet bijdragen als beperkt beoordeeld.

Daarnaast staat de gemeente mede garant voor de leningen van HVC. Hiervoor ontvangt de gemeente jaarlijks circa € 31.000 aan garantstellingsprovisie. Op basis van de huidige financiële positie van HVC wordt dit risico als beheersbaar beoordeeld.

Ook zijn gemeentegaranties verstrekt aan verenigingen en maatschappelijke instellingen. Deze garanties worden periodiek gemonitord. Bij nieuwe aanvragen wordt een terughoudend beleid gevoerd om het financiële risico voor de gemeente te beperken.

- Renteontwikkelingen

Binnen de gemeentelijke begroting rekenen we met het zogenaamde renteomslag percentage voor de berekening van de (bespaarde) rente over de reserves/voorzieningen en de rentetoerekening over de boekwaarde van de vaste activa. Het renteomslag percentage is een gemiddelde van de betaalde en ontvangen rente. Als gevolg van diverse ontwikkelingen zoals het verplicht schatkist-bankieren, de nog steeds lage marktrente, BBV-voorschriften is het omslagpercentage 0%.

- Aantrekken geldleningen

De financiering van de Harnaschpolder leidt tot een relatief omvangrijke leningenportefeuille. Door de afgesloten erfpachtovereenkomsten worden de financieringslasten echter grotendeels gecompenseerd, waardoor het financiële risico beperkt is.

- Uitgezette geldleningen

In de paragraaf Financiering is een overzicht opgenomen van de uitgezette langlopende geldleningen. Hieronder worden de twee leningen met de grootste financiële omvang toegelicht.

De voormalige gemeente Schipluiden heeft in 1988 een langlopende geldlening verstrekt die inmiddels is overgegaan op de Royal Bank of Scotland (RBS). De lening heeft een looptijd van 50 jaar en een rente van 8,15%, waarmee jaarlijks circa € 637.000 aan rente-inkomsten wordt ontvangen tot 2038. De kredietwaardigheid van de debiteur wordt periodiek beoordeelden tot nader order wordt het kredietrisico als beheersbaar beoordeeld.

Daarnaast heeft de gemeente € 1,4 miljoen uitgezet bij de Nederlandse Waterschapsbank tegen een rente van 7%. Deze lening genereert jaarlijks circa € 95.000 aan rente-inkomsten tot 2043. Gezien de hoge kredietwaardigheid van de Nederlandse Waterschapsbank wordt het kredietrisico als zeer beperkt beoordeeld.

- Omgevingswet

De uitvoering van de Omgevingswet vraagt blijvende investeringen in kennis, digitalisering en aanpassing van werkprocessen. Door de integrale werkwijze, gewijzigde procedures en afhankelijkheid van ketenpartners bestaat risico op hogere uitvoeringskosten, langere doorlooptijden en capaciteitsdruk. Deze risico's worden beheerst door voortdurende monitoring en verdere ontwikkeling van de organisatie.

- Overige risico’s en beheersmaatregelen

Naast de benoemde risico's kan de gemeente worden geconfronteerd met incidentele gebeurtenissen zoals calamiteiten, fraude, schadeclaims, leegstand of oninbare vorderingen. Voor zover deze risico's niet worden afgedekt door verzekeringen, voorzieningen of verhaal op derden, worden de financiële gevolgen opgevangen binnen de beschikbare weerstandscapaciteit.

Veel voorkomende schades met een beperkt financieel effect worden beheerst door preventieve maatregelen binnen de bedrijfsvoering. De gemeente investeert daarom continu in procesverbetering, interne beheersing, informatiebeveiliging, bewustwording en opleidingen om deze risico's zoveel mogelijk te beperken.

In de Voorjaarsnota 2025 zijn afspraken gemaakt over het zwaarwegende advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd in 2027 met betrekking tot de kosten die gemeenten maken voor jeugdzorg. Deze afspraken heeft het huidige kabinet in het Overhedenoverleg van 13 april 2026 herbevestigd. Vooruitlopend op deze vervolgafspraken zijn in deze begroting stelposten opgenomen, omdat we erop vertrouwen dat het rijk zich aan de gemaakte afspraken houdt.

In de Voorjaarsnota 2026 is een korting toegepast op het Gemeentefonds vanwege het afschaffen van de huishoudelijke hulp in de Wmo. Het is nog onduidelijk hoe deze bezuiniging wordt ingevuld, wat maakt dat wij de korting vanaf 2029 via een stelpost tenietdoen. Deze stelpost is onder voorbehoud van goedkeuring door de toezichthouder.

Weerstandsvermogen

Het weerstandsvermogen geeft aan in hoeverre de gemeente in staat is om financiële tegenvallers en niet-begrote risico's op te vangen zonder dat de uitvoering van beleid of de dienstverlening in gevaar komt. Het bestaat uit de beschikbare weerstandscapaciteit en is daarmee een belangrijke indicator voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

De gemeente treft voor structurele en voorzienbare risico's , waar mogelijk, voorzieningen. Het weerstandsvermogen is bedoeld voor het opvangen van incidentele risico's waarvoor geen voorziening is gevormd of verzekering is afgesloten.

De omvang van het weerstandsvermogen beoordeelt de gemeente periodiek aan de hand van de geïnventariseerde risico's en vormt een belangrijk onderdeel van de planning- en controlcyclus.

Weerstandscapaciteit

In de raadsvergadering van 25 juni 2019 is besloten om een reserve Weerstandsvermogen in te stellen. De omvang van deze reserve is toen vastgesteld op € 4 mln. De geplande omvang van het weerstandsvermogen op 1 jan 2027 is nog steeds €4 mln.

De weerstandscapaciteit geeft aan in hoeverre de gemeente financieel in staat is om de gevolgen van geïdentificeerde risico's op te vangen. Hierna wordt de benodigde weerstandscapaciteit, gebaseerd op de geïnventariseerde risico's, afgezet tegen de beschikbare weerstandscapaciteit van de gemeente.

De gemeente beschikt over een afzonderlijke reserve Weerstandsvermogen waardoor de algemene reserves vrij komen voor andere bestemmingen. Deze reserve vormt een belangrijke financiële buffer voor het opvangen van niet-afgedekte risico's en draagt bij aan een gezonde financiële positie. Hierdoor blijft de algemene reserve beschikbaar voor andere bestuurlijke afwegingen en toekomstige beleidskeuzes.

Ratio weerstandsvermogen

Er bestaat geen algemeen geldende norm voor de omvang van het weerstandsvermogen. De benodigde weerstandscapaciteit is afhankelijk van de aard en omvang van de risico's die de gemeente loopt.

De ratio weerstandsvermogen geeft inzicht in de verhouding tussen de beschikbare en de benodigde weerstandscapaciteit en vormt daarmee een belangrijke indicator voor de financiële weerbaarheid van de gemeente. De ratio wordt als hieronder beschreven bepaald.

Ratio weerstandsvermogen =

Beschikbare weerstandscapaciteit (res. weerstandsverm.) / Benodigde weerstandscapaciteit (totaal risico’s)

De gemeente streeft ernaar zo min mogelijk risico te lopen en -mits financieel verantwoord- zoveel mogelijk risico’s af te dekken. Acceptabel is een ratio weerstandsvermogen tussen de 1,0 en 1,4.

Waardering weerstandsvermogen	Ratio	Aanduiding
Groter dan	2,0	Uitstekend
Tussen	1,4 en 2,0	Ruim voldoende
Tussen	1,0 en 1,4	Voldoende
Tussen	0,8 en 1,0	Matig
Tussen	0,6 en 0,8	Onvoldoende
Lager dan	0,6	Slecht

Beschikbare weerstandscapaciteit

De reserve weerstandsvermogen bedraagt € 4,0 mln. Dit geeft de gemeente meer dan voldoende weerstandscapaciteit om onvoorziene financiële tegenvallers op te vangen.

Risicoregister

Het risicoregister is geactualiseerd en opnieuw beoordeeld. Op basis van de huidige risicoanalyse bedraagt de benodigde weerstandscapaciteit € 2,5 miljoen. Dit bedrag weerspiegelt de financieel benodigde buffer om de geïnventariseerde risico's, rekening houdend met kans en impact, op te kunnen vangen.

Ratio weerstandvermogen:	2027	2028	2029	2030
Beschikbare weerstandscap. (= € 4,0 mln) / Totaal aan risico's (= € 2,5 mln) =	1,6	1,6	1,6	1,6

Bij de berekening van de ratio weerstandsvermogen gaat de gemeente Midden-Delfland uitsluitend uit van de reserve Weerstandsvermogen als beschikbare weerstandscapaciteit. De algemene reserve, de niet-beklemde bestemmingsreserves en de post onvoorzien laten we buiten beschouwing. Wanneer deze middelen eveneens zouden worden betrokken, zou de ratio weerstandsvermogen hoger uitvallen.

De berekende ratio voldoet in 2027 en de daaropvolgende jaren aan de door de gemeente vastgestelde bandbreedte van 1,0 tot 1,4. Op basis hiervan wordt geconcludeerd dat de beschikbare weerstandscapaciteit toereikend is om de geïnventariseerde risico's op te vangen.

Financiële kengetallen

Kengetal	Rekening 2025	Begroot 2026	Begroot 2027	Begroot 2028	Begroot 2029	Begroot 2030
Netto schuldquote	114%	115%	125%	118%	109%	100%
Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle leningen	112%	113%	123%	116%	107%	98%
Solvabiliteitsratio	33%	33%	32%	34%	35%	35%
Grondexploitatie	7%	7%	8%	8%	7%	7%
Structurele exploitatieruimte	6%	4%	3%	0%	0%	0%
Belastingcapaciteit	105%	106%	107%	109%	111%	113%

Toelichting kengetallen:

Netto schuldquote

De netto schuldquote geeft inzicht in het niveau van de gemeentelijke schuldenlast t.o.v. de eigen middelen. De netto schuldquote geeft een indicatie van de druk van de rentelasten en de aflossingen op de exploitatie.

Analyse en conclusie

De netto schuldquote valt in de categorie 'matig' (90%–130%). Deze uitkomst wordt echter grotendeels veroorzaakt door de projectfinancieringen die zijn aangetrokken voor de aankoop van erfpachtgronden. Tegenover deze financieringen staan structurele erfpachtopbrengsten, waardoor het financiële risico beperkter is dan je uit de netto schuldquote zou concluderen. Zonder deze projectfinancieringen zou de netto schuldquote in 2026 als 'voldoende' worden gekwalificeerd.

Netto schuldquote gecorrigeerd voor alle verstrekte leningen

De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen corrigeert de schuldpositie voor door de gemeente verstrekte geldleningen. Hierdoor ontstaat een zuiverder beeld van de eigen schuldenlast. Hoe lager de schuldquote, hoe gunstiger de financiële positie.

Analyse en conclusie

De netto schuldquote gecorrigeerd voor verstrekte leningen ligt slechts beperkt lager dan de reguliere netto schuldquote. Dit komt doordat de omvang van de verstrekte geldleningen relatief laag is en al meerdere jaren stabiel is. Hierdoor is de invloed op de schuldpositie beperkt.

Solvabiliteitsratio

De solvabiliteitsratio geeft inzicht in de mate waarin de gemeente in staat is aan haar financiële verplichtingen te voldoen. Hoe hoger dit percentage, hoe gunstiger dit is voor de financiële weerbaarheid van de gemeente.

Analyse en conclusie

De ratio solvabiliteit Midden-Delfland is matig volgens de streefwaarden van de VNG (tussen de 20 en 50%).Deze uitkomst wordt grotendeels veroorzaakt door de projectfinancieringen voor de aankoop van erfpachtgronden. Zonder deze financieringen zou de solvabiliteitsratio circa 60% bedragen, waarmee deze volgens de VNG-systematiek als 'voldoende' zou worden beoordeeld (*ten opzichte van 32% nu). zijn geweest. ('Voldoende' conform de VNG-normen) De solvabiliteitsratio laat een redelijk 'stabiele' trend zien.*

Kengetal grondexploitatie

De afgelopen jaren is gebleken dat grondexploitatie een forse impact kan hebben op de financiële positie van een gemeente. De boekwaarde van de voorraden grond is van belang, omdat deze waarde moet worden terugverdiend. De accountant moet ieder jaar beoordelen of de gronden tegen een actuele waarde op de balans zijn opgenomen.

Analyse en conclusie

De ratio grondexploitaties laat zien dat deze nu en voor de komende jaren stabiel is. Volgens de streefwaarden van de VNG als 'Voldoende' aangeduid. In de paragraaf grondbeleid is uitvoerig toelichting gegeven op de ontwikkelingen.

Structurele exploitatieruimte

Met de structurele exploitatieruimte krijgt de gemeente zicht op structurele begrotingsruimte van de gemeente. Is de gemeente in staat om de eigen lasten te dragen, of welke structurele stijging van de baten of structurele daling van de lasten is daarvoor nodig.

Een negatieve uitkomst betekent dat de structurele baten onvoldoende zijn om de structurele lasten volledig te dekken. In dat geval zijn structurele maatregelen noodzakelijk om de begroting duurzaam sluitend te maken.

Analyse en conclusie

De ratio structurele exploitatieruimte Midden-Delfland geeft voor 2027 aan dat de structurele lasten afgedekt kunnen worden met structurele baten. Waarbij het ratio enigszins afneemt tot 0% vanaf 2028. Dit betekent dat de structurele baten en structurele lasten aan het einde van de periode met elkaar in evenwicht zijn. Daarmee is sprake van een sluitende structurele exploitatie, maar is er geen structurele financiële ruimte meer beschikbaar om nieuwe structurele tegenvallers op te vangen.

Belastingcapaciteit: Woonlasten meerpersoonshuishouden

De gemeente streeft naar betaalbare woonlasten voor haar inwoners. De woonlasten bestaan uit de onroerendezaakbelasting (OZB), de rioolheffing en de afvalstoffenheffing voor een woning met een gemiddelde WOZ-waarde.

De belastingcapaciteit wordt bepaald door de totale woonlasten voor een meerpersoonshuishouden te vergelijken met het landelijke gemiddelde van het voorgaande jaar. De uitkomst wordt weergegeven als een percentage.

Analyse en conclusie

De totale woonlasten in Midden-Delfland liggen boven het landelijke gemiddelde. Dit wordt mede verklaard door de relatief hoge gemiddelde WOZ-waarde van woningen en het uitgangspunt dat de riool- en afvalstoffenheffing kostendekkend zijn.

Ook Midden-Delfland heeft te maken gehad met de landelijke stijging van de kosten voor afvalinzameling en riolering. Om deze kostenstijgingen op te vangen zijn de tarieven afvalstoffenheffing in 2027 wederom met 8% verhoogd en die van riolering geindexeerd met 2,1% onder meer als gevolg van de hoge inflatie.

Bij het opstellen van iedere begroting wordt beoordeeld of deze tarieven nog aansluiten bij het uitgangspunt van 100% kostendekking. Het college blijft zich daarbij inzetten om de woonlasten voor inwoners zo laag mogelijk te houden.

Wet open overheid

Op 1 mei 2022 is de Wet open overheid (Woo) in werking getreden. De Woo kent twee verplichtingen: openbaarmaking op verzoek (passief) en openbaarmaking uit eigen beweging van zeventien informatiecategorieën (actief). Beide verplichtingen vragen om vindbare, beschikbare documenten en om een cultuur waarin openbaarheid het uitgangspunt is, tenzij er een goede reden is om dat niet te doen.

Actieve openbaarmaking
Op 1 november 2024 zijn de eerste vier voor gemeenten relevante informatiecategorieën verplicht geworden; hieraan voldoen wij. De inwerkingtreding van de resterende categorieën is herhaaldelijk vertraagd omdat de landelijke Generieke Woo Voorziening (GWV) nog niet gereed is; het streven is nu de tweede helft van 2027. Vooruitlopend hierop, en in lijn met het advies van de VNG, is het college in maart 2026 gestart met de actieve openbaarmaking van Woo-verzoeken en -besluiten en van klachtoordelen (als overzicht, om herleidbaarheid te beperken), via de daarvoor ingerichte website open.middendelfland.nl. In 2027 bedden wij dit verder in onze werkprocessen in en bereiden wij ons voor op de resterende categorieën, mede in samenhang met de nieuwe Archiefwet die per 1 januari 2027 ingaat.

Toename Woo-verzoeken en klachten
Naast deze openbaarmakingsplicht zien wij een sterke, aanhoudende groei van het aantal Woo-verzoeken en klachten. Het aantal verzoeken en klachten dat wij een aantal jaar geleden in een heel jaar ontvingen, is nu het aantal dat wij binnen één kwartaal ontvangen, De instroom is feitelijk verdrievoudigd. Inwoners zijn mondiger en kritischer, en stellen — mede door de opkomst van AI-hulpmiddelen — sneller en vaker omvangrijke, juridisch onderbouwde verzoeken op. Om deze groei het hoofd te bieden, huren wij aanvullende externe capaciteit in. Deze inhuur is een tijdelijke oplossing; gelet op het structurele karakter van de groei onderzoeken wij voor 2027 een structurele uitbreiding van onze capaciteit.

Kosten
De kosten voor de actieve openbaarmaking (sub-website en doorontwikkeling) zijn beperkt en worden gedekt binnen het bestaande Woo-implementatiebudget. De kosten voor de toename in verzoeken en klachten zijn aanzienlijk groter en op dit moment nog niet structureel gedekt; hiervoor volgt een separate afweging bij de capaciteitsvraag voor Juridische Zaken.

Recapitulatie

Recapitulatie programma's

Samenvatting begroting 2025	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
Exploitatie	**€ 2.974.528**	**€ 6.698.180**	**€ 14.570**	**€ 2.289.145**	**€ 1.602.964**	**€ 1.302.082**
01 Midden-Delfland 2025	€ 279.947	€ 274.389	€ 61.703	€ 22.781	€ 25.881	€ 29.281
02 Bestuur en veiligheid	€ 4.448.134	€ 4.775.474	€ 4.710.262	€ 4.653.614	€ 4.735.280	€ 4.763.489
03 beheer, verkeer en milieu	€ 6.997.577	€ 9.141.453	€ 6.055.890	€ 7.392.195	€ 8.216.738	€ 8.667.925
04 Onderwijs	€ 1.796.138	€ 2.390.946	€ 2.030.966	€ 2.271.169	€ 2.192.813	€ 2.210.918
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	€ 12.966.421	€ 14.571.460	€ 13.815.439	€ 13.679.791	€ 13.026.607	€ 13.195.437
06 Economische en Sociale zaken	€ 2.879.974	€ 3.006.258	€ 2.794.367	€ 2.649.988	€ 2.677.747	€ 2.685.558
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	€ 2.883.177	€ 1.186.077	€ 319.571	€ 608.918	€ 764.480	€ 658.884
Algemene dekkingsmiddelen	-€ 41.386.339	-€ 40.922.918	-€ 42.146.676	-€ 42.405.548	-€ 43.885.095	-€ 45.375.472
Overhead	€ 12.109.499	€ 12.275.042	€ 12.373.048	€ 13.416.237	€ 13.848.513	€ 14.466.062
Reserves	**-€ 3.574.708**	**-€ 5.183.947**	**-€ 1.038.811**	**-€ 857.360**	**-€ 676.764**	**-€ 590.003**
01 Midden-Delfland 2025	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
02 Bestuur en veiligheid	€ 4.723	-€ 36.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
03 beheer, verkeer en milieu	-€ 1.192.033	-€ 2.684.153	-€ 202.520	-€ 182.091	-€ 161.656	-€ 141.599
04 Onderwijs	-€ 333.631	-€ 357.214	-€ 252.374	-€ 252.374	-€ 252.374	-€ 252.374
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	€ 406.753	-€ 594.461	-€ 241.531	-€ 130.310	-€ 118.911	-€ 52.473

Samenvatting begroting 2025	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
06 Economische en Sociale zaken	-€ 199.390	-€ 436.000	€ 21.500	€ 21.500	€ 170.000	€ 170.000
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	-€ 1.855.084	-€ 509.242	€ 17.054	€ 17.310	€ 17.570	€ 17.833
Algemene dekkingsmiddelen	-€ 398.330	-€ 406.943	-€ 376.940	-€ 327.394	-€ 327.392	-€ 327.389
Overhead	-€ 7.715	-€ 159.934	-€ 4.000	-€ 4.000	-€ 4.000	-€ 4.000
Totaal	**-€ 600.180**	**€ 1.514.233**	**-€ 1.024.241**	**€ 1.431.785**	**€ 926.200**	**€ 712.079**

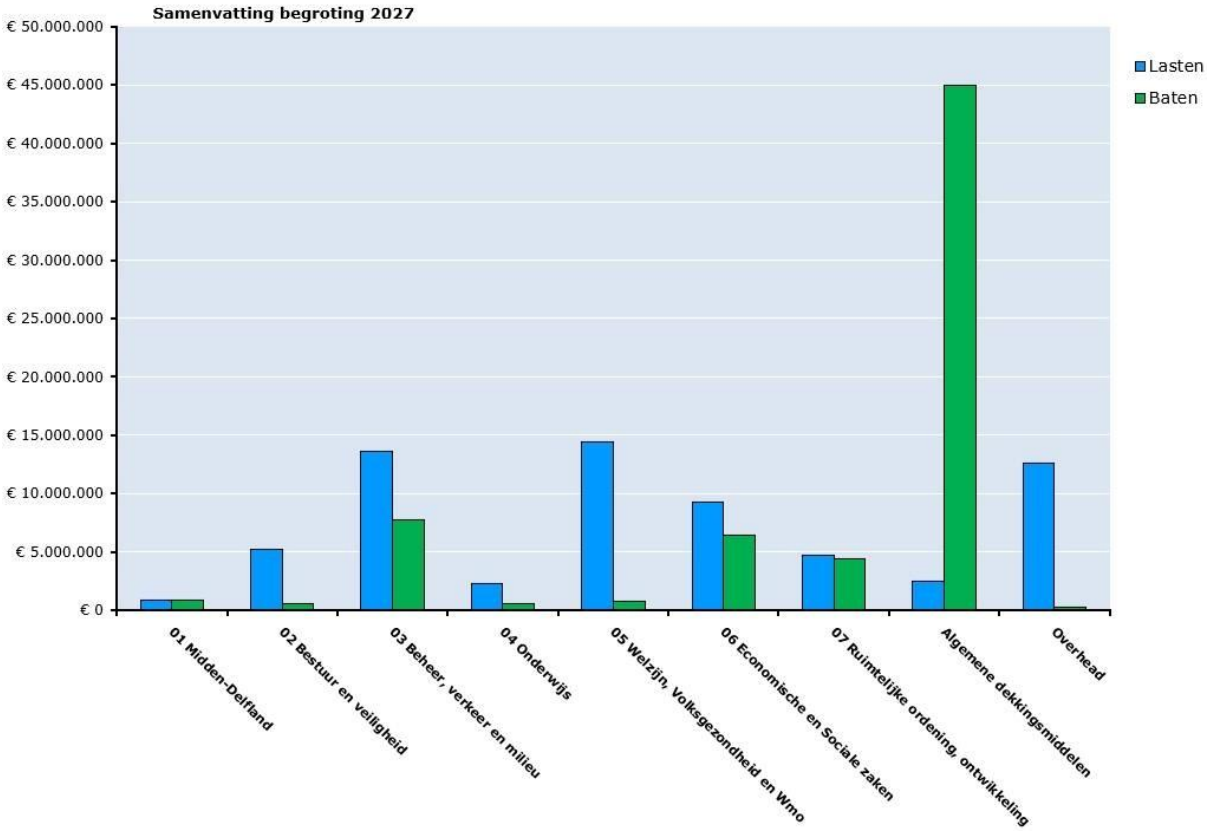

Financiële begroting

Op grond van het Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) 2004 is de gemeente verplicht een overzicht van de financiële begroting (overzicht van baten en lasten) samen te stellen. De uiteenzetting van de financiële positie en het overzicht van baten en lasten vormen samen de financiële begroting. Verder wordt in dit hoofdstuk ingegaan op de Financiële structuur. Aansluitend is een toelichting op het resultaat van de primitieve begroting opgenomen.

De uiteenzetting van de financiële positie bevat:

- de baten en lasten van bestaand beleid
- de investeringen, gesplitst in investeringen met een economisch of een maatschappelijk nut
- de financiering
- de stand en het verloop van de reserves en voorzieningen.

Deze gegevens zijn bijna allemaal al in een ander onderdeel van de begroting opgenomen, maar worden hier in verband met de voorschriften van het BBV nogmaals weergegeven.

Uitgangspunten begroting

Wij streven naar een financieel duurzaam beleid met een begroting die op lange termijn in evenwicht is. We zorgen ervoor dat structurele uitgaven worden gedekt door structurele inkomsten. Hierbij staat het principe centraal dat de gemeente het geld beheert namens de samenleving. Daarom streven we ernaar om de belastingdruk voor onze inwoners, verenigingen en bedrijven beperkt te houden. Middelen die het weerstandsvermogen en de budgetbehoefte overstijgen kunnen ingezet worden voor de samenleving. We behouden daarbij het streven naar een weerstandsvermogen met een ratio dat zich minimaal tussen de 1,0 en 1,4 (dit kwalificeert als ‘voldoende’) bevindt.

Deze begroting is de uitwerking van de Kadernota 2027-2030 die u op 7 juli 2026 voor kennisgeving heeft aangenomen. De kadernota gaf u een doorkijk naar de Begroting 2027 en het meerjarenperspectief 2028-2030 en bevat zowel de kaders voor het verder uitwerken van de begroting als een vooruitblik voor de komende jaren. De Kadernota liet voor alle jaren 2027-2030 een negatief begrotingssaldo zien. Door een kritische beoordeling van de begrotingscijfers, rekening houdend met de realisatiecijfers van afgelopen jaren, zijn we erin geslaagd de negatieve saldi enigszins terug te dringen. Daarnaast zijn er nog enkele mutaties vanuit de organisatie aangeleverd en verwerkt in de cijfers. Het eindresultaat is een beperkt positief saldo voor 2027. Echter, voor het meerjarenperspectief 2028-2030 resteren negatieve cijfers.

Begrotingsadvies 2027–2030 VNG

<u>Achtergrond en opbouw van het advies</u>

Gemeenten bevinden zich nog steeds in een financieel onzekere tijd. Primair wordt dit veroorzaakt door bezuinigingen van eerdere kabinetten en door de ingeboekte besparingsmaatregelen voor de jeugdzorg vanaf boekjaar 2028. Als de beoogde kostendaling niet behaald wordt, dreigen er forse tekorten te ontstaan bij gemeenten. De Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd onder leiding van Tamara van Ark zal begin 2027 een uitspraak doen over de haalbaarheid van deze besparingsmaatregelen en hoe om te gaan met het verschil tussen kosten en beschikbare middelen voor de jeugdzorg bij gemeenten.

In het Overhedenoverleg van 13 april jl. heeft het kabinet de afspraak rond de Commissie-Van Ark herbevestigd. Daarbij heeft het kabinet onderstreept dat dit advies zwaarwegend en maatgevend is. Het ligt daarom voor de hand dat in de Voorjaarsnota 2027 (gedeeltelijk) compensatie zal volgen indien de kostenstijging zich voortzet en deze niet verwijtbaar is aan gemeentelijk handelen. Daarom kan het in onze visie niet zo zijn dat gemeenten op dit moment vanwege de oplopende kosten voor de jeugdzorg tal van bezuinigingen moeten doorvoeren op andere beleidsterreinen. Of lasten moeten verhogen om de begroting vanaf 2028 sluitend te krijgen.

Dit levert onzekerheid op en maakt dat de VNG zich genoodzaakt ziet om ook dit jaar een begrotingsadvies af te geven. Onze leden hebben namelijk de wens uitgesproken een eenduidige lijn te hanteren over hoe gemeenten de jeugdzorg in hun begroting opnemen. De onzekerheid wordt nog versterkt door de ingeboekte besparing op de Huishoudelijke Hulp in de Wmo, vanaf 2029. Deze is vastgelegd in het coalitieakkoord van het kabinet-Jetten, maar hier is nog geen beleidsmatig plan voor opgesteld.

Daarom adviseert de VNG gemeenten nadrukkelijk:

1. Maak de begroting voor 2027 sluitend.

We adviseren ten minste boekjaar 2027 structureel en reëel sluitend te maken, zodat de toezichthouder de gemeente niet onder preventief toezicht stelt.

2. Breng vanaf 2028 baten en lasten voor jeugdzorg in balans met stelposten, waarbij u de lasten voor jeugdzorg zo realistisch mogelijk raamt.

Maak een realistische inschatting voor de kosten voor 2028 en verder, waarbij u aangeeft met welke maatregelen u de beïnvloedbare kosten tracht te verlagen, zoals de toezichthouder wenst. Neem daarnaast de volgende stelposten op:

A. Stelpost aanvullende maatregelen

Er zijn aanvullende maatregelen gepresenteerd in de Voorjaarsnota 2025 die vanaf 2028 financieel vertaald zijn in een bezuiniging. Dit gaat onder andere over de invoering van een eigen bijdrage (€ 260 miljoen) en het sturen op de verkorting van de trajectduur (€ 68 miljoen).

Het advies is, evenals vorig jaar, om deze maatregelen budgetneutraal te maken: korting versus besparing/inkomsten. Bijvoorbeeld door middel van een stelpost (“Besparing trajectduur” en “Inkomsten eigen bijdrage”).

Zienswijze toezichthouder

De toezichthouder heeft aangegeven dat hij deze stelposten zal toestaan. Het rijk is immers verantwoordelijk voor tijdige invoering van wet- en regelgeving. Bij uitstel of afstel van wet- en regelgeving geldt dat dit voor rekening en risico rijk is.

B. Stelpost Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd

Gemeenten doen er alles aan om via besparingsmaatregelen de kosten van jeugdzorg aan te laten sluiten bij het beschikbare budget. Vanaf 2028 is dit vanwege de ingeboekte bezuinigingen een enorme opgave. Begin 2027 zal de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd zich uitspreken over de balans tussen kosten en budget, over 2026/2027 en ook over 2028 en verder. Het is zeer onwenselijk om nu al bezuinigingen op andere beleidsterreinen in te boeken vanwege de groei van de kosten voor jeugdzorg, terwijl het oordeel van de deskundigencommissie begin 2027 pas volgt.

Het advies is om wederom een stelpost op te nemen voor het resterende tekort na realistische raming van de lasten jeugdzorg en de toepassing van de hierboven genoemde stelposten, namelijk de aanvullende maatregelen besparing trajectduur en eigen bijdrage.

Voer in de begroting vanaf 2028 deze nieuwe stelpost op onder de titel “Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd”. De VNG hanteert als uitgangspunt artikel 108 lid 3 van de Gemeentewet: medebewind is voor rekening en risico rijk – dus we brengen baten en lasten voor jeugdzorg in balans.

Zienswijze toezichthouder

Voor deze stelpost geeft de toezichthouder aan dat hij op basis van de geldende wet- en regelgeving, en het daarop gebaseerde Gemeenschappelijk financieel toezichtkader (GTK), niet akkoord kan gaan met deze stelpost. Dit geldt zolang er geen zwart-op-wit toezegging van het kabinet is dat het de kosten volledig compenseert naar aanleiding van de uitspraken van de deskundigencommissie.

3.Gebruik een stelpost voor de huishoudelijke hulp Wmo

Vanaf 2029 wordt er structureel € 1 miljard uit het Gemeentefonds genomen, omdat het kabinet het voornemen heeft om de huishoudelijke hulp als algemene voorziening grotendeels te schrappen. Tot op heden is nog onduidelijk hoe dit vorm krijgt, terwijl de korting al wel verwerkt is. Daarmee is het onduidelijk of en in welke mate gemeenten deze kosten moeten blijven maken vanaf 2029.

Het advies is om de vanaf 2029 ingeboekte bezuiniging op huishoudelijke hulp via een stelpost teniet te doen onder de titel “Afschaffing huishoudelijke hulp”.

Zienswijze toezichthouder

Mogelijk gaan de toezichthouders deze stelpost toestaan, maar dit moeten zij bestuurlijk nog accorderen. Als dat gebeurt, komt er een aanvulling op de begrotingscirculaire. Tot die tijd is het noodzakelijk hierover met de toezichthouder te overleggen. Het rijk is verantwoordelijk voor tijdige invoering van wet- en regelgeving. Bij uitstel of afstel van wet- en regelgeving geldt dat dit voor rekening en risico rijk is.

4.Neem passages op over de stelposten in de risicoparagraaf

Er zijn risico’s die gemeenten moeten nemen door het opnemen van deze stelposten. Wij adviseren om hierover deze passages op te nemen in de risicoparagraaf:

“In de Voorjaarsnota 2025 zijn afspraken gemaakt over het zwaarwegende advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd in 2027 met betrekking tot de kosten die gemeenten maken voor jeugdzorg. Deze afspraken heeft het huidige kabinet in het Overhedenoverleg van 13 april 2026 herbevestigd. Vooruitlopend op deze vervolgafspraken zijn in

deze begroting stelposten opgenomen, omdat we erop vertrouwen dat het rijk zich aan de gemaakte afspraken houdt."

"In de Voorjaarsnota 2026 is een korting toegepast op het Gemeentefonds vanwege het afschaffen van de huishoudelijke hulp in de Wmo. Het is nog onduidelijk hoe deze bezuiniging wordt ingevuld, wat maakt dat wij de korting vanaf 2029 via een stelpost tenietdoen. Deze stelpost is onder voorbehoud van goedkeuring door de toezichthouder."

Gegeven de onzekerheid ten aanzien van het volledig opvolgen van het advies van de Deskundigencommissie Hervormingsagenda Jeugd, adviseren wij dat u aanvullend een financiële raming maakt van dit risico en dit verwerkt in uw weerstandsvermogen.

Wij nemen de adviezen van de VNG in belangrijke mate over. Het advies om de effecten van kortingen transparant in beeld te brengen onderschrijven wij, al geldt dit voor onze gemeente als een vanzelfsprekend uitgangspunt. Financiële en inhoudelijke consequenties van budgetaanpassingen lichten wij vanuit dit uitgangspunt altijd al toe. De andere adviezen hebben we deels opgevolgd of terzijde geschoven.

Financiële kaders

Voor de Begroting 2027 en MJP 2028-2030 hanteren wij de kaders:
a) De Begroting 2027 is materieel in evenwicht (ofwel: reëel sluitend); structurele lasten worden gedekt door structurele baten.

b) Wanneer de Begroting 2027 niet sluitend kan worden, is in elk geval het begrotingsjaar 2030 materieel in evenwicht.

c) Hoewel ons dit tijdelijk, vanuit het Bestuurlijk Overleg Financiële Verhoudingen (BOFv), is toegestaan zien we in principe af van het structureel inzetten van reserves voor een sluitende begroting.

d) Incidentele lasten kunnen gedekt worden door incidentele baten (veelal door onttrekking aan de algemene reserve).

e) Wij baseren ons in de Begroting 2027 en MJP 2028-2030 op de prijsindex uit de meicirculaire *.

f) De Begroting 2027 en MJP 2028-2030 bevat geen taakstellingen of stelposten**.

g) De Begroting 2027 en MJP 2028-2030 bevat in beginsel voortzetting van bestaand beleid en projecten.

h) Uitgangspunt voor de OZB is een structurele opbrengststijging van 3% per jaar. ***

i) Voor de afvalstoffenheffing en rioolheffing stijgen de tarieven niet meer dan voor kostendekkendheid noodzakelijk.****

j) Vanaf 2027 een stijging van de toeristenbelasting. *****

• € 2,00 per overnachting per persoon in een kampeermiddel.

• € 3,00 per overnachting per persoon voor een overnachting in een inrichting niet zijnde een kampeermiddel.

* Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, het Nationale consumentenprijsindex (cpi). Voor de loonontwikkeling hanteren wij de vastgestelde CAO. Voor de jaren erna hanteren we de loonindex vanuit de meicirculaire.

** Wij hanteren geen stelposten tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid aangegeven worden door bijvoorbeeld de VNG en toegestaan zijn door de toezichthouder.

*** Dit is de bestendige lijn om evenwichtige lokale lastendruk en opbrengst te bereiken.

**** Voor het tarief rioolheffing 2027 betekent dit een indexering van het tarief voor 2026. Voor de afvalstoffenheffing wordt een stijging van 5% voorgesteld.

***** De raad heeft bij de invoering van de toeristenbelasting' (onder meer) besloten dat tarieven voor 2 jaar worden vastgesteld. Daarom gelijkblijvende tarieven voor 2026. Vanaf 2027 is er sprake van een verdubbeling en verder een indexering van de tarieven.

Verder hebben wij in de Begroting 2027-2030 de volgende algemene uitgangspunten gehanteerd:

Inwoner- en woningprognose:

	2026	2027	2028	2029	2030
Bevolkingsprognose	19.355	19.609	19.670	19.961	19.971
Aantal woningen	8.250	8.396	8.474	8.665	8.714
Gem. bezetting	2,37	2,36	2,34	2,32	2,31
Toename woningen	36	164	78	191	49

Loonindexering personeelskosten
Per 1 april 2025 is de nieuwe CAO-Gemeenten gestart. Deze CAO loopt tot en met 31 maart 2027. In de CAO is een structurele salarisstijging van totaal 6,7% afgesproken plus 35 euro nominaal welke stapsgewijs zal worden toegekend. Deze afspraak is verwerkt in de salarisbegroting 2027 en verder.

Prijsontwikkeling
Voor de prijsontwikkeling hanteren wij, indien van toepassing, de Nationale consumentenprijsindex (CPI). In de Meicirculaire 2026 is de CPI geraamd op 2,1% voor 2027. Voor 2028, 2029 en 2030 is het respectievelijk 2,5%, 2,1% en 2,3%. Deze percentages passen wij (in basis) toe in de Begroting 2027-2030. Hierop zijn twee uitzonderingen: als op basis van individuele afspraken een andere (of geen) index wordt afgesproken, wordt die gevolgd. Daarnaast kan het zijn dat voor specifieke taakvelden door de aanhoudende inflatie hogere indexeringen verwacht worden. In dat geval zijn de ramingen daarop gebaseerd. Op deze manier proberen we zuinig, maar reële ramingen op te nemen.

Algemene uitkering
De financiële effecten van de Meicirculaire gemeentefonds 2026 zijn u in een raadsinformatiebrief toegezonden eind juni. De voornaamste onderwerpen die geleid hebben tot de financiële bijraming geven we hieronder weer voor een volledig beeld.

2027 en verder Uitstel vervanging abonnementstarief Wmo

In de Voorjaarsnota 2023 is besloten dat het abonnementstarief in de Wmo 2015 wordt afgeschaft en dat in de plaats daarvan de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage in de Wmo opnieuw wordt ingevoerd. De invoering van de inkomens- en vermogensafhankelijke eigen bijdrage Wmo 2015 was ingeboekt per 1 januari 2027. Echter, blijkt nu dat deze niet eerder dan per 1 januari

2028 kan worden ingevoerd. Daarom wordt vanaf de begroting van het ministerie van Volksgezondheid, Welzijn en Sport € 266 miljoen (oorspronkelijke € 225 miljoen plus accres) voor het jaar 2027 middelen overgeheveld naar het gemeentefonds. Voor onze gemeente gaat het om een incidenteel bedrag voor 2027 van € 147.340.

Decentralisatie-uitkering 2027 en verder

Capaciteit decentrale overheden klimaat- en energiebeleid (CDOKE) 2027.

Bij deze circulaire wordt € 671 miljoen in 2027 beschikbaar gesteld aan gemeenten om uitvoering te kunnen geven aan hun taken op het gebied van klimaat- en energiebeleid. Hiervan wordt € 583 miljoen verdeeld op basis van de verschillende taken die gemeenten hebben en bijbehorende indicatoren zoals het aantal inwoners van een gemeente. Van het totaalbudget wordt € 85,9 miljoen toegekend voor plannen die gemeenten hebben op gebied van het aardgasvrij maken van wijken, het aanleggen van windparken of zonneweiden of een zero-emissie -zone. Daarnaast is € 1,9 miljoen beschikbaar ten behoeve van de Nationale Agenda Laadinfrastructuur (NAL). Voor onze gemeente gaat het om een bedrag van € 661.537 voor 2027. De jaren daarna verandert de uitkering van een vrij besteedbaar budget naar een budget met specifieke verantwoording en moet vanuit provinciaal toezicht voor eenzelfde bedrag lasten in de begroting opgenomen worden. Het resultaat van de meicirculaire 2026 wordt hier daarom op gecorrigeerd vanaf 2028.

2029 en verder

Huishoudelijke hulp uit de Wmo

Dit betreft maatregel 44 uit het Coalitieakkoord van het kabinet Jetten. Mensen die dat kunnen, gaan zelf betalen voor hun huishoudelijke hulp. Huishoudelijke hulp als maatwerkvoorziening binnen de wet maatschappelijke ondersteuning 2015 (Wmo) wordt daarom geschrapt met ingang van 1 januari 2029. Als gevolg hiervan hebben gemeenten jaarlijks minder uitgaven, daarom wordt een uitname uit het gemeentefonds gedaan van jaarlijks € 1,4 miljard vanaf 2029. Voor onze gemeente gaat het om een structureel bedrag van € -925.205.

Vangnet

Voor de mensen die niet zelf hulp kunnen regelen, blijft de gemeente daarin voorzien. Daartoe wordt vanaf 2029 jaarlijks € 430 miljoen aan het gemeentefonds toegevoegd. Voor onze gemeente gaat het om een structureel bedrag van € 276.274.

Reserves en voorzieningen

De provinciaal toezichthouder hanteert strikte regels ten aanzien van de inzet reserves. Dit om te voorkomen dat gemeenten in (te) hoge mate afhankelijk zijn van structurele bijdragen vanuit hun reserves om structureel en reëel evenwicht te realiseren. Conform de regels die hiervoor gelden, dekken wij in principe alleen incidentele lasten vanuit reserves. In dit kader dekken wij onderhoudslasten alleen vanuit een reserve voor zover deze incidenteel van aard zijn. Voor de dekking van enkele investeringskredieten dekken wij de kapitaallasten vanuit een zogenaamde dekkingsreserve. Dit is toegestaan zolang de volledige boekwaarde in de dekkingsreserve aanwezig is. Aan deze voorwaarde voldoen wij. Het egaliseren van tarieven is alleen mogelijk via voorzieningen. Voor de afvalstoffen- en rioolheffing volgen wij daarom deze lijn.

De baten en lasten van bestaand beleid

In de volgende tabel zijn de geraamde baten en lasten in 2027 aangegeven per programma. Voorts is een bedrag aangegeven dat de gemeente hiervoor aan algemene dekkingsmiddelen raamt. De algemene dekkingsmiddelen zijn gemeentelijke middelen die vrij aan te wenden zijn en worden verantwoord in een apart hoofdstuk Algemene dekkingsmiddelen. De algemene dekkingsmiddelen zijn voor de vergelijkbaarheid in de tabel afzonderlijk opgenomen.

Lasten begroting 2027

Lasten begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene dekkingsmiddelen	**€ 1.880.691**	**€ 2.050.293**	**€ 2.482.048**	**€ 2.556.624**	**€ 2.533.230**	**€ 2.537.309**
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
Algemene uitkering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB niet woning	€ 87	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
OZB woning	€ 511.750	€ 504.768	€ 414.955	€ 419.135	€ 422.889	€ 426.968
Treasury	€ 1.368.854	€ 1.539.525	€ 2.061.093	€ 2.131.490	€ 2.104.341	€ 2.104.341
Overhead	**€ 12.451.282**	**€ 12.392.642**	**€ 12.631.516**	**€ 13.676.287**	**€ 14.109.963**	**€ 14.729.112**
Overhead ambtelijke organisatie	€ 7.135.614	€ 6.951.946	€ 7.067.543	€ 7.790.575	€ 8.494.315	€ 9.131.224
Overhead bestuursorgaan	€ 1.292.079	€ 1.246.785	€ 1.305.070	€ 1.306.171	€ 1.307.171	€ 1.308.271
Overhead openbare werken	€ 121.766	€ 145.980	€ 181.975	€ 184.305	€ 186.425	€ 188.655
Overhead voorlichting en informatievoorziening	€ 3.901.823	€ 4.047.931	€ 4.076.929	€ 4.395.236	€ 4.122.052	€ 4.100.962
Programma 1	**€ 1.209.005**	**€ 1.353.702**	**€ 931.890**	**€ 893.368**	**€ 896.868**	**€ 900.668**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	€ 1.209.005	€ 1.353.702	€ 931.890	€ 893.368	€ 896.868	€ 900.668
Programma 2	**€ 5.128.346**	**€ 5.274.871**	**€ 5.253.663**	**€ 5.159.457**	**€ 5.080.418**	**€ 5.110.927**
Bestuurlijke samenwerking	€ 196.507	€ 297.929	€ 266.429	€ 272.258	€ 277.258	€ 282.758
Bestuursondersteuning raad	€ 263.615	€ 360.912	€ 387.933	€ 391.033	€ 393.633	€ 396.633
Bestuursorganen	€ 870.017	€ 804.037	€ 909.909	€ 894.953	€ 896.186	€ 903.682
Burgerzaken	€ 1.124.932	€ 1.218.305	€ 1.157.807	€ 1.104.327	€ 1.041.063	€ 1.050.276
Raad en raadcommissie	€ 441.788	€ 411.153	€ 409.805	€ 412.105	€ 414.005	€ 416.105

Lasten begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
Brandweer en rampenbestrijding	€ 1.336.291	€ 1.364.019	€ 1.430.327	€ 1.425.127	€ 1.396.319	€ 1.397.119
Overige openbare orde	€ 895.195	€ 818.516	€ 691.454	€ 659.655	€ 661.955	€ 664.355
Programma 3	**€ 14.033.371**	**€ 16.041.048**	**€ 13.557.393**	**€ 14.259.906**	**€ 15.300.544**	**€ 15.755.103**
Binnenhavens en waterwegen	€ 622.754	€ 502.019	€ 328.286	€ 362.152	€ 378.319	€ 383.319
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	€ 3.913.977	€ 6.155.999	€ 3.986.964	€ 4.229.314	€ 4.720.373	€ 4.947.843
Begraafplaatsen	€ 225.159	€ 225.266	€ 218.661	€ 219.201	€ 218.762	€ 219.296
Openbaar groen	€ 2.490.086	€ 1.738.990	€ 1.940.422	€ 1.966.963	€ 1.987.080	€ 2.000.192
Afvalverzameling en -verwerking	€ 2.958.236	€ 2.757.885	€ 2.989.506	€ 3.129.561	€ 3.337.002	€ 3.526.521
Milieubeheer	€ 1.577.563	€ 1.904.931	€ 1.576.469	€ 1.739.921	€ 1.947.851	€ 1.966.601
Riolering	€ 1.792.927	€ 2.192.186	€ 1.933.077	€ 2.018.439	€ 2.081.162	€ 2.084.127
Speelvoorzieningen	€ 226.368	€ 279.783	€ 286.392	€ 295.308	€ 329.764	€ 325.541
Parkeren	€ 5.444	€ 13.214	€ 13.414	€ 13.614	€ 13.796	€ 13.996
Verkeer en vervoer	€ 220.856	€ 270.775	€ 284.201	€ 285.434	€ 286.436	€ 287.668
Programma 4	**€ 2.692.281**	**€ 2.717.826**	**€ 2.345.341**	**€ 2.585.944**	**€ 2.507.988**	**€ 2.526.493**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	€ 424.281	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Huisvesting onderwijs	€ 1.215.614	€ 1.464.583	€ 1.151.404	€ 1.425.900	€ 1.338.553	€ 1.346.053
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 1.052.386	€ 1.253.243	€ 1.193.937	€ 1.160.044	€ 1.169.435	€ 1.180.440
Programma 5	**€ 15.755.637**	**€ 15.742.930**	**€ 14.383.958**	**€ 14.141.710**	**€ 14.123.934**	**€ 14.295.564**
Kunst	€ 179.385	€ 122.193	€ 122.640	€ 123.640	€ 107.989	€ 108.272
Openbaar bibliotheekwerk	€ 661.422	€ 597.234	€ 462.700	€ 474.200	€ 484.100	€ 495.200
Oudheidkunde/ monumenten	€ 116.252	€ 190.768	€ 156.279	€ 154.179	€ 156.779	€ 159.579
Sport	€ 1.443.667	€ 1.269.766	€ 1.032.523	€ 984.476	€ 969.996	€ 986.496
Volksfeesten	€ 21.709	€ 36.604	€ 22.027	€ 22.638	€ 22.969	€ 23.480
Jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Maatschappelijk team	€ 731.432	€ 372.121	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Openbare gezondheidszorg	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	€ 417.227	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Lasten begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
WMO en jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugd	€ 5.405.700	€ 6.057.431	€ 5.934.791	€ 5.737.890	€ 5.617.890	€ 5.629.190
WMO	€ 4.621.642	€ 4.724.605	€ 4.482.223	€ 4.572.975	€ 4.653.128	€ 4.738.153
Welzijn en gezondheidszorg	€ 2.157.201	€ 2.372.208	€ 2.170.776	€ 2.071.712	€ 2.111.083	€ 2.155.194
Programma 6	**€ 8.056.351**	**€ 8.969.205**	**€ 8.994.341**	**€ 8.894.230**	**€ 8.871.489**	**€ 8.898.700**
Economie	€ 1.084.344	€ 756.330	€ 944.334	€ 985.428	€ 1.016.270	€ 1.027.341
Bijstand	€ 4.369.837	€ 4.674.628	€ 4.503.615	€ 4.513.155	€ 4.521.472	€ 4.529.812
Minimabeleid	€ 924.665	€ 862.542	€ 880.940	€ 765.940	€ 772.640	€ 778.840
Vreemdelingen	€ 1.382.070	€ 2.012.198	€ 2.083.987	€ 2.046.841	€ 1.977.041	€ 1.977.241
Re-integratie en participatie	€ 295.436	€ 663.507	€ 581.466	€ 582.866	€ 584.066	€ 585.466
Programma 7	**€ 9.573.473**	**€ 8.063.468**	**€ 4.723.919**	**€ 4.819.982**	**€ 4.811.910**	**€ 4.650.440**
Grondexploitaties	€ 5.401.206	€ 4.407.902	€ 1.954.229	€ 1.958.518	€ 1.887.326	€ 1.803.654
Ruimtelijke ordening	€ 1.952.951	€ 1.699.942	€ 1.227.377	€ 1.334.478	€ 1.393.323	€ 1.360.923
Bouw- en woningtoezicht	€ 2.219.316	€ 1.955.624	€ 1.542.313	€ 1.526.986	€ 1.531.261	€ 1.485.863
Totaal	**€ 70.780.437**	**€ 72.605.984**	**€ 65.304.070**	**€ 66.987.508**	**€ 68.236.343**	**€ 69.404.316**

Baten begroting 2027

Baten begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene dekkingsmiddelen	**-€ 43.267.030**	**-€ 42.973.211**	**-€ 44.628.724**	**-€ 44.962.172**	**-€ 46.418.325**	**-€ 47.912.781**
Algemene baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Algemene uitkering	-€ 32.099.091	-€ 31.939.060	-€ 33.088.369	-€ 33.206.582	-€ 34.440.132	-€ 35.695.270
OZB niet woning	-€ 2.692.915	-€ 2.547.908	-€ 2.921.345	-€ 2.996.985	-€ 3.074.894	-€ 3.165.520
OZB woning	-€ 4.345.291	-€ 4.450.507	-€ 4.586.497	-€ 4.726.567	-€ 4.870.839	-€ 5.019.531
Treasury	-€ 4.129.732	-€ 4.035.736	-€ 4.032.513	-€ 4.032.038	-€ 4.032.460	-€ 4.032.460
Overhead	**-€ 341.783**	**-€ 117.600**	**-€ 258.468**	**-€ 260.050**	**-€ 261.450**	**-€ 263.050**
Overhead ambtelijke organisatie	-€ 262.789	-€ 115.350	-€ 256.218	-€ 257.800	-€ 259.200	-€ 260.800
Overhead bestuursorgaan	-€ 2.250	-€ 2.250	-€ 2.250	-€ 2.250	-€ 2.250	-€ 2.250
Overhead	-€ 9.491	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Baten begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
openbare werken						
Overhead voorlichting en informatievoorziening	-€ 67.254	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 1	**-€ 929.058**	**-€ 1.079.313**	**-€ 870.187**	**-€ 870.587**	**-€ 870.987**	**-€ 871.387**
Midden-Delfland en Vitale dorpen	-€ 929.058	-€ 1.079.313	-€ 870.187	-€ 870.587	-€ 870.987	-€ 871.387
Programma 2	**-€ 680.212**	**-€ 499.397**	**-€ 543.401**	**-€ 505.843**	**-€ 345.138**	**-€ 347.438**
Bestuurlijke samenwerking	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursondersteuning raad	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestuursorganen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Burgerzaken	-€ 469.179	-€ 492.497	-€ 536.301	-€ 498.543	-€ 337.638	-€ 339.738
Raad en raadcommissie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Brandweer en rampenbestrijding	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overige openbare orde	-€ 211.033	-€ 6.900	-€ 7.100	-€ 7.300	-€ 7.500	-€ 7.700
Programma 3	**-€ 7.035.794**	**-€ 6.899.595**	**-€ 7.501.503**	**-€ 6.867.711**	**-€ 7.083.806**	**-€ 7.087.178**
Binnenhavens en waterwegen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Waterkering, afwatering en landaanwinning	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Wegen	-€ 130.797	-€ 261.500	-€ 485.400	-€ 179.700	-€ 183.500	-€ 187.700

Baten begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
Begraafplaatsen	-€ 142.403	-€ 155.100	-€ 158.700	-€ 162.700	-€ 166.100	-€ 169.900
Openbaar groen	-€ 1.135.366	-€ 23.400	-€ 23.500	-€ 23.600	-€ 23.700	-€ 23.800
Afvalverzameling en -verwerking	-€ 2.998.139	-€ 3.308.495	-€ 3.645.494	-€ 3.833.032	-€ 4.084.965	-€ 4.314.439
Milieubeheer	-€ 326.351	-€ 645.076	-€ 661.537	€ 0	€ 0	€ 0
Riolering	-€ 2.241.154	-€ 2.473.024	-€ 2.493.172	-€ 2.634.279	-€ 2.590.441	-€ 2.355.539
Speelvoorzieningen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Parkeren	-€ 15.104	-€ 11.200	-€ 11.300	-€ 11.400	-€ 11.500	-€ 11.600
Verkeer en vervoer	-€ 46.480	-€ 21.800	-€ 22.400	-€ 23.000	-€ 23.600	-€ 24.200
Programma 4	**-€ 896.143**	**-€ 326.880**	**-€ 314.375**	**-€ 314.775**	**-€ 315.175**	**-€ 315.575**
Gemeenschappelijke baten/lasten onderwijs	-€ 509.281	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Huisvesting onderwijs	-€ 221.200	-€ 187.327	-€ 187.627	-€ 187.927	-€ 188.227	-€ 188.527
Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-€ 165.662	-€ 139.553	-€ 126.748	-€ 126.848	-€ 126.948	-€ 127.048
Programma 5	**-€ 2.789.216**	**-€ 1.171.470**	**-€ 568.519**	**-€ 461.919**	**-€ 1.097.327**	**-€ 1.100.127**
Kunst	-€ 41.579	-€ 24.051	-€ 24.051	-€ 24.251	-€ 7.900	-€ 8.100
Openbaar bibliotheekwerk	-€ 195.977	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Oudheidkunde/monumenten	-€ 1.386	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400
Sport	-€ 278.408	-€ 299.961	-€ 218.443	-€ 221.343	-€ 223.871	-€ 226.171
Volksfeesten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Maatschappelijk team	-€ 26.371	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Openbare gezondheidszorg	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Overig sociaal-cultureel werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Baten begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
WMO	-€ 410.828	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO en jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Jeugd	-€ 33.710	-€ 28.129	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
WMO	-€ 1.593.404	-€ 500.414	-€ 214.625	-€ 214.925	-€ 864.156	-€ 864.456
Welzijn en gezondheid szorg	-€ 207.554	-€ 317.515	-€ 110.000	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 6	**-€ 5.176.377**	**-€ 5.962.947**	**-€ 6.199.974**	**-€ 6.244.242**	**-€ 6.193.742**	**-€ 6.213.142**
Economie	-€ 535.485	-€ 492.087	-€ 738.487	-€ 776.640	-€ 803.840	-€ 821.840
Bijstand	-€ 3.320.384	-€ 3.436.339	-€ 3.422.439	-€ 3.423.939	-€ 3.425.139	-€ 3.426.439
Minimabeleid	-€ 34.315	-€ 78.300	-€ 78.400	-€ 78.500	-€ 78.600	-€ 78.700
Vreemdelingen	-€ 1.286.192	-€ 1.956.221	-€ 1.960.648	-€ 1.965.163	-€ 1.886.163	-€ 1.886.163
Re-integratie en participatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 7	**-€ 6.690.296**	**-€ 6.877.391**	**-€ 4.404.348**	**-€ 4.211.064**	**-€ 4.047.430**	**-€ 3.991.556**
Grondexploitaties	-€ 5.121.184	-€ 5.695.331	-€ 3.289.857	-€ 3.329.020	-€ 3.369.894	-€ 3.410.841
Ruimtelijke ordening	-€ 261.040	-€ 44.221	-€ 37.453	-€ 37.554	-€ 37.654	-€ 37.754
Bouw- en woningtoezicht	-€ 1.308.072	-€ 1.137.839	-€ 1.077.038	-€ 844.490	-€ 639.882	-€ 542.961
Totaal	**-€ 67.805.909**	**-€ 65.907.804**	**-€ 65.289.499**	**-€ 64.698.363**	**-€ 66.633.380**	**-€ 68.102.234**

Lasten reserves begroting 2027

Lasten reserves begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene dekkingsmiddelen	€ 154	€ 156	€ 158	€ 161	€ 163	€ 166
Overhead	€ 103.750	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 1	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 2	€ 26.040	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 3	€ 647.552	€ 25.864	€ 28.580	€ 29.009	€ 29.444	€ 29.457
Programma 4	€ 10.640	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 5	€ 863.828	€ 5.415	€ 2.327	€ 1.709	€ 1.434	€ 1.155
Programma 6	€ 339.000	€ 140.000	€ 260.000	€ 260.000	€ 260.000	€ 260.000
Programma 7	€ 412.793	€ 19.758	€ 17.054	€ 17.310	€ 17.570	€ 17.833
Totaal	**€ 2.403.756**	**€ 191.193**	**€ 308.120**	**€ 308.189**	**€ 308.611**	**€ 308.611**

Baten reserves begroting 2027

Inkomsten reserves begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
Algemene dekkingsmiddelen	-€ 398.484	-€ 407.099	-€ 377.098	-€ 327.555	-€ 327.555	-€ 327.555
Overhead	-€ 111.465	-€ 159.934	-€ 4.000	-€ 4.000	-€ 4.000	-€ 4.000
Programma 1	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 2	-€ 21.317	-€ 36.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Programma 3	-€ 1.839.585	-€ 2.710.017	-€ 231.100	-€ 211.100	-€ 191.100	-€ 171.056
Programma 4	-€ 344.271	-€ 357.214	-€ 252.374	-€ 252.374	-€ 252.374	-€ 252.374
Programma 5	-€ 457.075	-€ 599.876	-€ 243.858	-€ 132.019	-€ 120.345	-€ 53.629
Programma 6	-€ 538.390	-€ 576.000	-€ 238.500	-€ 238.500	-€ 90.000	-€ 90.000
Programma 7	-€ 2.267.877	-€ 529.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**-€ 5.978.464**	**-€ 5.375.141**	**-€ 1.346.931**	**-€ 1.165.549**	**-€ 985.375**	**-€ 898.614**

Begrotingsresultaat 2027

Samenvatting begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
Exploitatie	**€ 2.974.528**	**€ 6.698.180**	**€ 14.570**	**€ 2.289.145**	**€ 1.602.964**	**€ 1.302.082**
01 Midden-Delfland 2025	€ 279.947	€ 274.389	€ 61.703	€ 22.781	€ 25.881	€ 29.281
02 Bestuur en veiligheid	€ 4.448.134	€ 4.775.474	€ 4.710.262	€ 4.653.614	€ 4.735.280	€ 4.763.489
03 beheer, verkeer en milieu	€ 6.997.577	€ 9.141.453	€ 6.055.890	€ 7.392.195	€ 8.216.738	€ 8.667.925
04 Onderwijs	€ 1.796.138	€ 2.390.946	€ 2.030.966	€ 2.271.169	€ 2.192.813	€ 2.210.918
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	€ 12.966.421	€ 14.571.460	€ 13.815.439	€ 13.679.791	€ 13.026.607	€ 13.195.437
06 Economische en Sociale zaken	€ 2.879.974	€ 3.006.258	€ 2.794.367	€ 2.649.988	€ 2.677.747	€ 2.685.558
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	€ 2.883.177	€ 1.186.077	€ 319.571	€ 608.918	€ 764.480	€ 658.884
Algemene dekkingsmiddelen	-€ 41.386.339	-€ 40.922.918	-€ 42.146.676	-€ 42.405.548	-€ 43.885.095	-€ 45.375.472
Overhead	€ 12.109.499	€ 12.275.042	€ 12.373.048	€ 13.416.237	€ 13.848.513	€ 14.466.062
Reserves	**-€ 3.574.708**	**-€ 5.183.947**	**-€ 1.038.811**	**-€ 857.360**	**-€ 676.764**	**-€ 590.003**
01 Midden-Delfland 2025	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
02 Bestuur en veiligheid	€ 4.723	-€ 36.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Samenvatting begroting 2027	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
03 beheer, verkeer en milieu	-€ 1.192.033	-€ 2.684.153	-€ 202.520	-€ 182.091	-€ 161.656	-€ 141.599
04 Onderwijs	-€ 333.631	-€ 357.214	-€ 252.374	-€ 252.374	-€ 252.374	-€ 252.374
05 Welzijn, Volksgezondheid en WMO	€ 406.753	-€ 594.461	-€ 241.531	-€ 130.310	-€ 118.911	-€ 52.473
06 Economische en Sociale zaken	-€ 199.390	-€ 436.000	€ 21.500	€ 21.500	€ 170.000	€ 170.000
07 Ruimtelijke ordening, ontwikkeling	-€ 1.855.084	-€ 509.242	€ 17.054	€ 17.310	€ 17.570	€ 17.833
Algemene dekkingsmiddelen	-€ 398.330	-€ 406.943	-€ 376.940	-€ 327.394	-€ 327.392	-€ 327.389
Overhead	-€ 7.715	-€ 159.934	-€ 4.000	-€ 4.000	-€ 4.000	-€ 4.000
Totaal	**-€ 600.180**	**€ 1.514.233**	**-€ 1.024.241**	**€ 1.431.785**	**€ 926.200**	**€ 712.079**

Onderstaand zijn de belangrijkste wijzigingen tussen de begroting 2026 en 2027 op programmaniveau toegelicht. Binnen de programma's (hoofdstuk 2) staat een nadere verklaring. Wijzigingen groter dan € 50.000 worden toegelicht.

Programma 1: Vitale dorpen in Midden-Delfland per saldo € -212.686
Afname: 1. De afname van zowel de lasten als ook baten op dit taakveld is het gevolg van de in 2026 opgenomen raming voor de Landschapstafel Bijzonder provinciaals landschap (per saldo neutraal). Zodoende resteert hoofdzakelijk een verschuiving van werkgeverslasten (€ -235.909)

Programma 2: Bestuur en veiligheid per saldo € -65.212
Afname: 1. Deze beperkte afname is het gevolg van meerdere kleine mutaties als gevolg van hoger budget in 2026 voor onder andere ziekteverzuim en OOV beleidsadvies (€ -60.000), preventiecamp. onderm. en integr. veiligheidsveeld (€ -66.000) , inhuurbudget (€ -41.600) en APP verplichtingen (€ -66.000). Daar tegenover staat een storting in de voorziening wethouders (€ 180.040).

Programma 3: Beheer, verkeer en milieu per saldo € -3.085.563
Afname: De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken. Vandaar een opsomming per beleidsveld: 1. Wegen, kunstwerken en openbare verlichting: Een in 2026 begroot opgenomen budget voor het centrum Den Hoorn (€ -1.590.000), vanuit 2025 naar 2026 doorgeschoven budget voor met name webmeubilair (€ -250.000), bruggen (€ -70.000) en groot onderhoud van de wegen (€ -110.000). Daarnaast een hogere inkomst voor herstel van bestrating na graafwerkzaamheden doordat er steeds meer kabel- en leidingwerkzaamheden zijn (€ 223.900). 2. Milieu: een toename van kosten 2027 vanwege uitstel met een jaar van RAT/Diftar (€ 390.393). Een restantbudget voor klimaatadaptatie is vanuit 2025 naar 2026 doorgeschoven (€ -212.300). Daarnaast stijgen de inzamelingskosten wat de voornaamste oorzaak is voor een stijging van de afvalstoffenheffing en mutatie aan de egalisatievoorziening afvalstoffenheffing.

Programma 4: Onderwijs per saldo € -359.980
Afname: De afname op dit taakveld heeft voornamelijk te maken met in 2026 verkregen extra budget voor werkzaamheden uit wettelijke verplichtingen t.a.v. gebouw afspraken (€ -202.280). In afwachting van de ontwikkeling van nieuwe uitgangspunten en besluitvorming is in 2027 alleen een basisbedrag opgenomen. Incidenteel is extra budget geraamd in 2026 voor inhuur specialistisch personeel (€ -23.000). Vanuit 2025 is budget huisvesting onderwijs ten behoeve van het integraal huisvestingsplan scholen naar 2026 doorgeschoven (€ -47.500). Het restant zit voornamelijk in hogere kapitaallasten in 2026 (€ -48.328) en een verschuiving van werkgeverslasten.

Programma 5: Beleidsveld Sociaal domein per saldo € -756.021
Afname: De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken. Vandaar een opsomming per beleidsveld: 1. Sociaal domein: De belangrijkste oorzaak zit in enkele incidentele budgetten in 2026 (€ -40.000) 2. Welzijn: In 2026 zijn er incidentele budgetten geweest voor o.a. bibliotheek/ontwikkelpleinen

Programma 5: Beleidsveld Sociaal domein per saldo € -756.021

(€ -134.534) en sportaccommodaties (€ -155.725). Vanuit 2025 naar 2026 doorgeschoven budgetten voor archeologie en monumenten IBT (€ -32.600). Restant zit in een afloop van specifieke uitkeringen als gezondheidsakkoorden(€ -289.950).

Programma 6: Economische en sociale zaken per saldo € -211.891

Afname:
De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken. Vandaar een opsomming per beleidsveld:
1. Economie: Enerzijds een toename vanwege de financiele uitwerking voor het gebruik van de voorziening vastgoed (€ 114.800) en verschuiving werkgeverslasten (€ 99.830). Anderzijds een afname vanwege in 2025 naar 2026 doorgeschoven budget voor Economisch beleid (€ -30.000). Een toename van de inkomst vanwege voornamelijk de stijging toeristenbelasting (€ -120.000).
2. Participatie en minimabeleid: In 2026 is in het kader van de bezuinigingen besloten om eenmalig te investeren in sociale recherche (€ -49.600). Deze investering heeft als doel om de uitkeringslasten te verminderen en zich op die manier terug te verdienen. De uitkeringslasten dalen wanneer op basis van onderzoek blijkt dat een inwoner onrechtmatig een uitkering ontvangt of onrechtmatig teveel uitkering heeft ontvangen.

Het restant betreft een verschuiving aan werkgeverslasten (€ -203.454). Bij het vaststellen van het re-integratiebeleid in 2024 is er ook tijdelijke formatie beschikbaar gesteld. Het re-integratiebeleid 2024 houdt voor Werk en Inkomen een nieuwe manier van werken in. Waarbij er intensiever contact is met de inwoners en de re-integratiepartijen werkzaam voor onze gemeente. Op die gronden is er tijdelijke formatie toegekend.

Programma 7: R.O., ontwikkeling en volkshuisvesting per saldo € -866.506

Afname:
De afname op dit programma heeft meerdere oorzaken. Vandaar een opsomming per beleidsveld:
1. Ruimtelijke ordening: een mutatie huisvest de Huisarts uit het fonds sociale woningbouw in 2026 (€ -200.000), vanuit 2025 naar 2026 doorgeschoven budget voor de Kroon (€ -50.000), ontwikkelmogelijkheden in 2026 voor een locatie (€ -30.000) en nota kostenverhaal herziening (€ -19.000). Het restant op dit taakveld zit in een verschuiving van werkgeverslasten (€ -107.000)
2. Bouw- en woningtoezicht: Afloop inhuurbudget (€ -394.549) en vanuit 2025 naar 2026 doorgeschoven budget voor o.a. de Woonzorgvisie (€ -134.617) en een verschuiving werkgeverslasten (€ 110.000). Afsluitend een aanpassing leges bouwvergunningen (€ -61.601).

3. Grondexploitaties: De lasten binnen het taakveld grondexploitaties zijn gebaseerd op prognose van werkzaamheden (in-en extern) ten aanzien van de grondexploitaties voor de komende jaren. Deze lasten worden budgettair neutraal verwerkt in de begroting. Het saldo tussen de lasten en baten (€ 1.305.804) betreft de (netto) opbrengst uit erfpacht.

Algemene dekkingsmiddelen per saldo € -1.223.758

Toename:
Algemene uitkering & OZB: De toename op de algemene dekkingsmiddelen heeft meerdere oorzaken. Voornamelijk een stijging na actualisatie van de algemene uitkering (€ -1,1 miljoen), in 2026 incidenteel budget voor inhuur personeel (€ -85.000) en daarnaast een hogere OZB-opbrengst (€ -509.427) door gewijzigde tarieven en areaaluitbreiding. Daar tegenover staat

Algemene dekkingsmiddelen per saldo € -1.223.758
een stijging rentelasten (€ 521.568).

Overhead per saldo € 98.006
Toename: De beperkte toename vanwege verschillende mutaties. De voornaamste zijn een stijging vanaf 2027 voor het robuuster maken van de afdeling LWE om daarmee beter te kunnen anticiperen op ontwikkelingen, waarmee een toename aan leges bouwvergunningen is te verwachten (€ 565.000). In 2026 is er een hoger budget voor inhuur vanwege o.a. ziekte/zwangerschap en invulling vacatures (€ -458.060), AI kunstmatige intelligentie (€ -43.500) en van 2025 naar 2026 doorgeschoven budget voor duurzame inzetbaarheid (€ -88.000). Aanvullend een verschuiving van werkgeverslasten (€ 587.960), afname kapitaallasten (€ -268.210) en opname van de inkomst WAO/AAW in de begroting (€ -140.868)

Incidentele baten en lasten

Om een goed inzicht te kunnen geven in het structurele evenwicht tussen baten en lasten is het noodzakelijk te weten in hoeverre incidentele dekkingsmiddelen tegenover incidentele lasten staan. De uitgaven die binnen de grondexploitaties worden gedaan, zijn veelal eenmalig van aard. Deze kosten hebben geen invloed op het exploitatieresultaat. Ook wordt een aantal uitgaven ten laste van voorzieningen of bestemmingsreserves gebracht. In de tabel hieronder zijn alle posten groter dan € 50.000 opgenomen.

Incidentele baten/lasten (x € 1.000) omschrijving	**Lasten 2027**	**Lasten 2028**	**Lasten 2029**	**Lasten 2030**	**Baten 2027**	**Baten 2028**	**Baten 2029**	**Baten 2030**
Programma 1 Bijdrage gebiedsmarketing	90	90	90	90				
Programma 3 Kwaliteitsimpuls kapitaalgoederen	120	100	80	60				
Programma 5 Beheersafspraken sportaccommodaties	80							
Programma 6 Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden Opbrengst toeristenbelasting	148	148			260	260	260	260
Mutaties reserves								
Algemene reserve, uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden					148	148		
Algemene reserve, beheersafspraken sportaccommodaties					80			
Reserve gebiedsmarketing - onttrekking tbv gebiedsmarketing	260	260	260	260	90	90	90	90
Reserve onderhoud kapitaalgoederen					120	100	80	60
Totaal	698	598	430	410	698	598	430	410
Saldo	0	0	0	0				

Toelichting op de staat van incidentele lasten en baten;

Programma 1
Bijdrage gebiedsmarketing € 90.000
Voor besteding aan zaken die ten goede komen aan de beleving van Midden-Delfland. Het betreft een besteding vanuit de inkomst toeristenbelasting, het restant wordt gestort in de reserve gebiedsmarketing.

Programma 3
Kwaliteitsimpuls kapitaalgoederen
Opbouw budget ter verhoging van de veiligheid, het comfort en het aanzien van de wegen. Betreft een geleidelijke opbouw met € 20.000 jaarlijks ingaande 2023 vanuit de exploitatie, aangevuld tot € 200.000 vanuit de reserve. Vandaar zijn de lasten/baten in evenwicht.

Programma 5
Beheersafspraken sportaccommodaties
Nieuwe beheersafspraken worden gemaakt ten aanzien van sportaccommodaties en velden vanaf 2028.

Programma 6
Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden
In 2024 is door de gemeenteraad een plan van aanpak vastgesteld voor inwoners met geldzorgen, het uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden. Voor dit plan is extra budget benodigd voor de komende jaren en worden ten laste gebracht van de algemene reserve.

Opbrengst toeristenbelasting
Het doel voor het invoeren van toeristenbelasting is het faciliteren van toeristen in de gemeente Midden-Delfland. Het saldo tussen de inkomst uit toeristenbelasting en uitgave voor gebiedsmarketing wordt in de reserve gebiedsmarketing gestort.

Structurele reserve mutaties (x € 1.000) omschrijving	**Lasten 2027**	**Lasten 2028**	**Lasten 2029**	**Lasten 2030**	**Baten 2027**	**Baten 2028**	**Baten 2029**	**Baten 2030**
Mutaties reserves								
Dekkingsreserve kapitaallasten					795	738	726	660
Totaal	**0**	**0**	**0**	**0**	**795**	**738**	**726**	**660**

In de volgende tabel wordt een overzicht gegeven van de algemene dekkingsmiddelen. Onder de tabel worden de onderdelen toegelicht.

Tabel algemene dekkingsmiddelen (in €)	2026	2027
OZB	6.998.415	7.507.842
Algemene uitkering	31.212.571	33.088.369
Dividenden	1.950.723	1.914.517
Rente uitzettingen > 1 jaar	742.930	742.663
Opbrengsten grondverkopen	0	0
Vennootschapsbelasting	0	0
Onvoorzien	6.000	6.000
Overige eigen middelen	0	0
Subtotaal	**40.910.639**	**43.259.391**
Saldo financieringsfunctie	-1.423.241	-2.061.093
Totaal algemene dekkingsmiddelen	**39.487.398**	**41.198.298**

De gemeentelijke heffingen, ook wel lokale heffingen genoemd, vormen een belangrijk onderdeel van de inkomsten van de gemeente. De lokale heffing die bij de algemene dekkingsmiddelen hoort, is de OZB. De toeristenbelasting behoort feitelijk ook tot de algemene dekkingsmiddelen, maar met deze belasting wordt beoogd extra inkomsten te generen waarmee onder meer een bijdrage kan worden geleverd aan ‘Midden-Delfland’. De opbrengsten blijven door toevoeging aan de Bestemmingsreserve Midden-Delfland beschikbaar voor dit doel.
Daarnaast zijn er nog heffingen die niet tot de algemene dekkingsmiddelen worden gerekend. Deze zijn opgenomen in de paragraaf Lokale heffingen.

Onroerendezaakbelasting

Voor het begrotingsjaar 2027 stelt de gemeenteraad opnieuw de tarieven van de OZB vast. Conform het meerjarenbeleid uit de begroting 2021-2024 is het uitgangspunt een jaarlijkse opbrengststijging van 3%. Hiermee wordt ingezet op een stabiele en evenwichtige opbrengstenontwikkeling, in plaats van een directe koppeling aan de marktontwikkeling van onroerend goed, die in recente jaren sterk fluctueerde en daarmee voor ongelijkheid in belastingdruk zou kunnen zorgen.

De WOZ-waarde blijft gebaseerd op gerealiseerde verkoopcijfers. De waardeontwikkeling wordt gedurende het jaar inzichtelijk op basis van actuele verkoopgegevens. Landelijke gemiddelden worden niet als maatstaf gebruikt, omdat deze onvoldoende representatief zijn voor de lokale situatie in Midden-Delfland.

De gemeente blijft de ontwikkelingen op de woningmarkt nauwlettend volgen om eventuele toekomstige schommelingen tijdig te signaleren en waar nodig bij te sturen.

In de volgende tabel staan de OZB-tarieven.

OZB - tarieven*	2027	2028	2029	2030
Tarief eigenaren woningen	0,1140%	0,1174%	0,1210%	0,1246%
Tarief eigenaren niet-woningen	0,2492%	0,2566%	0,2643%	0,2723%
Tarief gebruikers niet-woningen	0,1790%	0,1844%	0,1899%	0,1956%

** Jaarlijks worden de tarieven vastgesteld, waarbij rekening wordt gehouden met de waardeontwikkeling van het vastgoed en uitgaande van een opbrengststijging van 3% per jaar. De tariefstijging in deze tabel is 3% per jaar (bij een fictieve waardeontwikkeling van 0%). Wanneer de waardeontwikkeling > 0% per jaar is, worden de tarieven naar beneden bijgesteld en vice versa.*

Er bestaat een relatie tussen de OZB en de algemene uitkering uit het gemeentefonds. De algemene uitkering wordt over de gemeenten verdeeld met behulp van verdeelmaatstaven die verschillen in kosten weerspiegelen, maar ook verschillen in belastingcapaciteit. De belastingcapaciteit is een afgeleide van de waarde van de onroerende zaken. Gemeenten die binnen de grenzen hoog gewaardeerd onroerend goed hebben, ontvangen een lagere algemene uitkering dan soortgelijke gemeenten met minder waardevol onroerend goed. Van de waarde van de woningen wordt 80% meegerekend. Van de waarde van niet-woningen 70%. Op de uitkomsten daarvan wordt het zogenaamde rekentarief toegepast. Dit rekentarief is afgeleid van het landelijke gemiddelde OZB-tarief. Het resulterende bedrag wordt als ‘eigen inkomstenmaatstaf’ afgetrokken van de algemene uitkering van de betreffende gemeente. Een hogere totale WOZ-waarde leidt hiermee dus ook tot een hogere korting op de algemene uitkering. Het OZB-tarief dat de gemeente hanteert, heeft overigens geen effect op deze aftrekpost.

Algemene uitkering

De berekeningen van de algemene uitkering voor de begroting 2027-2030 zijn met behulp van de meicirculaire 2026 gemaakt. In onderstaande tabel ziet u het verschil met de ramingen zoals gemaakt voor de begroting 2026-2029.

Raming algemene uitkering	**2027**	**2028**	**2029**	**2030**
Begroting 2027 - 2030	33.088.369	33.206.582	34.440.132	35.695.270
Begroting 2026 - 2029	32.378.686	32.729.480	33.935.340	-
Verschil	709.683	477.102	504.792	NVT*

(*) 2030 was niet begroot. Daar kan geen verschil voor worden berekend.

Dividenden

De gemeente ontvangt jaarlijks dividenduitkeringen uit hoofde van haar aandelenbezit bij de Bank Nederlandse Gemeenten, Waterbedrijf Evides en Westland Infra.

	2026	**2027**
Bank Nederlandse Gemeenten	104.723	68.517
Juva N.V.	1.768.000	1.768.000
Waterbedrijf Evides	78.000	78.000
Totaal	**1.950.723**	**1.914.517**

<u>Rente uitzettingen > 1 jaar</u>
Het betreft hier de rente die verkregen wordt van het langdurig uitgezette deel van de Nutsreserve (€ 742.930). Daarnaast wordt rendement gemaakt door de uitgifte van grond in erfpacht, welk (deels) wordt gefinancierd uit eigen overtollige financiële middelen.

<u>Overige eigen middelen</u>
Er zijn geen overige eigen middelen.

<u>Onvoorzien</u>
De raming van de post onvoorzien is bedoeld voor de dekking van niet voorzienbare uitgaven. Bij gemeenten die een sluitende begroting hebben, is de post onvoorzien meestal het positieve begrotingssaldo dat door de raad als dekkingsmiddel kan worden ingezet. In Midden-Delfland is dat zoals bekend niet het geval. In onze begroting is een bedrag voor onvoorziene uitgaven opgenomen van € 6.000 voor 2027.

Financiële positie
De raming voor het begrotingsjaar 2027 en volgende jaren ziet er als volgt uit.

	2027	2028	2029	2030
Saldi meerjarenraming 2027 - 2030 (incl. raadsbesluiten 2026)*	14.570	2.289.145	1.602.964	1.302.082
Mutaties reserves begroting	-1.038.811	-857.360	-676.764	-590.003
Resultaat begr. 2027 - 2030	-1.024.241	1.431.785	926.200	712.079

Een positief bedrag betekent een voordelig resultaat.
** Inclusief structurele doorwerking mutaties eerste en tweede periodieke begrotingswijziging 2026.*

Immateriële vaste activa
In het kader van het BBV is het zeer beperkt mogelijk deze activa te activeren. De gemeente Midden-Delfland heeft er daarom voor gekozen deze activa niet meer in de kapitaallasten op te nemen, maar deel te laten uitmaken van het jaar van 'investering'.

Investeringen met een economisch en maatschappelijk nut
De investeringen zijn gesplitst in investeringen met een economisch nut en met een maatschappelijk nut. In de kapitaallasten van de activa wordt vanaf 2017 niet langer rekening gehouden met rente.

Voor een specificatie zie bijlage Investeringen 2027-2030.

Nieuwe investeringen

Overzicht nieuwe investeringen begroting 2027-2030

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch./Ec.nut
Vervangen Kwakelbrug (2026)	€ 250.000	€ 250.000	€ 0	€ 0	M
	€ 250.000	**€ 250.000**	**€ 0**	**€ 0**	

De Financiering

Overzicht van schulden O/G 2027 met een looptijd langer dan één jaar.

Omschrijving	**Oorspronkelijk geldlening**	**Laatste aflossing**	**Rente %**	**Restantbedrag geldleningen 1-1-2027**	**Rente 2027 valutair**	**Aflossing 2027**	**Restantbedrag geldleningen 31-12-2027**
Onderhandse leningen:							
BNG 40.115448	€ 5.000.000	15-2-2032	0,835 %	€ 3.000.000	€ 25.576	€ 500.000	€ 2.500.000
Totaal				**€ 3.000.000**	**€ 25.576**	**€ 500.000**	**€ 2.500.000**
Projectfinancieringen:							
BNG 40.111437	€ 7.429.045	2-7-2029	1,245 %	€ 7.429.045	€ 92.492	€ 0,-	€ 7.429.045
BNG 40.111438	€ 1.566.123	1-7-2029	0,800 %	€ 483.008	€ 3.320	€ 159.722	€ 323.287
BNG 40.112090	€ 6.751.680	1-7-2052	1,770 %	€ 6.751.680	€ 119.505	€ 0,-	€ 6.751.680
BNG 40.112091	€ 2.381.266	1-7-2052	1,570 %	€ 1.973.055	€ 30.486	€ 62.035	€ 1.911.020
BNG 40.112379	€ 15.983.210	1-7-2044	1,760 %	€ 15.983.210	€ 281.305	€ 0,-	€ 15.983.210
BNG 40.112494	€ 1.621.575	3-1-2039	1,598 %	€ 1.621.575	€ 25.913	€ 0,-	€ 1.621.575
BNG 40.112836	€ 13.293.280	1-7-2053	1,360	€ 13.293.280	€ 180.789	€ 0,-	€ 13.293.280
BNG 40.112837	€ 6.804.774	1-7-2053	1,140 %	€ 5.609.679	€ 62.924	€ 178.601	€ 5.431.078

Omschrijving	Oorspronkelijk geldlening	Laatste aflossing	Rente %	Restantbedrag geldleningen 1-1-2027	Rente 2027 valutair	Aflossing 2027	Restantbedrag geldleningen 31-12-2027
BNG 40.113745	€ 10.000.000	1-4-2070	0,500 %	€ 10.000.000	€ 50.000	€ 0,-	€ 10.000.000
BNG 40.116969	€ 9.260.626	27-12-2028	2,625 %	€ 9.260.626	€ 243.091	€ 0,-	€ 9.260.626
BNG 40.117137	€ 7.419.611	07-03-2074	2,929 %	€ 7.419.611	€ 217.320	€ 0,-	€ 7.419.611
NWB 1.0040370	€ 200.000	23-02-2042	3,245 %	€ 173.333	€ 5.359	€ 13.333	€ 160.000
BNG 40.118063	€ 1.050.000	31-12-2030	2,970 %	€ 1.050.000	€ 31.185	€ 0,-	€ 1.050.000
BNG 40.11841	€ 1.752.000	31-3-2027	2,35 %	€ 1.752.000	€ 10.152	€ 1.752.000	€ 0,-
BNG 40.448665	€ 10.000.000	7-2-2028	2,25 %	€ 10.000.000	€ 225.000	€ 0,-	€ 10.000.000
Totaal				**€ 92.800.102**	**€ 1.578.841**	**€ 2.165.691**	**€ 90.634.412**
Totaal vaste schulden:				**€ 95.800.102**	**€ 1.604.417**	**€ 2.665.691**	**€ 93.134.412**

Saldo financieringsfunctie

De gemeente heeft ter financiering van haar activiteiten in totaal € 95.800.102 aan langlopende geldleningen aangetrokken (saldo 1-1-2027). Het saldo van de totale werkelijk betaalde rentelasten is hoger dan het saldo van de verdeelde rentelasten over de boekwaarde van de investeringen op basis van een rente omslagpercentage van 0%. Dit levert een last van € 1.604.417 (werkelijke rente) op in de begroting van 2027. Daar komt een toevoeging van rentes aan de reserves bij van € 45.792. Per saldo komt de financieringsfunctie uit op een nadelig resultaat van € 1.650.209.

Financieringsoverschot/tekort

Totaal geïnvesteerd bedrag per 1 januari 2027 (volgens staat C)
Algemene dienst (excl. leningen) € 171.779.345

Eigen financieringsmiddelen volgens staat D
Onderdeel A: Algemene reserve € 9.953.730
Onderdeel B: bestemmingsreserves € 49.362.353
Onderdeel C: voorzieningen € 19.797.972
Subtotaal € 79.114.054

Waarvan extern belegd:
Langdurig - € 10.3683.979
Subtotaal € 68.745.075

Saldo nog niet afgeloste geldlening o/g + € 95.800.102

Financieringsoverschot is € 171.779.345 - € 174.914.156 (is € 79.114.054 + € 95.800.102) = € - 3.134.811

EMU-saldo

Op grond van het BBV is hieronder de berekening van het Economische en Monetaire Unie (EMU)-saldo opgenomen.

	Omschrijving	2026 x € 1.000	2027 x € 1.000	2028 x € 1.000
		Volgens realisatie tot en met sept. 2025, aangevuld met raming resterende periode	Volgens begroting 2026	Volgens meerjarenraming in begroting 2027
1.	Exploitatiesaldo vóór toevoeging aan c.q. onttrekking uit reserves (zie BBV, artikel 17c)	6.698	15	2.289
2.	Mutaties (im)materiële vaste activa	-7.091	-594	-7.257
3.	Mutatie voorzieningen	113	-738	-620
4.	Mutaties voorraden (incl. bouwgronden in exploitatie)	0	0	0
5.	Verwachte boekwinst bij verkoop effecten en verwachte boekwinst bij verkoop (im)materiële vaste activa	0	0	0
	Berekend EMU-saldo	**13.901**	**-130**	**8.926**

Geprognosticeerde balans

Geprognosticeerde balans	T-2 31-12-2025	T-1 31-12-2026	T 31-12-2027	T+1 31-12-2028	T+2 31-12-2029	T+3 31-12-2030
Activa						
(im) Materiële vaste activa	154.832	147.741	147.148	139.890	135.124	130.019
Financiële vaste activa: Kapitaalverstrekkingen	1.497	1.497	1.497	1.497	1.497	1.497
Financiële vaste activa: Leningen	10.538	9.076	8.696	8.316	7.936	7.556
Financiële vaste activa: Uitzettingen > 1 jaar	0	0	0	0	0	0
Totaal Vaste Activa	**166.867**	**158.314**	**157.341**	**149.703**	**144.557**	**139.072**
Voorraden: Onderhanden werk & overige grond- en hulpstoffen	5.031	5.031	5.031	5.031	5.031	5.031
Voorraden: Gereed product en handelsgoederen & vooruitbetalingen	0	0	0	0	0	0
Uitzettingen < 1 jaar	8.316	9.198	9.193	9.189	9.184	9.184
Liquide middelen	-14	-14	-14	-14	-14	-14
Overlopende activa	12.966	9.460	8.101	6.101	4.601	6.101
Totaal Vlottende Activa	**26.299**	**23.674**	**22.311**	**20.306**	**18.802**	**20.302**
Totaal Activa	**193.165**	**181.989**	**179.651**	**170.010**	**163.359**	**159.373**
Passiva						
Eigen vermogen	64.500	59.316	58.275	57.415	56.736	56.144
Voorzieningen	12.562	12.675	11.937	11.316	11.012	11.259
Vaste schuld	90.415	85.800	83.134	72.956	64.604	62.791
Totaal Vaste Passiva	**167.477**	**157.791**	**153.346**	**141.687**	**132.353**	**130.195**
Vlottende schuld	9.177	5.000	5.000	5.000	5.000	5.000
Overlopende passiva	16.511	19.198	21.305	23.322	26.006	24.179
Totaal Vlottende Passiva	**25.688**	**24.198**	**26.305**	**28.322**	**31.006**	**29.179**
Totaal Passiva	**193.165**	**181.989**	**179.651**	**170.009**	**163.359**	**159.374**

De stand en het verloop van de reserves en voorzieningen

Reserves:

Algemene reserve:
Beginstand € 9.953.730

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Beheersafspraken sportaccommodaties		€ 80.000
Ipads bezwaarschriftencommissie		€ 4.000
Wijziging uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden		€ 148.500
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 0**	**€ 232.500**

Eindstand € 9.721.230

Reserve weerstandsvermogen:
Beginstand € 4.000.000

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 4.000.000

Nutsreserve:
Beginstand € 8.871.855

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 8.871.855

Reserve ontwikkeling Harnaschpolder:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Reserve BUIG:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Investeringsreserve:
Beginstand € 2.514.460

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 37.717	
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 37.717**	

Eindstand € 2.552.177

Reserve monumenten:
Beginstand € 131.969

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 1.980	
Subsidie monumenten		€ 20.025
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 1.980**	**€ 20.025**

Eindstand € 113.924

Reserve sociaal domein:
Beginstand € 23.166

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 347	
Onttrekking volgens begroting		€ 23.513
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 347**	**€ 23.513**

Eindstand € 0

Reserve beheer openbare ruimte:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Reserve grondexploitaties:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Reserve compensatie dividenden en huuropbrengst:
Beginstand € 18.040.440

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 18.040.440

Reserve investeringsprogramma:
Beginstand € 252.806

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 252.806

Reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven:
Beginstand € 275

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 4	
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 4**	

Eindstand € 279

Reserve Noodhulp-vangnet:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Fonds sociale woningbouw:
Beginstand € 382.916

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Toegevoegde rente	€ 5.744	
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 5.744**	

Eindstand € 388.660

Reserve afwikkeling complexen:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Risicoreserve erfpachtgronden:
Beginstand € 700.000

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 700.000

Reserve herwaardering deelnemingen:
Beginstand € 1.122.093

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 1.122.093

Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen:
Beginstand € 0

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 0

Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme Midden-Delfland:
Beginstand € 101.805

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Storting opbrengst toeristenbelasting	€ 260.000	
Onttrekking PUUUR		€ 90.000
Onttrekking CBG		€ 65.000
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 260.000**	**€ 155.000**

Eindstand € 206.805

Reserve onderhoud kapitaalgoederen:
Beginstand € 1.195.625

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls		€ 120.000
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 140.000**

Eindstand € 1.075.625

Dekkingsreserve gemeentehuis:
Beginstand € 6.347.407

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Dekking kapitaallasten gemeentehuis		€ 377.098
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 377.098**

Eindstand € 5.970.309

Dekkingsreserve:
Beginstand € 5.677.536

Omschrijving mutatie	Storting in de reserve	Onttrekking aan de reserve
Dekking kapitaallasten		€ 418.795
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 418.795**

Eindstand € 5.258.742

Voorzieningen:

Voorziening dubieuze debiteuren Soza:
Beginstand € 231.600

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 231.600

Voorziening dubieuze debiteuren:
Beginstand € 231.603

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 231.603

Voorziening pensioenen voormalig wethouders:
Beginstand € 2.610.123

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Vermindering conform actuariële waarde berekening		€ - 175.813
Storting APPA pensioen via salaris	€ 20.024	
Betaalde pensioenen		€ 119.713
Totaal stortingen en onttrekkingen	**€ 20.024**	**€ - 56.100**

Eindstand € 2.686.247

Voorziening wachtgelden voormalig wethouders:
Beginstand € 612.309

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Betaalde wachtgelden		€ 259.505
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 259.505**

Eindstand € 352.804

Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap:
Beginstand € 1.323.000

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 1.323.000

Voorziening afvalstoffenheffing:
Beginstand € 309.368

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Onttrekking uit de voorziening		€ 96.598
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 96.598**

Eindstand € 212.770

Voorziening rioolheffing:
Beginstand € 6.256.535

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Onttrekking aan de voorziening		€ 458.259
Totaal stortingen en onttrekkingen		**€ 458.259**

Eindstand € 5.798.276

Voorziening grondexploitaties:
Beginstand € 6.660.000

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats.		

Eindstand € 6.660.000

Voorziening verlofsparen:
Beginstand € 790.738

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats		

Eindstand € 790.738

Voorziening RVU:
Beginstand € 84.554

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats		

Eindstand € 84.554

Voorziening gemeentelijk vastgoed:
Beginstand € 557.098

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats		

Eindstand € 557.098

Voorziening anterieure overeenkomsten:
Beginstand € 131.044

Omschrijving mutatie	Storting in de voorziening	Onttrekking aan de voorziening
Er vindt in 2027 geen mutatie plaats		

Eindstand € 131.044

Samenvattend financieel overzicht begroting 2027-2030

De Kadernota 2027-2030 en de raadsinformatiebrief Meicirculaire gemeentefonds 2026 vormen het financiële uitgangspunt voor de Begroting 2027-2030. De Kadernota 2027-2030 bevatte de mutaties op basis van besluiten met financiële consequenties die verwerkt moesten worden, alsmede te verwachten exogene (niet-beïnvloedbare) mutaties (zoals de structurele doorwerkingen van mutaties uit de jaarrekening 2025). Deze mutaties zijn opgenomen in de bijlage bij de Kadernota 2027-2030.

	(bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
I)	Beginstand begroting 2027-2030	-514	-325	-1.396	
II)	Mutaties Begroting 2027-2030 (Reguliere mutaties en Meicirculaire)	1.538	-1.107	470	
III)	Resultaat begroting 2027-2030	1.024	-1.432	-926	-712

Om in aanmerking te komen voor repressief toezicht door de provincie moet de Begroting 2027 structureel en reëel in evenwicht zijn. Als dit niet het geval is, dient in het meerjarenperspectief (2028-2030) aannemelijk te worden gemaakt dat dit evenwicht alsnog tot stand wordt gebracht. Na verwerking van de mutaties resulteert een (beperkt) positief begrotingssaldo voor 2027. Hiermee voldoen we aan de begrotingsvoorwaarden van de provincie. In de opvolgende jaren 2028 t/m 2030 sluit de begroting tot nog toe (ruim) negatief.

II. Mutaties begroting

De ‘Mutaties begroting’ betreffen voornamelijk:

	Mutatie (bedragen x € 1.000)	2027	2028	2029	2030
1	Kapitaallasten	-588	-115	649	683
2	Kabels en leidingen	-310			
3	Leges bouwvergunningen	-154	-240	-96	1.5
4	Formatieuitbreiding	623	1.191	1.791	2.335
5	Sociaal domein	204	304	-544	-544
6	OZB	-300	-300	-300	-450
7	Omgevingsplan / visie	338	444	441	407
8	Uitkering WAO / AAW	-190	-190	-190	-190
9	Meicirculaire 2026	-709	-477	-504	-271

Een positief bedrag is negatief voor het saldo en vice versa.

In de Financiële begroting is een nadere toelichting op de oorzaken van het saldo van de primitieve begroting 2027 opgenomen. De afzonderlijke mutaties zijn hieronder kort omschreven en worden nader toegelicht in de verschillende programma's.

1. De mutatie op de kapitaallasten betreft voornamelijk de structurele doorwerking van het doorschuiven, af-/bijramen en afsluiten van investeringskredieten vanuit de Jaarrekening 2025 en de 2e Periodieke Begrotingswijziging 2026 (beiden vastgesteld op 7 juli 2026).
2. Op basis van de actuele verwachting worden de inkomsten uit vergoedingen voor kabels en leidingen naar boven bijgesteld. De begroting wordt overeenkomstig aangepast.
3. Herziene raming inkomsten uit leges bouwvergunningen.
4. Betreft bijstelling op verschillende onderdelen, waaronder: robuuster maken LWE, concerncontroller, communicatie, salarissen en ICT.
5. Betreft voor alle jaren een bijstelling MFA en aanvullend voor 2027 en 2028: De jeugdwet, hervormingsagenda en inkoopstrategie vereisen van gemeenten een verschuiving van geindiceerde zorg naar begeleiding in eigen uitvoering en preventie. De mutatie 2029 en 2030: Afname Wmo kosten ivm wijzigen Rijksbeleid
6. Actualisering geraamde inkomsten. Mede vanwege extra controle WOZ Waarden.
7. Uitwerking Omgevingsplan/visie
8. Meerjaarlijkse raming UWV inkomsten
9. Uitkomst van de doorrekening van de meicirculaire 2026.

Salariskosten/werkgeverslasten

In het Begroting en Verantwoording (BBV) wordt een algemene definitie van overhead voorgeschreven: *Alle bedrijfskosten die samenhangen met de sturing en ondersteuning van de medewerkers in het primaire proces.* Uitgangspunt van deze definitie is dat kosten, dus ook salariskosten, zoveel mogelijk direct worden toegerekend aan de betreffende taken/activiteiten.

Voor de verdeling van de salariskosten (ook wel werkgeverslasten genoemd) over alle takenvelden in de begroting hanteren wij een verdeelmethode op basis van uren schrijven.

Aan de afdelingen wordt bij het opstellen van de begroting gevraagd voor welke taken de medewerkers hun uren zullen inzetten voor het komende jaar. De totale kosten uit de salarisbegroting worden dan gedeeld door het aantal productieve uren. De salariskosten worden op deze manier verdeeld over alle taakvelden in de begroting. Per jaar kan deze verdeling verschillen doordat er bijvoorbeeld extra inzet gepleegd wordt op een taakveld. Dit is terug te zien in de toelichting als verschuiving van werkgeverslasten. Maar heeft dus per saldo geen budgettair effect.

Algemene reserve

Met ingang van de Begroting 2023-2026 presenteren we, conform het voorstel van de Commissie BBV, in de begroting de werkelijke begrotingssaldi. Dus de werkelijke saldi van lasten en baten. Deze saldi worden niet meer, zoals voor die tijd te doen gebruikelijk, geëgaliseerd naar € 0 door een storting in of onttrekking aan de algemene reserve.

De mutaties op de algemene reserve blijven in deze begroting daarom beperkt tot incidentele uitgaven.

Het geraamde saldo van de algemene reserve op 31-12-2027 bedraagt € 9,7 miljoen. Hierbij dient te worden aangetekend dat:

- Zoals hierboven benoemd, wordt het begrotingssaldo 2026 niet tussentijds onttrokken/ toegevoegd aan de algemene reserve. Dit gebeurt pas in de Jaarrekening 2026. Het

begrotingssaldo 2026 bedraagt na vaststelling van de 3e Periodieke Begrotingswijziging 2026 € -2,30 miljoen.
- De onzekerheden ten aanzien van de structurele dekking van kosten voor onder meer jeugdzorg en de omgevingswet vangen wij nog altijd (grotendeels) zelf op in deze begroting.
- De algemene reserve laten wij buiten beschouwing bij het bepalen van de ratio weerstandsvermogen (zie Paragraaf Weerstandsvermogen). Daarvoor zetten wij de reserve Weerstandsvermogen (saldo € 4 mln.) in. Fluctuaties in de algemene reserve hebben zodoende geen invloed op de ratio, die nog altijd de aanduiding 'ruim voldoende' heeft (ratio > 2,0).

III. Financieel perspectief tot en met 2036

Deze meerjarenbegroting beslaat de periode tot en met 2028. Naarmate we verder verwijderd zijn van het eerste jaar van de begroting, neemt de betrouwbaarheid van de schattingen af. Het verminderen van het aantal variabele kostenposten beperkt de mate van onzekerheid. Deze onzekerheidsbeperking is gebaseerd op de volgende factoren:

- een goede financiële structuur, zie de Financiële begroting;
- verwerking van het verloop van de afschrijvingen;
- verwerking van de verwachte ontwikkeling van de OZB-inkomsten.

De informatie over het Gemeentefonds is beschikbaar tot 2028 en is gebaseerd op de meicirculaire van 2026 en de meest recente berekeningsgrondslagen. Voor de periode tot 2036 gaan we ervan uit dat de jaarlijkse correcties voor prijsstijgingen en salarissen gecompenseerd zullen worden door een verhoging van de uitkering uit het Gemeentefonds. Het blijft echter onzeker of het Rijk de daling in de algemene uitkering vanaf 2028 in het Gemeentefonds zal compenseren.

Wat betreft de kosten met betrekking tot jeugdzorg en de omgevingswet, hanteren we in de meerjarige prognose vanaf 2029 een voortzetting van het niveau van 2028. Op de lange termijn is er ook sprake van het wegvallen van overige inkomsten, met name de opbrengsten uit langlopende leningen tegen relatief hoge rentetarieven. Bovendien zal op een gegeven moment de reserve ter dekking van de kapitaallasten van het gemeentehuis uitgeput raken, wat de noodzaak voor nieuwe manieren van dekking van kapitaallasten met zich meebrengt. Ook bestaat er onzekerheid over de ontwikkeling van de dividendopbrengsten, waarbij momenteel al rekening is gehouden met een afname bij Juva.

Gebaseerd op deze uitgangspunten en zonder rekening te houden met mogelijke beleidsuitbreidingen of nieuw beleid, ziet het financiële vooruitzicht (het begrotingsresultaat voor de komende jaren) er als volgt uit tot en met 2036:

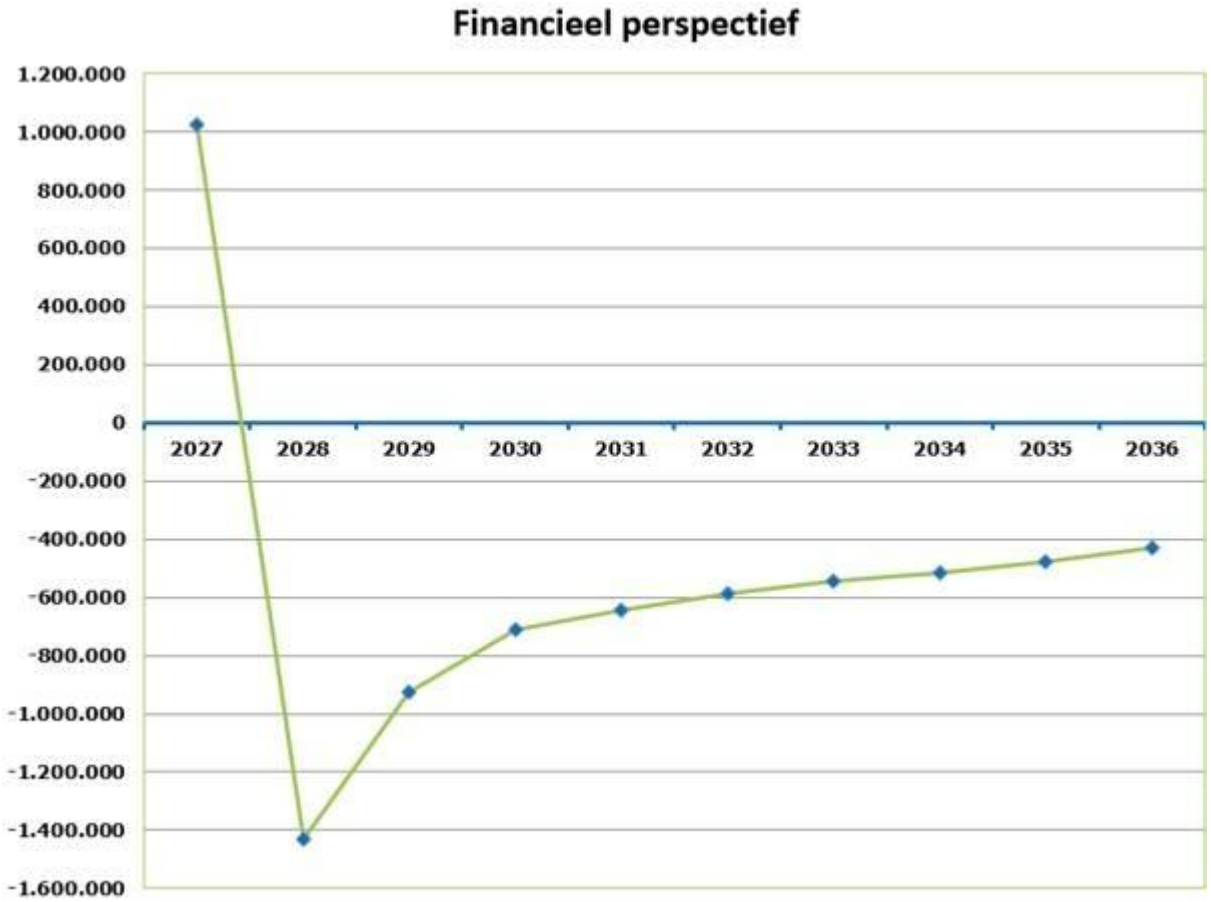

Het financieel perspectief laat zien dat de begroting in 2027 nog met een positief saldo sluit. Vanaf 2028 ontstaat echter een negatief financieel perspectief. Het tekort is in 2028 het grootst en neemt in de jaren daarna geleidelijk af. Ook in 2036 is het financieel perspectief echter nog negatief. De ontwikkeling laat daarmee zien dat de financiële ruimte op de langere termijn beperkt blijft en dat aanvullende maatregelen nodig zijn om ook structureel tot een sluitend financieel perspectief te komen.

Hoewel de gemeente een stevige financiële buffer in de vorm van reserves heeft, is de inzet ervan punt van aandacht. Deze financiële buffer kan namelijk niet worden ingezet voor het realiseren van een structureel sluitende exploitatie. Overeenkomstig de uitgangspunten is aanwending van algemene reserve slechts mogelijk voor de dekking van incidentele uitgaven. Dit is voor 2027-2030 toegepast.

Overzicht structureel/incidenteel begrotingssaldo	2027	2028	2029	2030
Saldo baten en lasten	14.570	2.289.145	1.602.964	1.302.082
Toevoegingen en onttrekkingen aan reserves	-1.038.811	-857.360	-676.764	-590.003
Geraamd resultaat	-1.024.241	1.431.785	926.200	712.079
Saldo incidentele baten en lasten	0	0	0	0
Structureel begrotingssaldo	-1.024.241	1.431.785	926.200	712.079

Overzicht begrotingsresultaat	2027	2028	2029	2030
Saldo lasten -/- baten per programma				
Programma 1	61.703	22.781	25.881	29.281
Programma 2	4.710.262	4.653.614	4.735.280	4.763.489
Programma 3	6.055.890	7.392.195	8.216.738	8.667.925
Programma 4	2.030.966	2.271.169	2.192.813	2.210.918
Programma 5	13.815.439	13.679.791	13.026.607	13.195.437
Programma 6	2.794.367	2.649.988	2.677.747	2.685.558
Programma 7	319.571	608.918	764.480	658.884
Totaal van de programma's	**29.788.198**	**31.278.456**	**31.639.546**	**32.211.493**
Algemene dekkingsmiddelen	-42.146.676	-42.405.548	-43.885.095	-45.375.472
Overzicht overhead	12.373.048	13.416.237	13.848.513	14.466.062
Bedrag heffing Vpb	0	0	0	0
Bedrag voor onvoorzien	0	0	0	0
Subtotaal programma's (Incl. algemene dekkingsmiddelen, Overhead, Vpb en onvoorzien)	**14.570**	**2.289.145**	**1.602.964**	**1.302.082**
Reservemutaties:				
Onttrekking	-1.346.931	-1.165.549	-985.375	-898.614
Stortingen	308.120	308.189	308.611	308.611
Saldo reservemutaties	**-1.038.811**	**-857.360**	**-676.764**	**-590.003**
Begrotingsresultaat	**-1.024.241**	**1.431.785**	**926.200**	**712.079**

Conclusie

Omdat het begrotingsjaar 2027 structureel en reëel in evenwicht is, komen wij voor dat jaar in aanmerking voor repressief toezicht door de provincie. Daarmee is de financiële positie voor het eerstvolgende begrotingsjaar op orde. Tegelijkertijd laat het meerjarenperspectief zien dat de financiële ruimte beperkt is. Voor de jaren 2028 tot en met 2030 is sprake van een negatief begrotingssaldo. Evenals bij de vorige begroting zijn hiervoor meerdere financiële ingrepen nodig geweest om tot een verantwoord financieel perspectief te komen. Voor deze begroting is ervoor gekozen de resterende negatieve saldi vanaf 2028 niet verder van maatregelen te voorzien.

De meerjarenbegroting 2027-2030 is opgebouwd op basis van lasten en baten die onontkoombaar zijn en/of redelijkerwijs te verwachten. Daarmee is de begroting zowel reëel als volledig. Er zijn geen stelposten opgenomen*, tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid zijn aangegeven door bijvoorbeeld de VNG. Dit betekent dat de gepresenteerde financiële resultaten een zo realistisch mogelijk beeld geven van de ontwikkeling van de gemeentelijke financiën.

Ook aan de inkomstenkant zijn de ramingen gebaseerd op reële en onderbouwde verwachtingen. Tegelijkertijd blijft de financiële positie van gemeenten sterk afhankelijk van de ontwikkeling van de inkomsten vanuit het Rijk. De onzekerheid over de structurele financiering van gemeenten blijft daarmee een belangrijk aandachtspunt voor het meerjarenperspectief.

De begroting biedt in 2027 ruimte om de gemeentelijke taken uit te voeren en de noodzakelijke voorzieningen in stand te houden. De financiële ruimte voor nieuw beleid en beleidsintensiveringen is echter beperkt. Gelet op de negatieve saldi vanaf 2028 blijft het noodzakelijk om terughoudend om te gaan met structurele uitgaven en scherp te blijven op de ontwikkeling van de lasten en baten. De negatieve saldi in de jaren 2028 tot en met 2030 worden in deze begroting geaccepteerd. De ontwikkeling van het financiële perspectief zal bij volgende begrotingen opnieuw worden beoordeeld.

Al met al betekent deze Begroting 2027-2030:

- een structureel en reëel sluitende begroting voor 2027;
- negatieve begrotingssaldi voor de jaren 2028 tot en met 2030;
- evenals bij de vorige begroting, meerdere financiële ingrepen om tot een verantwoord financieel perspectief te komen;
- een beperkte ruimte voor nieuw beleid of beleidsintensiveringen;
- ruimte om de bestaande voorzieningen in stand te houden en noodzakelijke investeringen in de organisatie en kapitaalgoederen te blijven doen;
- een financiële positie met een voldoende solvabiliteit en weerstandsvermogen, waarbij de beschikbare financiële buffers niet kunnen worden ingezet als structurele dekking van de exploitatie.

De negatieve saldi vanaf 2028 onderstrepen dat de financiële positie van de gemeente kwetsbaar blijft. Tegelijkertijd biedt het positieve resultaat voor 2027 voldoende basis om het begrotingsjaar verantwoord in te gaan. De ontwikkeling van de gemeentelijke financiën blijft mede afhankelijk van de structurele financiering vanuit het Rijk. De financiële ontwikkeling en de consequenties daarvan zullen daarom in de komende begrotingsrondes opnieuw worden betrokken bij de afwegingen over beleid, uitgaven en inkomsten.

**Wij hanteren geen stelposten, tenzij deze uitdrukkelijk als mogelijkheid zijn aangegeven door bijvoorbeeld de VNG.*

Bijlagen

Missie

Dit is Midden-Delfland

Op steenworp afstand van Den Haag en Rotterdam ligt een gemeenschap waar landschap en natuur de boventoon voeren. Waar kwaliteit van leven, rust en ruimte de norm zijn. Waar mensen elkaar kennen en helpen. Dat is Midden-Delfland.

Inwoners en ondernemers pakken er het initiatief en geven de dorpen Den Hoorn, Maasland en Schipluiden hun identiteit. Scholen bieden kinderen eigentijds onderwijs. Duurzame land- en tuinbouw en recreërende bezoekers brengen de gemeenschap economische kracht.

Waar mogelijk versterkt en versnelt de gemeente Midden-Delfland initiatieven uit de gemeenschap. Ook staat zij mensen bij die niet op eigen benen kunnen staan. Buiten de gemeentegrenzen stimuleert ze samenwerking met bedrijven, kennisinstellingen en overheden. Zo verbindt de gemeente het authentieke platteland met het verlangen naar natuur, cultuur en ontspanning vanuit de steden.

In 2008 verwierf Midden-Delfland als eerste gemeente in Nederland het Cittaslow-lidmaatschap. Dit wereldwijde keurmerk wordt toegekend aan gastvrije gemeenten die een duurzame samenleving nastreven waarvan natuur, agrarische productie, toerisme en sociale verbondenheid de kern zijn.

Missie gemeente

De gemeente Midden-Delfland verbindt het groene landschap met de stedelijke omgeving. Met de gemeenschap werkt zij aan een betere kwaliteit van leven.

Speerpunten gemeente

Gemeenten krijgen een steeds grotere rol in het contact met inwoners. Met hun betrokkenheid inspireerden inwoners en organisaties de gemeente om de visies Midden-Delfland en Behoud door ontwikkeling op te stellen. Deze visies bepalen de koers van de gemeente. Midden-Delfland richt zich op de volgende vijf speerpunten:

1. landschap
2. samenleving
3. economie
4. dienstverlening
5. bestuur en organisatie

In het hoofdstuk ‘Beleidsmatig meerjarenperspectief’ volgt per speerpunt een algemene omschrijving en de concrete invulling uit de begroting

Staat van reserves en voorzieningen

Staat van reserves en voorzieningen

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Reserves	**€ 59.316.083**	**€ 48.120**	**€ 260.000**	**€ 1.346.932**	**€ 58.274.945**
A. Algemene reserve	**€ 9.953.730**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 232.500**	**€ 9.721.230**
Algemene reserve	**€ 9.953.730**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 232.500**	**€ 9.721.230**
Begin- en eindsaldo	€ 9.953.730	€ 0	€ 0	€ 0	€ 9.721.230
Wijziging Uitvoeringsplan geldzorgen, armoede en schulden cfm Rdsbesl 23/01/'24	€ 0	€ 0	€ 0	€ 148.500	€ 0
Beheersafspraken sportaccommodaties	€ 0	€ 0	€ 0	€ 80.000	€ 0
Ipads bezwaarschriftencommissie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000	€ 0
B. Bestemmingreserves	**€ 37.337.410**	**€ 48.120**	**€ 260.000**	**€ 318.538**	**€ 37.324.664**
Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme Midden-Delfland	**€ 101.805**	**€ 0**	**€ 260.000**	**€ 155.000**	**€ 206.805**
Begin- en eindsaldo	€ 101.805	€ 0	€ 0	€ 0	€ 206.805
Storting opbrengst toeristenbelasting	€ 0	€ 0	€ 260.000	€ 0	€ 0
Onttrekking PUUUR	€ 0	€ 0	€ 0	€ 90.000	€ 0
Onttrekking CBG	€ 0	€ 0	€ 0	€ 65.000	€ 0
Fonds sociale woningbouw	**€ 382.916**	**€ 5.744**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 388.660**
Begin- en eindsaldo	€ 382.916	€ 0	€ 0	€ 0	€ 388.660
Toegevoegde rente	€ 0	€ 5.744	€ 0	€ 0	€ 0
Investeringsreserve	**€ 2.514.460**	**€ 40.045**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 2.552.177**
Begin- en eindsaldo	€ 2.514.460	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.552.177
Toegevoegde rente	€ 0	€ 40.045	€ 0	€ 0	€ 0
Nutsreserve	**€ 8.871.855**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 8.871.855**
Begin- en eindsaldo	€ 8.871.855	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.871.855
Reserve afwikkeling complexen	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve beheer openbare ruimte	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve BUIG	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve compensatie dividenden en huuropbrengst	**€ 18.040.440**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 18.040.440**
Begin- en eindsaldo	€ 18.040.440	€ 0	€ 0	€ 0	€ 18.040.440
Reserve grondexploitatie	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve Herwaardering deelnemingen	**€ 1.122.093**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.122.093**

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Begin- en eindsaldo	€ 1.122.093	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.122.093
Reserve investeringsprogramma	**€ 252.806**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 252.806**
Begin- en eindsaldo	€ 252.806	€ 0	€ 0	€ 0	€ 252.806
Reserve monumenten	**€ 131.969**	**€ 1.980**	**€ 0**	**€ 20.025**	**€ 113.924**
Begin- en eindsaldo	€ 131.969	€ 0	€ 0	€ 0	€ 113.924
Toegevoegde rente	€ 0	€ 1.980	€ 0	€ 0	€ 0
Subsidie monumenten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 20.025	€ 0
Reserve Noodhulp-vangnet	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve onderhoud kapitaalgoederen	**€ 1.195.625**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 120.000**	**€ 1.075.625**
Begin- en eindsaldo	€ 1.195.625	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.075.625
Kapitaalgoederen kwaliteitsimpuls	€ 0	€ 0	€ 0	€ 120.000	€ 0
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve opstartkosten begeleiding particuliere bouwinitiatieven	**€ 275**	**€ 4**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 279**
Begin- en eindsaldo	€ 275	€ 0	€ 0	€ 0	€ 279
Toegevoegde rente	€ 0	€ 4	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve sociaal domein	**€ 23.166**	**€ 347**	**€ 0**	**€ 23.513**	**€ 0**
Begin- en eindsaldo	€ 23.166	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Toegevoegde rente	€ 0	€ 347	€ 0	€ 0	€ 0
Onttrekking aan de reserve volgens begroting	€ 0	€ 0	€ 0	€ 23.513	€ 0
Reserve Weerstandsvermogen	**€ 4.000.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 4.000.000**
Begin- en eindsaldo	€ 4.000.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 4.000.000
Risicoreserve Erfpachtgronden	**€ 700.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 700.000**
Begin- en eindsaldo	€ 700.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 700.000
C. Dekkingsreserve	**€ 12.024.943**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 795.894**	**€ 11.229.051**
Dekkingsreserve	**€ 5.677.536**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 418.795**	**€ 5.258.742**
Begin- en eindsaldo	€ 5.677.536	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.258.742
Onttrekking kapitaallasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 418.795	€ 0
Dekkingsreserve gemeentehuis	**€ 6.347.407**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 377.099**	**€ 5.970.309**
Begin- en eindsaldo	€ 6.347.407	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.970.309
Onttrekking kapitaallasten gemeentehuis	€ 0	€ 0	€ 0	€ 377.099	€ 0
Voorzieningen	**€ 19.797.972**	**€ 0**	**€ 20.024**	**€ 869.762**	**€ 18.948.234**
D. Voorzieningen	**€ 19.797.972**	**€ 0**	**€ 20.024**	**€ 869.762**	**€ 18.948.234**

Mutatie	Saldo begin boekjaar	Toegevoegde rente	Vermeerderingen	Verminderingen	Saldo einde boekjaar
Voorziening afvalstoffenheffing	**€ 309.368**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 208.098**	**€ 101.270**
Begin- en eindsaldo	€ 309.368	€ 0	€ 0	€ 0	€ 101.270
Onttrekking voorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 208.098	€ 0
Voorziening anterieure overeenkomsten	**€ 131.044**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 131.044**
Begin- en eindsaldo	€ 131.044	€ 0	€ 0	€ 0	€ 131.044
Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap	**€ 1.323.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 1.323.000**
Begin- en eindsaldo	€ 1.323.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 1.323.000
Voorziening dubieuze debiteuren	**€ 231.603**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 231.603**
Begin- en eindsaldo	€ 231.603	€ 0	€ 0	€ 0	€ 231.603
Voorziening dubieuze debiteuren Soza	**€ 231.600**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 231.600**
Begin- en eindsaldo	€ 231.600	€ 0	€ 0	€ 0	€ 231.600
Voorziening gemeentelijk vastgoed	**€ 557.098**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 557.098**
Begin- en eindsaldo	€ 557.098	€ 0	€ 0	€ 0	€ 557.098
Voorziening grondexploitaties	**€ 6.660.000**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 6.660.000**
Begin- en eindsaldo	€ 6.660.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 6.660.000
Voorziening pensioenen voormalig wethouders	**€ 2.610.123**	**€ 0**	**€ 20.024**	**- € 56.100**	**€ 2.686.247**
Begin- en eindsaldo	€ 2.610.123	€ 0	€ 0	€ 0	€ 2.686.247
Storting conform actuariele waardeberekening	€ 0	€ 0	€ 0	- € 175.813	€ 0
Storting APPA pensioen via salaris	€ 0	€ 0	€ 20.024	€ 0	€ 0
Betaalde pensioenen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 119.713	€ 0
Voorziening rioolheffing	**€ 6.256.535**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 458.259**	**€ 5.798.276**
Begin- en eindsaldo	€ 6.256.535	€ 0	€ 0	€ 0	€ 5.798.276
Onttrekking voorziening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 458.259	€ 0
Voorziening RVU	**€ 84.554**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 84.554**
Begin- en eindsaldo	€ 84.554	€ 0	€ 0	€ 0	€ 84.554
Voorziening verlofsparen	**€ 790.738**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 790.738**
Begin- en eindsaldo	€ 790.738	€ 0	€ 0	€ 0	€ 790.738
Voorziening wachtgelden voormalig wethouders	**€ 612.309**	**€ 0**	**€ 0**	**€ 259.505**	**€ 352.804**
Begin- en eindsaldo	€ 612.309	€ 0	€ 0	€ 0	€ 352.804
Betaalde wachtgelden	€ 0	€ 0	€ 0	€ 259.505	€ 0
	€ 79.114.055	**€ 48.120**	**€ 280.024**	**€ 2.216.694**	**€ 77.223.179**

Prognose verloop reserves en voorzieningen

Prognose verloop reserves en voorzieningen

Reserve / voorziening	Beginstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029	Saldo mutaties	Eindstand 2030
A. algemene reserve	**€ 9.953.730**	**- € 232.500**	**€ 9.721.230**	**- € 152.500**	**€ 9.568.730**	**- € 4.000**	**€ 9.564.730**	**- € 4.000**	**€ 9.560.730**
Algemene reserve	€ 9.953.730	- € 232.500	€ 9.721.230	- € 152.500	€ 9.568.730	- € 4.000	€ 9.564.730	- € 4.000	€ 9.560.730
B. bestemmingsreserves	**€ 37.337.410**	**- € 10.418**	**€ 37.326.992**	**€ 33.164**	**€ 37.360.156**	**€ 53.585**	**€ 37.413.741**	**€ 73.586**	**€ 37.487.327**
Reserve Weerstandsvermogen	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000	€ 0	€ 4.000.000
Nutsreserve	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855	€ 0	€ 8.871.855
Reserve ontwikkeling Harnaschpolder	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve BUIG	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Investeringsreserve	€ 2.514.460	€ 40.045	€ 2.554.505	€ 40.646	€ 2.595.151	€ 41.255	€ 2.636.406	€ 41.446	€ 2.677.852
Reserve monumenten	€ 131.969	- € 18.045	€ 113.924	- € 18.316	€ 95.608	- € 18.591	€ 77.017	- € 18.870	€ 58.147
Reserve sociaal domein	€ 23.166	- € 23.166	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Reserve / voorziening	Beginstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029	Saldo mutaties	Eindstand 2030
Reserve beheer openbare ruimte	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Reserve grondexploitaties	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Compensatie dividenden en huuropbrengst	€ 18.040.440	€ 0	€ 18.040.440	€ 0	€ 18.040.440	€ 0	€ 18.040.440	€ 0	€ 18.040.440
Reserve investeringsprogramma	€ 252.806	€ 0	€ 252.806	€ 0	€ 252.806	€ 0	€ 252.806	€ 0	€ 252.806
Reserve opstartkosten begeleiding particulieren bouwinitiatieven	€ 275	€ 4	€ 279	€ 4	€ 283	€ 4	€ 287	€ 4	€ 291
Reserve Noodhulp-vangnet	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Fonds sociale woningbouw	€ 382.916	€ 5.744	€ 388.660	€ 5.830	€ 394.490	€ 5.917	€ 400.407	€ 6.006	€ 406.413
Reserve afwikkeling	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Reserve / voorziening	Beginstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029	Saldo mutaties	Eindstand 2030
complexen									
Risicoreserve erfpachtgronden	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000	€ 0	€ 700.000
Reserve herwaardering deelnemingen	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093	€ 0	€ 1.122.093
Reserve onderhoud gemeentelijke gebouwen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Bestemmingsreserve voorzieningen voor recreatie en toerisme Midden-Delfland	€ 101.805	€ 105.000	€ 206.805	€ 105.000	€ 311.805	€ 105.000	€ 416.805	€ 105.000	€ 521.805
Reserve onderhoud kapitaalgoederen	€ 1.195.625	- € 120.000	€ 1.075.625	- € 100.000	€ 975.625	- € 80.000	€ 895.625	- € 60.000	€ 835.625
C. Dekkingsreserves	**€ 12.024.943**	**- € 795.894**	**€ 11.229.049**	**- € 738.024**	**€ 10.491.025**	**- € 726.350**	**€ 9.764.675**	**- € 659.589**	**€ 9.105.086**
Dekkingsreser	€ 6.347.4	- € 377.09	€ 5.970.3	- € 327.55	€ 5.642.7	- € 327.55	€ 5.315.1	- € 327.555	€ 4.987.643

Reserve / voorziening	Beginstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029	Saldo mutaties	Eindstand 2030
ve gemeentehuis	07	9	08	5	53	5	98		
Dekkingsreserve	€ 5.677.536	- € 418.795	€ 5.258.741	- € 410.469	€ 4.848.272	- € 398.795	€ 4.449.477	- € 332.034	€ 4.117.443
D. Voorzieningen	**€ 19.797.972**	**- € 849.738**	**€ 18.948.234**	**- € 935.541**	**€ 18.012.693**	**- € 861.519**	**€ 17.151.174**	**- € 573.631**	**€ 16.577.543**
Voorziening dubieuze debiteuren Soza	€ 231.600	€ 0	€ 231.600	€ 0	€ 231.600	€ 0	€ 231.600	€ 0	€ 231.600
Voorziening dubieuze debiteuren	€ 231.603	€ 0	€ 231.603	€ 0	€ 231.603	€ 0	€ 231.603	€ 0	€ 231.603
Voorziening pensioenen voormalig wethouders	€ 2.610.123	€ 76.124	€ 2.686.247	€ 78.409	€ 2.764.656	€ 80.761	€ 2.845.417	€ 80.761	€ 2.926.178
Voorziening wachtgelden voormalig wethouders	€ 612.309	- € 259.505	€ 352.804	- € 206.402	€ 146.402	- € 95.632	€ 50.770	€ 0	€ 50.770
Voorziening bijdrage tekort Bedrijvenschap	€ 1.323.000	€ 0	€ 1.323.000	€ 0	€ 1.323.000	€ 0	€ 1.323.000	€ 0	€ 1.323.000

Reserve / voorziening	Beginstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2027	Saldo mutaties	Eindstand 2028	Saldo mutaties	Eindstand 2029	Saldo mutaties	Eindstand 2030
Voorziening afvalstoffenheffing	€ 309.368	- € 208.098	€ 101.270	- € 278.240	- € 176.970	- € 423.515	- € 600.485	- € 534.519	- € 1.135.004
Voorziening rioolheffing	€ 6.256.535	- € 458.259	€ 5.798.276	- € 529.308	€ 5.268.968	- € 423.133	€ 4.845.835	- € 119.873	€ 4.725.962
Voorziening grondexploitaties	€ 6.660.000	€ 0	€ 6.660.000	€ 0	€ 6.660.000	€ 0	€ 6.660.000	€ 0	€ 6.660.000
Voorziening verlofsparen	€ 790.738	€ 0	€ 790.738	€ 0	€ 790.738	€ 0	€ 790.738	€ 0	€ 790.738
Voorziening RVU	€ 84.554	€ 0	€ 84.554	€ 0	€ 84.554	€ 0	€ 84.554	€ 0	€ 84.554
Voorziening gemeentelijk vastgoed	€ 557.098	€ 0	€ 557.098	€ 0	€ 557.098	€ 0	€ 557.098	€ 0	€ 557.098
Voorziening anterieure overeenkomsten	€ 131.044	€ 0	€ 131.044	€ 0	€ 131.044	€ 0	€ 131.044	€ 0	€ 131.044
Totaal	**€ 79.114.055**	**- € 1.888.550**	**€ 77.225.505**	**- € 1.792.901**	**€ 75.432.604**	**- € 1.538.284**	**€ 73.894.320**	**- € 1.163.634**	**€ 72.730.686**

Meerjarig investeringsoverzicht

Meerjarig investeringsoverzicht

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch. /Ec.nut
Deelvervanging vloeren van TL naar LED gemeentewerf	€ 150.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2026	€ 66.398	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2027	€ 103.877	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2028	€ 160.000	€ 78.502	€ 0	€ 0	E
Eigentijdse ICT (2024)	€ 200.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Wegreconstructie Vlaardingsekade/Willemsoordseweg (2025)	€ 300.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie Burg. V.d. Lelykade.	€ 211.325	€ 0	€ 950.000	€ 0	M
Reconstructie deel Kluiskade en Trekkade	€ 0	€ 90.211	€ 150.000	€ 0	M
Reconstructie Rijksstraatweg wegvak 1 en 2 (2018)	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S019 Zouteveenseweg	€ 277.100	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen Sionsbrug DH021	€ 378.688	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S020 Zouteveenseweg	€ 202.300	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug S021 Zouteveenseweg	€ 267.700	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen brug Hoornseweg DH 003	€ 320.066	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie en verbetering Fietspad Rotterdamseweg	€ 300.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Opwaarderen fietsstraat en asfalteren Westgaag (2019)	€ 150.000	€ 2.900.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie verharding deel Westlander,Schouw, Aak en Praam	€ 150.000	€ 370.000	€ 350.000	€ 0	M
Reconstructie Hoornseweg (metropolitane fietsroute)	€ 1.470.000	€ 50.000	€ 0	€ 0	M
Reconstructie	€ 75.000	€ 493.967	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch. /Ec.nut
Maassluisseweg/Oude Veiling 2021					
Aanleg parkeerverharding	€ 70.000	€ 201.250	€ 0	€ 0	M
Project Centrumplan Schipluiden (2021)	€ 675.086	€ 520.000	€ 0	€ 0	M
Woudselaan	€ 20.000	€ 430.000	€ 250.000	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2027	€ 123.667	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2027	€ 61.833	€ 0	€ 0	€ 0	M
Lichtmasten centrumplan Schipluiden (2026)	€ 23.195	€ 33.333	€ 0	€ 0	M
Lichtmasten armaturen centrumplan Schipluiden (2026)	€ 11.597	€ 16.667	€ 0	€ 0	M
Nieuwbouw Mariaschool (2025)	€ 6.500.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Voorbereidingskrediet Hub Schipluiden (2026)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 8.000.000	E
Voorbereidingskrediet De Schutse (2026)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 3.900.000	E
Renovatie Hofstede 2025	€ 165.827	€ 0	€ 0	€ 0	E
Renovatie Dorpshoeve 2026	€ 143.685	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervanging duiker Baanderheer (M030) (2021)	€ 160.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2026	€ 250.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Herinrichting openbaar groen 2027	€ 50.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2027	€ 350.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2027	€ 110.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2028	€ 0	€ 350.000	€ 0	€ 0	M
Vervangen pompunits electromechanisch 2027	€ 605.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2027	€ 88.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriolering 2027	€ 460.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2027	€ 403.000	€ 0	€ 0	€ 0	E
Vervangen pompunits electromechanisch 2028	€ 0	€ 580.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2028	€ 0	€ 539.000	€ 0	€ 0	E

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch. /Ec.nut
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2028	€ 0	€ 88.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriolering 2028	€ 0	€ 460.000	€ 0	€ 0	E
Riolering centrumplan Schipluiden (2026)	€ 20.000	€ 20.000	€ 0	€ 0	E
Vervangen Kwakelbrug (2026)	€ 250.000	€ 250.000	€ 0	€ 0	M
Vervanging elektro en wertuigbouwkundige installaties gemeentehuis 2029	€ 0	€ 0	€ 80.165	€ 0	E
Reconstructie Wipperskade/Veilingpad (2027)	€ 85.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Reconstructie Lookwatering uitbreiding scope (2027)	€ 275.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Fietspad Herenwerf (2028)	€ 0	€ 450.000	€ 0	€ 0	M
Fietspad Rozemond (2028)	€ 0	€ 75.000	€ 0	€ 0	M
Afwaarderen Hoornseweg (2028)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 775.000	M
Reconstructie Molenlaan (2027)	€ 850.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Integraal ophogen wijk Koninnepad Den Hoorn (2030)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 50.000	M
Gaagpad (2027) (WOK)	€ 405.900	€ 0	€ 0	€ 0	M
Dorpsstraat deel hsnr. 1 t/m 8 (2027) (WOK)	€ 50.000	€ 0	€ 108.750	€ 0	M
Zwethkade zuid (2027) (WOK)	€ 50.000	€ 0	€ 398.000	€ 0	M
Zijdekade (2027) (WOK)	€ 50.000	€ 0	€ 61.144	€ 0	M
Commandeurskade deel hsnr. 1 t/m 13 (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 1.087.500	M
Commandeuskade nr 17-30 / 34 e verlnegde N468 (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 163.500	M
Kortebuurt (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 945.801	M
Lookwatering DH - 2 trajecten (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 679.250	M
s Herenstraat (2028) (WOK)	€ 0	€ 50.000	€ 0	€ 431.049	M
Inrichten van 6 verkeersveilige schoolomgevingen (2028)	€ 0	€ 250.496	€ 0	€ 0	M
Aanleg drempelplateaus Gantel (2027)	€ 22.142	€ 0	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2028	€ 0	€ 125.667	€ 0	€ 0	M
Vervangen lichtmasten	€ 0	€ 62.833	€ 0	€ 0	M

Omschrijving investering	2027	2028	2029	2030	Maatsch. /Ec.nut
armaturen 2028					
Vervangen lichtmasten 2029	€ 0	€ 0	€ 128.133	€ 0	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2029	€ 0	€ 0	€ 64.067	€ 0	M
Vervangen lichtmasten 2030	€ 0	€ 0	€ 0	€ 130.400	M
Vervangen lichtmasten armaturen 2030	€ 0	€ 0	€ 0	€ 65.200	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen 2027	€ 100.000	€ 0	€ 0	€ 0	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen 2028	€ 0	€ 100.000	€ 0	€ 0	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen 2029	€ 0	€ 0	€ 100.000	€ 0	M
Jaarlijks in de winter herinrichting van openbaar groen 2030	€ 0	€ 0	€ 0	€ 100.000	M
Vervangen beschoeiingen/damwanden 2029	€ 0	€ 0	€ 350.000	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2028	€ 0	€ 437.500	€ 0	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2029	€ 0	€ 0	€ 437.500	€ 0	M
Speelvoorzieningen 2030	€ 0	€ 0	€ 0	€ 296.400	M
Vervangen pompunits electromechanisch 2029	€ 0	€ 0	€ 205.000	€ 0	E
Vervangen persleidingen 2029	€ 0	€ 0	€ 403.000	€ 0	E
Vervangen pompen hoofdgemalen (GRP) 2029	€ 0	€ 0	€ 88.000	€ 0	E
Vervangen vrijvervalriolering 2029	€ 0	€ 0	€ 460.000	€ 0	E
Totaal	**€ 17.461.386**	**€ 9.272.426**	**€ 4.583.759**	**€ 16.624.100**	

Begroting 2027 - 2030 op taakveld

Programma 1

Vitale dorpen in Midden-Delfland	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 1.209.005**	**€ 1.353.702**	**€ 931.890**	**€ 893.368**	**€ 896.868**	**€ 900.668**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 1.209.005	€ 1.353.702	€ 931.890	€ 893.368	€ 896.868	€ 900.668
I	**-€ 929.058**	**-€ 1.079.313**	**-€ 870.187**	**-€ 870.587**	**-€ 870.987**	**-€ 871.387**
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-€ 929.058	-€ 1.079.313	-€ 870.187	-€ 870.587	-€ 870.987	-€ 871.387
Totaal	**€ 279.947**	**€ 274.389**	**€ 61.703**	**€ 22.781**	**€ 25.881**	**€ 29.281**

Programma 2

Bestuur en veiligheid	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 5.128.346**	**€ 5.274.871**	**€ 5.253.663**	**€ 5.159.457**	**€ 5.080.418**	**€ 5.110.927**
0.1 Bestuur	€ 1.771.928	€ 1.874.031	€ 1.974.076	€ 1.970.349	€ 1.981.082	€ 1.999.178
0.2 Burgerzaken	€ 1.124.932	€ 1.218.305	€ 1.157.807	€ 1.104.327	€ 1.041.063	€ 1.050.276
1.2 Openbare orde en veiligheid	€ 895.195	€ 818.516	€ 691.454	€ 659.655	€ 661.955	€ 664.355
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	€ 1.336.291	€ 1.364.019	€ 1.430.327	€ 1.425.127	€ 1.396.319	€ 1.397.119
I	**-€ 680.212**	**-€ 499.397**	**-€ 543.401**	**-€ 505.843**	**-€ 345.138**	**-€ 347.438**
0.1 Bestuur	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.2 Burgerzaken	-€ 469.179	-€ 492.497	-€ 536.301	-€ 498.543	-€ 337.638	-€ 339.738
1.2 Openbare orde en veiligheid	-€ 211.033	-€ 6.900	-€ 7.100	-€ 7.300	-€ 7.500	-€ 7.700
1.1 Crisisbeheersing en brandweer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 4.448.134**	**€ 4.775.474**	**€ 4.710.262**	**€ 4.653.614**	**€ 4.735.280**	**€ 4.763.489**

Programma 3

Beheer, verkeer en milieu	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 14.033.371**	**€ 16.041.048**	**€ 13.557.393**	**€ 14.259.906**	**€ 15.300.544**	**€ 15.755.103**
2.1 Verkeer	€ 4.134.833	€ 6.426.774	€ 4.271.165	€ 4.514.748	€ 5.006.809	€ 5.235.511

Beheer, verkeer en milieu	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
en vervoer						
2.2 Parkeren	€ 5.444	€ 13.214	€ 13.414	€ 13.614	€ 13.796	€ 13.996
2.4 Economische havens en waterwegen	€ 622.754	€ 502.019	€ 328.286	€ 362.152	€ 378.319	€ 383.319
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	€ 2.716.455	€ 2.018.772	€ 2.226.814	€ 2.262.271	€ 2.316.844	€ 2.325.733
7.2 Riolering	€ 1.792.927	€ 2.192.186	€ 1.933.077	€ 2.018.439	€ 2.081.162	€ 2.084.127
7.3 Afval	€ 2.958.236	€ 2.757.885	€ 2.989.506	€ 3.129.561	€ 3.337.002	€ 3.526.521
7.4 Milieubeheer	€ 1.577.563	€ 1.904.931	€ 1.576.469	€ 1.739.921	€ 1.947.851	€ 1.966.601
7.5 Begraafplaats en en crematoria	€ 225.159	€ 225.266	€ 218.661	€ 219.201	€ 218.762	€ 219.296
I	**-€ 7.035.794**	**-€ 6.899.595**	**-€ 7.501.503**	**-€ 6.867.711**	**-€ 7.083.806**	**-€ 7.087.178**
2.1 Verkeer en vervoer	-€ 177.276	-€ 283.300	-€ 507.800	-€ 202.700	-€ 207.100	-€ 211.900
2.2 Parkeren	-€ 15.104	-€ 11.200	-€ 11.300	-€ 11.400	-€ 11.500	-€ 11.600
2.4 Economische havens en waterwegen	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.7 Openbaar groen en (openlucht) recreatie	-€ 1.135.366	-€ 23.400	-€ 23.500	-€ 23.600	-€ 23.700	-€ 23.800
7.2 Riolering	-€ 2.241.154	-€ 2.473.024	-€ 2.493.172	-€ 2.634.279	-€ 2.590.441	-€ 2.355.539
7.3 Afval	-€ 2.998.139	-€ 3.308.495	-€ 3.645.494	-€ 3.833.032	-€ 4.084.965	-€ 4.314.439
7.4 Milieubeheer	-€ 326.351	-€ 645.076	-€ 661.537	€ 0	€ 0	€ 0
7.5 Begraafplaats en en crematoria	-€ 142.403	-€ 155.100	-€ 158.700	-€ 162.700	-€ 166.100	-€ 169.900
Totaal	**€ 6.997.577**	**€ 9.141.453**	**€ 6.055.890**	**€ 7.392.195**	**€ 8.216.738**	**€ 8.667.925**

Programma 4

Onderwijs	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 2.692.281**	**€ 2.717.826**	**€ 2.345.341**	**€ 2.585.944**	**€ 2.507.988**	**€ 2.526.493**
4.2 Onderwijshuisvesting	€ 1.215.614	€ 1.464.583	€ 1.151.404	€ 1.425.900	€ 1.338.553	€ 1.346.053
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 1.476.667	€ 1.253.243	€ 1.193.937	€ 1.160.044	€ 1.169.435	€ 1.180.440
I	**-€ 896.143**	**-€ 326.880**	**-€ 314.375**	**-€ 314.775**	**-€ 315.175**	**-€ 315.575**
4.2 Onderwijshuisvesting	-€ 221.200	-€ 187.327	-€ 187.627	-€ 187.927	-€ 188.227	-€ 188.527
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	-€ 674.944	-€ 139.553	-€ 126.748	-€ 126.848	-€ 126.948	-€ 127.048
Totaal	**€ 1.796.138**	**€ 2.390.946**	**€ 2.030.966**	**€ 2.271.169**	**€ 2.192.813**	**€ 2.210.918**

Programma 5

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 15.755.637**	**€ 15.742.930**	**€ 14.383.958**	**€ 14.141.710**	**€ 14.123.934**	**€ 14.295.564**
5.1 Sportbeleid en activering	€ 309.566	€ 361.572	€ 250.097	€ 242.969	€ 214.689	€ 215.889
5.2 Sportaccommodaties	€ 1.142.738	€ 905.194	€ 779.326	€ 738.307	€ 752.007	€ 767.207
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	€ 201.095	€ 158.797	€ 144.667	€ 146.278	€ 130.958	€ 131.752
5.4 Musea	€ 94.024	€ 103.231	€ 104.796	€ 101.596	€ 103.196	€ 104.996
5.5 Cultureel erfgoed	€ 22.228	€ 87.537	€ 51.483	€ 52.583	€ 53.583	€ 54.583
5.6 Media	€ 661.422	€ 597.234	€ 462.700	€ 474.200	€ 484.100	€ 495.200
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	€ 839.128	€ 883.475	€ 819.548	€ 826.048	€ 840.148	€ 856.048
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
7.1 Volksgezondheid	€ 1.338.211	€ 1.501.138	€ 1.191.601	€ 1.082.301	€ 1.104.401	€ 1.129.001
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 40.034	€ 50.749	€ 49.434	€ 49.434	€ 49.434	€ 49.434
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	€ 417.227	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	€ 383.140	€ 454.388	€ 634.391	€ 640.362	€ 646.072	€ 648.372
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	€ 731.432	€ 372.121	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.713 Dagbesteding (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.791 PGB WMO	€ 108.296	€ 100.697	€ 100.987	€ 101.287	€ 101.587	€ 101.887
6.821 Jeugdbescherming	€ 383.037	€ 394.912	€ 387.641	€ 385.376	€ 392.167	€ 395.378
6.91 Coördinatie en beleid WMO	€ 272.066	€ 609.392	€ 425.920	€ 428.480	€ 430.480	€ 432.680
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	€ 8.913	€ 33.200	€ 106.453	€ 107.053	€ 107.553	€ 108.053
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	€ 663.139	€ 924.498	€ 1.332.550	€ 1.294.048	€ 1.099.648	€ 1.106.148
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	€ 3.334.688	€ 2.823.253	€ 2.541.598	€ 2.474.537	€ 2.521.480	€ 2.521.480
6.792 PGB Jeugd	€ 81.598	€ 108.862	€ 108.862	€ 108.862	€ 108.862	€ 108.862
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	€ 176.321	€ 608.348	€ 540.267	€ 481.067	€ 485.267	€ 489.867
6.822 Jeugdreclassering	€ 20.716	€ 8.420	€ 7.580	€ 7.380	€ 7.520	€ 7.520
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	€ 927.453	€ 728.933	€ 624.233	€ 645.497	€ 666.725	€ 689.884
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	€ 662.898	€ 1.132.200	€ 1.006.243	€ 980.444	€ 998.853	€ 998.853
6.712 Begeleiding (WMO)	€ 1.043.151	€ 946.136	€ 1.032.900	€ 1.058.800	€ 1.081.000	€ 1.105.800
6.811 Beschermd wonen (WMO)	€ 57.906	€ 356.660	€ 86.299	€ 84.156	€ 81.171	€ 78.037
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	€ 1.645.247	€ 1.344.870	€ 1.450.800	€ 1.487.100	€ 1.518.300	€ 1.553.200
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	€ 82.509	€ 111.750	€ 111.750	€ 112.550	€ 113.150	€ 113.850
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	€ 28.929	€ 35.363	€ 31.835	€ 30.995	€ 31.583	€ 31.583
6.763 Jeugdhulp	€ 78.527	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
met verblijf landelijk						
I	**-€ 2.789.216**	**-€ 1.171.470**	**-€ 568.519**	**-€ 461.919**	**-€ 1.097.327**	**-€ 1.100.127**
5.1 Sportbeleid en activering	-€ 93.166	-€ 131.508	-€ 48.090	-€ 49.090	-€ 49.890	-€ 50.790
5.2 Sportaccommodaties	-€ 199.317	-€ 168.453	-€ 170.353	-€ 172.253	-€ 173.981	-€ 175.381
5.3 Cultuurpresentatie, cultuurproductie en cultuurparticipatie	-€ 41.579	-€ 24.051	-€ 24.051	-€ 24.251	-€ 7.900	-€ 8.100
5.4 Musea	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
5.5 Cultureel erfgoed	-€ 1.386	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400	-€ 1.400
5.6 Media	-€ 195.977	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-€ 84.894	-€ 71.454	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.6 Maatwerkvoorzieningen (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
7.1 Volksgezondheid	-€ 282.598	-€ 394.779	-€ 110.000	€ 0	€ 0	€ 0
4.3 Onderwijsbeleid en leerlingzaken	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.71a Hulp bij het huishouden (WMO)	-€ 410.828	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.21 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen WMO	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.23 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Integraal	-€ 26.371	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.714 Overige maatwerkarrangementen (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.713 Dagbesteding (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.761 Jeugdhulp met verblijf lokaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.791 PGB WMO	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.821 Jeugdbescherming	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.91 Coördinatie en beleid WMO	-€ 192.154	-€ 156.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.812 Maatschappelijke- en vrouwenopvang (WMO)	-€ 15.200	-€ 15.200	-€ 15.200	-€ 15.200	-€ 15.200	-€ 15.200

Sociaal domein en welzijn	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
6.22 Toegang en eerstelijnsvoorzieningen Jeugd	-€ 7.506	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.752 Jeugdhulp ambulant regionaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.792 PGB Jeugd	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.92 Coördinatie en beleid Jeugd	-€ 9.823	-€ 9.500	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.822 Jeugdreclassering	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.60 Hulpmiddelen en diensten (WMO)	-€ 6.869	-€ 11.800	-€ 12.100	-€ 12.400	-€ 12.700	-€ 13.000
6.762 Jeugdhulp met verblijf regionaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.712 Begeleiding (WMO)	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.811 Beschermd wonen (WMO)	-€ 1.107.177	-€ 100.000	-€ 100.000	-€ 100.000	-€ 100.000	-€ 100.000
6.711 Huishoudelijke hulp (WMO)	-€ 114.372	-€ 87.325	-€ 87.325	-€ 87.325	-€ 736.256	-€ 736.256
6.751 Jeugdhulp ambulant lokaal	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.753 Jeugdhulp ambulant landelijk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.763 Jeugdhulp met verblijf landelijk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 12.966.421**	**€ 14.571.460**	**€ 13.815.439**	**€ 13.679.791**	**€ 13.026.607**	**€ 13.195.437**

Programma 6

Economische en sociale zaken	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 8.056.351**	**€ 8.969.205**	**€ 8.994.341**	**€ 8.894.230**	**€ 8.871.489**	**€ 8.898.700**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	€ 725.263	€ 412.440	€ 597.800	€ 637.400	€ 668.000	€ 677.400
3.1 Economische ontwikkeling	€ 28.998	€ 96.988	€ 19.200	€ 19.700	€ 20.100	€ 20.600
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 72.685	€ 75.144	€ 75.844	€ 76.238	€ 75.580	€ 76.151
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	€ 74.506	€ 61.852	€ 11.300	€ 11.500	€ 11.600	€ 11.800
3.4 Economische promotie	€ 182.893	€ 109.906	€ 240.190	€ 240.590	€ 240.990	€ 241.390

Economische en sociale zaken	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	€ 1.382.070	€ 2.012.198	€ 2.083.987	€ 2.046.841	€ 1.977.041	€ 1.977.241
6.3 Inkomensregelingen	€ 5.294.502	€ 5.537.170	€ 5.384.555	€ 5.279.095	€ 5.294.112	€ 5.308.652
6.4 WSW en beschut werk	€ 85.732	€ 171.497	€ 221.025	€ 221.225	€ 221.425	€ 221.625
6.5 Arbeidsparticipatie	€ 209.704	€ 492.010	€ 360.441	€ 361.641	€ 362.641	€ 363.841
I	**-€ 5.176.377**	**-€ 5.962.947**	**-€ 6.199.974**	**-€ 6.244.242**	**-€ 6.193.742**	**-€ 6.213.142**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-€ 3.908	-€ 10.138	-€ 112.938	-€ 143.400	-€ 163.900	-€ 174.400
3.1 Economische ontwikkeling	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-€ 308.633	-€ 283.909	-€ 290.509	-€ 297.700	-€ 303.900	-€ 310.900
3.3 Bedrijvenloket en bedrijfsregelingen	-€ 18.362	-€ 800	-€ 17.700	-€ 18.100	-€ 18.500	-€ 18.900
3.4 Economische promotie	-€ 204.583	-€ 197.240	-€ 317.340	-€ 317.440	-€ 317.540	-€ 317.640
6.1 Samenkracht en burgerparticipatie	-€ 1.286.192	-€ 1.956.221	-€ 1.960.648	-€ 1.965.163	-€ 1.886.163	-€ 1.886.163
6.3 Inkomensregelingen	-€ 3.354.699	-€ 3.514.639	-€ 3.500.839	-€ 3.502.439	-€ 3.503.739	-€ 3.505.139
6.4 WSW en beschut werk	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
6.5 Arbeidsparticipatie	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 2.879.974**	**€ 3.006.258**	**€ 2.794.367**	**€ 2.649.988**	**€ 2.677.747**	**€ 2.685.558**

Programma 7

Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 9.573.473**	**€ 8.063.468**	**€ 4.723.919**	**€ 4.819.982**	**€ 4.811.910**	**€ 4.650.440**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	€ 1.718.608	€ 1.807.231	€ 1.811.471	€ 1.815.759	€ 1.744.567	€ 1.660.895
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	€ 35.529	€ 152.022	€ 12.895	€ 12.896	€ 12.896	€ 12.896
8.1 Ruimte en leefomgeving	€ 1.952.951	€ 1.699.942	€ 1.227.377	€ 1.334.478	€ 1.393.323	€ 1.360.923
8.3 Wonen en bouwen	€ 2.219.316	€ 1.955.624	€ 1.542.313	€ 1.526.986	€ 1.531.261	€ 1.485.863
8.2 Grondexploitatie	€ 3.647.069	€ 2.448.649	€ 129.862	€ 129.863	€ 129.863	€ 129.863

Ruimtelijke ordening, ontwikkeling en volkshuisvesting	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
(niet-bedrijventerreinen)						
8.1 Ruimtelijke ordening	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
I	**-€ 6.690.296**	**-€ 6.877.391**	**-€ 4.404.348**	**-€ 4.211.064**	**-€ 4.047.430**	**-€ 3.991.556**
0.3 Beheer overige gebouwen en gronden	-€ 3.070.334	-€ 3.113.836	-€ 3.151.301	-€ 3.190.463	-€ 3.231.337	-€ 3.272.284
3.2 Fysieke bedrijfsinfrastructuur	-€ 278.781	-€ 145.511	-€ 8.694	-€ 8.694	-€ 8.694	-€ 8.694
8.1 Ruimte en leefomgeving	-€ 248.040	-€ 44.221	-€ 37.453	-€ 37.554	-€ 37.654	-€ 37.754
8.3 Wonen en bouwen	-€ 1.308.072	-€ 1.137.839	-€ 1.077.038	-€ 844.490	-€ 639.882	-€ 542.961
8.2 Grondexploitatie (niet-bedrijventerreinen)	-€ 1.772.069	-€ 2.435.984	-€ 129.862	-€ 129.863	-€ 129.863	-€ 129.863
8.1 Ruimtelijke ordening	-€ 13.000	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
Totaal	**€ 2.883.177**	**€ 1.186.077**	**€ 319.571**	**€ 608.918**	**€ 764.480**	**€ 658.884**

Algemene dekkingsmiddelen

Algemene dekkingsmiddelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 1.880.691**	**€ 2.050.293**	**€ 2.482.048**	**€ 2.556.624**	**€ 2.533.230**	**€ 2.537.309**
0.5 Treasury	€ 1.368.854	€ 1.539.525	€ 2.061.093	€ 2.131.490	€ 2.104.341	€ 2.104.341
0.61 OZB woningen	€ 511.750	€ 504.768	€ 414.955	€ 419.135	€ 422.889	€ 426.968
0.62 OZB niet-woningen	€ 87	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.8 Overige baten en lasten	€ 0	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000	€ 6.000
2.5 Openbaar vervoer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentef	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0

Algemene dekkingsmiddelen	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
onds						
I	**-€ 43.267.030**	**-€ 42.973.211**	**-€ 44.628.724**	**-€ 44.962.172**	**-€ 46.418.325**	**-€ 47.912.781**
0.5 Treasury	-€ 4.129.732	-€ 4.035.736	-€ 4.032.513	-€ 4.032.038	-€ 4.032.460	-€ 4.032.460
0.61 OZB woningen	-€ 4.345.291	-€ 4.450.507	-€ 4.586.497	-€ 4.726.567	-€ 4.870.839	-€ 5.019.531
0.62 OZB niet-woningen	-€ 2.692.915	-€ 2.547.908	-€ 2.921.345	-€ 2.996.985	-€ 3.074.894	-€ 3.165.520
0.8 Overige baten en lasten	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
2.5 Openbaar vervoer	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0	€ 0
0.7 Algemene uitkeringen en overige uitkeringen gemeentefonds	-€ 32.099.091	-€ 31.939.060	-€ 33.088.369	-€ 33.206.582	-€ 34.440.132	-€ 35.695.270
Totaal	**-€ 41.386.339**	**-€ 40.922.918**	**-€ 42.146.676**	**-€ 42.405.548**	**-€ 43.885.095**	**-€ 45.375.472**

Overhead

Overhead	Werkelijk 2025	2026	2027	2028	2029	2030
U	**€ 12.451.282**	**€ 12.392.642**	**€ 12.631.516**	**€ 13.676.287**	**€ 14.109.963**	**€ 14.729.112**
0.4 Overhead	€ 12.451.282	€ 12.392.642	€ 12.631.516	€ 13.676.287	€ 14.109.963	€ 14.729.112
I	**-€ 341.783**	**-€ 117.600**	**-€ 258.468**	**-€ 260.050**	**-€ 261.450**	**-€ 263.050**
0.4 Overhead	-€ 341.783	-€ 117.600	-€ 258.468	-€ 260.050	-€ 261.450	-€ 263.050
Totaal	**€ 12.109.499**	**€ 12.275.042**	**€ 12.373.048**	**€ 13.416.237**	**€ 13.848.513**	**€ 14.466.062**

Beleidsindicatoren

Beleidsindicatoren	Jaarrekening 2025	Begroting 2026	Begroting 2027	Begroting 2028	Begroting 2029	Begroting 2030
Formatie (FTE p/1000 inwoners)	9,20	9,29	9,28	9,25	9,12	9,11
Bezetting (FTE p/1000 inwoners)	8,30	8,44	8,72	8,69	8,57	8,56
Apparaatkosten (kosten p/inwoner)	1.488	1.368	1.425	1.414	1.357	1.356
Externe inhuur (kosten inhuur externen als % van totale loonsom + totale kosten inhuur externen)	19%	8%	5%	2%	2%	2%
Overhead (% van totale lasten)	18%	18%	17%	17%	16%	16%

Beleidsindicatoren

Deze bijlagen kunt u vinden op de website.

Bestandsnaam

- Beleidsindicatoren 2026.png
- Dashboard - Besluit Begroting en Verantwoording (BBV) - Midden-Delfland.pdf